

Sɔrɔko ani Nafolokow
Minisiriso

MALI KURA NETAASIRA KA BEN SAN 2063 MA

Malidenw be k'u hakilijagabo u ka
sinijɛsigi kan

Desanburukalo san 2024

1. Nɛbilakuma	13
2. Yiriwali kunkankow	13
5. LANINI IN DAKUNW	15
6. Yelɛma miirina	16
7. Fɛɛɛ tigɛlenw waleyalicogow	16
• Poroze kɛrenkɛrennenw, n’u bɛ jamanaw fara jɔgɔn kan, n’a nafa bɛ se bɛɛ ma	16
8. Baarabolodalenw kɔɔsili n’u sɛgɛsɛgɛli	17
I Dakun fɔɔ : sɛgɛsɛgɛli fɛɛɛ	26
1.1. JAMANADENW	26
1.1.1. Fasodenjɔmanya ani ben ni kelenya	26
1.1.2. Mahamadudiinɛ bɛ ka don politigiko la don o don	26
1.1.3. Jamanadenw cayalibaliya kɔɔɔɔw jamana dugukolo kan	26
1.1.4. Jamanaden cayali dugubaw kɔɔɔ ka sɔɔɔ cogoyaw ma yelɛma	28
1.1.5. Fɛn min bɛ maaw su ka taa nafolo jini tunga fɛ ka fara tabiyaw kan minnu ye tungafɛtaa sababu ye	29
1.1.6. Geleyabaw bɛ kenɛyakow la, hali ni jateminɛw y’a jira k’a fɔ ko baarabaw kɛra	29
1.1.7. Geleya min bɛ kalanko la ani kalanw taasira ni baaraw kɛɛɛbaliya jɔgɔn ma	30
1.1.10. Mara kɛcogo kɔɔɔ tijɛni ani yelɛma taamasiyɛnw	31
1.2. Sɔɔɔko	33
1.2.2. Iziniw jɔyɔɔɔ dɔgɔyali jamana nafasɔɔsɔɔsirako la.....	33
1.2.3. Mali sɔɔɔ jɔyɔɔɔ ka dɔgɔn	33
1.2.4. Fɛɛɛ minnu ka jini wariko Geleya la.....	34
1.2.5. Dugujukɔɔɔnafoloko jɔyɔɔɔ ka kan ka bonya sɔɔɔ la	34
1.2.7. Dɔgɔw jɔyɔɔɔ ka bon jamana kuranko la	37
1.3. MARA	38
1.3.1. Politikiko mara	38
1.3.1.1 Mɔgɔ caman sen donbaliya kalataw la ani kɛɛw	38
1.3.1.2. Politiko kɛɛ, jamana jɔ senw jɔli ni cɛmanɛ fagan sigi	38
1.3.1.3. Cɛmanɛɛ fanga, taabolo kuraw ani sababu kuraw	39
1.3.1.3. Sariyasunba labɛnni kokura :	40
1.3.2. Mara bolodacogo kiiriko siratigɛ la	41
1.3.2.1. Kiiriko yiriwali	41
1.3.2.2. Kiiriko lakurayali hakilina juman	41
1.3.3- Cakɛadaw maracogo	42
1.3.3.2 MARABOLO NI SIGIDA SɔɔɔKO YIRIWALI	42
1.3.3.3- Dugukolo marali bɛ na ni kɛɛ caman ye	43
1.3.3.4- Jako ni dugukoloko dɔnniya kunnafoniw marali Mali kɔɔɔ :	43
1.3.3.5- Hakilila minnu bɛ yuruguyurugu banbali ko kan.	44
1.3.3.6 Cakɛda min jɛsinnen don kow bolodali n’u Yiriwali ma basigibaliya	45
1.3.3.7- Mali jɔyɔɔɔ dugukoloko siratigɛ la dijɛ kɔɔɔ , dijɛ min bɛ ka bonya	45
1.3.3.8- Cɛncɛn kan jamanaw ka jɛɛɛɛɛɛɛ jɛkuluba (AES).	46
.....	47

1.4. SIGIDA N'A LAMINI	47
1.4.1. Faratiw ni sanjiba kasaraw minnu jateminε na Mali κονο	47
- Ja banbali.....	47
- Sanjiba kasaraw waatiw fanga bonya	47
1.4.2. Sanjiko dɔgɔyali ka fara sanjiko cogoya yelemaw san κονο,samijne ni tilema.....	47
1.4.3. Dɔ farali funteni hake danmado kan	48
1.4.4. Waati cogoya yelema κ sigidako ni sɔɔko la.....	48
1.4.5. Kungo jiriw tigeli fanga be ka bonya	48
1.4.6. Saniyako ni jijnuman sɔɔli ye haminanko ye	49
1.5. Jamanadenw ka faamuyali.....	49
1-Politikiko ni baarakεyɔɔw koɔεw - kalataw ɲenaboli	50
2- Lafasali ni lakana – yeɛmahɔɔnya –Jatigεwale kebagaw keɛli – dugukoloko ni dugukoloko politiki koɔεw	50
3- Kiiriko ni hadamaden josariyaw – marako – enterinεti siraw – kunnafonidilanw	50
4. Jamana wεε politikiko– Duniya jεɔɔyabaara – Maliden minnu sigilen be jamana κokan – Farafina jamanaw donɔɔɔnna	50
5-Sigikafɔ, gεɛyaw , laɲiniw ni ko nataw - sigida laben yelemakuraw – jamana forobacakεda –Degeliw - funankεniw ka baarako - baaradako	50
6- bolodali, sɔɔko ni iziniko yiriwali – togodala yiriwali – sɔɔko ni wariko koɔεw – nafolo sarata jamanana ye koɔεw – foroba nafolo bɔɔaw :.....	51
7- Kεnyako ni sigidako – hadamadenya koɔεw –Mɔgɔ kalifalenw ani minnu y'u sigiyɔɔw bila keɛ kosɔn	51
8-Jamana marali – marabolow dacogo kura – kalatabolodalenw dantigeli – mara walanwalanni – sigida cakεda keɛnkeɛnne sɔɔli – dugukoloko koɔεw.....	51
9. ben ni sigikafɔ- ni fara ɲɔɔɔn kan Alizeri benkanseben faamuyali- Kulu fararafali –marifaw bilali- Muru tilen tali sɔɔɔdasiya la.....	51
10.SEKO-DɔNKO- LAADALAYɔRɔ LAJεLI.....	51
11. Funankεniw farikoloɲenaje-ɲεɛdɔn kalan -fasodenɲumanya jɔli.....	51
12. yiriwali kuntaalajan sabatili – sigida n'a lamini – saniya.....	51
13- Kalan – Kalanko , sanfεkalanso ani donniya ɲinini koɔεw ;.....	51
1.6 . Ladilikanw marabolow ka Laben bolodacogo kan	52
1.7. Mali ɲεtaa sinsinnaw.....	53
1.8.1. Marako ye mali kura jɔ sen dɔ ye	54
1.8.2 Jamana min be bɔne a ka danbe n'a ka nafaw la	55
1.8.3. Sɔɔko sinsinnen be sεnεfenw,mɔnifεnw,bagnmarafεnw ,jago,cakεdaw, foroba cεkεdaw kan,n'u suguya ka ca,nka muruni kεra gεɛya caman κɔɔ.	57
1.8.5.Waati cogoyako kεra fεn camanko ye.	57
1.8.6.Ka kalanko latilen ni ka dɔ fara saniya ni lakana kanε bonya kan.	58
II. Dakun filanan : laɲini labencogo	61
2.2. Kow kecogo wεεw.....	68
2.3 YεLEMA LAɲINI N'A KECOGO.....	80
2.3.1. LAɲINI.....	80
2.3.2. YεLEMA KECOGO	83
1. SISANKOW COGOYA	83
2. LAɲINI JUSIGILANW	85

3.	YELEMA MINNU KA KAN KA KE	86
4.	FEN MINNU KA KAN KA KE FOLO	86
5.	BAARA KOLOMAW.....	87
2.4.	<i>Lajini nesinnen be fen minnu ma</i>	91
•	SORO JIIDILI ANI PIB/NEKUN NA.....	91
•	MUSAKABA MINNU KA KAN KA DON.....	91
•	BAYELEMANI FANGA BONYALI PIB SIGICOGO KAN	91
•	BOLOLABAARA, TURISIMU ANI SEKO NI DONKOW	91
•	SOROKO MUSAKABO	92
•	FAANTANYA DONGYALI NI SIGIDA LAKANANI	92
•	KALANKO NI KENEYAKO	92
•	SIRANBAW NI KURANSO JOLENW	92
•	FERE KURAW, LAKURAYALI ANI HAKILI DILANNEN.....	92
•	YURUGUYURUGU YECOGO ANI JELENYA FOROBANAFOLo LABAARALI LA	93
•	FOROBACAKEDAW MATARAFABAGAW KA WASA	93
2.4.	<i>Katimu 5 : Lajini nesinnen be fen minnu ma</i>	94
I.	FAN SABANAN FEREW TIGECOGO LABENNI ANI LAJINI IN WALEYALI DAKUN	100
3.1.	<i>Ferew tigecogo</i>	100
3.2.	<i>Lajini in waleyali dakunw</i>	121
IV.	DAKUN NAANINAN : NETAASIRA LAWALEYALI FEREW SIGILI SENKAN	139
4.1.	<i>Baarabolodaogo n'a sariyaw</i>	139
4.2.	<i>Netaasira Nafolo soroli</i>	140
4.2.1.	<i>Konona nafolo dalajeli fanga bonyali</i>	142
4.2.2.	<i>Waribon sigili sen kan dugujukonafoloko kama</i>	143
4.2.4.	<i>Ka wari sorocogo caman nejini</i>	145
4.2.5.	<i>Demninibabankiw ani sugubulonw dayeli</i>	148
4.2.6.	<i>Kokannafolo sorocogo kuraw nafoli</i>	148
4.2.7.	<i>Ka jurutacogo numan fere do sigi sen kan</i>	149
4.2.8.	<i>Jamana ka yiriwali deme</i>	149
4.3.	<i>Yiriwali sinsinberew</i>	150
4.4.	<i>Yiriwali porozew minnu be Netaasira lawaleyacogo kon</i>	151
	POROZE 1LO : FARAFINA JIGINE : KA MALI NI KEREJAMANAW BALO.....	152
	POROZE 2NAN : « YELEN KURA » Ka Kuran di maliden be ma	152
	POROZE 3NAN : KA IZINIW JO MALI KON	152
	POROZE 4NAN : « KANKU MUSA SEGINNA » KANKUN MUSA KA SANUTILE SEGINI ..	152
	POROZE 5NAN : KA MALI NI DIN BOLO DI NONGON MA	152
	POROZE 6NAN : « SIGIDA YIRIWA » KA BAMAKOSIGI NI MARA FAABAKONSIGI KE KA NE.....	153
	POROZE 7NAN : YELMAKURAW NI KUNNAFONIFALENFERE KURAW DONNI JAMANA CAKEDAW BAARAW LA	153

POROZE 8NAN : SANKORE POROGARAMU : BAARAKELA KENEMANW, MINNU KALANNEN DON KA NE ANI MINNU BE SE U KA BAARA LA	153
POROZE 9NAN MALI, JIRI KENE NI HERE JAMANA.....	153
POROZE 10NAN : YELMA NAFAMAW, KO KURAW, BOLJLOSIRAW	153
POROZE 11NAN : « KUNNAFONI TAASIRA » : YIRIWALI POROGARAMU KA NESIN SANKOLO NI DUGUKOLO KUNNAFONISIRAW MA MALI KONO	153
<i>4.5.Kariti ni kunnafonidi minenw</i>	153
<i>4.5.1.Karitikow</i>	153
<i>4.5.1.1.Nefoli karitiw</i>	153
.....	154
<i>4.5.1.2 Kariti minnu be tali ke sinijesigi jateminew la</i>	155
<i>4.5.1.3. Soroko karitigafe</i>	156
<i>4.5.1.4. Baarabolodalenw Mali ye</i>	156
<i>4.5.2.Kunnafoni falen fere</i>	156
<i>4.5.2.1. Kuntillennaw</i>	157
<i>4.5.2.2. KOW JENABOCOGO SARIYAW</i>	157
<i>4.5.2.3. FERERE JOSENW</i>	158
FERERE JOSEN 1 ^o : LAFASALI.....	158
FERERE JOSEN 2NAN : POROZE NAFAMABAW YELI :	158
FERERE JOSEN 3NAN : JAMANA LAFAMUYALI ANI KUNNAFONIFALEN WALASA KA JOGOW FALEN ...	158
FERERE JOSEN 4NAN : SEKO NI DONKOW SINSINNI.....	158
FERERE JOSEN 5NAN : JATEMINI NI KIIMENI.....	158
<i>4.6.Bagabagali ni faratiw</i>	159
• <i>Lakanabaliya</i>	159
• <i>Kuranko gelya hali bi</i>	159
• <i>Jamana fangantan ani yiriwali bolodacogo kolon</i>	159
• <i>Politiki jemogoya yelmani</i>	159
• <i>Wariko gelya</i>	159
• <i>Waati yelmaani ani bagabagali werew ka nesin sigida ma</i>	159
DIJE KONO	159
NEFOLI FARANKANW	161
<i>Nefoli farankan 1 : Yelmaabolow segesegeli</i>	161
<i>Nefoli farankan 2 : Ninikaliw la nafamaw</i>	163
HADAMADEN HAKE NI SIGIDA.....	163
MARAKOCOGO	163
SOROKO	163
<i>Nefoli farankan 3 : komite jeminebaaw togo</i>	164

TOGOW

- AES** : Sahelijamanaw ka kelenya ton
AIGE : Fangabolo min nesinnen don kalataw penaboli ma

AMO	: Jigiseme fere wajibiyalen ka nesin banako ma
ANCD	: Jamana ka kunnafoni cakeda ka nesin netaa ma
ANR	: Sigikafo walasa ka yelama ke
APD	: Jamana ka deme netaa siratige la
BRICS	: Berezili, Irisi, Endi, Sini ani Afiriki Sidi
CCNUCC	: Dije jamana horonyalen ka benkan ke waatiyelemakow kan
CEDEAO	: Afiriki Tilebin jamanaw ka soroyiriwa Ton
CICB	: Nogonlajeresoba Bamako
CNPM	: Keyenreyew ka nemaaso
CNT	: Cemance fanga wasadenbulon
COMATEX	: Mali ka izini min be korribayeema Segu
COVID-19	: Koronawirisi 2019
CPI	: Taamasiyen min be yuruguyurugu cogoyaw jira
CREDD	: Fere bolodalenw walasa ka soroyiriwa
CSCOM	: Komini ka keneyaso
CT	: Yemarakafa
DCPND	: Jamana ka fere bolodalen walasa ka mara cemabo
DGEF	: Kungo ni ji lakanacakeda nemogoso
DNTCP	: Jamana ka nafolomarayoro n'a jateyoro nemaaso
EDM-SA	: Jamana ka kuranko keneyeye
EES	: Segesegeli jonjon min kera sigida n'a lamini kan
EIES	: Ninini min kera hadamaden ka tijenino kan sigida n'a lamini na
EMOP	: Segesegeli min kera gaw kan
ERI- ESI	: Segesegeli min kera marabolo la baara ni keneyeye kan
FAIPD	: Tungarankew joyoro jamana soroko la
FCFA	: Farafinjamana dow jelen be wari min na
FDS	: Kelacew minnu be jamanadenw kolosi ni ku lakana
FMI	: Dije jamanaw ka waribon
GAR	: Marakecogo min sinsinnen don jaabiw kan
GDTE	: Dugukolo ni jiw maracogo kuntaalajan
IA	: Mansin minnu be hadamaden joyoro fa
IDE	: Dunanw be nafolo min baara jamana kon
IDH	: Taamasiyen min be hadamadenya yiriwali jira
IGM	: Mali ka cakeda min nesinnen don jamana kalanko ma
INDG	: Jamana ka yoro kunnafonikow
INSTAT	: Mali ka cakeda min nesinnen don jatemine ni yelamaw ma
ITEMA	: Mali ka finidilan izini
LOPM	: sariya min nesinnen don kelacew labenni fere ma
MPME	: Keneyeye fitini, mankan ani kumaba
MTA	: farafinfura nafama
NBD	: Bankikura min be yiriwali jini
NPI	: Jamanakura minnu be mansinmanfenw dilan
NTIC	: Kunnafoni sorocogo kura fere ma
OCDE	: Jekulu min nesinnen don soro ni jogondeme ma

ODD	: Yiriwali kuntaalajan jini fεεεw
ODHD/LCP	: Hadamadenya netaa kuntaalajan ani kɔlijugu kεε fεεεw
OIM	: Diƚe jekulu min ƚesinnen don tungafetaa ma.
OMVS	: Jekulu min sigira walasa ka Senegali baji nafa bɔ
ONG	: Kenyεεye jekulu
PIB	: Jamana nafolotilalen jamanaden bεε ni ƚɔƚɔn cε
PNAEP	: Ji numansɔrɔ fεεεw
PPP	: Jekabaara kenyεεyew ni forobabaaradaw ni ƚɔƚɔn cε
PRODEC	: Porogaramu min ƚesinnen don kalan yiriwali ma san tan kɔnɔ
R&D	: Ninini ni netaa
RAMED	: Jigiya sɔrɔli bana furakelila
RAMU	: Jigiya sɔrɔli bana furakelila diƚe kɔnɔ
SIPEX	: Alizeri kenyεεye cakεda min ƚesinen bε tajiko ƚεƚini n'a bɔli ma
SNAT	: Jamana dugukolo labεncogo fεεεw
STEM / STIM	: Dɔnniyabolo min sinnen don mansinmanfεn ni matematiki ma
TDRL	: Salen min sigilen bε marabolo ni sigidaw ka sɔrɔko kan
TIC	: Kunnaƚɔni dili ni mansinmanfεn ye
TVA	: Salen min bε tɔnɔ kan
UA	: Farafinna kelenya tɔn
UEMOA	: Farafinna tilebinjamana ka wariko ƚεnabɔ tɔn
UPA	: Bololabaarakεla ka sɔrɔ yiriwali tɔn

▶ LISTE DES TABLEAUX

katimu 1 : PIB tilacogo sɔrɔdaw ni jɔgɔn cɛ(%)	32
katimu 2 : Sanu ni nege ani dugujukɔrɔnafolo wɛrɛ sɔrɔta hake yɛlɛnni	34
katimu 3 : Jamana sirako cogoya ka bɔ san 2019 ka se san 2023 (en %).	36
katimu 4 : Jamana dugukololabɛncogo fɛɛrɛw.	52
katimu 5 : Laɲini bɛ se fɛn minnu ma	102

▶ Kɔlɔsiliw

Kɔlɔsili 1 : Nɔgɔnye min kɛra sifinw ka gɛlɛyaw kan.	26
Kɔlɔsi 2 : Mali ye sariya kura minnu sigi dugukolojukɔrɔnafoloko la.....	35
Kɔlɔsili 3 : Jamana jɔyɔrɔ.	39
Kɔlɔsili 4 : Saheli jamana ka kɛlenya tɔn.	46
Kɔlɔsili 5 : Porogaramu min sigira jamana fɛ walasa ka maaw kalan fasodenɲumanya la	59
Kɔlɔsili 6 : Mali ye jɛrɛ min kɛ kalanko kan.	62

ƚesin kenyerewew ma. Olu senkoromadonna fana be ke sababu ye ka baara soroli nogyo denmisenw ma. Jamana ka kan k'i hakili to denmisenw ka tunganfetaa la. Sinsin be se ka ke seko ni donko ani farikolonajaje kan walasa ka cakdaw dayelen minnu be denmisenw basigi so, k'u ka tunganfetaa nogyo. Dije jagaminen don bi. Walasa Malikura ka bange, fo yelemabaw de ka ke. Ola, fan ka miiri, ka fereew sigi sen kan minnu na waleya, ka jetaa sabati ka ben san 2063 ma.

Lajini do ye jamana ka se k'i yere lakana, ka se i yere koru kuranko siratige la, ani mansimafenw donnin siratige la. A do fana ye ka jamana sogu ka don jagon na walasa u na tonoba bo kuranko, seneko ani izinikow siratige la.

Netaa waleyali hukumu konona na, furancelafanga njemaaw ye baara kologirin caman nun don minnu tun ye jamanadenw haminankow ye. O baaraw be tali ke lakanako, marakekonuman, kiiriko ani nafasorsiraw yiriwaliko kan.

Nin kolateme fanga be senna waati min na, o ka kan ka ke taabolokura ni ferekuraw sigili ye sen kan walasa ka jamana ka sinijesigi laben.

Nin waati de konu, fere jonjonw ka kan ka tige walasa ka jamana sinsin, k'a kologirinya cogo min na, jamana ka se k'i jogyo be fa lakanako, ben ni kelenya sinsinniko jamanadenw ni jagon ce. A ka kan ka se ka jamanadenw furake, ka denmisennin be kalan, wa jamanaden be fana ka damakeje soru tilayoro la.

Taasirakura b'a wajibiya jamana k'i janto a ka sannifere ni nafasorsirako cogoya la. Dije jamanaw sogolen don bi ka bila jagon na, o fana b'a wajiya an ka do fara cesiri kan walasa an ka ke an yere ye. Wa baarajogonya konu, jamana ni jamanaw ka je ani minnu be tonu tila a kofasa kan.

Walasa taasirakura ka ben sababa ma, fo sifinw sen ka don kosebe politigikow la. Wa kalan ka forobaya, mogu si ka na ke denderefe ye kalanko la. Deme ka kan ka ta ka

Lajini waleyali be ke sababu numan ye kenyerewew ma. Olu na se k'u sinsin sifinw ma ani jamanadenw ka cesiri ma walasa k'u ka sorow yiriwa. Wa sariyaw labatoli be o kenyerewew senkoromadon kosebe.

Lajini sabatili, be jamana ka yereya sinsin, wa a na ke sababu ye jamana k'a yere ta, ka se a yere koru, k'i sinsin a ka soru n'a ka nafasorsiraw kan walasa k'a jetaa sabati ka keje ni jamana ka yiriwa cogoya ye.

Lajini be ke sababu ye ka baaraw kalifa mogoladiriw ma, lakana siratige la, kelecaw senkoromadonna n'u joli siratige la, ka keje ni jamana gasi sigili ye. Jamana te na ke batemesira bilen.

Lajini na ke sababu ye Mali ka segesegeli fanga bonya a ka dugujukoronafoloko ni senefenw bayelemali cogoyaw kan.

Ton sigili sahelijamana saba fe n'o ye Mali, Burukinafaso ani Nizeri na ke sababu ye o jamanaw k'u fanga fara jagon kan lakanako siratige la walasa ka geleyaw wuli nin ka jetaa waleya jamana kofolen ninu konu.

N dalen b'a la k'a fo ko ni nin lajiniw sabatira, Malikura be bange basigi ni here konu.

FANGANEMAA KA LASELI FAN DO

Fanganɛmaa

Dr Sogeli Kokala MAYIGA

Miiri ni walew de kɛra, walasa ka taabolokura di jamana ma. O welela ko : « Mali ka lapini ka ben san 2063 ma ». O fara la hakilina min kan o de welela « Mali ka netaa fɛɛrɛw ». Nin hakilina jɔyɔɔ ka bon kosebe Milikura jɔli la. Jamanadenw tun sigilen don ka nin hakilina in kɔnɔ kabini tuma jan. Wa, u seginna o hakilina kelen in de kan jamanadenw ka laje kɛrenkɛrennen senfe n'o wele la ko ANERI/ANR (Jamanadenw ka sigikafo kɛrenkɛrennen ka nesin yeɛma ma). Lapinikura ka kan ka netasira siraw ci ka ben san 2063 ma.

Lapinikura ka kan ka netasira siraw ci ka ben san 2063 ma.

Lapini sabatili, be jamana ka yereya sinsin, wa a na ke sababu ye jamana k'a yere ta, ka se a yere kɔɔ, k'i sinsin a ka sɔɔ n'a ka nafasɔɔsiraw kan walasa k'a

netaa sabati ka kɛɛɛ ni jamana ka yiriwa cogoya ye. Jamana y'a ka kologɛlenya da kɛɛɛ kan sɔɔko, nafoloko ani sigicogoko siratigɛ la diɛɛ netaa janfa jugu senfe min kɛra jamana la. O janfa ma ke tiɛɛ kan, a ma ke sariya kan, wa a ye hadamadenya taabolo beɛ lagosi.

O geleya ninu ka kan ka ke an ma misali ye walasa an k'an cesiri ka Malikura sigi kelenya kɔnɔ. An ka kan ka hakilina do sigi sen kan min na wele ko : « Mali ka fɛɛrɛw cogoya » walima « Mali ta keɛcogo ». An kana an jigi da mɔɔsi kan. An yere ka an miiri ni ka an ka fɛɛrɛw labo an yere ye. An ka da an ka donninbaaw la, ka an jigi seme u la. Wa a ka kan ka jeya an beɛ ma, ko mɔɔsi te bo fan were ka na jamana in jo an no na. N y'a jateminɛ ka ban ko ni baara in labenna an yere ka fasoden dow de fe Minisiri ka yamaruya kɔnɔ min nesinnen don Sɔɔ ni Nafoloko ma.

Nin laseli in kɛra ka baara jubo min nesinnen don Mali kura Netasira ka ben ni san 2063 ani jamana yiriwalifɛɛrɛ waati hakɛlama kɔnɔ labɛnw ma, desanburukalo tile 21 san2023 Bamako netaaɛsoba kɔnɔ CICB

KUMAÑEBILAKUMA KA BO MINISIRI YORO MIN NESINEN DON SORO NI NAFOLOKO MA

Alifuseni SANU
Minisiri min nesinnen don Soro ni
Nafoloko ma

An be yoro min na bi, Malidenw be u ka dijelatige waati kerengerennen na. U jigi dalenba de be nin furancelafanga in kan. U be fanga in senkoromadon k'a d'a kan, u b'a fe ka k'u yere ye.,

Jamana jemaaw y'u wasadon Porogaramu la min na waleya san nataw konɔ. O be ke sababu ye ka yiranyiran ban. O miirina yere bora jamanadenw ka sigikafɔ de la min ka lapini ye yeɗema ye. O laje ye naniya kemekeme sigi la, tan ka fara tonow kan san 30 nata konɔ. O de y'a to ninini bolodali kera jagoya ye.

Lapikura ka ben san 2063 ma, ye jamanakuntigi yere de ka lapini ye ka d'a kan a bæe kun ye jamana k'a yere ta, a ka nafasɔrsiraw n'a ka nafolo ka to a taya la, wa o fana na wolo jetaa la jamana basigilen konɔ.

Sanni lapini ka sigi sen kan, nininiw de kera folɔ. Jamana yere be lahalayaw minnu konɔ, o ninina k'o don. Wa sinsin kera segesegegiw jaabi kan minnu bora gafe konɔ n'a labenna san 2019-2023 n'a kumana fæere bolodalenw kan walasa ka soro ni yiriwali sinsin n'u k'a ma KER&DI. Wa baara kera ni ninini were jaabiw ye min tɔgo ye « Hakilijagabo Mali ka sew kan san 2025 ». Hakilina jonjon caman fæsefesera, k'u jateminε minnu be ke sababu ye ka jamana ka yiriwali færew waleya. Kolɔsilw ni jateminεw y'a da kenε kan ka fo ko hali k'a to san laban janfa n'a geleyaw konɔ, Mali jamana ma se ka bin k'a sabu ke, Malidenw ka cesiri ye.

Hakilijagabo ye cakeminεn de ye min b'a to sira jelen be pini walasa lapinifεnw be ke sorofεnw ye jamana ka jetaa siratige la.

Lapini nesinnen don kerengerennenya la nafasɔrsira mumew kan n'u dulon-dulonen don jɔgon na : (i) nafasɔrsiraw labenni marabolow la ka keje ni nafasɔrsira jonjonw ye min b'o marabolow la ;(ii) cakɛdaw yeɗemani marabolow la, cakɛda minnu nesinnen don wayasikow ma, kuranko ani cakɛda minnu nesinnen don kunnafonin caricogo kuraw ma ;(iii) ka sinsinni ke baaradege kan walasa ka jamanadenw ka yiriwali sabati nafasɔrsira jonjonw kan ;(iv) ka færew tige walasa do ka fara jamanadenw ka keneya kan, ka sigida n'a lamini saniya ; (v) ka jamana sariyaw labato cogo min b'a to fanga kolo be don.

Porozε kologirinw be na sugandi, k'u waleya minnu bena jamana saba in ka kelenya sinsin, jamanaden bæe b'i yere ye porozε minnu konɔ. Olu na ke sababu ye ka lapini in senkoromadon. Lapini yere saradalen don san tan-tan wa a be se fen damadow de ma :

- i) Marakekojuman ani fæere kologirinw bolodali ;
- ii) Cakɛdakow ani dofarali forobacakelaw hake kan (kuranko, wayasiko, dugubaw labencogo, kalanko, keneyako, kunafonniko...);
- iii) Senεfenw tonɔɔcogo ani u bayεɗemacogo (senεfenw, dugujukɔronafolow...);
- iv) Sigida n'a lamini ani waatiyeɗema kunkankow.

O kofε Mali ka cakɛda min nesinnen don dugukolokow ma (IZEMU/IGM) bena dugukolo ja caman laben ani ATILASI/ ATLAS n'o ye gafe ye dugukolo soroko kan walasa ka kunnafoni di dakun kelen-kelenna waleyali kan (yoro fitinin, marabolo ani jamana mume kan). O cogoya la kunnafonifalenfæere do labenna jamana ka cakɛda fe min nesinnen don jetaa kunnafoniw ma (AENISEDE/ANCD) walasa faamuyali ka wara.

O be kofε nin lapini labenna i n'a fo gafe jeman, walasa ka ke sinijεsigi nejɔyoro ye. A be labaara san bi naani konɔ, ka ben ni Dakun naani min kelen-kelenna be ben san tan ma. San tan folɔ be bo 2024 na ka taa 2033 la, san tan filanan be bo 2034 na ka se san 2043 ma ; k'a damine san 2044 na ka se san 2053 ma o be ben san tan sabanan ma, ani san tan laban b'a damine san 2054 na ka taa bila san 2063 ma.

A be yeɗemakura donni wajibiya, kow te ta minnu ko, cakɛdaw ka seko n'u ka donkow kologirinyali minnu nesinnen don a waleyali n'a kolɔsili n'a segesegegi ma.

BAKURUBAKETA

1. Nɛbilakuma

1. Kabini san 2012, Mali coronen don janfa belebebeba kɔnɔ min ju bɔra banbaganci ni jatigɛwalekɛbaaw (jiyadisiw) ka walejugu kew la jamana kɔrɔyanfan n'a cɛmancebolo la. O kɛra sababu ye ka sɔrɔ nagasi. O ye misimisi don jamana ka sɔrɔ bolodacogow la, wa a kɛra kɔlɔlɔba ye fɛɛrɛw yɛrɛ bolodacogow la sɔrɔ nasira la. San 2013 jamana fanga seginni ka na sariya kɔnɔ o kɛra basigi sabatili sababu ye, nka o n'a ta bɛɛ, gɛlɛya juguyakojugu ye mara taabolokaruman tijɛ. Fangadafiri min kɛra Utikalo tile 18 na san 2020 ani fanga taabolo latilenni min kɛra Mɛkalo la san 2021, o wolola yɛlɛmabaw la politigiko ni lakana siratige la walasa ka jamana sigi sen kelen kan.
2. Mali la, nafolosɔrɔsira ka ca, wa u caman de bɛ sankɔrɔta sɔrɔ ni sirabakow kurankow, kunnafonnikow donna ba la. Wa ni kenyerɛyew dara la ko sariyaw b'u kɔkɔrɔ, u bɛ nafolo don nafasɔrɔsiraw la walasa ka tɔnɔ caman sɔrɔ . Walasa ka nafasɔrɔsiraw tɔnɔ bɔ, san bi naani de bolodalen don baaraw bɛ kɛ min kɔnɔ. Ni lapini ye nafasɔrɔsiraw jateminɛ ani cakɛdako dɛsɛ min bɛ ye walasa ka fura sɔrɔ sɔrɔko gɛlɛyaw la.
3. Lapini bɛ sira jɛlɛn de ci Mali ye min na fura sɔrɔ gɛlɛyaw la, gɛlɛya minnu b'a kan bi. Wa a bɛ wolo yiriwa kuntaalajan de la, san 40 nata in kɔnɔ. Lapini b'a wajibiya mara ka jɛ, ka yuruguyugu ban pewu, ka, nafasɔrɔsirako ta ba la, ka bɛn ni kelenya sinsin jamanadenw ni jɔgɔn cɛ ani, ka fantaya wuli ka bɔ jamanadenw walasa bɛɛ ka hɛrɛ sɔrɔ. O hukumu kɔnɔ, fo sinsin ka kɛ yɛlɛmabaw de kan ani ka nafasɔrɔsirabaw dayɛlɛn.
4. Jateminɛw y'a jira ko fɛn damadɔw bɛ yɛn, fo k'olu kologirinya. O de ye jamana yɛrɛ jɔyɔrɔ ani fɛɛrɛw bolodacogo ye jɛtaa siratige la. Nafasɔrɔsirako, dugukoloko ani kuranko jɔyɔrɔ ka bon kɔsɛbɛ walasa ka basigi sabati. O tuma, fo hakilijagabɔ ni fɛɛrɛ jɔnɔn ka sigi sen kan kuranko ni nafasɔrɔsirako kan.
5. Mali ka lapini ka bɛn san 2063 ma labɛntɔ tɛmɛna sara saba minnu fɛ :
 - **A fɔlɔ kɛra kunnafonniw kafoli ye :** o de senfɛ kunnafonniw sɔrɔ la fɛɛrɛ bolodalen mume kan. O bɛ tali kɛ : jɛnini fɔlɔfɔlɔw lakurayali kan, jamanadenw ni kankow ani Minisirisow, ni jekulu kannanbilalɛnw ni kenyerɛyew haminankow kan.
 - **Ka jɛnini wɛrɛ boloda min bɛ sɛ ka bila kɔrɔlɛn nɔ na :** o sinsinna jɛninkali jɔnɔnɔw wolomani n'u jateminɛni kan, fɛɛrɛ bakurubaw labɛnni Mali tɔgo la don nataw la.
 - **Lapini ni fɛɛrɛw pereperelatigɛli :** lapini n'a sinsinnen bɛ jamanadenw haminankow kan, n'u ma jagoya k'a sigi sen kan.

2. Yiriwali kunkankow

6. Gɛlɛya jɔnɔn minnu bɛ yiriwali la n'u lakodɔnna olu ye kɔngo kolokololi, lakanabaliya, kenɛyako, kalanko, jikogɛlɛya, senɛko, faantanya, baaratanyan, nafasɔrɔsiraw matarafacogo ani cakɛdakow. Marakɛkɔjuman, nafololabaarali (investissement), dugukoloko, ani kuranko. Fɛɛrɛw de ka kan ka sɔrɔ nin bɛɛ la walasa basigi bɛ na.
7. Danbe ni mara tijɛni fana ye gɛlɛyaba fɔlɔ ye jama maafamuyali ka kan ka farajɔgɔnkan ka min wuli. Laadalakow sinsinnen don jamanaden kelenkelen na ka fasokanun kan ani tabiyaw kan. O tabiyaw ye yɛrɛdɔn, tilɛnɛnya, ladiriya gasisigi ye. Wa o de fana bɛ bɛn, kelenya, kotɔjɔgɔntala ani hɛrɛ sinsin jamana kɔnɔ.

3. Fɛn minnu bɛ kɛ sini ma

8. Mali ka sinijɛsigi (dulonnen don fen saba de la) ka se san 2063 ma

◆ O fen folo ye Malikura sigiliko ye: walasa Malikura ka wolo fo sinsin ka ke furancelafanga ka baara jutigelenw kan, k'o baara senkoromadon. Furancelafanga ka hami folofolo do ye jamana lakanani n'a ka kelenya ye, ka Mali gasi sigi, a ka yerɛya siratige la. Mali ka se a yerɛ korɔ, a ka na dulon jamana si la, wa a ka se k'a yerɛ sagola fɛrɛ jɔnjɔnw tige walasa ka jamanadenw bo segenjugu la, ka netaa waleyɛ.

O fen turulen don : furancelafanga senkoromadonni kan min be ke sababu ye ka jamana ka yerɛya sinsin n'a b'a to jamana be a yerɛ lakana. A turulen don fana, sahilijamana ka benkantɔn (AEES) ka jekuluyamaruyalen kan (confédération) kan ani nafasɔɔsirabaw kan. O kɔfɛ, a sinsinnen don mɔgo hake cayali kan ani sigida n'a lamini lakanani.

◆ **O fen filanan ye jigitiɛ (jigiwaro) ye** : fen jumen ni jumen be na ni jigitiɛ ye ? A be bisigi k'a fo ko Jamana ye a sekodamaruya ke walasa ka basigi sabati, nka o na ta bɛɛ, basigibaliya be jamana kɔɔ, kele kelenkelen be senna, wa kulumarifatigiw ni jahadimaaw ye siranɛfenw ye tuma bɛɛ. O bɛɛ senkorɔ, politigitɔnw ka benbaliya n'o be se ka wolo fangadafiri la ani siyakokɛle la be se ka geleya don marakɛcogow yelemani na. Wa surɔfenko ni maracakɛda ka majew be kololoba lase o yɔɔw la, faso ka mara fanga man bon yɔɔw minnu na. Jigiwaro in taamasiyen ye fasodenw ka yiriwabaliya ye, o be faantanya kofɔ.

◆ **An tɛ sɔn min ma** : o de ye ka furancelafanga ka baaranundonnenw bɛɛ bila kɛrɛfɛ. N'o kera furancelafanga ka baarakelen bɛɛ be ke fu ye marakɛkɔnumanko, sɔɔko, nafasɔɔsirako ani lakanako siratige la. A be bisigi ko jamana dɛsɛra, wa ka tɛ hami foyi la ni netaa damado n'u ka denbayaw, ko minnu be fanga la. O kololo ye jamana lafuli ye, lakanabaliya ni surɔfenko warali. O bɛɛ be taa Gakɔɔnaman binni ni jamana lafuli ye.

4. Lapini ka ben san 2063 ma

9. Mali ka lapini ka ben san 2063 ma ye miirina de ye n'a waleyara, a be sababu ye ka jamana yelemɛ, k'a ke jamana min na se a yerɛ korɔ sanni san 2063. Nin fɛrɛ jɔnjɔn be fasoden de ke jamana ka hami folofolo ye. Wa a b'a fɛ fasoden de ka se a yerɛ korɔ, k'i a yerɛ kolo la (k'i jigi k'a yerɛ ye). Malidenw de y'a labɛn, Malidenw sen donna a labɛnni na, wa a labɛnna Malidenw de ye.

10. Lapini sinsinnen don yelemɛ kan : Mali ye dusu ta, wa a be fɛ ka ke « jamana ye min ka yerɛya b'a bolo, kelenya kɔɔ, n'a maralen don ka netɛ, wa n'a lakananen don, n'a ka sɔɔ be yiriwa, ka netaa sabati. Mali na ke jamana ye min ka sigida n'a lamini lakananen don ». Nin lapini saradalen don k'a ke fɛrɛ jɔnjɔnw ye minnu be waleyɛ san tan o san tan fo ka se san 2063 ma.

Mali ka lapini ka ben san 2063 ma, ye tɛmɛsiraw ye minnu be powi yelemabaw. U tɛmɛsira na ke sababu ye ka Mali sawura bɛɛ yelemɛ.

Lapini labɛnna yelemɛ de kama, wa a b'i ko don taabolo korɔlenw na, a be fɛ ka :

- ka lakana sabati jamana seleke naani bɛɛ la, jamanaden bɛɛ ka don dakelen fɛ ka bo dakelen fɛ, ben ni kelenya ka sinsin, netaa tɛ taa o min ko.
- ka sɔɔsiraw jidi : Mali ka ye nafolotigijamanabaw cɛla dijɛ kɔɔ, o k'a sɔɔ kemɛkɛmɛ sigi la a ka tɔɔ bolɛnw ka se 10 ma. O ko dɛnnen don nafasɔɔsira ni tɔɔɔsiraw cayali la Mali bolo. Ni o sera ka ke, Mali b'a yerɛ sɔɔ dijɛ jamanaw cɛla, minnu ka sɔɔ ka bon. N'i ye jamana ka nafolo bɛɛ fara jɔɔɔn kan ni ka tiala jamaden bɛɛ ni jɔɔɔn cɛ, maa kelen ka sɔɔta be taa i jo dolariwari 13 900 la.
- Yerɛya sinsinni : jamana ka se a yerɛ korɔ, a ka na garibu filɛn ta ka yaala dijɛ kɔɔ bilɛn la nafoloko siratige la. A ka kan k'a fanga bɛɛ fara jɔɔɔn kan i n'a fo a ka nafolo n'a ka cakɛlaw.
- jamana ka kologeleya badabada : O be latige ni yiriwali sinsinna, o na ke sababu ye ka geleyaw wuli ka bo fasodenw kan, ka sigida n'a lamini lakanani nɔɔɔya ani ka babiliko, ni sirako, ni cakɛdabakow fana nɔɔɔya.
- Do ka fara Sahelijamana saba in dorogolila jɔɔɔn na, n'o ye AES ye : do ka fara lakana, kolɔsili kan, ani jɛjɔɔɔnya ni yiriwali kan nin jamana kofɔlen ninu kɔɔ.

11. Walasa ka a ka lapini ninnu sabati minnu be jamana yelamani kofɔ, Mali ka kan ka nafolininifɛɛɛ kuraw de sigi sen kan. O siratige la fo (manankun) ka se 80 ma kemekeme sigi la, jamana ka nafolo mume la. Wa IDE fana ka kan ka jigin ka se fo SEFA wari miliyari 3000 ma. O cogo kelen na dɔ ka kan ka fara Tungarankew ka bota ma san 20 kɔɔ. O kɔfɛ, o bota be jigin fo ka se SEFA wari miliyari 900 ma, san 2063.
12. An be yɔɔ min na i na fɔ bi, kemekeme sigi la, maa 44 de be faantanya in kɔɔ bi. Caman ka kan ka bɔ o hake la san 2063 fanfela la. O be ke maa 10 ye, kemekeme sigi la. Walasa ka faantanya ban pewu, fo jamanadenw ka damakɛɛ, fo jamana sɔɔ ka tila jamandenw ni jɔɔɔɔ cɛ ka jɛ, jɛlenya kan. Jateminɛ y'a jira ko Zini ka taamasiyɛn be ke0,24 san 2063 fanfela la, Mali sɔɔko nasiraw la. O kɔɔ de ko Mali na yiriwa hali, faantanya be ban, jamana n'a i yɔɔ sɔɔ jamanaw cɛla minnu ka sɔɔ ka bon kosebe. jikogɛɛya be ban pewu, ka d'a kan jamanaden bɛɛ na ji sɔɔ.

5. LANINI IN DAKUNW

13. La mise en œuvre de la Vision Mali 2063 se décline en quatre phases décennales :Lapini ka ben san 2063 be ke dakun 4 ye :
 - **Dakun fɔɔ** : ka bɔ san **2024** ka taa se san 2033 ma O waati kɔɔna na, yelɛmabaw be don jamana sɔɔ cogoyaw la, wa lapini kerɛnkerɛnnen ye :kelɛcɛw senkɔɔmadonni ye, jatigewale keɛli ye ka ban pewu, ka ben ni kelenya cogo jamanaden bɛɛ ni jɔɔɔɔ cɛ, ka dunkafa sabati, jamana ka se k'a yɛɛ balo ka sɔɔ a ma siri jamana wɛɛ la, wa dumuni juman fana ka sɔɔ, nafasɔɔsira bɛɛ ka yiriwa, o kɔfɛ, jamana mara bɛɛ ka yiriwa, wa o na ke sababu ye iziniko ka yiriwa, marakɛkojuman ka sinsin. Wa nin waati kɔɔ, fɛɛɛ kologirinw be sigi walasa ka kasaraba in ban, o min binna jamana kan. O fɛɛɛ ninnu be kasaraba in kunw de pini, nin ku keɛ. O fɛɛɛw be ke fɛɛɛkuraw ye minnu ma deli ka tige walasa ka ben ni kelenya sinsin, ka nafasɔɔsiraw basigi. O waati kelen kɔɔ, jamana na nafolo jini fan wɛɛ fɛ, wa marakɛkojuman fana be sinsin ;
 - **Dakun filanan** ka bɔ san **2034 ka taa a bila san 2043**) O waati de kɔɔ, jamana ka lapini ye de ka ke wane ye siraw kan minnu be nafoloba lase jamana ma. Wa, o waati kelene in kɔɔ, jamana b'a jini ka waati fɔɔ kojɛnabɔlenw kologeya. O na ke sababu ye ka jamana se a yɛɛ kɔɔ nafasɔɔsirako siratige la. Wa izinibaw be dayɛɛn, o minnu jɛsinnen na ke cakeminɛnba caman dilan i n'a fɔ misalila, mɔbilibaw, kulunw, o n'a jɔɔɔɔna fenba wɛɛw. O iziniw fana na sigi donniya kuraw kan ;
 - **Dakun sabanan** : ka bɔ san **2044** ka se **2053**. O waati jamanaden be bugun :jamanaden bugunni be fɛɛɛ ni dabali kuraw tigeli wajibiya walasa jamanadenw ka hɛɛ sɔɔ : o kɔɔ, kɛɛyako, dunkafa, kalanko be jɛ wa faantanya suguya bɛɛ be keɛ k'a ban pewu :
 - **Dakun naaninan** : O be daminɛ san **2054** ka se san **2063**. O waati la, faantanya suguya bɛɛ be keɛ k'a ban pewu : o b'a daminɛ san 2054 ka se san 2063

6. Yelɛma miirina

14. miirina sigilen bɛ nɛtaa suguya dɔ de kan min bɛ wele ko Malikura nɛtaasira n'o taamasiyɛn ye siraw ye minnu dakeɲɛnen don :

- o dɔ ye jamana basigilen ye, se bɛ min ye, n'a bɛ se ka sariyaw lawaleya jamanadenw kan, u ka josariyako n'u ka hakekow lakanani siratige la, n'a ka se bɛ boli a ka nafasɔɔsira bɛɛ kan. O de ye jamana ye ni fanga b'a bolo. Jamana de ye kow nɛnabɔbaa ye ;
- fasodenɲumanya warali, wa n'a bɛ nɛmaaw kɛ misali nɲumanw ye ka da u ka cɛsiri kan, forobacakɛda ni maracakɛdaw la ;
- jamana ka kalan fɛɛrɛw yelɛmani ye pewu, o na kɛ sababu ye ka fasodenkura bangin, min ka lamɔ sabatira, n'a b'a ketaw dɔn, ni dɔnniya b'a la, wa ni faso hami b'a la ;
- jamana funɛkeninw jɔyɔɔ bɛ bonya kosebɛ jamanadendenw kunka kumaw la ;
- jamana ka yereya bɛ sinsin. Jamana dugujukɔɔnafolo bɛ bɔ, ka feere, ka jamana ka baarabaw waleya. O siratige la, jamana b'a jɔ a jɔyɔɔ ani jamanaw cɛ minnu bɛ na dugujukɔɔnafolo bɔ Mali kɔnɔ.

7. Fɛɛrɛ tigɛlenw waleyalicogow

15. Fɛɛrɛ tigɛlenw dulonnen fɛn damadɔw la :

- jamana kolodoni ;
- danaya ka nɛsin jamana jɔsenw ma ni jamanadenw ka dɔnniya n'u ka cɛsiri ma ;
- nɲinini senkɔɔmadonni ani fɛɛrɛw dakeɲɛcogow ;
- du renforcement du systɛme de planification et du systɛme statistique ; fɛɛrɛw dakeɲɛcogow, n'u senkɔɔmadonni, n'u sinsinni ani kunnafonniw jɛɛcogo ;
- sɛgɛselijekulu kologirin sigilen ye sen kan ;
- jamana kunnafonniw dicogo fɛɛrɛw walasa ka bɛɛ sama ka na kerɛnkerɛnɛnya na sebatigiw minnu bɛ sɔn k'u ka nafolo, dɔnniya don jamana kunko la nɛtaasiratige la ;
- ka fɛɛrɛw sigi sen kan minnu na kɛ sababu ye ka nafolo dalajɛ kɔfɛ ani kenɛma walasa ka jamana ka baarabolodalen waleya ;
- ka fɛɛrɛ sigi sen kan jamana banguko siratige la.

16. O kɔfɛ, walasa fɛɛrɛ tigɛlenw ka waleya fo sinsin ka kɛ porozɛw kan minnu bɛ kɛ san caman kɔnɔ, maa caman fɛ ni baarabolodalen ka ca a kɔnɔ ani jamana banguw de kan

- **Porozɛ kerɛnkerɛnɛnw, n'u bɛ jamanaw fara nɔɔɔn kan, n'a nafa bɛ se bɛɛ ma**

17. Walasa ka laɲini sigi sen kan, Maali Gakɔɔnɛman b nafa'a bɛ fɛ ka Porozɛ kerɛnkerɛnɛnw sigi sen kan minnu bɛ se ka jamana caman fara nɔɔɔn, kan, n'u nafa bɛ se bɛɛ ma. Wa olu na kɛ sababu ye ka Mali ka nɛtaa waleya, san damadɔ kɔnɔ.

18. Walasa ka Porozɛ kɛrɛnkɛrɛnnɛnw sigi sen kan minnu bɛ se ka jamana caman fara jɔɔɔn, kan, n'u nafa bɛ se bɛɛ ma, miiri se kɛra o porozɛ masinaw kan. O miiriw jaabi kɛra de ye ka yɛlɛma don u labɛncogo la, u ka sinsin lajini kan, walasa ka ko dakejɛnnɛnw sigi sen kan, minnu bɛ wolo jɛtaa la. Wa o jɛtaa na waleya sira bɛɛ kan. Lajini bɛ i sinsin porozɛw kan minnu labɛnna maaw fɛ n'u y'u ta kelenkelen. Walasa ka yiriwa sabati, fo kuntilenna jɔɔɔn ka pereperelatigɛ minnu ni lajini bɛ taa ni jɔɔɔn ye, u ka se ka waleya ni Porogaramu ni Porozɛw ye. A jatinɛna k'olu ye 11 de ye :

Porozɛ N°1 : « FARAFINNAJIGINɛ » Ka Mali ni kɛrɛfɛjamanaw balo ;

Porozɛ N°2 : « YELEN KURA » Ka kuran di maliden bɛɛ ma ;

Porozɛ N°3 : Ka iziniw jo Mali kɔɔɔ ;

Porozɛ N°4 : « KANKU MUSA SEGINNA » Kanku musa ka sanutile seginni;

Porozɛ N°5 : Ka mali ni dijɛ bolo di jɔɔɔn ma ;

Porozɛ N°6 : « SIGIDA YIRIWA » Ka bamakɔsigi ni mara faabakɔsigi kɛ ka jɛ;

Porozɛ N°7 : Yɛlɛmakuraw ni kunnafonifalɛnfɛrɛ kuraw donni jamana cakɛdaw baaraw la ;

Porozɛ N°8 : Le « Porogaramu SANKORE » Baarakɛla kɛnɛmanw, minnu kalannen don ka jɛ ani minnu bɛ se u ka baara la ;

Porozɛ N° 9 : Mali, jirikɛnɛ ni hɛrɛ jamana ;

Porozɛ N° 10 : Yɛlɛma nafamaw, ko kuraw, bɔɔɔsiraw

Porozɛ N° 11 : Kunafonni Taasira : Yiriwa porogaramu ka jɛsin sankolo ni dugukoloko kunnafoniw jɛnabɔsiraw ma mali kɔɔɔ.

• **Baaraw bɛ kɛ ni ja ni jamana bangu minnu ye kunnafonniko siratigɛ la**

19. Walasa ka kunnafonni jɔɔɔn sɔɔɔ yiriwa nasiraw kan, jamana Minisiriso min jɛsinnen don jamana ka sɔɔɔ n'a ka nafasɔɔsiraw ma, ye demɛ jini cakɛda fɛ min ka baara jɛsinnen don bangukow ma n'o ye (IGM), a ka bangu, ni jaw dilan Mali ka lajini kan, ka bɛn san 2063 ma.
20. Walasa Mali ka lajini ka sabati ka bɛn san 2063 ma fo, bɛɛ sen ka don baaraw la. O baarakɛjɔɔɔnya bɛ jɛ ka d'a kan, kunnafonni yɛrɛkɛcogoya labɛnna.
21. Porozɛ kɛrɛnkɛrɛnnɛnw sigili senkan minnu bɛ se ka jamana caman fara jɔɔɔn, kan, n'u nafa bɛ se bɛɛ ma ye fɛnba ye, ani Mali ka Lajini ka bɛn san 2063 ma, tɛ se ka waleya fo nafolo ka jɛrɛ, kɔfɛnafolo ani sokɔɔnafolo. O nafolo ninu kamaroni tɛ kɛ fewu fo kunnafonni ka jɛnsɛ. Jamana yɛrɛ sawura de bɛ sekolaw sennateliya nali la jamana kɔɔɔ. A bɛ kɛ sababu ye fana ka jamana mandiya jamanaden, ni farafinna tilebinfɛjamana ni dijɛ yɛrɛ kɔɔɔ.

8. Baarabolodalenw kolɔsili n'u sɛgɛsɛgɛli

Jininiw ni fɛrɛrɛ dakejɛnɛnw b'a wajibiya fo baarajɛnabɔbaaw ka kɛ wanɛw ye. O de fɔra lajɛ sɛnfɛ min ye Malidenw bɛɛ fara jɔɔɔn kan. O sɛnfɛ jɛkulu dɔ sigira sen kan k'a tɛngu jamanatigi ka cakɛda la min ka baara bɛnɛn jatinɛw ma. O y'a jira k'a fɔ kulu min jɛsinnen don Mali ka lajini ma ka bɛn san 2063 ma, dulonnen don fɛn damadɔ la i na fɔ politigikɔjɛw jɛnabɔliɔɔɔw ani kolawɛlɛjɛkulu. O ye sanfɛ kulu ye min ka baara bɛnɛn don Mali ka lajini ma ka bɛn san 2063 ma. Ale de bɛ taasirabaw ci, jinini siratigɛ la. Wa o cakɛda de bɛ sɛgɛsɛgɛliw ni kolɔsiliw bɛɛ boloda.

Mali ka lapini ka ben san 2063 ma ani jamana yiriwali fεεε waati mankan kɔnɔ, o baara daminɛni nɛnaje min kera desanburukalo tile 21 san 2021 CICB la.

NƏBILA KUMA

22. Minisiriso min jəsinnen don sɔɔ, nafasɔɔsirakow ni nafolokow ma y'i sinsin Jamanakuntigi Asimi GOYITA miirinaw n'a ka lapiniw kan walasa ka Mali kura jetaasira laben. Sanni o baara in ka ke, jatemine kerenkereennen de kera jamana yere ka lahalayaw kan. O jateminiw y'u sinsin baara folo do jaabiw kan n'o ye « Fere bolodalenw walasa ka sɔɔ yiriwali sinsin (KEREDI, ka bo san 2019 ka se san 2023) ». Gafe were konokow lajera n'o ye « Hakilijagabow Mali ka sew kan san 2025 konokow ». O kofe, hakilina jonjon fen o fen tun kera san temenenw na, olu bee konokow jatemina, ka fara jamanadenw yere danni ni du hake jatemini kan (ERIZEPEASI 5 / RGPH5) . O bee kofe, sinsin kera gafe konokow kan, min be tali ke jamana yere ka iziniw hake kan (ERGUE). Ni bee kofe, sinsin kera fere caman werew kan minnu be se ka kesababu ye ka hakilijagabow la walasa ka yiriwalisira kerenkereennen ci, jamanaden bee b'a yere ye min kan.
23. Jateminiw bannen, gafe dow laben na n'o ye : (i) segesegeli fere; (ii) « Malikura jetaasira ka ben san 2063 ma ; (iii) : Jamana ka fere bolodalenw walasa ka yiriwali sinsin (ESINEDEDE ka bo san 2024 na ka se san 2033 ma) ; (iv) fere bolodalenw n'u nafa be se bee ma ; (v) dugujukow nafoloko sɔɔyɔɔ jamana bangu kan ; (vi) dapjegafe min be tali ke kunnafoniko kan.
24. Walasa nin lapini in n'o ye « Mali Kura jetaasira ka ben san 2063 » ka se ka sigi sen kan fen damadow be yen, folu ka sabati. O do ye miirina faamuyali politigisira kan ; jamana ka ketaw ; forobabaaracakelaw ka taabolokow bilali walasa « malidenkura » ka bangi ; ka fara fere tigelenw musakakow kan.
25. Miirina faamuyali politigisira kan ye wajibi ye, walasa ka Mali ka lapini sabati ka ben san 2063 ma. Jamana yere jemaaw de fe folo n'o ye jamanakuntigi ni fangajemaaw ye. O de y'a to, baaraw damin don, denfaya tun be jamanakuntigi bolo, o y'i kanbo. O kene kelen kan, fangajemaaw fana y'i kanbo a ka laseli senfe. A be jira k'a fo ko baara min kera ka teme n'a togo ko « Hakilijagabow Mali ka sew kan san 2025 » majew bora jemaaw sendonbaliya ye baaraw la.
26. .Lapini n'o ye « Mali- Kura jetaasira ka ben san 2063 » labenni n'a waleyali b'an bila an k'an yere pinika jamana yere jɔyɔɔ n'a ka ketaw la, k'an sinsinnen to baarakelenkɔɔw jaabiw kan minnu kera sɔɔ ni nafasɔɔsiraw kan ani yiriwali ferew tigelen kan. Jamana de ka kan ka ke jɔyɔɔbatigi ye sɔɔ bosonni nasiraw la. O hukumu konkona na, jamana ka kan k'a bolo da nafasɔɔsiraba bee kan.
27. Jamana ka kan k'a ka yereya sinsin nafasɔɔsira caman kan. O do ye lakanako, kalanko, baloko, kuranko, kunnafoniko, keneyako ani furakow. O te se ka ke fo jamana ka kologirinya, fo a fanga ka bonya, wa n'a dulonnen te jamana were la soré siratige la. A ka ke jamana ye min be se a yere kɔɔ. A ka ke jamana ye min b'a jɔyɔɔ fa sɔɔsirakow siratige la, ani sɔɔsirako kerenkereennenw tilalilicogow la. Wa a ka kan k'a jini nasɔɔsirabaw ka bo sariyaw kan. A ka jateminew ka kan ka boli kolokow kan minnu be tali ke jamanaw sigicogo la sɔɔ ni hadamadenko siratige la. Jamana kologirinyali be wolo faso ka yiriwa la, wa a be ke sababu ka kenyerew fana yiriwa. O bee de be ke sababu ka jamana ka yereya sinsin, k'a ka sɔɔ wara, k'a ka nafolo bugun. O de b'a to jamana be se ka baarabaw boloda. O na ke sababu ka Mali ka jetaa sabati.
28. Lapini do fana ye Malidenkura labenni ye. O na ke maa ye jamana kanu be min na, min b'a jamana tabiyaw bato, ni baarakelaba don, wa n'a ka fasokanu ka bon. O ka kan ka ke maa ye min be hami ni tow ye, wa n'a b'a fe bee ka k'i yere ye. « Malidenkura » be fe ka hadamaden laben, ka kolokolo fasodenjumanya konokow. A ka maa laadamunen ye, baara do donniya be min na. O de be ke sababu ye ka faso yere yelama. O na taa wolo kulu kuraw laadamunenw kan. O kulu ninu de be caya fo ka Malikura bange. Ni lapini be tali ke Porogaramu na min jəsinnen don an ka danbe ni tabiyaw kalanni ma. O ka lapini de ye bee ka i fanga fara jɔɔɔn kan walasa lamɔ ka sabati. Ola fo Porogaramu in konokow ka don, ka faamu. O Porogaramu be kuma an danbe kan, tasi ni samelenya kan, a be kuma tilennanya kan. A be kuma fasokanu kan ni jetaa kan donniyabolo nasira la. A b'i sinsin fana an ka seko ni donkow ani farikolojenajekow kan.
29. Nafolo ko fana tora fen nafamaba ye walasa ka Mali kura jetaasira in kuntilenna sɔɔ. Dije lamini na, wariko cogoyaw geleyali ye ani nafolosɔɔsiraw dese ka bo demebagaw yɔɔ minnu be bo jamana caman na ani jamana yiriwalenw ka diyagoyafanga. O hukumu konokow, Mali kura jetaasira 2063 ka wariko fere sinsinnen be konkona nafolomafenw dalajeli kan (O siratige la, Goferenaman ye yelama do boloda kaban walasa ka nin wariko in sabati. Jamanaden sifinnaka galabu kenew kofe, Mali be nafa sɔɔ sababubaw la i n'a fo : tile, ji, senekedugukolo, baganmara ani dugujukowfenw na. Jɔyɔɔba dilen don mara kecogonuman ma, saria tigecogonuman olu minnu ye sigida yiriwali numan sinsinbere ye.)

31. Mali ye jamana ye min sɔɔ ka dɔɔn wa iziniw fana jɔɔɔ ka dɔɔn o sɔɔ la. Sene, baganmara ni mɔni de jɔɔɔ ka bon a ka nafolo sɔɔta la n'o ye PIB. Kɔlɔlɔ caman be Mali ka nafasɔɔsiraw la. O be ke sababu ye ka a ka yiriwa sumaya. Jamana ka feerefenw ka dɔɔn ko kan. Kɔɔri, sanu ani baganw de ye jamana ka fen feeretaw ye ko kan. Fen3 were caman be geleya don nin fen ninnu feereli la jamana ko kan. A do ye songɔw yelen ka jigin, sanjiko, ja, walima ntɔnw ka tijeni...). O de be ke sababu ka fiye don nafolo sɔɔta la.
32. Kasaraba binna Mali kan san 2012. Wa o tun be na ke sababu ye ka jamana yere dafiri, ka jamanako ban. O sɔɔ la jatigewaletigilamaaw, kulumarifatigiw ni jihadikelaw ka janfa fe. U ye Kidali, Gawo, Tunbutu maraw de folɔ bon. U bɔra ye ka na Mɔti, Segu ani Kulukɔɔ. O balaw senfe, se kera jamana ka sɔɔsira bee ma. Gakɔɔnana ka baarabolodalenw si ma se ka waleya.
33. Mali sɔɔ ka ca wa nafolo tɔnɔɔsiraw fana ka ca. Ni fura sɔɔ la sirako, kuranko ni kunnafoniko la, caman de fara sɔɔ kan, sekola caman na n'a ka nafolo labaara Mali kɔɔ.
34. N'an ko sɔɔsira :
- an b'a fo ko sene ; seneko siratige la, kenew be jamana kɔɔ senefenw fana n'u keyɔɔ don. Ji be jamana kɔɔ minnu be se ka labaara ka nafa se jamana ma. Bagan suguya caman be Mali kɔɔ, bagangenɔɔɔ fana ka ca. Jeye fana ka ca. Senekela fanba ye funekeninw ye wa senekelajekulu caman fana sigilen don sen kan jamana kɔɔ. Olu ka tɔnw sigilen don sariyaw kan. O taata wolo sariyaseben min be seneko jalatige ani a waleyiseben.
 - Baganmara be se ka nafa caman lase jamana ma. Bagan nafa ye sogoko, nɔɔ, golo, golobaaralen wa kɔɔmara i n'a fo sew kera sababu ye ka baara nɔɔya maa caman ye ;
 - Baganmara be se ka wolo iziniko la. Fen minnu be bo baganw na, olu be se ka bayelema iziniw kɔɔ ;
 - finidilanizini be se ka dayelen ka d'a kan, jamana be kɔɔri sene. Nka kɔlɔsilw y'a jira ko kemekeme sigi la Mali be se 5 de bayelema a ka kɔɔri seneta la ;
 - dugujukɔɔnafolo ka ca Mali la, nka jamana ma se ka nafolo ninnu caman boli feere w tigi folɔ. O n'a ta bee, ni cakeda minnu be sanubɔ la, n'u tun b'a ke tilennanya ni jeya kan, o tun na ke sababu ye ka nafolodonta caya dugujukɔɔnafoloko la. Wa ni cakeda ninnu tun be jamana ye dugukolo cogoyaw don, u tun na nafalo caman labaara.
 - Ni Kunnafonicakeda ni jago yiriwarali, o be ke sababu ye cakedaw ni kenyerewew ka se sɔɔ ka baara di maaw ma.

jamana ka yeta n'a ka kɔkan politiki taacogo ye ka ɲɛsin sariya sabaw ma minnu dantigera cɛmance fanga ɲɛmaaw fɛ n'olu ye : Mali ka yɛɛmahɔɔnya bonya ; fɛɛɛ suganditaw bonya ani Mali jɛɲɔɲɔnw sugandilen bonya; ani ka Malidenw ka nafa jatemine ni k'u labato latige hukumu bɛɛ kɔɲɔ.

43. Nin sariyakolow bɛna kɛ sababu ye ka jamana jɔ min ka yɛɛmahɔɔnya ni min ka ɲɛtaa ɲɛmine juru b'a yɛɛ bolo. O la jamana ka geleya caman minnu bangerɛ jamana ka barikantanya n'a ka fanga dɛɛɛ fɛ, a nafa ka bon ka bi jamana jusigilan kura ka jɔ kokura, min bɛ lakana, yɛɛmahɔɔnya ani yiriwasagotigiya sabati, min bɛ yiriwali misali kura bila senkan, wa min bɛ jamanadenw ka ɲɛnamaya kɛcogo n'u ka lafiya sabati.
44. Nin seɓɛn in labɛnna ka kɛ dakunba naani (4) ye. Sɛgɛsɛgeli fɛɛɛɛɛ bɛ sɔɔɔ dakun fɔɔ la, ɲɛtaasira laɲiniw labɛncogo bɛ ɲɛfɔ dakun filanan na. A dakun sabanan bɛ kuma kuntilenna jɔɲɔɲɔnw n'u waleyacogow dantigeli kan. Dakun naaninan bɛ laɲiniw waleyacogo jalatige.

MALI KA LANINI

SAN 2063

**DAKUN FOLLO
SεGεSεGεLI FεεRεW**

I Dakun fofo : segeɓeɓeli fære

45. Segeɓeɓeli fære be jatemine de ke « Mali ka fære bee kan ». O be ke sababu ye k'u fiye ye, ka geleyaw wuli. N'o kera, soɗo ni nafasoɗsiraw be yiriwa, jamanadenw be here soɗo. Jatemine jɔnɔn de be ke færekoɗo tigelen bee kan. Majew be jini k'u don, ka kow sababu jini k'u don. O b'a to yeɓema be don kow la.

1.1. JAMANADENW

46. Geleyaba min be Mali jamana kan, o de ye k'a fo ko laadalako ni tabiyaw be ka tiye.

1.1.1. Fasodenɗumanya ani ben ni kelenya

47. Jatemine do kera farafinjamana kan. A siye 9 nan y'a jira kefo ko Malidenw ka jamanako de ka bon ka teme u ka siyako kan. Kemeke me sigi la maa 85 de ka fasoko ka bon ka teme u ka siyako n'u diineko kan. O de y'a to Malidenw be sigi ben ni kelenya kono.

48. A jira la fana k'a fo ko Malidenw be jɔgon ka diine ni jɔgon ka siyaw gasi sigi kosebe. O misali yera san 2022 k'a d'a kan kemeke me sigi la, maa 88 de y'a fo diineko te olu ka sigi la. O tuma, olu sigijɔgon ka ke diine were maa ye, o te foyi tiye u ka sigi la. O jatemine kelen y'a jira k'a fo ko kemeke me sigi la maa 93 de y'a jira k'a fo ko siyaw bonya b'u yoro la, maa 86 y'a jira ko dunanw gasi sigilen don, maa 81 y'a jira ko politigonden werew bonya b'u yoro la, k'u b'u gasi sigi wa k'u be sigi la ben ni kelenya kono. O jatemine kelen in senfe, kemeke me sigi la maa 92 y'a jira k'u t'a fe goɗo jigenin ka k'u sigijɔgon ye. A yera fana k'a fo ko kele minnu be siyaw ni jɔgon ce nin waati ninna, k'o ye kele kolokololenw de ye. Wa ko kelew ye nansaraw de no ye.

1.1.2. Mahamadudiine be ka don politigiko la don o don

49. Mahamadudiine warali kera sababu ye ka silame caman bila u k'u miiri u ka jamana ka geleyaw la.

50. O kera sababu ye ka maaw gere jɔgon na. Laahidu talenw ma waleya, hadamadenw fili la u yere ma. « jama dun jelen de be bii fo » (International Crisis Group. 2017)

51. Silamejekulu dow poyira Mali kono nin san keme temenen in camance n'a laban na. Wajulikelakura dow fana poyira. Olu be kodow keli jini jagoya. U b'a jini hadamadenw ka latige ke ni Alanɗesiranɗe jamadalajeyoro la. Wa u ka lajini do fana ye ka fasoden fanba don silameya la, ka kuranekumakanw ke ka mara ke. U dannen te kojuguw lagosili ma, u be fe ka jamana yeɓema, ka diine ke sinsinbere jamana kono, fasodena ke silameya ye.

1.1.3. Jamanadenw cayalibaliya kowkowlow jamana dugukolo kan

52. Jateminew y'a jira san 2022 k'a fo ko Maliden hake taara i jo fo maa 22 395 489 la. Jamana yere fiye ye kilometere kene 1.241 238 ye. Maa hake ka dogon kene ma. A yera kabini san 1960 ko kemeke me sigi la maa 2 fo maa 3 de sigilen don kilometere kene kelen kan. A nana ka na ke maa 8 hake ye san 1998. San 2022 a kera maa 18 ye. Hali ni do fara la maa hake kan kilometere kene kelen na, a be ye k'a fo ko mara do jama ka bon ka teme do ta kan. Jamana koronfela n'o ye Tunbutu, Gawo, Kidali, Tawudeni, Menaka maraw ye sahelianfan ye. O be taa i jo kemeke me sigi la 60 de la. O koro ko jamana fanba ye sahelikungo ye. Wa kemeke me sigi, maa 7 de be o mara ninna. O yoro dow la i te maa kelen yere soɗo kilimeteere kene kelen kono. O b'a jira ko geleya b'o yoro ninna.

53. Nka, a yera fana k'a fo ko dugujukoronafolo dasilen don o mara ninna de la. O do ye ji, senekedugukolo numan, sanu, ani nege suguya caman were.

54. Jama dogoyali nin mara ninna, o kera geleyaw ye, wa o ye baaraw bali minnu tun be se ka jetaa waleya. O de y'a to, Gakoronama ye ferew boloda ka jesisin jamanadenw ka dijnesosigi kekonuman ma. O ferew ka lajini ye de ka

here, ben ni kelenya ani yaafanogonma sinsinko la ;(iii) sifinw be se ka baarasoro cogo min na, soro cayali an'a yiriwali kuntaalajan ; (iv) sifinw jogyoro jamana ka cakelaw kunkakow la ani ce ni muso bee damakerneni ye cakelaw la ;(v) sifinw jogyoro farikolonajeko, seko ni donkow la,(vi) sifinw jogyoro tonkow an'u sendonni jamana ka netaa baaraw la.Nin ko minnu fora ka gelaya n'u bora nin sigikafaba in na, b'a jira ko sifinw be wulikajo la walasa k'u jogyoro bee fa faso jo la.

1.1.4. Jamanaden cayali dugubaw kono ka soro cogoyaw ma yelama

58. Mali kono bi, maa hake min be dugubaw kono, kemekeme sigi la o ye 22 fo 23 de ye.O kololo do ye baarakogelaya, sisogelaya ani kin kuraw wololi ye.
59. Bolobaara yiriwali ni jama cayali te ke jigon fe. O be ten Mali kono cogo min na, o be farafinna tilebinyanfan jamana bee kono o cogo kelen in na.Jama hake be caya k'a soro fen ma fara sorow kan. A yera k'a fo ko danfara be yoro sorow ni jigon ce.Marabolow soro ka dogon ka teme faaba taw kan.Wa, bee be fe ka ni bolomayelama faaba de la.
60. Dije jamanaw ye jigonnyeba do ke, min labenna OSEDE/ fe san 2015.O ko lapini de kera Mali ka soro yiriwali ye.
61. Dije jamanaw ka warimayoroba ani dugubaw jateminton de ye jatemine jonjon do ke Bamako dugu kan.O jatemine in y'a jira k'a fo ko kemekeme sigi la, Mali ka soro 34 de be bo Bamako, k'a soro Name ni Konakiri taw ye 27 ye).Bamako dugu ma jo a jogyoro la yiriwaliko siratige la, k'o sabu ke fen damado ye :
- a ka sorokecogo.A ka soro dulonnen don bololabaara ni sene ni baganmara ma ; a ka soro hake ka dogon ka teme farafinjamana tow cela hake kan.
 - Malidenw ka furakeliko ni kalanko ka gelen ;

Nafolo min be don taanikasigiko, furakeliko ni kalanko la, ani u tilacogo, joyɔɔ ka dɔɔɔn k'o sabu ke dugukolow cogoya ani u minɛcogo ye maaw fe.

1.1.5. Fɛn min be maaw su ka taa nafolo jini tunga fe ka fara tabiyaw kan minnu ye tungafɛtaa sababu ye

62. Maliden caman be taa tunga fe. Tungafɛmaaw ka nafolo cili hake ka ca hali. Wa do de be fara a kan don o don. San 2019 geleya do yera wariko la. San 2018, wari cilen hake kera miliyari 440 ye k'a soro san 2019, a kere miliyari 433 ye. Nka san 2022 wari cilen hake kera miliyari 652 ni miliyon 50 ye. A jiginna ka na fo miliyari 508 la o san 2022 kelen in.
63. Jateminew y'a jira k'a fo ko dunanw be na u sigi don o don Mali kono, wa u caman be bo farafinna tilebinyanfan jamanaw de kono. San 2023 kono, maa 209 774 de tun nalen don i yere kalifa Mali kono. Kabini geleyaba in cunna Mali kan san 2012, maakilifadonnenw ye caman fara maa nalen hake ka bo jamana were la. San 2023 a jateminena k'a fo ko Maliden kalifadonnen tun ye maa 66 722. O fara la maa 354 539 de kan, minnu y'u sigiyorow bila. Wa o jama fanba tun ye muso ni denmisenw ye.
64. Maa be taanikasegi ke kosebe jamana kelen kono (o hake jonjon donnen te). Jateminew y'a jira k'a fo ko caman de be na fara tungafedenw hake kan. Caman na bo Mali kono ka taa fan were, wa caman na bo fan were fana ka na i sigi Mali kono. O sababu ye jamana ka sorokow ye ani sahelimaraw cogoyaw ye. O bee be wolo mun ni mun na: Wa maa caman na faantanya maaw te na damakeje; baarasorobaliya be geleya, wa kongo ni lakanabaliya be wara. O be kofe, waatiyelema kololow be bonya.
65. Jamana ye fere kerekennnen sigira sen kan, k'a waleya tungafetaako la n'o ye (PONAM) ye, nka o n'a ta bee, tungafetaako in ye hali bi nemaaw ka hami folofolo do ye.

1.1.6. Geleyabaw be keneyakow la, hali ni jateminew y'a jira k'a fo ko baarabaw kera

66. Jamanadenw ka keneya, o de be jamana ka yiriwa sinsin. EMOP ye segesegeli folo min ke san 2022, a yera k'a fo ko kemekeme sigi la ko bana tun be maa 34 de la walima u tun joginna, kalo saba ka kon ni segesegeli in je. Musow de ka ca ka teme cew kan ka d'a kan muso bananen hake tun ye 36 fo ka se 37 ma.ɔ, ce hake tun ye 31 ye kemekeme sigi la. N'i ye maakoroba tila kulu ye, minnu si temena san 60 kan, i b'a ye k'a fo minnu ni bana be jorogon na walima u be saya ni balo ce, olu hake ka ca ni tilance ye. A yera fana k'a fo ko kemekeme sigi la, sumayabana walima farigan be maa 65 hake de la.
67. O kofe, EMOP y'a jira a k'olu ninini kelen kono min kera san 2022 ko kemekeme sigi la, maa 4 hake de be jigisigi (AMO) kono banako siratige la jamana yere bee. Bamako kono, maa hake be taa i jo 13 la. Jigisigi (AMO) fanga ka bon dugubaw kono, ka teme dugumisenninw kan. Wa jigisigi fanga ka bon fana maa kalannenbaw de fanfe ka d'a kan kemekeme sigi la maa 31 de talen don jigisigi (AMO) fe. Wa kemekeme sigi la maakoroba 6 fo 7 de talen don.
68. EMOP ka san 2022 nininiw ye jamanadenw ka keneyako, keneyacakeda da kene kan. U kumana maaw ka geleyaw kan, dogotoro ka lajeliw senfe. N'i ye kunnafoni ninnu be ta k'u laje, i b'a ye k'a fo ko maa minnu n'u ma deli ka bana, kemekeme sigi la, o be ben maa 51 hake de la. O bee ye kolibaatow ye. A yera fana k'a fo ko kemekeme sigi la, ko maa 47 be ye, hali n'a kera maa kelen ye, o delila ka bana olu cela, segesegeli kelen waati la. Wa kemekeme sigi la maa 39 be yen? hali n'a kera maa kelen ye, o bana segesegeli fila senfe. Nininiw bora n'a ye ko kemekeme sigi la maa 67 fo maa 68 de b'i kunda keneyasow kan n'u man kenen walima n'u joginna, maa 10 hake de be taa furabolaw fe n'u man kenen, maa 7 hake de be taa kenyerew fanfe n'u man kenen.

69. O bee kofe, EDSM VII 2023 y'a jira ko nɔɔyaba de kera denbatigi, musolajolen, ni denmisenni w ka keneyako la kabini san 2006 fo san 2024 na. O cogo la, muso wajibiyalen don ka taa u ka laje sije naani. Muso hake min y'o ke, kemekeme sigi la o hake bora muso 35 la san 2006 ka na muso 51 la san 2024. Denjerennin minnu baginna keneyaso la, o hake bora 45 la san 2006 ka se 81 san 2024.

1.1.7. Geleya min be kalanko la ani kalanw taasira ni baaraw keɓɓaliya jɔɔɔn ma

70. Jamaneden kelenkelen bee ka se ka dugumakalan juman soro, k'a ta kalanso folo la ka taabila wooronan na, o kera jamana ka Gakoronaman kelenkelen bee ka hajuba ye Mali kono. O de y'a to jamana y'i wasadon Porogaramu na min jesisin don kalanko jetaa ma n'a be waleya san tan kono n'u k'a ma PRODEC, wa n'a be fori san 2028. O de be ke sababu ye ka cakelaw bila u ka minenw kono, ka joyoroba di u ma. Wa o na ke sababu ye ka jaabiw senkoromadon minnu soro la Porogaramu koro la. Geleyajugu min binna jamana kan, o kera sababu ye ka baaraw lagosi kabini san 2012. Haju minnu be Minisirisolaw minnu jesisinen don kalan ma ni baaradege kalan, o de ye Mali ka kalanko fereew ka jo, a ka se ka jamana denmisennin bee kalan, u bee ka damakeɓe kalanko la. Wa o kalanko fereew ka Maliden laben fasokanu be min na, n'a b'a koketaw don, ni baara kanu b'a la, n'a be se ka miiri, ka fen dilan, n'a joyoro be bonja jamana soro n'a ka jetaa siratige la.

71. A yera k'a fo ko Porogaramu min tun sigira sen kan kalanko kan, walasa ka yelɛmaba don kalanko la, ma se ka waleya k'a sababu ke geleyaw ye politigiko, ni lakanako ni keneyako siratige la. Jamana ka lajini de ye ka denmisen bee kalan. Nka fen kalannew ni baaraketaw te tali jɔɔɔn na. O kelen be jamana yere hami ye. Mali jamana be fe ka laayidukan kiime ani jamanadenw ni jɔɔɔn ce, wa a b'a fe ka laayidukan kiime ani diɓe jamanaw ka tonbaw ni jɔɔɔn ce, ka ben ni fere bolodalenw ye kalanko kan ka ben ni san 2030 ye, ani Farafinna kelenyatomba ka lajiniw ka ben san 2063 ma.

72. N'an ye geleya latomɔ minnu be Mali jamana ka kalanko kan, an b'a ye k'a fo ko a geleya do ye k'a fo ko ni denmisenw tilala kalan na, u te baara soro. O ko in sababu ye fenkalannenw te se ka ke baara di kalandenw ma. U be min kalan, u te taa baara ke o kan. Hali n'a kolosira k'a fo ko enforimatigi donna kow la, gelebaw be yen. A misili ye cemancekalanso ni sanfekalansow ye. Kalanden hake ka ca, o wolo la geleyabaw la musakako ta fanfela la. Wa ka fara o bee kan, a be ye k'a fo ko kalanso hake man ca, karamogo hake man ca kalan hake bee la. O fana sigilen don marakekojuman ani yeredon de kan.

1.1.8. Faantanya, maarɔɔo ani lejura

73. N'an ye faantanya ta k'a laje jamana yere kono, an b'a ye ka bo san 2011 ka na se san 2023, do fara la a hake kan. A yelenen ko ni kuru fila ye, san 2011 ni 2023 ce, ka d'a kan a bora kemekeme sigi la 45, ka se kemekeme sigi la 47 ma. Zini ka taamasiyen jigina ni 0 ni murumuru 2 ye, ka bo san 2013 ka se san 2014 la. Do bora a la kosebe ka bo san 2016 la ka se san 2020. Kemekeme sigi la, a bora 46.8 san 2016 ka na 41.9 san 2020. A tora yoroninkelen san 2020 ni 2021 ce, a kera kemekeme sigi la 44.6 ye. A tilara ka na i yere soro kemekeme sigi la 45.5 la, san 2022 kono. O b'a jira ko kuru 1 de fara a kan. O koro, a temena san 2021 ta kan, ka teme 2015 kan ni kuru 2 ye. N'an ye Jamanadenw ka baara kelen hake laje walasa ka faantanya keɓe, ka a ban pewu, a be ye ko maje b'o la. N'an ye faantanw ka musakabolenw tilalen u ni jɔɔɔn ce, o be ben 14 ma. O 14 ye jamanaden bee ka faantanya hake ye san 2022 kono. EMOP y'a jaabi minnu soro san 2023, faantanya kololo kera 43,9 kemekeme sigi la. Ni baaraba ma ke walasa ka geleya n'u kololow kunben, geleya minnu be tali ke lakanako, keneyako ani jamana yere maracogo sebenkow la, a be geleya an ka an tege da kemekeme sigi la 24 kan faantanya taamasiyen la wariko siratige la ka ben ni san 2030 ye.

74. U sumanen ni Zini ka taamasiyen ye, maarɔɔo doɔyara kosebe Mali kono. A bora 0 ni murumuru 2 la san 2011 ka se 0 ni murumuru 33 ma san 2022. Min bora a la o ye fu fila k'a je ni murumuru naani ye (-2.4), kemekeme sigi la san kelen kono. A yera k'afɔ ko san 2011, san 2021 de la caman bora faantanya la (a san kelen o kelen a jigina ni 42, kemekeme sigi la). Nka san 2019 fana kono, a jigina kemekeme sigi la ni 40 ye. A yera fana k'a fo ko san 2020 kera san ye taamasiyen jigina ni 0 ni murumuru 38 ye sannu a ka yelen tuguni ka se 0.42 ma san 2021 na. A tilala ka jigina fo 0.32 san 2023. Nka a be ye k'a fo ko san 2022 kono, a yelenna fo ka se 0.33 ma. Walasa maarɔɔo ka dabila, sira be yen, fo ka n'o siraw de ye. O do ye hadamadenw ka hakew lakanani ye kerɛnkerennenyala faantanw ka ka hake lafasali ye.

75. Geleya minnu ye Mali jamana sɔɔ, n'a wolola lakanabaliya kolokolonnen na kololow kera jamanadenw kelen ye k'u sigiyɔɔw bila. Wa maa caman fana kera maa kalifalenw ye jamana werɛw kɔɔ (PDI) ka fo la. Maa minnu y'u sigiyɔɔw bila (PDI) ka laseli la, jamana yere kɔɔ, ka bo san 2019 ka se san 2022 ma, o hake bora maa 207 751 ka se ma 412 387 ma. O be i n'a fo hake folo jɔɔɔn fila. A jatinena k'a fo caman bora o maa hake la ka d'a kan a nana gun fo maa 354 739 san 2023 kɔɔ. O maa minnu ye kemekeme sigi la muso 57 ye ani ce 43 ye. Wa denmisenninw minnu b'a la n'u si be bo fu la ka se san 7 ma, kemekeme sigi la, olu ye maa 58. Jamana lakanani de ye caman bo maaw hake la, minnu y'u sigiyɔɔw bila.

1.1.9. Sinsin kera jamana ka seko ni donkow kan walasa ka Malidenw ka kelenya sɛmentiya

76. Jamanaw ka yereta kɔfe, baarabaw de bolodara jamana kɔɔ walasa k'an ka seko ni donkow don bala, u ka ke an bilasiralibaaw ye miiri ni kewalew la. O de kera sababu ye ka jira k'a fo k'an bee ye kelen ye, an bee ye Maliden ye. O baara minnu labenna jamana sifinw ka dogokunlajew senfe ani u ka san fila o san fila jɔɔɔnkunben. U tun be jɔɔɔn sɔɔ kene minnu kan, o de tun ye seko ni donko kenew ye. O kera sababu ye jamana sifinw ka jɔɔɔn don. U b'a to sifinw k'u yere don folo, ka sɔɔ ka jamana sifin tow don. Wa fen o fen tun be ke, o bee be fe jamana ka arajosoba la. Hali n'u tun te me senna, tun b'a to filelikela, lamelikela ni jɔɔɔlonbolaw tun ka jɔɔɔn don, ka dorogo jɔɔɔn na, ka Mali jamana ka kelenya sinsin. U y'a faamu k'a fo k'u jelen don fenkorow la, k'u jelen don geleyakorow la, wa k'u jelen don kunnawoloko kelenw na (Furugri, san 2012).

1.1.10. Mara kecogo kɔɔ tijeni ani yelɛma taamasiyenw

77. mara kecogo kɔɔ tijeni be kolosi fen damadɔw de la :

- masaw ka se dogoyali : an be yɔɔ min na i n'a fo bi, masa caman be yen, u desera k'u denw mara. Masaw te se bilen ka dudenw ni denmisenninw ka fenjininen bee d'u ma. O de kera sababu ye ka mara tila masaw la. O de kera sababu ye ka mara tila masaw la. U bonyanen te duw kɔɔ ;
- A kolosira k'a fo ko sisan, i be duguba kɔɔ walima togodaw la, du suguya min be ka diya maaw ye, o de ye ce kelen, muso kelen ani dennin fila walima saba. O du suguya te miiri maa si la n'u yeredamanin te.
- Folo jama tun be je kadenw lamɔ, den tun ye bee je ye. Sigida te den mara, banginbaa caman deselen don k'u denw mara. O wolola denmisenw ka yemabila la. Bee y'i mago bo bee den na. O kololo kera denmisenninw keli ye ka duw bila. U dagayɔɔw kera bolon kononaw ye.

78. Bakuruba fo la, mara kecogo korɔ tijeɗa ka sabu ke :

- Maaya sinsinnen don jogo, danbe, yeredon ni fasokanu ani laadalakow kan. Maaw te son k'u taabolo ke tabiyaw ye. Laadalakow kuma de be fo, nka maa si te a waleya. O ye geleyaw ye minnu be jetaa bali ;
- « Maaya » lagosira. Fota ni kewale ka jan jogon na i n'a fo jagejalan ni baji.

79. Yelema taamasiyenw be ye fen damadow la :

- fatije matarafali. O fere do ye an ka seko ni donkow jenamayali ye. O be se ka ke maaw ka jogonsorokeneɗ kan jamana fan bee la. (Nsiiri, Nsana, jogolon, donw, dumuni, donniya dogolen nafa, bana furakecogo, furu nibokoliw kecogo, sinangunya, kanimeya, mokeya...). Dugu o dugu, komini o komini, marabolo o marabolo bee be se ka kene sigi, jama be jogon sorɔ kene min kan. O senfe, o yoro seko ni donkow na jenamaya ;
- Fereɗ na sigi sen kan walasa ka an bolofenkoroɗ dilan, olu minnu ye seko ni donko taamasiyenw ye. Demejekulu ye Minisiriso senkoromadon, Minisiriso min ka baara jesinnen don seko ni donko yiriwali ma walasa a ka fere kuraw tige minnu na ke sababu ye ka seko ni donkotigiw sinsin.
- Ni baara ninu na cakedaba sigili nun don, o min na minenw dilan k'u caya, k'a ke nafasorosiba ye.

80. Jamanaden min ka kan ka laben, o ye maa ye min jogo ka ni, a b'a danbe don, a b'a yere don wa a ka fasokanu ka bon. Jamana ka jetaa te se ka waleya fewu fo jamanaden ka ke fasokanuden ye. O siratige de la, san 2024 na, Mali jamana jenna ni Porogaramu sigili ye sen kan min jesinnen don jamanadenw kalanni ma fasodenjumanya la (PNEV). O kalan in sinsinnen don fofofofo hadamadenya gasi sigili ma, ben ni kelenya sinsinni dije jamanaw ni jogon ce, jamana ka yereya, jamana ka here jinini n'a soroli. Wa a filanan ye hadamadenw cayali ye dugukolo kan, sigida n'a lamini, waatiyelema, jamanaw sigicogo n'u ka dugujukoronafofoko jatemineni, nafolow saracogo kura bololow fe, ani hadamadenya lagosili, hine ni makari banni maaya la, n'o kololo ye yeretije ye.

81. Jamana konɔ yelema taamasiyen ye :

- furudenw ka na siri maa la, ga fitinin de sigili ka di sifinw ye. Hali n'u ma je duba sigili ko, muso ka nateme fila kan, wa denw ka na caya. Sifin caman b'a faamuya jona k'a fo k'olu ye sinsinbere ye, ko du sinijesigi y'olu ye wa k'u jigi y'u yere ye ; u be yeredon sira ta walasa u ka ke u yere ye jona. O de b'a jira u la k'u jayoro ka bon kosebe politigiko ni soroko siratige la.
- Sifinw ka furumusowalima furuke jini u yere ye, o de y'u fela ye. U t'a fe maa were ka furuden d'u ma jagoya la. O be seereya an ka sigidaw la, ka d'a kan siyaw be furu ke jogon ma.
- yelema taamasiyen ye tije tilacogo ye anw ka jamana konɔ. Dodoke te koroke tije ta, nka koroke denw de b'u fa tije ta.

82. son kera ani o lawaleyara ni :

- Jamana ka Porogaramu do dilanni min jesinnen don maaw kalanni ni fasodenjumanya ma (san 2009, san 2013) n'o ka lapini kerenkereɗenɗen do tun ye ka fasodenjumanya kalanni kologirinya foroba politiki bee konɔ,
- San 2011, jamana ye fere boloda min ka lapini kerenkereɗenɗen ye ka jamanadenkura laben min b'a ka keta n'a ka josariyaw don, jamana ye min ka hami ye, min ka fasokanu ka bon w'a maa danbetigi don.

1.2. Sɔɔko

Sɛgesɛgeli min jɛsinnen don Sɔɔko jateminenikelanw, jamana sɔɔ yiriwali garijegɛw n'a geleyaw jatemineni ma, o ye fɛn ye min nafa ka bon kosɛbɛ sɔɔ kojɛw jɛnaboli la.

1.2.1. Jamana sɔɔko yɛlɛmayɛlɛmacogo wa n'a sinsinnen don sɛnɛ, baganmara, mɔni ka fara nafolo sɔɔɔɔ wɛrɛw kan i n'a fɔ jago, taanigasegin, keyɛnrɛye, waribon, kɛnɛyaso, kalanso ani forobacakɛdaw kan.

Kunnafoɔni jɔnɔn tɛ jamana sɔɔko cogoyaw kan ka ta san 2015 ka na se san 2022 ma cakɛda ka fɔ la min jɛsinnen don jamana ka fɛɛrɛ kura tigelɛnw ma jate siratigɛ la n'o ye (SCN san 2008). O n'a ta bɛɛ, a yera k'a fɔ sɛnɛ, baganmara ani mɔni jɔɔɔɔ ka bon a kosɛbɛ. U jɔɔɔɔ ye kɛmɛkɛmɛ sigi la 70 ye. O la 39 ye nafolo sɔɔɔɔ sabanan ta ye, 31 ye nafolo sɔɔɔɔ fɔlɔ ta ye. Nafolosɔɔɔɔ filanan ta tɛ 23 bɔ kosɛbɛ, a tɔ ye ɛnpɔ dafalen ye fɛn dilannen kan. A bɛ i n'a fɔ nin nafolo labaaracogo tɛ ka se ka yɛlɛma Mali kɔnɔ kabin tuma jan. Mali la, san o san, kɛmɛkɛmɛ sigi la 0.9 de bɛ fara sɔɔw kan. Nafolo sɔɔɔɔ filanan bɛ bɔ iziniw ka baara la . Olu jɔɔɔɔ kɛra kɛmɛkɛmɛ sigi la 0.3 ye. O waati kelen na, nafolo sɔɔɔɔ fɔlɔ ma foyi lase jamana ma ka d'a kan kɛmɛkɛmɛ sigi la majɛ yera sɔɔ la ni fu ni murumuru kelen ye (-0.1). O kɔɔ de ye k'a fɔ ko tɔnɔ ma se ka sɔɔ. O waati kelen, majɛ yera ɛnpɔ sɔɔta fana la ni-0.4 kɛmɛkɛmɛ sigi la. A yera fana k'a fɔ ko foyi ma fara nafolo sɔɔɔɔ wɛrɛw ka sɔɔ kan i n'a fɔ jago, taanigasegin, keyɛnrɛye, waribon, kɛnɛyaso, kalanso ani forobacakɛdaw,

Katimu 1 :nafolo sɔɔɔɔɔw jamanaden bɛɛ kaa nafolo kamaronen san kelen kɔnɔ(PIB)

San	2019	2020	2021	2022	2023
Nafolo sɔɔɔɔɔ fɔlɔ	37,3	36,2	35,7	35,8	35,6
Nafolo sɔɔɔɔɔ filanan	20,9	21,2	20,6	20,2	19,5
Sɔɔɔɔɔ sabanan	33,5	34,4	35,4	36,2	36,7
Wusuru min bɛ ta tɔnɔ kan	8,3	8,2	8,4	7,8	8,3
Mumɛ(PIB min bɛ tali kɛ sugu sɔngɔ)	100	100	100	100	100

Sun : MME_ DNP INSTAT_jamana ka nafoloko _Awurilikalo san 2023

1.2.2. Iziniw jɔɔɔɔ dɔgɔyali jamana nafasɔɔsirako la

85. Sɛnɛ ni baloko siratigɛ la, sɛnɛfɛn caman bɛ se ka jukɔɔmadon walasa k'a sɔɔko bamayɛlɛma i n'a fɔ, malo, kɔɔri, tiga, jiridenw (i n'a fɔ, mangoro, si, sɔmɔ, bɛnɛ), pɔmitɛrɛ, baganw ni sogo walima golow, nɔnɔ ani jɛgɛ. Nin sɛnɛfɛnw bayɛlɛmani iziniw fɛ hake ka dɔgɔ kojugu o jaabi in bɛ iziniko dɛsɛ de kofɔ. Kɔɔriko siratigɛla kɛrɛnkɛrɛnnɛya la, fini dilan iziniko bɛ cogoya min na bi, a bɛ i n'a fɔ o bɛ san 1960 ka taa bila san 1970 la o ta jukɔɔ ni KOMATEKISI / COMATEX ni ITEMA izini damadɔ dɔɔɔn ye minnu tun bɛ niyɔɔba bayɛlɛma jamana kɔɔri sɔɔɔn na k'o kɛ fini labɛnbali, gari ani fini jamaw ye.
86. Waatikelen min na iziniw ka kan yiriwa o waatikelen fana la sɛnɛko mago bɛ nafolo dɛmɛ na walasa ka sɔɔta bonya ni ka dunkafa sabati. Bi, an b'a kɔlɔsi ko sɛnɛw cogoya ma jɔ k'a kun kɛ, (i) sɛnɛkɛcogo kɔɔw ni fɛɛrɛ kɔɔw minnu bɛ kɛ dukɔnɔforow la, (ii) bolodijɔgɔnma fanga dɔgɔyali sɛnɛkosɛgesɛgeliw ni sɛnɛcogoyaw cɛ, (iii) sɛnɛkɛcogoya ni sugu bɛnbaliya, (iv) nafolo donbaliya sɛnɛko da fɛ, (v) damakɛjɛbaliya dugukolo sɔɔli la, min bɛ wolo lakanabaliya la dugukoloko siratigɛ la kɛrɛnkɛrɛnnɛya la mɔgɔw fan fɛ seba tɛ minnu ye, (vi) sɛnɛkelaw ka kalanbaliya walima kalankodɛsɛ.

1.2.3. Mali sɔɔ jɔɔɔɔ ka dɔgɔn

87. Dɔjɛ jamanaw ka jɔgɔnyɛ dɔ sɛnfɛ min sigira keyɛnrɛyew tɔgɔla, san 2017 ni 2018, a jira la o kɛnɛ kan ko Mali bɛ jɔɔɔɔ123 nan na, jamana 137 cɛla jɔgɔndan hukumu kɔnɔ. A ye kuru 3.3 de sɔɔ.ɔɔ, kuru sɔɔta bɛ a daminɛ 1 na, ka se 7 ma. A tilancɛ ye 4 ye. N'i y'a ye ko Mali sɔɔ tɛ ka san sɔɔ, o sababu ye izini cayabaliya (kuru ni murumuru seegin 2.8), cakɛdaw(3.3), kɛnɛyako ani kalanko(3.1). Kuru hakelama (4.1) min bɛ jamana ka nafasɔɔsira kumabaw basigili jira tɛ se ka bila majɛbaw nɔ la sɔɔ siratigɛ la jamana kɔnɔ. N'an y'an sinsin taamasiyɛn kan min bɛ sɔɔ hake jira, an b'a ye k'a fɔ ko Mali jɔɔɔɔ ka dɔgɔn kosɛbɛ sɔɔko siratigɛ la. N'an y'an sinsin taamasiyɛn kan, min bɛ sɔɔ pereperelatigɛ, jɔgɔndan hukumumu kɔnɔna na, majɛbaw de bɛ Mali jamana ka sɔɔ la k'o sabu kɛ iziniko, sirabakow, kurankow cakɛdakow ani cakɛlakow (kɛnɛyako ni kalanko) ntanya ye.

1.2.4. Fɛɛɛ minnu ka jini wariko Gɛɛya la

88. An bɛɛ jɛlɛn wari min na, o ye sefawari de ye, ma se ka jamana dorogo jɔɔɔɔɔna jago siratigɛ la. O kɔɔɔmasurun ye min ye, Mali jamana bɛ minɛn minnu ta ka bɔ, ka taa u feere jamana wɛɛ kɔɔɔ, o kɛmɛkɛmɛ sigi la, 8 de bɛ taa CEDEAO jamanaw kɔɔɔ. Mali b'a ka feerefɛn kɛmɛkɛmɛ sigi la, 45 de lase farafinna tɔ kɔɔɔ. Dije jamana tɔw kɔɔɔ, kɛmɛkɛmɛ sigi la, a bɛ 52 de lase yen. Mali bɛ sugu caman jɔ. A bɛ fɛn san o suguw la, wa a bɛ feere kɛ o suguw la. Farafinna de b'a ka fɛn caman lase a ma. Mali ye fɛn minnu cɛ ka don n'u ye ka bɔ Farafinna jamanaw kɔɔɔ, san 2020, kɛmɛkɛmɛ sigi la a bɛnna 81 de ma. A yera k'a fɔ ko kɛmɛkɛmɛ sigi la, 78,8 de bɔra CEDEAO kɔɔɔ. Farafinjamana tɔw ta kɛra 2.2, kɛmɛkɛmɛ sigi la. Dije jamana (Rdm) ta bɛnna kɛmɛkɛmɛ sigi la 19 ma. Nka a kɔɔɔsira fana k'a fɔ ko k'a ta san 2015 ka se san 2020 ma, minɛn cakadonni dɔɔɔyara ka bɔ Farafinna jamanaw kɔɔɔ ka se Mali la ka tɛmɛ Dije jamanaw tɔ ta kan. San 2015 kɔɔɔ, kɛmɛkɛmɛ sigi la 85,6 bɔra Dije jamanaw kɔɔɔ ka se Mali la. O san kɛlɛn kɛmɛkɛmɛ sigi la, 81 de bɔra Farafinna jamanaw kɔɔɔ ka se Mali la. O kɔɔfɛ a bɛ ye k'a fɔ ko san 2020 kɔɔɔ, kɛmɛkɛmɛ sigi la, 14,4 de bɔra farafin jamanaw kɔɔɔ ka se Mali la. O san kɛlɛn kɔɔɔ, kɛmɛkɛmɛ sigi la, 19 de bɔra dije jamanaw kɔɔɔ ka don Mali kɔɔɔ.
89. Miiri minnu ka kan ka kɛ wariko gɛɛyaw kan, ka kan k'i sinsin wariko yɛɛmɛyɛmacogo kan dije kɔɔɔ. A bɛ yɔɔɔ min na i n'a fɔ bi, fɛɛɛ wɛɛw bɛ ka boloda wariko la dije kɔɔɔ. O bɛ ka kɛ sababu ye lamerikɛnwari n'o ye dolari ye ani nansarawari n'o ye Er oye k'olu bin. Wari ninu binni sababu bɔra kɛɛ min bɛ senna, Irisijamana ni lkerɛnijamana ni jɔɔɔɔn cɛ. Lamerikɛnw ni Nansaraw bɛ ka lkerɛnijamana senkɔɔɔmadon. O y'u bila u k'u tɛgɛ da Irisiw ka nafolow kan u ka Bankiw kɔɔɔ. O ko in ma bɛn jamana tɔw ma, danayabaliya cogora. Siga kɛra nin wari fila in na. O cogo de la(i) Sinuwajamana ye fɔkɛbɛn kɛ ani jamana cɛ minnu bɛ taji bɔ kɔɛbɛ. A ye bɛnkɛsɛbɛn don u ni jɔɔɔɔn cɛ min b'a to a b'u ka taji san ni a ka wari ye n'o ye yuan ye. Wa buresanu de jɔɔɔlɛn don o wari in kɔɔkɔɔ. (ii) Wa Irisijamana fana y'a wajibiya ko Nansarajamanw k'ale ka gazi ni taji bɛɛ fana san ale ka wari la n'o ye Urubulu ye. (iii) Wa BRICS y'a wajibiya jamanaw kan, sannifeere b'u ni minnu cɛ, n'u bɛ fɛ ka don nin jɛkulu in kɔɔɔ, u k'u ka sannifeere kɛ n'u ka jamanawari ye.
90. Wariko fɛɛɛ kura min bɛ ka boloda dije kɔɔɔ, bɛnna i sinsin buresanu, taji, litiyɔmu, pilatini, o n'a jɔɔɔɔɔnaw de kan. A tɛ sɛbɛnfura gansan jate bilɛn nafa tɛ min na.
91. CEDEAO tun bɛ fɛ ka warikura dɔ labɔ n'u k'a ma ECO. A tun b'a fɛ o ka wari ye farafinna tilebinyanfan bɛɛ tun bɛ se ka jɛ wari min na, wari tun dulonnen tɛ wari wɛɛ la, na bɛ se a yɛɛ kɔɔɔ. Nka o ko ma se ka sira sɔɔɔ k'a sababu kɛ Faransi ni Farafinjamana dɔw ka bɛnɛnɛn ye. Faransi tɛ fɛ Farafinjamana ka bɔ sefawari la k'a sabu kɛ ale ka nafa ye. Walasa an ka sɔɔɔ k'an nafa, an ka bɔ jɔɔɔya la, an ka k'an yɛɛ ye fɔ an ka sefawari bila pewu. An ka nafa bɛ min na, o ye k'an yɛɛ ka wari dilan. O bɛ se ka kɛ ECO ye. N'o ma kɛ, cogoya ye fila ye : (i) warikura bɛ dilan jamana damadɔ fɔ minnu kuntilenna ye kɛlɛn ye, (ii) walima faso ka wari.
92. Walasa sɔn ka kɛ jamana ka wari bɔli ma walima jamana damadɔ jɛ wari jamana minnu kuntilenna ye kɛlɛn ye, fɔ fɛn damadɔ ka pɛrɛpɛrelatigɛ :
- jamana sanubɔyɔɔɔ bɛ ka kan ka lakodɔn, wa a ka sanumaralɛnw hake ka kan ka dɔn ka d'a ka o sanu de ye wari sɛmɛnjiri ye (sanubɔyɔɔɔ bɛ se ka minɛ, sanni bɛ se ka kɛ dije suguw kan ni nafolo wɛɛw ye) ;
 - dɔ ka bɔ fɛn cɛtaw la kɔɔfɛ ka don, jɛciba tɛ fɛn minnu na
 - jamanadenw ka kan k'u wasadon u yɛɛ ka jamana fɛnw na sango bɛɛ bɛ girin fɛn minnu kan, ani balo ni fini w ;
 - monɛtairewarimarafɛɛɛ numan ka kan ka sigi sen kan.

1.2.5. Dugujukɔɔɔnafoloko jɔyɔɔɔ ka kan ka bonya sɔɔɔ la

93. Wulikajɔ caman kɛra ka dugujukɔɔɔnafolo suguya caman labɔ walasa ka sɔɔɔ yakubaya. O ko in de na kɛ sababu ye ka ni nafa caman na sɔɔɔ dugujukɔɔɔnafolow la.
94. Min ye dugujukɔɔɔnafolow bɔyɔɔɔfitininw ye, jamana yɛɛ ye dabaliw tige walasa fasodenw sen ka don dugujukɔɔɔnafolow bɔlila. A ye sɛbɛn dɔ bɔ o kɛnyɛɛyew tɔgɔ la min bɛ na baara nɔgɔya u bolo. O fɛɛɛ in na kɛ sababu ye fasodenw na nafa caman sɔɔɔ u ka baara la. Wa a na kɛ sababu ye jamanaden caman ka bɔ dugujukɔɔɔnafoloko numan

95. Hakilijigina, n'an ko dugujukɔɔnɔfoloko, bɛɛ hakili bɛ da sanu de kan.A jira la k'a fɔ ko sanu bota ye Sefawari miliyari 763,7 de lase Mali ma san 2022 kɔɔ.O bɛ bɛn (dolariwari miliyari 1,3 de ma)
96. jaabi jɔɔɔɔ la sojɔbɔgɔkɔw la i n'a fɔ doleriti ani mariburu.

Katimu 2 nan :sanubɔta hake yɛlɛnin ani sojɔminɛnw ni nɛgɛ

Sociétés/Années Baarajɛkulu/sanw	2019	2020	2021	2022	2023
sanu(tɔni)	71 190	71 237	69 461	72 228	72 593
Tx sanu	6,43	0,07	- 2,49	3,98	0,51
Manganɛzi(tɔni)	8 185,44	13 588	12 660	35 402	68 771
Manganɛzi Tx		66,00	- 6,83	179,64	94,26
Doleriti(m ³)	209 055,50	581 820,00	376 678,00	282 557,00	381 989,89
Tx Doleriti	- 33,24	178,31	- 35,26	- 24,99	35,19
(Kalikɛri(m ³))	432 770,13	461 711,00	447 644,00	137 374,06	1 089 795,40
Tx Kalikɛri	33,90	6,69	- 3,05	- 69,31	693,31
Mariburu(m ³)	9 421,42	9 104,61	1 649,00	-	-
Tx Mariburu	8,49	- 3,36	- 81,89	- 100,00	
PIMCO-SA (Nɛgɛ)		52 306,00	296 000,00	90 387,05	221 204,66
Tx Nɛgɛ			- 465,90	- 69,46	144,73
Zaragoza Sarl					56 000,00
Tx Nɛgɛ					

Sun : liseben san 2023 dugujukɔɔroko siratige la

97. O kɔfɛ, jɔɔɔɔ dɔ kɛra desanburukalo la san 2021n'a bɛ kunnafoni jɔɔɔɔnw di Litiyɔmuko kan Buguni mara la.A jira la k'a fɔ ko o litiyɔmudingɛ in na litiyɔmu tɔnni 726 000 de di san kɔɔ. Litiyɔmudingɛ in bɛ to senna fɔ san 21. Taalen jɛfɛ, Litiyɔmu bɔli bɛ se fɔ tɔnni 880 000 ma. A yɛrɛ bɔli ka kan ka damine desanburukalo la san 2024.
98. Jamana ka lasigidenbulon(CNT) ye sariya kura ta,Jamana dugujukɔɔnɔfoloko kan taratadon, utikalo tile 8 san 2023.Wa jamana wasaden bɛɛ jɛnna n'a ye, hali maa kelen ma ban.Nin sariya kura in bɛ kɛ sababu ye ka miliyari 500 de sɔɔ san kɔɔ.O bɛ bɛn dolariwari miliyɔn 803 ma.
- 99.Fɛn kura minnu bɛ sɛbɛn in kɔɔ, jamana ka tɔɔ bɛ se, kɛmɛkɛmɛ sigi la 30 ma dugujukɔɔnɔfoloko la, ka sɔɔ san 2019 sɛbɛnw kɔɔ jamana ta tun tɛ foyi 20 kɔ kɛmɛkɛmɛ sigi la.
- 100.Jamanakuntigi ka yamaruyalen sɛbɛn dɔ fana tara CNT fɛ.O bɛ na kɛ sababu ye ka fasosanubɔlaw dɔ kɛ jɛmaaw ye, ka kɛnyɛrɛyew senkɔɔmadon baaraw keli la dugujukɔɔnɔfolow bɔyɔɔw la.Wa o na kɛ sababu ye u k'u tɛgɛ da dɔnniyaw kan.

jenna

Lamini 2 : dugujukɔɔɔfenw ɲenabɔli sariya kura

Jamana ka lasigidenbulon(CNT) ye sariya kura ta, Jamana dugujukɔɔɔnafoloko kan taratadon, utikalo tile 8 san 2023. Wa jamana wasaden bɛɛ n'a ye, hali maa kelen ma ban. Nin sariya kura in bɛ kɛ sababu ye ka miliyari 500 de sɔɔ san kɔɔ. Jamana ka tɔɔ bɛ se, kɛmɛkɛmɛ sigi la 30 ma dugujukɔɔɔnafoloko la, ka sɔɔ san 2019 seɓenw kɔɔ jamana ta tun tɛ foyi 20 kɔ kɛmɛkɛmɛ sigi la. Sariya kura bɛ kɛmɛkɛmɛ sigi la, tan de labila jamana gansan jamana ye. Wa a bɛ kesababu ye ka kɛmɛkɛmɛ sigi la 20 sɔɔ tɔɔw la tuguni ni dugujukɔɔɔnafolo bɔli daminɛna san fila fɔlɔ. Sariyakura in bɛ jamana yamaruya ka dugujukɔɔɔnafolo bɔli yamaruya maa ma min sɔɔna jamana ka dantigeliw ma.

Jɔsenkura ninnu cɛla, fɛn damadɔ bɛ se ka fɔ : (i) wusuru binni ka bɔ taji ka dugujukɔɔɔnafolo mana bɔli daminɛ, (ii) Benkan minnu ka kan ka labato wusuruw kan sanu ni dugujukɔɔɔnafolo sɔɔgɔw kan u feerewaati (iii) wusuru ad Valorem ni sanu sɔɔgɔ ka taa ni ɲɔgɔn ye. O na kɛ sababu ye jamana ka tɔɔ sɔɔ sanu ni dugujukɔɔɔnafolo sɔɔgɔw yeleni na, (iv) TAV ka sigi feereli kɔ fɛ, (v) sariyaw batoli ye wajibi ye, (vi) A bɛ wajibiya dugujukɔɔɔnafolo sansɔɔgɔw ka lasegin jamana kɔɔ.

Fasoden minnu ye kɛnyɛrɛye bɛ se ka kɛmɛkɛmɛ sigi la 5 sɔɔ tɔɔ na dugujukɔɔɔnafoloko bɔyɔɔw la. O bɛ i n'a fɔ kɛmɛkɛmɛ sigi la ni ye 35 lajɔ Mali. Jamaa min kɔɔ ni sanudige fanba bɛ dunanw bolo i n'a fɔ Kanadakaw, Ngilɛw ni Ositaralikaw bolo). Wa ni sariyakura na kɛ sababu ye dugujukɔɔɔnafoloko jɔyɔɔ ka kɛ 20 ye jamana ka PIB la. An bɛ don min na i n'a fɔ bi, a bɛ 9 kɛmɛkɛmɛ sigi la. Sɛgɛsɛgɛli min kɛra dugujukɔɔɔnafoloko nafoloko kan y'a jira ko Mali tun tɛ wari ɲɛnama foyi sɔɔ a ka sanudingɛw la, nin sariya kura na kɛ sababu ye ka jamana kologirinya dugujukɔɔɔnafolo seɓenw sɔɔcogo la.

Jamanakuntigi ka yamaruyalen seɓen dɔ fana tara CNT fɛ. O bɛ na kɛ sababu ye ka fasosanubɔlaw dɔ kɛ ɲɛmaaw ye, ka kɛnyɛrɛyew senkɔɔmadon baaraw kɛli la dugujukɔɔɔnafolow bɔyɔɔw la. Wa on a kɛ sababu ye u k'u tɛgɛ da donniyaw kan.

Halikilajigin dakun na, sanu de ye Mali ka dugujukɔɔɔnafolo bɔta fɔlɔ ye. Wa jamana bɛ sefawari miliyari 764 de sɔɔ sanuwari la san 2022 kɔɔ. Wa kɛmɛkɛmɛ sigi la, a bɛ ka yelen ni 35 ye.

101. Tajiko siratige la, tajidingɛ caman bɛ Mali kɔɔ minnu yɛrɛ bɔli ma daminɛ. A bɛ ben Kilometɛkɛnɛ 900 000 ma. A yera yɔɔ 5 de la : Tawudenin, Tamesna, lullemeden, Gao ani Nara. Taji in sarada kuru 52 ye. Kuru 38 mankan tɛ olu la, nka 12 bɛ yen benkanw bɛ ka ɲini olu kɔɔrɛ la. Jateminɛni ɲɔɲɔnw y'a jira k'a fɔ ko tajibarikon miliyari 1 fo ka se 2 ma ani gazi mɛtɛrɛkibu miliyɔn 28 de bɛ nin yɔɔ ninnu dugukolo jukɔɔ.

102. Mali jamana tilalen ni jateminɛni ninnu bɛɛ la n'a dara kɛnɛ kan ka fɔ ko jamana dugujukɔɔɔla falen don taji ni gazi la, a tɛmɛna ni jateminɛwye. A nana ye k'a fɔ ko gazi bɛ Burakɛbugu , Kati sɛrɛkili la, min tɔgɔ ko idorozeni. Nagami foyi tɛ a la ka d'a kan kɛmɛkɛmɛ sigi la 98 de gazi ye.

103. Nka kabini san 2012 la, taji ɲini jɔra Mali kɔɔ k'a sababu kɛ janfaba ye min taara ka jamana sɛgɛrɛ. O kɛra sababu tajibɔbaaraw k'u ka minɛnw cɛ. U bɛɛ taara fɔ SIPEX ni HYDROMA. Olu ye Alizerikaw ye. Yɔɔ minnu dayɛlɛna walasa taji ka ɲini, kɛmɛkɛmɛ sigi la 4 de bɛ yan, ka sɔɔ 65 don san 2010.

104. Wa o y'a to jamana ɲɛmaaw ye wajibiya tajiko sariyasɛbenw ka kalan kura ye walasa tajibɔɛjuluw ka se ka na baara kɛ jamana kɔɔ. Sariyasɛben n°2021-063 min ye sariya n°2015-035 du bayɛlɛma min tara zuwekalo 16 san 2015. O seɓen in kura in de ye ɲinini kɛcogo, taji bɔcogo ni tajiw donnini pereperelatige jamana kɔɔ.

1.2.6. Sɔɔcakedaw ma labɔli kɛ ka se jamana fan bɛɛ la

105. Sinsin bɛ kɛ taamasiyɛn min kan walasa ka sɔɔcakedaw jateminɛ, y'a jira k'a fɔ ko jamana 137 cɛla, Mali jamana ye 118 de ye. Mali ka kuru sɔɔta hakɛlama kɛra 2.7. Kuru hakɛlama ye 4. Sɔɔcakeda ninnu na, taanikasegin jɔyɔɔ ka bon a la kɔsɛbɛ k'a sababu kɛ Mali jamana yɛrɛ sigicogo ye. Jamana ni jamana 7 de dance bɔ. Wa Km 7000 de bɛ ka an lamini. Jamana yɛrɛ fiɲɛ ye Kilometɛrɛkɛnɛ 1 241 238 ye.

106. Sira minnu jatera o ye km 89 024(tuguda 4621).Wa km 24 828 de labenna.Kemekeme sigi la o be ben 28 ma sirako mumε la.O keɲenen don ni jama hake min boli siraw kan yɔɔ kelen na(km2 /Kilometerekene 100).Min nininen don o de ye 7 km/100 km2 be ye k'a fɔ ko o hakelama diɲε kɔɔ, o ye 25 km/100km2

107. O b'a jira k'a fɔ ko an siraw sawuraw man ni.

Katimu 3 :sira mumε cogoya ka bɔ san 2019 ka se san 2023 kemekeme sigi la

Taamasiyɛnw/sanw	2019	2020	2021	2022	2023
kemekeme sigi la sira minnu kan ni ni gugɔɔɔɔ dalen don u kan	37,58	42,18	38,25	39,42	38,09
kemekeme sigi la sira minnu sawura ka fisa ni gugɔɔɔɔ dalen don u kan	32,38	34,50	37,12	35,14	35,11
kemekeme sigi la sira minnu man ni ni gugɔɔɔɔ dalen don u kan	30,03	23,32	24,62	25,44	26,80

Source : DGR 2023

1.2.7.Dɔɔɔw jɔyɔɔ ka bon jamana kuranko la

107. A yera k'a fɔ ko dɔɔw jɔyɔɔ ka bon jamana ka kuranko la, kemekeme sigi la 72 ma,tajiw be tugu o la ni 26 kemekeme sigi la.Kuran ye 2 ye kemekeme sigi la. (SIE-Mali, 2020).Kuran boli yɔɔ wεε ka na kera Mega Wati 408,69 la.
108. Kuranko min be Mali kɔɔ, be sigiyɔɔko de bolo, san 2020, a tu ye 71% na. bolifenko ni izini siratige la, o ye 20% ni 3% ye. Jago ni foroba baara 5% ani seko ni dɔɔko wεεw 1% lamini na (2020).
109. gaziko kɔfe, mago fana be tajimafenw na, kuranko,bolimafenko ani izini baaraw kama kεrenkεrennenya la dugujukɔɔ nafolow ,kuranko,bolimafenko ani iziniko kuran sɔɔli kama, be ka caya tuma bεε k'a sababu ke sɔɔ yiriwali ye ani jamanadenw ka nininiw ye minnu barika be ka bonya.
110. Walasa ka kuran nininiba nɔɔɔya, Mali gɔferenaman y'a cεsiri ka kuran suguya caman di , jamanaden bεε ka se ka kuran sɔɔ ,kεε sigira ,100% jɔɔɔɔ ma san 2040 kɔɔ. (minnu sɔɔɔɔw santiribaw la walima fitiniw, ani santiri fitiniw minnu be kelen na ani fεεε wεεw .
111. Ka fara o kan, a kolɔsira ko tajimafenw musaka minnu ka kan ka ke walasa ka kuran santitiri baara, olu fanga ka bon ni, jamana ka mine donta bεε ye .O ye kuranko musaka caya sababu dɔ ye .
112. Hali ni jamana ka seko ka bon, kura sɔɔcogo yiriwali be senna ni teliya ye. Kuran sɔɔli ka bɔ sɔɔyɔɔ kura la, o kera GWh 81,6 ye (jiko kuran cεmance ni kuran belebele tε o la) san 2020 (EDM-SA). Solar Photovoltaic (PV) min tε erezow kɔɔ, o seko sigilen ka ca ni 45 MWc ye san 2020 kɔɔ.
113. Tile yeelen ka bon jamana keɲekayanfanfε ni woroduguyanfan ye . O seko in nafaboli bεna ke sababu ye ka kuran sama ka taa woroduguyanfan fε,a fana be se ka ke sababu ye ka keɲekayanfanfε marabolo ka kuran mago jεnabɔ ka kɔɲε ni CEDEAO ka kuranko porogaramu ye .Kuran di panow sɔɔɔɔ jiginini be se ka ka ke sababu ye ka kuranko nɔɔɔya 23. Fεεε minnu nafa ka bon sɔɔko siratige la, olu yiriwali kuran marali kama ka fara jikuruw sɔɔli kan, jidagayɔɔ be minnu na, o la, marali siraw be minnu na, o be hakilina kura da tile PV yiriwali kama Mali kɔɔ.
114. Walasa ka jamana ka sekow sabati, Goferenaman ye Kuranko bolofara yiriwali bolodalen laben ani k'a ta san 2022-2026 kɔɔ, n'a kun ye ka fεεε sabatilenw di kuran bolofara ka geleyaw ma, ka fεεε sɔɔ wariko la, ka kuranko maracogo jε ani a sɔɔli . Nin lapini in sinsinnen be wariko porogaramuba dɔ kan min sinsinnen be santiriw barika bonya kan, kuran cili ni a tilali siraw joli walasa ka dan sigi kuran sɔɔli tajimafenw na. A waleyali bεna ke sababu ye, fen wεεw cεma : ka tile sɔɔta niyɔɔ barika bonya ; ka kuran sɔɔfunteni sɔɔli tajimafenw niyɔɔ dɔɔɔya ; baarakεcogo ni wariko jiralanw jεtaa ni dɔ farali ye santiriw sɔɔta hake danmadɔ kan ani ka kilowati lεε kelen musaka cεmance dɔɔɔya.
115. A laban na, lapini in ka porozεw waleyali bεna ke sababu ye ka : (i) kuranko sɔɔ suguyaw yiriwa ni dɔ farali ye fenw donna jamana kɔɔ ni jɔɔɔ cε jεɲɔɔɔyεw ye ka bɔ 9% na san 2022 ka se 26% ma san 2026 kɔɔ, ka tile ka kuran dilen minenw dilanni barika bonya ni hake danfaralen ye min jiginna ka bɔ 3% la san 2022 la ka tεmε 22% kan san 2026 kɔɔ ,kuran sɔɔli tajimafenw fε, ka bɔ 30% na san 2022 ka se 0% ma san 2026 sanniw na ani ka bɔ 26,4% na ka se 15,8% ma kuran dita niyɔɔ la ani (ii) baarakεcogo jiralanw jεtaa

116. hakili ni wariko siratige la, n'o ye ka santiriw ka baarakεcogo yiriwa ani ka kilowati musaka hake dεgoya ka bε FCFA 149,1 na san 2022 ka se FCFA 100,5 ma san 2026 kεnε.

1.3.MARA

117. Mali be geleyaw kεnε, n'o ye ka a ka marako, sεrεko ani kiiriko maracogonuman yiriwa.

1.3.1. Politikiko mara

118. Bεεjefaganko siratige la, ni ko ninu kεra :

1.3.1.1 Mεgε caman sen donbaliya kalataw la ani kelεw

119. K'a ta san 1992 ka se 2018 ma, depite sigi ninu kεra a kεcogo la ,hali n'u bεra a dεgε kεrε k'a sababubu ke jaati n'a cogoya kan (san 1997 kalataw jaabiw bεlen a ma ka sababu ke juruguyurugu ye,jamanakuntigi sigi ni depite sigi kalataw jaabiw bεra a ma san 2012, k'o sababu ke politikiko kele ni jamana basigibaliya ,dε wεε).

120. ye , hali n'u dalen don bεεjefagan na, u ma da politiki mεgεw la ,i n'a fε,segeεεgeliw jaabiw y' jira cogo min na. N'i ye maliden bi naani ta, duuru ma da politiki mεgεw la.Depite sigi kalatalaw hake ka dεgε ka tεme jamanan kuntigi ta kan .

1.3.1.2 .Politiko kelε, jamana jε senw jεli ni cεmance fagan sigi.

121. Jamanana kuntigi sigi san 2018, ni depite sigi san 2020, y'a to furugufurugu, jaabiw sεsεli jama fe ,kεra sababu ye ka fagan bin,ni lafasatigiw ni lakanabaaw ka dεmε ye ,ni jamana kuntigi ka fagan bila.Sigikafow senfe,baara boladacogo ni cεmance fagan sigicogo sariyaw tara walasa ka jamana mara.

123. Cεmance fagan ko kunbaw file :

- cεmance fagan latilenni CNSP fe min kεra sababu ye ka jamana kuntigi ni gεferenaman jεmεgε bε fagan na
- san 2021,mεkalo tile 28,jamana sariyasunba ye koloneli Asimi Goyita ;
- politikitonw ni jεgεn cε benbaliya ni dεw ye faamaw ni jεkuluton M5-RFP dεmε;
- sigikafoba min senfe,a jira la ko cεmance fagan kuntaala k'a ta kalo wεrε ka se san duuru ma;
- CEDEAO ka ηgaliw,zanwuyekalo tile 09 san 2022,k'o sababu ke dε farali Fagan kuntaala kan;
- o sababu y'ato jamanadenw y'u Fagan ke kelen ye ka jamana marabaaw dεmε min kεra jumadon zanwuyekalo tile 14 san 2022 jama bεli fe jamana fan bεε kεnεna ani kεkanna ani Mali teriw .
- ka da cεmance fagan jεtaa kan , CEDEAO ka laje wεrε nan senfe , min kεra Akara zuluyekalo tile 3 san 2022,ye lajini ke kagiliw fanba wuli ,zanwuyekalo tile 9 san 2022.
- 124.ka keje ni jamana marali ye cεmance fagan fe,segeεεgeli minnu kεra san 2022 ,jaabiw y'a jira ko jamana taabolo ka ni ,kεmε sigira, (68%) ,ni san 2014 ta kεra 48% ,san 2012, 24% ni14% san 2020

124. Nin san 2022 jamanadenw fanba y'u hakilina di laje in senfe dantigelihukumu kεnε ka sεn jamana marabagaw ye ,ka se ka geleyaw nεgoya.

Nεjirali 3^{nan} : Jamana jεyεrε

Mali Nεtaasira 2063 lawaleyali b'a jini an fe an k'an ye ye nininka jamana jεyεrε ye mun ye n'an ye faamuyali ke sεrεko jεnabεcogo ni yiriwali bolodacogo kεrε taabolow kan. Faamuyali minnu sεrε la kow taabolo kεrε kan jamana in kεnε b'a jira an na ka fε Mali bεra maracogoya kεnε mara min kelen dεrεn de tun be kow jεmine ani k'a ka yiriwali taabolow boloda, nin taasira in minεna ka bε yeεmahεrεnya sosiyalisimu fanga mara kεcogo la, ka na don mara kεcogoya kεnε min be yeεmabila kofε sira bεε fe ka taa yeεmabila kura politikikow kanu na min bilala sen kan sεrεrεko geleya jεnabεli Porogaramu kama (PAS) Berεtoni wudu fe n'o ye dije waribon cakεdaw ye. Jamana ka nin jatεmine kura in hakilina hukumu kεnε, a ka kan an ka faamuyali sεrε mara kεcogokεrε taabolow kan minnu jεna ani minnu ma jε, walasa ka garijege juman di Nεtaasira Mali 2063 ka faso jε lajiniw ma u ka se ka lawaleyali.

125. Fangako siratigela, Cemance fanga jiralen don i ko taabolo kura taamasiyen. Nin taabolo kura in min kanuna kosebe Malidenw fe ANR lajeba senfe ani dasumusumu fen o fen ker'a ko kan olu jiralen be ni nin hakilina ninnu ye :

- Jamana josenbaw lakurayali kecogow;
- Kalafili sariyaw kalanni kokura ani AIGI dayeleli kalafili jelenw kama ;
- Yuruguyurugu ni nafolo dunkojuguya keleli sinsinni ;
- Nemogoya kura lakanako siratige la ;
- Jija keli lakanabaaw ni lakanako kologirinyaliko siratige la: cedenta, lakokoli, minenw adw.
- Jamana ka yeremahoronya jiracogo kuraka ka nesin kakan jecogonw ma ;
- Jamana nafolow segesegeli hakilinaw, kerenkrennenya la dugujukorofenko ;
- lapiniw ni poroze minnu be ke walasa k'an ka nafolo bayelema ;
- ka do fara laadalafanga tigiw jocyoc kan sigida kojew nenaboli la.
- Sahelijamanaw ka jekuluba (AES) sigili.

126. Nin wale ninnu bee n'a ta, n'u be i n'a fo u be se ka kow nogoya, geleya damado be yen :

- sariya yecogo man ni kosebe hali bi;
- kow bolodacogo fanga ka dogo ;
- sorobokow kecogo te mogo walawala kosebe;
- jatebo kunnafonidilanw dafabaliya ;
- enpoko dogoyali ani a sarabaliya ;
- baara taabolo n'a kecogo geleya forobacakedaw la ;
- nafolo donta dogoyali nininiw ni yiriwali baaraw la.

127. Faamaw be se, wa u ka kan k'u sinsin o sekow kan ka do bo geleyaw la. Misali la, jamanadenw ka demeba jamana ka yereya la, o be se ka ke sababu ye ka nafolosorow siraw dayele.

128. O geleya in be Mali kokanna fana na. Yelema min be senna ka nesin dijne jamana caman ma, o ye sababu numan ye Mali bolo walasa k'a ka yeremahoronya sabati ani k'a ka yiriwali nenabo ka ne, n'a ye jekabaaraw caya bee ka sorota be innu na. O ka kan ka ke sababu ye ka do bo bagabagali la kosebe dijne jagoko taabolo ye bi Mali soroko la.

1.3.1.3. Sariyasunba labenni kokura :

129. San bi saba ni ko (30) kofe, sariyasunba y'a danw jira jamana labaaracogo, mara cemabocogo wa a te Malidenw ka lapiniw dafa tugun.

130. Fangayelema kelen ko utikalo la san 2020, jamana marabagaw y' u sinsin san 1992 sariyasunba lakurayali kan. Lajeba min kera (ANR) lakurayali kan k'a ta desanburukalo tile 11 ka se a tile 30 ma san 2021, n'o kunba tun ye ka jamana kecogo jatemine ani ka jamana lakurayali lakika damine, o ye lapini ke ko sariyasunba kura ka laben Mali ye.

131. Hakililapinikalata min kera zuwenkalo la san 2023, maliden fanba sonna, kemesarada la, 97% de sonna, 3% ma son. O la, kalatala fanba sonna seben kura in ma, Mali konko n'a kakan.

Sariyasunba Kiiriso ye kalata jaabi labanw di zuluyekalo tile 21 san 2023 o sira kelen fe. Jamanakuntigi y'a bolonon bila a la ni jamanakuntigisariya n° 2023-0401/PT/-RM min tara zuluyekalo tile 22 san 2023, o nana ni jamanamara tabolo naaninan ye.

132. Malidenw ka lapiniw bee be san 2023 sariyasun,ba in konko, n'o ye : jamana ka yereya sinsinni kokura ; Mali ka bee damakejne sariya la ani a kana diine lafasa do kan ; ka jamana nafolow labara a yerε sago la ; ka mara kecogo sinsin ni josen kura dow ye (Senabulon) ani ka maracakedaw gere maradenw na.

1.3.2. Mara bolodacogo kiiriko siratigε la

1.3.2.1. Kiiriko yiriwali

133. Kiiriko ni hadamadenw ka josariyaw ye yɔɔ kεrenkεrennen ta Mali lakurayali baara la. K'a ta yeremahɔɔnya tali la fo ka na se bi ma, lakurayali hakilinaw tara, dɔw yes ira sɔɔ, dɔw ma sira sɔɔ. San tan porogaramu min jεsinnen bε kiiriko yiriwali ma (PRODEJ) n'a ka baarakεcogo bolodalen, kiritigε sariyasunbaw ani benkan min bε kiiriko lakurayali kan ani porogaramu balalen min bε kiritiko latilenni kan ani benkansεben min tara Alizeri, o waleyali, o ye mara jεmɔgɔw ka cesiri dɔ ye walasa ka baara kε foroba baaracakedaw ka baarakεcogo labenni n'u ka dannaya seginni na.

134. O de la kiiriko hukumu kɔɔ, jεtaaw kεra mara kεcogo la, yuruguyurugu, forobanafolo jnanamuni, jatigewaledankariwale bɔɔɔsira fε ani jangilibaliya kelɛli la, hadamadenya josariyaw, mɔgɔw ka sekow sinsinni ani jεfɔli gɔfεrenaman ni jamanadenw ye.

135. Nin yiriwaliba ninnu tun jεsinnen bε kosεbε sariya ni sariyasεbenw ma, sariyasunba kura baarakεcogo, baarakelaw tacogo ani kiritigε dɔgɔkun fɔɔ labenni.

136. Ka dɔ fara kiiri toigεcogo juman kan, o bε kε ni :

- ka kiritigεyɔɔw ni kiritigelaw ka baarakεcogo jε, kεrenkεrennenya la, kiritigε baaraw kε ni kunnafonifalenfεεε kuraw ye ;
- ka kiritigelaw ka latigεw waleyali jε ;
- ka kiiritigεyɔɔw gere jamanadenw na, kεrenkεrennenya la, kiritigεsow labenni fε ;
- a baara kε ni fεεε werεw ye min tε kasoladon ye walasa ka kasobonw jamana dɔgɔya ani k'u tanga hakiliyelεma ma ;
- kiritigεsow joli waleyali ka taa a fε ;
- ka jamanadenw ka faamuyali yiriwa kiiri jɔyɔɔ kan ;
- fεεεw sigili n'u waleyali walasa ka dankariwale kebagaw jangi ka jεsin cεnimusoya.

1.3.2.2. Kiiriko lakurayali hakilina juman

137. Sɔn ka kan ka kε a ma ko hali ni fεεε ninnu ye dɔ fara kiiriko jεtaa kan, u ma se ka kiiriko gεleyabaw ban, wa fi jε tora kiiri tigεcogo la. O ko in sen bε Mali ka bi sigida lakanako gεleya la. Tijε na, an ka jamana ye gεleya min sɔɔ, o gεleya caman bε se ka jεnabɔ kiiri tigεcogo juman sira fε. O ye sigidamɔgɔw ni jɔgɔn cε jεjɔgɔnyaw tεmεsira ye ani sigida basigisira min sinsinnen bε sariyasun kan.

138. Kiritigelaw ka baarakεcogo juman yiriwali ye marabagaw haminankoba ye. O bε ye furancelafanga ka taasira la ani gɔfεrenaman ka baara bolodalen tεmεsiraw la (2020-2022) ani baara bolodalen fɔɔ minnu ka kan ka kε (2023-2025) ani baara bolodalenw dafalenw (san 2025 kɔfε).

139. A waati la, porogaramu balalen min bε kiiriko sabatili la ani benkansεben min tara Alizeri (PU-RSJ-MOA 2015-2018) o kεra baara jεsinnen ye minnu jεfɔra k'a damineε sabatili ni nɔgɔya yɔɔw la minnu bε bɔ poroze seben na min jεsinnen bε kiritigelaw ni kasobonw jεnabɔli ma ani fan minnu jεsinnen bε yelemā ni lakurayali ma. A ye tali kε fana ka kεjε ni benkansεben min tara Alizeri Malidenw fε, o sariyasen 46nan ani kiititigelaw ni kasobonw seginni Mali kɔɔnyanfan fε.

140. Kabini o waati, **PU-RSJ-MOA ye Sariya No. 2019-072 n'a tara desanburukalo tile 24 san 2019**, min jεsinnen bε kiiritigelaw ka seko ni dɔnko Sariya n'o ye (LOPJ 2020-2024) ma min bε o ka yiriwali kofɔ .A baarakenafolo bolodalenw bε ben sefa wari miliyari kεmε ni bi kɔnɔntɔn ani miliyɔn kεmε naani ni mugan ma (190.420.000.000) FCFA. Nin sariya in kun ye ka foroba kiiritigεso dɔw jɔ, san duuru (05) kɔɔ walasa ka kiiritigεsow lasɔɔli ni kiitigεkojuman nɔgɔya min bε danaya sinsin jamanadenw ni kiiritigelaw cε.

141. Sariya in n'o ye LOPJ 2020-2024, lapini ye ka yelemā donni kiiritigelaw ka taabolo la i n'a fɔ :

- Yurugugurugu, faso nafolo dunnin kelɛli;
- ka lakana sabati ni banbaganciw kelɛli ani ka jatigewalejugukelaw jangi i ma na kε mɔgɔ sugu o sugu ye

- ka kiiritigelaw ka yeremahoronya sabati ;
- Ka do fara baaradaw, baarakelaw ani baarakeminenw kan .

1.3.3- Cakɛdaw maracogo

1.3.3.1- , Mara walanwalanni hukumu kɔɔ ,miiri ka kan ka ke kokura marako ni marabolow labenni kura siratige la.

142- Kabini san ba kelen ani keme kɔɔntɔn ni bi kɔɔntɔn (1990), mali ye yeɛma ba don mara kecogo la. A ye mara walanwalanni ke sinsin bere ye togodaw yiriwali siratige la. San damado waleyali kɔfe, nin marabolosigi ye geleyabaw sɔɔ. O geleya doɔ ye se doɔ dili sigida marabagaw ma nafoloko ni baarakelako siratige la , sigida marali , sendon dogoyali sigida kalataw la ani sigida nafolo farali jɔɔɔn kan dogoyali .

143 Hali ni seko doɔ kera, mara walanwalanni na Mali kɔɔ, geleya caman sɔɔ la waleyali siratige la

- Sigida marabolo caman ka baarakelako ni nafoloko ma sabati walasa u ka se ka yiriwali walew damine ;
- sigida mɔgow sendonni dogoyali sigida mara ka baaraw la ;
- Yuruguyuruguw ,minnu be tali ke hakilijagabɔbagaw ni jemogoyasow sigicogo la ;
- Mɔgo caman ka danaya bɔra sigida mara jemogo sugandilenw kan k'a sababu ke u te se u ka baara la.
- Sigida mɔgow ni sigida mara jemogow ce jɔɔɔndeme feere dogoyara.

144 Jamana ka lasigidenw (marabolo jemogo, serekili jemogo, sigida jemogo ba) se ba te u ye k'u ka baara ke i na fo sariya y'a jira cogo min na

145-Mara walanwalanni taabolo kura ye kunnaja ye ka fanga di walasa baara in to ka lase ko juman. O be ke sababu ye Ka nafolo farali jɔɔɔn kan siraw dayele min be ke dogoya ye sigida marabagaw ma ani se min dira u ma k'u sira waleya .Lajini be se ka ke ka do fara sigida mara jemogow ka sew kan nafolo min be sara fenw kunkɔɔ (salenw) hukumu kɔɔ . Sigikafɔ fana be se ka ke jamana ni sigidamogow ce, kerɛkerɛnɛnya la, marabolow ni Bamako marabolo nafolo sarako la fenw kunkɔɔ , o ko siratige la ;ka cesiriw ke walasa ka dogoya don o nafoloko sara cogo la ; ka sidamogow ka deme barika bonya ka jesin nafan sɔɔsiraw ni sɔɔ cakɛdaw ma sigida yiriwali kama. Walasa yiriwali in ka sabati, jamana ka kan ka deme sugu ke i n'a fo nafolo walima fen wɛɛnɛw , ka sigikafɔ sinsin forobacakɛdaw ni kenyereye ce ani ka sirabaw dilan ,ka kalanyɔɔw, dogɔɔɔsow ani iziniw jɔ.

Mara walanwalanni y'a to se doɔ dira sigidajemogow ma.

146- O se ninu ye, kerɛkerɛnɛnya la, kalanko, keneyako, saniyako ani sigida nafoloko(sɔɔ siraw marali. O wale in ye nafa caman lase Mali ma. A kera sababu ye ka mara cakɛdaw gere jamanadenw na, ka jamanadenw sen don forobasigikafow la. Mara walanwalanni kera sababu ye ka poroze caman lase sigidamogow ma. O poroze baaraw kera kalansow , keneyasow jɔli ani baganmara suguw ni sugu wɛɛw jɔli ye. FNACT y'a to poroze ba keme wɔɔɔ ani keme naani ni bi wɔɔɔ ni seegin 6.468 sera ka ke san 2015 ni 2019 ce. Ni lajini ye kemesigi la, 30% be bo jamana ka nafolo la ka di sigida jemogow ma, Mali jamana ka lajini ye keme sigira ka bi saba 30% di sigidajemogow ma. A ye keme sigira, tan ni kɔɔntɔn mururu wolonwula 19,7% di san 2023, ka keme sigira mugan ni naani mururumu naani 24,4% di san 2022. Hake in ka dogo kosebe lajini sabatili la. Politiki seben min be sigidajemogow ko fo n'a tara san 2015 – 2024 (lajini kerɛkerɛnɛn no. 5.1), benkan seben min be mali jamana ni Alizeri jamana ce n'a tara mekalo - zuwenkalo san 2015 (sariyasen 14nan) ,seben min be feere ko fo jamana ka nafolo dili sigidajemogow ma n'a tara akutɔburukalo san 2016 b'a fo ko jamana ka nafolo ,keme sigi la bi saba 30% be di sigidajemogow ma ka ben san 2018

1.3.3.2 MARABOLO NI SIGIDA SɔRɔKO YIRIWALI

147- Nafan sɔɔsirako siratige la , nafolo be mali bolo min b'a ka yiriwali sabati .O nafolo doɔ file: baw,kɔw,falaw ,dalaw,dugujukɔɔjiw, dugukolow, jiriw.Dugujukolo jukɔɔnafolo ka ca. Minenw nafolo ka ca a be bisaba jɔɔɔnna bo, wa u hake ka ca taji, sanu, nege, fosifati, uraniyomu, litiyamu, maganesi, bokisiti, ni do wɛɛ . O de la iziniw ka kan ka dayele walasa ka bayelemani ke min be tali ke dugujukɔɔnafolow,jiridenw,senefenw, baganmarafenw, monifenw kɔɔ ni do wɛɛ.

1.3.3.3- Dugukolo marali be na ni keɛ caman ye

- 148- Dugukoloko keɛ kelen don mali kɔɔ i n'a fo mugu perenta (bɔmu). O dugukoloko keɛ in geɛya donna sigida caman na. Dugukoloko siratige la, siga kelen be ko yuruguyuru ,surafen di,dugukolo kelen feereko caman , ka dugukolo diyagoyamine a tigi la ni kowerew . Sosoliw Mali kɔɔ, olu de be sigida geɛyaw kɔɔ. Siga minnu be dugukoloko lamini na, olu ka jugu kosebe (nɔgɔya, wariko, feereko fila, dugukolo bɔsili n'a ma ke sariya siratige la, do were) ,wa ,u ka kan ka jaabi ka keɛ ni o ko ye.
- 149.Dugukoloko keɛ nenaboli jona ye jamanadenw bee ka lapini ye . Lapini be bila politikiko, sigidako ani sɔɔko hukumu kɔɔ.Fɔkabɛn kuntigiba ye pinikali san ba fila ani tan ni wolonwula sɔɔ san la 2017, O cogo la, pininkali minnu nesin na dugukoloko ma, olu ye jɔyɔ foɔ ta, dugukoloko pininkaliw tun ka ca n'a bee ye.
- 150- Lenpoko (Nafolo min ka kan ka sara jamana ye fenw kunkɔɔ) kɔfe, dugukoloko keɛw banni ye fen ye min be jamana ka sɔɔko ni sigida yiriwali sabati. Dugukolo kera bee be grin a kan dugubaw n'u keɛfe duguw la o de be sigida keɛw caya .Dugukoloko keɛ kololo be sɔɔ yiriwali bali .A ye fon ɔɔɔɔ don bagangenaw,mɔnikɛlaw,ani senɛkelaw ce ; (misali la, Burugu keɛ Mɔti mara la). O keɛw be na ni hadamadenw ka bɔnew ye tuma bee n'u be laban ka ke sigida keɛw ye ni bo be y'a la.

1.3.3.4- Jako ni dugukoloko donniya kunnafoniw marali Mali kɔɔ :

- 151- Bi, diɛ fan bee la, ja dilanni ani dugukoloko kunnafoniw kera diyagoya ye sɔɔko, sigidako, sigida n'a lamini , laadalakow ani lakana sabatili la.
- 152- A ka kan cogo bee la, jamana dugukolo jaw n'a kunnafoniw i n'a fo sow, siraw, jibolisiraw, kuluw, kɔw, tukɔɔnaw, senɛyɔɔw, sɔɔkoyɔɔw, mara dancɛw ni dowerew. O kunnafoniw ninnu b'a to mɔgo be se ka nafolo , sigida nafolo sigiyɔɔ don tigitigi.
- 153- Labɛnw ni karitiw labɛni sinsinnen be kunnafoniw kan minnu lajera dugukoloko segesɛgeliw senfe, foro segesɛgeliw ani sigida ni sɔɔko kunnafoniw.
- 154 Dugukolo yɔɔw ja ye baarakɛminen ye sinsin kelen don min kan porozebaaraw yiriwali la . A nafa ka bon jamana n 'a dugukolo marali la. A be ke ka yɔɔw lakodon,ka pinini walima bolodali ke, ka jikanboli jateminɛ ,ka siraw bɔyɔɔ don,ka baara ketaw hake don, ni dowerew .
- 155- Jako ye kunnafoniko ni kumajɔɔɔya feerew koloma yɔɔ ye. Ale de ye dugukoloko kunnafoniw sɔɔyɔɔ foɔ ye, a be fo fana ko dugukoloko kunnafoni, yɔɔ kunnafoniw walima dugukolo yɔɔ kunnafoniw, ni dowerew.
- 156- Mali la, (IGM) ye jamana cakɛda ba ye min ka baara ye ka jamana ja dilanni ye . A sigira sen kan san 2000, jamana jako nɛmɔɔsoba kɔɔ ni dugukoloko nɛmɔɔsoba kɔɔ lakurayali senfe ka keɛ ni jako ni dugugukoloko kunnafoni nɛmɔɔsoba (PNCT) ka lapini ye ,n'a kera setanburukalo tile 23 san 1998. Lapini tun ye walasa ka jamana fan bee kariti ke.Segeseliw tun kera jamana dugukolo jako kan. A jira la ko dugukolo ja foɔw be ba kemɛ fila o ba kemɛ fila , kelen 1 :200 000 n'o baara kera Faransi ni Mali ka jɛɔɔɔya kɔɔ kabini ni san 1958-1960 la .Jateminew y'a jira k'o waati baara kelen ni hakilina min be dugukolo jako la sisan ,te kelen ye .
- 157- Ka da dugukoloko jako kɔɔbaya kan, PNCT y'a ye, caman sen be ja suguya caman dilanni na min nana ni kunnafoni caman dili ye dugukolo jako kunkan ka danfara don kunnafoniw ni ɔɔɔ ce. O kosɔn lapini kera ,ko jamana ka dugukoloko kunnafoni ja were dilan.

158- Gofereñaman ye sariya ta zanwekalo tile 25 san 2012 jamana dugukoloko kunnafoni (PNIG) siratige la . O saiya kuntilennaw ye ka cakɛda (INDS) do jo kunnafonidi togo la ani kunnafoniw bæe ka ke kelen ye . l'IGM ka baara kera ,ka PNIG ka baaraw ke, k'u kolosi ni k'u waleya.

159- PNIG ka baara bolodalen folo (2012-2016) waleyali hukumu kono, IGM ye baara caman keli laben i n'a fo :

- poroze min be Mali ka karitiw labencogo kura/ labenni kura ni sebenfura 118 ye, n'o ye ba keme fila o ba keme fila, kelen 1:200.000 ye, o baara in kera ni Eröpu tonba (UE) n'o ye farajejamanaw ka tonba ka deme ye.
- poroze min be Bamako duguba n'a lamini karitiw dilan , n'o ye ba duuru o ba duuru kelen 1:5000 ye, n'o musaka bora Zapon jekafu (JICA) fe ;
- Poroze min ka baara ye ka dugukolo hake,cogoya n'a dance jatemine ,o baaraw damine na ni boroni sigi ye ;
- minenw soroli walasa ka dugukoloko kunnafoni marayoro cakɛda do sigi sen kan, min musaka bora jamana ka nafolo la.

160-Ka da marako labenni kura kan san 2023, IGM ye deme don Sigida jemogwosoba ma (DGCT) ni Mali marako ja kura dilanni ye.

161-Don nataw la, IGM bena a ka baarakɛtaw lajanamaya ni PNIG sariyaw kalanni n'u lakurayali ye ani baara bolodalen kura daboli san bafila ani mugan ni naani ka se san bafila ani mugan ni seegin ma (2024 – 2028) min bena INDS daboli ani dugukoloko jakow ba biduuru o ba bi duuru , kelen 1:50.000 bila jöyoro folo la o ye segesegeli ye min bennen don yiriwali porozew waleyali la.

162- Mali jetaasira ka ben san 2063 ma taabolo hukumu kono, ninini jako ni gafe ,min ja caman b'a kono soroko kan, dilanni bena ke.

1.3.3.5- Hakilila minnu be yuruguyurugu banbali ko kan.

163- Ka da ni cesiri bæe kan, yuruguyurugu yecogo hakilina hake be ka bonya kosebe Mali kono, wa a be ka bonya ka taa a fe kabini san 2015, a bora keme sigira,bi wwooro ni duuru 65% la ka se bi wolonwula ma 71% ma san 2021, o ka ca ni Afiriki hake ye kosebe, wa a yoro ka jan kosebe dije hake sigilen na n'u te se 60% ma . San 2003-2021 waati jan kono, Mali ma se k'a ke ka je ka teme Afiriki kan ni san 2004, 2008, 2012 ani 2015 doron de kono.

164- Yuruguyurugu fanga ka bon kosebe. O ye geleyaba do ye min be mara juman ni soru yiriwa bali Mali kono. A be Jamana fanga dogoya, ka yiriwali ni basigi sabatili geleya . A be no bila jamana soroda bæe la, ka jamana bone foroba nafolo la, ka foroba baara kecogo juman hakilina dogoya ani ka no bila jamana ka dannaya la. Ka da nin walejuguw ninu kan, minnu be mali taaje bali,jamana marabagaw y'u cesiri yuruguyurugu kelesi la n'a donna k'o ye geleyaba ye, marali siratige la, min be cesiri kelenw yiriwa hukumu kono fanba bæe kefu ye.

165- O kama, baara sariya talenw sinsinna ka keje ni yelemaw ni geleyaw minnu jateminenen don ka ke sinsin bere marali siratige. O cogo la, ka keje ni Jalakiw ka sariyasun ye a n'a teme siraw ,min yamariyara, Minisiriw ka laje senfe okutoburukalo tile 11 san 2023, sariya tara Jamana soroko n'a nafolosoroko jemogwosoba (PNEF) sigili n'a baarakɛcogo kan. O Minisiri laje kelen in senfe,sariya fana tara cakɛda (ARGASC) sigili kan min jesinen don yuruguyurugumogow ka fen yurugulenw mineni ma.Yelema kuraw ni fangan donna yuruguyurugu kelesi la. O sababu la Gofereñaman ye yuruguyurugu kelesi k'a ka baara folo ye baara bolodalenw na.

166- Ka fara o kan, segesegeli cakɛda jemwosoba jöyoro ye ka deme don jamana forobanafolo marali la ni kolosili kiimeni feerew bolodali ye.Segesegeli cakesoba (BVG) ye hakilina jigin ke yuruguyurugu barika bonyali kan jamana cakɛdaw la .Bi cakɛda minnu jesinnen don yuruguyurugu kelesi ma ,a jögon te olu la. Hali ni segesegeli cakɛda jemogwosoba ka kunnafonidisebenw kono, a ka lapiniw sariya lakurayali la te ka waleya o yoro bæe .

167-OCLEI ye yuruguyurugu keledi cakeda do ye. A ka baara ye ka fere be lajelen tige ka lasomini ke , ka kolosili ke, ni ka yuruguyurugu keledi boloda jamana, farafinjamana ani dinejamanaw kono. A ka baara ni segesegeli cakeda nemosoba ka baara be ye kelen ye.

168- A laban na, soroko ni nafolosoroko nemogosoba ye cakeda kerengerennenw ye soroko ni wariko segesegeli la , wa a sigira sen kan Bamako, Kayi ani Moti kiiritigesoba be kono. A ka baara ye, yuruguyurugu ,soroko ani wariko keledi. Wa a fana be dema don sariyako ma yuruguyurugu keledi siratige la

1.3.3.6 Cakeda min nesinnen don kow bolodali n'u Yiriwali ma basigibaliya

169-Minisiriso basigibaliya ye geleya don Cakeda minnu nesinnen don kow bolodacogo n'u Yiriwali ma .An bora Minisiriso la min nesinnen be jamana ,soroko ni ko bolodacogo ma n'a ka baara ye soroko ni wariko koraw ye fo ka se san 1980 damine ma , ka taa minisiriso min nesinnen don ko bolodacogo ma fo kana se o minisiriso togo boli ma goferenaman kono .An nana k'a ye san 1992,minisiriso ,n'a ka baara ye ko bolodacogo sigira sen kan ni togo caman ye, u file : Minisiriso min nesinnen be bolodacogo ni jetaa ma,Minisiriso min nesinnen don ko bolodacogo , jamana labenni,ni hadamadenw ma ,o kofe minisiriso min nesinnen don ko bolodacogo,ani jamana labenni ma.

170-Nin sira caman tagama in ye , ko bolodacogo baara fanga dogoyara hali n'a nafa ka bon kosebe.

171- Ka fara o kan,ko bolodacogo be togo ni geleya caman kono, i n'a fo,mogo caman sen donni baara la, cakeda kelen be baara caman ke ka da sariya ta cogo kan ,Baara bolodacogo tilali,ani baarakelaw se dogoyali .Lajini ye ka baarakelajekulu joolenw sigi sen kan minnu be se bolodacogo baaraw la,ko ke waati,ko dilanni,ko kolosili ni kiimani,ka keje ni jamana ka taabolo ye, ka da demetogonjekulu caya kan ,n'u ye baarajekulu,kenyeyeye,sigidajekulu nemogow ani demetogonjekuluw seko ni nafoloko siratige la. Minenw,ferew,ani bolodacogo baarakeminen werew ka kan lakuraya ni k'u bere ben ka keje ni baarabolodacogo ye.CREDD ferebo siratige la, porogaramu kura bena ke walasa ka bolodacogo ni jatemin kecogo sekow sabati.

1.3.3.7- Mali joworo dugukoloko siratige la dije kono ,dije min be ka bonya .

172- Kabini masakew tile la Misira jamana kan fo ka se cemancela waatiw ma, Mali sigidajekuluw, kerengerennenya la jinemoriw n'u sigilen be Nizeri ba kerefe mali la ni donnikelaw, ka bo Sankore Iniwesite la Timbukutu,mago be olu la dije fan tow fe u ka donniya koson.O kera sababu ye ka do fara mali ni jamanana werew jertogonya kan kabini waati jan ka kon diinejekulu Alimorawidi ka fenkuraboli je walima Farafinw marali je, tubabu fe.

173- Mali ye Jamana ye min be jekulu caman kono i na fo : marabolow, Afiriki jamanaw ani dije tonba . Jamanaw ni togonce jertogonya be ke sababu ye k'u ni dije jamanana werew bolo di togon ma demetogonya siratige la.

174-Tilebinfejamanaw b'u ka se jira dije jertogonya kono min misali ye Amerikijamana ka kele tige ye ani Erupu ka jesin dije jamana tow ma.O kele dow ye sorodasikele ani jangili sanifeerew ni nafolokow siratige la.

175- Ka jesin tilebinfejamanaw ka gerete kolow ma ,jamanaba tow be ka ferew tige walasa ka gerente in wuli u ka lakana n'u ka nafa kama. Bi an be ka seereya , jamana dow faralen be togon kan dugukoloko ni wariko siratige la ka ke jamanakulu ye ka jesin tilebinfejamanaw ma .O jamanajekulu be wele BRICS n'a jekulu jamanaw file : (Irisi, Endujamana, Sinuwa ani Afiriki tilebinyanfan. Mali be se ka kumertogonya ke kosebe a ka sugandi jekukulu in kono a ka dugujukoro nafolo sorocogo kama.

176- Furancɛlafanga kɔnɔ ,Minisiriso min bɛ mali ni jamanana wɛrɛ cɛ kɔrɛw jɛnabɔ y'a seko kɛ bɛn ni jamana lakanani na kunnafonidiw senfɛ a ka baara siratigɛ la.

1.3.3.8- Cɛncɛn kan jamanaw ka jɛrɔɔɔnya jɛkuluba (AES).

177- kunnandiya don ka jamanaw ka jɛrɔɔɔnya lakuraya ni ka jɛkukulu in jamanaw ka lakana sabati.

178- AES ka lapiniw ye nin ye, ka kɛrɛ ni sariyasun ye min bolonɔ bilala san 2023 sɛtanburukalo tile 16 jamana 3 fɛ, wa a dabɔra mɔɔɔ wɛrɛw ye minnu bɛ o gɛlɛya kelen in kɔnɔ : (i) ka lakanni jɛkulu, jɔɔɔndɛmɛ ni lafasali kɛ jɛkulu in jamanaw ni jɔɔɔncɛ sariyasen 2nan y'a fɔ cogo min na ; (ii) ka jatigɛwale mɔɔɔw kɛlɛ ,a suguya bɛɛ ni walejugukɛlaw jamanaw kɔnɔ (sariyasen 4nan); (iii) ka kunnɛnni kɛ murutili walima bagabagali siratigɛ la min bɛ jamana ninnu ka basigi , danbe n'u ka hɔrɔɔnya tijɛ.O bɛɛ bɛ kɛ ni sigikafɔ ye, ni sɔn ma kɛ,kɛlɛkɛ minɛnw bɛ ta k'o kow jɛnabɔ ; (sariyasen 5nan) ani (iv) Ni dan kari la jamana kelen walima jamana caman danbe ani hɔrɔɔnya la , o bɛ jatɛminɛ i n'a fɔ bin kɛra jamana tɔw kan. Olu bɛ dɛmɛ don walasa o gɛlɛya in ka ban. O dɛmɛ bɛ se ka kɛ jamana kelen fɛ walima u bɛɛ, min bɛ kɛ ni sɔrɔdasi kɛlɛ ye walasa basigi ka na. (sariyasen 6nan)

179- Ka fara lafasali ni lakana fan kan, Jɛkulu y'a ka seko bonya ka se u ni jamana wɛrɛw cɛ jɛrɔɔɔnya ma ani yiriwali tiritipu kɔnɔ n'o ye D saba ye (Lakana, jamana ni jamana wɛrɛw cɛ jɛrɔɔɔnya , Yiriwali)

180- O cogo la, bɛnkansɛbɛn, min sinsinnen bɛ jamanaw ka josariyaw kan, u kelen-kelen bɛɛ u yɛrɛ lafasa , u fana bɛɛ bɛ fara jɔnɔn kan ka jɛkulu lafasa , u :

- ◆ bɛ dijɛ ni mara sariyako , min sɛbɛnnen bɛ Duniya Kelenyatɔnba ka sariyasun kɔnɔ, UA farafina tɔnba sariyasunba ani CEDEAO (farafina tilebinfɛ jamanaw) bɛnkansɛbɛn lakurayalɛn labato ;
- ◆ dalɛn don a la ko a ka kan Afiriki jamanaw ni jamanadenw ka kɛlɛw kɛ halisa u ka politikɛ yɛrɛmahɔrɔɔnya, hadamaden ka danbe ani sɔrɔko hɔrɔɔnya kama;
- ◆bɛ Liptako-Gourma (jamana jɛkuulu) jamanaw ka yiriwali jɛkulu ka lapiniw min sigira balimaya, jɛrɔɔɔnya ani teriya kan; u cɛsirilɛn don ka jɛrɔɔɔnya kɔrɔw sabati u ka jamanaw ni jɔɔɔn cɛ ;
- ◆ cɛsirilɛn don ka jamana ni dijɛ yɛrɛmahɔrɔɔnya labato kosɛbɛ ani k'a sabati ;
- ◆ cɛsirilɛn don ka jamana ka kelenya ni jamana kelen-kelen bɛɛ ka danbe lafasa ;
- ◆ k'a dɔn ko o ka kan ka jamanaden siwiliw lakana cogo bɛɛ la waati bɛ.

181- Bɛnkansɛbɛn min bɛ AES tɔnba sigi senkan, o bolonɔ bilala jɛmɛ, san 2024 zuluɛkalo tile 6, a bɔlɛn ko CEDEAO jɛkulu la zanwuyekalo tile 28 san 2024.

wolonwula ni kelen 1971 ka se san ba fila 2000 ma. A dogoyaya tora senna fo san ba kelen ani keme kancanton ni bi wolonwula 1970. Dese be lajelen be keme sigira 10 ni 28 % ce Tesaliti san te o la. O min ye sanjiba kasara soro kosa in na san ba fila ani tan ni fila –ni ba fila ani tan ni saba 2012 ni 2013 kono.

186- Nin cogoyaw b'a jira ko sanji dogoyara . Falen –falen donna sanw ce jako ni sanjiko la. cakedaw be la minnu ka baara ye sanjiko kalsili ye. O kera geleya ye waati yelema kololow kolololsili la Nka, mara saba minnu kofolen don, n'olu ye Kayi, Kulikoro ani Sikaso ye san tan temenenw kono, sanjiko be ka caya Kayi ni Kulikoro kejeka fe, ka jigin Sikaso worodugu fe.

Correction à revoir plus haut

1.4.3. Do farali funteni hake danmado kan

187- Funteniko ni sanjiko yelemaw be mali kan . A ka c'a la, funteni be bonya ka bo worodugu ni tilebin fe ka taa kejeka ni koton fe ni a hake cayalenba min sebenna san kono be se funteni hake 45°C ma walima ka teme o kan, k'a soro a dogoyalenba man teli ka ke 10°C duguma. Kabini san ba kelen ani keme kancanton ni bi wolonwula 970 labanw na, Mali waati cogoyaya fana kera sababu ye , ka funteni yeleni teliya ka taa fu murumuru fila 0,2°C la ka se fu murumuru seegin 0,8°C ma (Afiriki kelenyatamba jekulu CEDEAO ka laseli san, 2009a).

1.4.4. Waati cogoyaya yelema no sigidako ni soroko la

188- Waati cogoyaya yelema ye fiye bila sigida soro baaraw fanba la. Jateminε ka kan ka ke don nataw la k'a be fiye bila marabolow yiriwali sabatili la. O marabolo ninu fanba ka soro keme sigi la bi wolonwila (70%) ye senefenw ,baganmarafenw ani kungokono jiriw ye. Waati cogoyaya yelema ka jugu olu ma kosebe .

189- Waati cogoyaya yelema i n'a fo siga donnen sanjiko la ,funteni yeleli ,ja kuntaalajanw , ani sanjiba kasaraw ni jaw tugulen jigon na ,ye geleya don seneko la.Sanjiko dogoyali ni yelemaw,ani funteni yeleli be na ni dugukolo ka ji mi ba –dugukolo wosili minnu be jiko geleya ke marabolow la. Ni ka geleya don magojew la jiko siratige la.

190- Ka jresin ko juguw ma, san bisaba(30) kono san ba kelen ani keme kancanton ni bi seegin ni kelen –san ba fila ani tan (1981-2010) ni san ba fil ani duuru 2005 jaw kololo sera mogo miliyon kelen ni keme duuru ni mogo miliyon kelen ma n'a kololo bonyana kosebe soroko siratige la .Jaw nana ni sigida n'a lamini ni sigida nafolo sorolenw tijeni ye i n'a fo kolon jiw jali,dugu jukorojiw fanga dogoyali , fenjenama dogoyali , sene ni senefenw fanga dogoyali

1.4.5. Kungo jiriw tigeli fanga be ka bonya

191- Kungo jycoro ka bon Malidenw ka sigida ni soroko ni laadalakow la. Tije na, a be nafa lase malidenw ma tasumako magow siratige,keme sigira ,mogo bi kancanton ni saba 93% . (PANA,ka laseli san 2007). San laban ninu na ,an y'a kolosi ko yelema donna kungo cogoyaw la k'o sababu ke san nabaliya,jaw tugulen jigon ko ani hadamadew ka baaraw.

192- Jamana fanga jemogoso min jresinnen don kurako, nijiko ma, ka fo la, yiritige, walasa ka tasuma mago je doron, o jate be ben toni milyon tan ni fila ani ba keme wolonwula ni bi wacor ni kelen ani keme duuru ni bi wacor ni duuru 12.761.565 ma san kono. n'i y'o suma ni san kono jiri falen taw ni jiri nugu taw la, o be ben toni milyon wolonwila ma (MEA-TEU, 2001). minnu be Fara o walew kan, olu ye jiri tigew foro kura bow siratige la .(seneketocow, sirabaw,sojow,izinihow ,dowerew. Hadamadenw ka baaraw

Hadamadenw ka degunw bonya na kungo nafolow kan,ni waati cogoyaya yelema mnnu be na ni jiritige baw ye ani kungo tijeni .Kunafoniw y'a jira ,ko kungokonona tari ba keme be tije san o san (DGEF ka laselw la, san 2023).

193- Ka fara o kan, tasuma be kungo tari ba caman tije san o san. DGEF ka san 2023 baaraw jatebɔseben kɔɔ, k'a ta san 2019 na ka se san 2023 ma, kungo tari milyɔn mugan ni naani ani ba keme ni wɔɔɔ ani keme wɔɔɔ ni saba 4.106.603 de tije na kungo tasuma fe, jatemine na ,o hake ye milyɔn naani ani ba keme seegin nimugan ni kelen ani keme wɔɔɔ mi bi seegin ni fila 4.821.682 ye san kɔɔ, o sen te sanubo baaraw la min tijen ni no te se ka fo ka ban.

194- Ka da o walen in kan, jamana ye fereew tige, kerɛnkerɛnɛnya la, kungo sariyaseben sariyasen dɔw lakurayali la walasa u k'o ka ketaw jatemine kungo baaraw siratige la. O lapini tun ye ka jiribaara yiriwali ni jɛnabɔli bolodalenw labenni waleya

1.4.6. Saniyako ni jɛnuman sɔɔli ye haminanko ye

195- Saniyako kera haminanko ye togodaw ni dugubaw kɔɔ, o kera sababu ye ka

jensen yɔɔ be la.

196- Jamana kɔɔ, saniya ko kera a damana cakɛda ye .A nafa bonya kama, a ka jɛtaa hake yelen na dɔɔnin dɔɔnin nin san laban ninna .Tije na, saniyabaliya ye kasara ye jamanadenw ka kenya la , wa a be sigida n'a lamini tije bakurubafo la. Jincɔw bonni ,jamaw ani bagamafenw ,yɔɔw la ,ye walejuguw ye ka jɛsin sigida n'a lamini ma bakurubafo la ani dugukolo juman ni jɛnuman ma kerɛnkerɛnɛn ya la.

197- Hali ni jɛtaa kera san 10 temenenw kɔɔ, Mali ka saniyako sɔɔli hake ka dɔɔ hali bi. Jamana kɔɔ, saniya jɔɔɔ sɔɔli hake ye, keme sigira, 45% ye k'a sɔɔ togodaw la, a be 37% dɔɔn na. Ka Bo ke nbɛda kan jatemine na mali kɔɔ , keme sigi la o be 5% la ka da (OMS-UNICEF, JPM 2022). ka kunnafoniw kan. San 2021 kunnafoniseben DNACPN b'a jira ko dugu ba keme wɔɔɔ ni keme duuru ni tan ni duuru 6515 minnu be lajelen ye mɔɔ milyɔn saba ani ba keme wɔɔɔ ni bi wɔɔɔ ni naani 3.664.564 ye, olu jatera FDAL ye san 2009 ni 2021 ce. O sigida ninna ye jɛgen ba keme ni tan ni fila ani keme ni bi wɔɔɔ ni kelen 112.161 jɔ k'a sɔɔ deme ma sɔɔ, ka ba bisaba ni naani ani keme wɔɔɔ ni bi wolonwula ni kɔɔntɔn 34.679 werew laben kokura.

198. Ka fara o kan, Mali ka izini baara fanba sinsinnen be senefenw bayelemani baara kan. Sanubo ye fangaba sɔɔ san tan temenenw kɔɔ, ka Mali bila jɔyɔɔ filanan na Afiriki kɔɔ O sanu bɔyɔɔ fanba be Kulikɔɔ, Sikaso ani Kayi maraw la. O baara ninna ji nɔɔɔ ni baka ji kɔɔ ka bon sigida n'a lamini ani hadamadenw ka kenya ma .O jincɔw be mara jimarayɔɔba dɔ la n'a dayelenendon k'a bila tije na , sinsinni kama ni k'a laben. O jincɔw ninna kɔɔ be se hadamadenw baganw ani jiriw ma.

199- Bololabaarakɛ l na fo wolobaarakɛlaw ,galadonnaw, dɔwerew ka jincɔw ni baka b'u la, be bɔ bolonw kɔɔ, jincɔw dalajenyɔɔw la ani baw kɔɔ. Izini ji nɔɔɔ fanba be bɔ o cogo kelen in na. Nka, a ka kan k'a dɔn ko loteli dɔw la, ji nɔɔɔ be jensen dugukolo labenni na, jincɔw dalajeyɔɔw la, a dɔwerew. furakeli kɔfe walima a ma furakɛ.

200- Ka jɛsin jɛnuman n'a caman sɔɔli ma , porozew be senna walasa ka jiko nɔɔya, wa dɔw banna fana, dɔw be senna. Nka jɛnuman sɔɔli hake be ka taa jɛ dɔɔni-dɔɔni ni keme sigira , san o san ye jamana kɔɔ, ka bɔ 68,8% la san 2018 ka se 72,1% ma san 2023. O ko in sababu bɔra ji marayɔɔ dɔɔyali ani ji juman dili sɔɔsiraw dɔyali fe ani ji jibolisiraw ,ji sege sege minenw, kɔɔli, fana , jɛnuman sɔɔli be tije tuma be, ni dɔwerɛ.

201- Ka jɛsin GIRE waleyali ma, ko in be mɔɔ jɔɔ hali bi bawo jɛtaa foyi ma ke waleyali la . A te ka bɔ a no na . A tora bi duuru ni filla la 52 la waati kɔɔ k'a taa san 2021 la ka se san 2023 ma, k'a sababu ke taamasiyenw jatemine waati ye san fila o san fila ani ka da bolofara min jɛsinnen be jiko ma sigibaliya n'a ka kan ka ji kɔɔsi

1.5. Jamanadenw ka faamuyali

202- Mali jɔli, o hakilinaw be se ka faamuya jamana sigikafɔba cogo kura lajɛba, n'o ye (ANR) jaabiw fe min kera wale lakika ye jamanadenw ka hakilinaw lajɛli la jamana cogoya n'u ka lapiniw.

203- Sigikafɔba in na, lapini keme ni tan ni wolonwula 517 kera jamanadenw fe ka bɔ dugu fitiniw na ka se

faabama.

204- O jaabiw file jukoro ka keɗe ni barokun ye:

1-Politikiko ni baarakeɗoro koɗeɗe - kalataw jɛnaboli

- jamana cogoya (jamana kelenya ,fanga walanwalanni, jamana mara caman jamanakuntigi kelen);
- Ka yeɗema don marako la (ka politikiko bo cakɗa jɛmɔgoɗo sugandili la ani ka fɛɛɛ sigi walasa ka baarakecogo numan ni baarakela numan kolɔsi, ka yuruguyugu keɗe ani jagibaliya ni sariya ka boli yuruguyurugukɗa ni nafolo tijɛbaga bɛɛ kan .Ka do bo jamana cakɗaw la minnu ka baara ye kolɔsili ni sɛgɛsɛgɛli ye ,ka do bo jamana jo senw na ,Ka jatemiɛ ke ,jamana faamabaw ka jɔyɔro nafaw kan u ka baara hukumu koro.Ka soro damakeɗe ;
- Ka yeɗema don politikitonw sigicogo ni kalataw jɛnaboli la (politikitonw ka sariyasunw lajɛli ani u hake dogoyali kosebe, ka bo fila la 2 ka se duuru 5 ma, ka nafolo dili jo jamana fe politikitonw ma) ;
- Ka sariyasunba min bora san ba kelen ani keme kononton ni bi kononton ni fila 1992 feburuyekalo tile 25 lakuraya;
- Furancefanga kuntaala (kalo woro 6 ni san duuru 5 ce) .

2- Lafasali ni lakana – yɛɛmahoroɗa –Jatigɛwale keɗagaw keɗeli – dugukoloko ni dugukoloko politiki koɗeɗe

- LOPM (sariya min be sorodasiw ka kow laben kofɔ) lakurayali;
- Ka politikiko bo keɗeɗe ko la ,ni k'a lakuraya ani mogo caman tali sorodasiya la. Ka bɛɛ sen don a la, duguw, bugudaw,marasigidaw,sɛɛkiliw.

3- Kiiriko ni hadamaden josariyaw – marako – enterinɛti siraw – kunnafonidilanw

- yɛɛmahoroɗa kiiriko la ;
- dogoya donni kiiri so lasoro la ani kiiri damakeɗeli bɛɛ la ;
- Kiiriko magoɗɛfenw musaka boli jamana fe ;
- ka kiiriko yuruguyurugu keɗe ,ka kiiritigɛlaw to u k'o ka kiiritige baara ke i n'a fo sariya y'a jira cogo min na,Ka laadako jɛmɔgoɗo fanga bonya u ka sigida kiiriko siratige la.
- ka enterinɛti sira kojugubakɛlaw jangi.

4. Jamana wɛɛ politikiko– Duniya jɛɗogoyabaara – Maliden minnu sigilen be jamana kɔkan – Farafina jamanaw donɗogonna

- hɛɛ , sigiɗogonya numan ani sigiɗogonya numan fɛɛɛw (jɛɗogoya seben lakurayali ka keɗe ke ni dugukoloko ni dugukoloko politiki ma) ;
- Maliden minnu sigira jamana kɔkan, olu labenni n' u lakanani ;
- Maliden minnu sigira jamana kɔkan jamanaw ka tonw koro, olu ka lasigidenw ni u ka demɛ don Mali yiriwali la (ka jɔyɔro d'u ma jamana cakɗaw walima wote kalataw jɛmɔgo sugandili senfe).

5-Sigikafo, gɛɛyaw , lapiniw ni ko nataw - sigida laben yeɗemakuraw – jamana forobacakɗa –Degeliw - funankeninw ka baarako - baaradako .

- Sigida jekuluw (ka baaradege ke jekuluw kun, ka laben siraw jira u la baarakecogo numan hukumu koro Jekulu in te politikiki jekulu ye .
- baarakeɗaw lafasalitɔn ni poliltikiko ;
- basigi ni Baarakeɗaw lafasalitɔn ;
- foroba baarakeɗaw ka baarakecogo numan (cakɗa sebenw lakanani ani lenpoko musakaw sarali enterinɛti kan, ni sirako musakaw ani ka kiimɛni ni kolɔsili josɛnw sinsin.foroba cakɗaw la.
- lojuratow ladonni , deseɓagatow, nɛɗaw la denmisɛnw, garibudenw (ka fɛɛɛw boloda walasa u ka se ka ta

baara la ni ka baaradegeyɔrɔw sigi sen kan ,ka ɲɔɲɔndeme nafoloko ke sariya kɔn ,ka denmara yɔrɔw caya ,ka , nbedaw la denmisenw ni garibudenw ladonni sabati).

6- bolodali, sɔrɔko ni iziniko yiriwali – togodala yiriwali – sɔrɔko ni wariko koɲɛw – nafolo sarata jamanana ye koɲɛw – foroba nafolo bɔɲaw :

- marabolo yɔrɔ ni dugukolo baaracogo (ka dugukolo jako lakuraya ,ka sinsinni ke kenekow ni nafolokow kan don nataw la seneko ni feɲɛnamaw ɲɛnamayako kuntaalajan na, sirakow yiriwali maraw sɔɲɔli ɲɔɲɔn na hukumu kɔnɔ, fensɔrɔsiraw yiriwali walasa ka da wuli minnu be ben sigida ma, senefenw sigili minnu be ben dugukoloko ma);
- sɔrɔko ɲɛtaa lenpoko - foroba nafolo bɔta ((ka sɔrɔko ni nafoloko politiki boloda ɲɛtaa feere kan walasa sɔrɔfin min be jamana kɔnɔ, k'o lase 10% keme sigi la san o san ,san bi saba nataw kɔnɔ)

7- Keneyako ni sigidako – hadamadenya koɲɛw –Mɔɲɔ kalifalenw ani minnu y'u sigiyɔrɔw bila kele kosɔn .

- feere min be keneyako baara kecogo ɲɛ ;
- keneyako walanwalanni an'a baarakecogo ɲuman (. Ka dɔɲɔɲɔrɔya sariyaw bato keneyako siratige ani kenyeere ye ɲinini, furako keneyako ,ɲama nɔɲɔw ladonni degeli, hadamadenya walew).

8-Jamana marali – marabolow dacogo kura – kalatabolodalenw dantigeli – mara walanwalanni – sigida cakɛda kerenkerennen sɔrɔli – dugukoloko koɲɛw

- feere bolodalenw marabolow dance boli benkan kɔnɔ ;
- sigida mara ɲemɔɲɔw ka se dili kow.

9. ben ni sigikafɔ- ni fara ɲɔɲɔn kan Alizeri benkanseben faamuyali- Kulu fararafali –marifaw bilali- Muru tilen tali sɔrɔdasiya la.

- laadala feere yiriwa kelew kunbenni ni u ɲɛnabɔcogo la
- ka ben ni sikafɔ seben lakuraya

10.Seko-Dɔnko- LAADALAYɔRɔ LAJɛLI

- Ka feere sigi sen kan min be farikoloɲɛnaje donko ye ;
- ka seko ɲɛtaa lafasa ;
- ka seko ni donko lafasa ben, donɲɔɲɔnna ani kelenya siratige la
- Laadalayɔrɔw lajɛli lafasa ɲɛtaa siratige la

11. Funankeniw farikoloɲɛnaje-ɲɛredɔn kalan -fasodenɲumanya jɔli

- ɲɛredɔn kalan -fasodenɲumanya lafasali ;
- farikoloɲɛnaje ;
- baarada min ɲɛsinnen be jamana funankeninw ma;
- tunkanfetaa sirajugu fe o kow ;
- funankeninw donɲɔɲɔnna baaraw lafasali.

12. yiriwali kuntaalajan sabatili – sigida n'a lamini – saniya

- ka nɔɲɔ ni fen minnu be hadamaden degun kele, ka sigida nafolo maracogoko kuntaalajan sabati ani ka sigida kunnafoniko ɲɛtaa lafasa, kalan ani kumaɲɔɲɔnya yiriwali sigida n'a lamini kan.

13- Kalan – Kalanko , sanfekalanso ani dɔnɲiya ɲinini koɲɛw ;

- kalanko ka ke baarakecogo ɲuman ni ɲɔɲɔndan dan kene ye ;
- kalanko ka lje walasa kalan taabolo ni baara ketaw ka tali ke ɲɔɲɔn na i na fɔ sigikafɔ baw minnu kera kalanko kunkan y'a laɲini cogo min na.ni dɔweerew.

205. Ka fara sigikafɔ ba in kan, Malidenw ka hakilinaw sɔrɔ la san 2022 farafina kow kan segesegeliw senfe .O segesegeliw boli la jamana yiriwali kan.A jira la ko geleya tan ɲɔɲɔn ye Malidenw haminanko ye kerenkerennenya la, k'a damine fɔlɔ la fɔ laban .U file : keme sigila , dumuniko geleya ye (maliden 50%) ye,

lakanabaliyako ye (48%) ye, keneyako ye (35%) ye, kalanko ye (23%) ye , jiko ni seneko ye (19% u kelen-kelen), faantanya ni baarakɛbaliyako (18% u kelen-kelen), sɔɔko ɲenabɔli (14%) ani sirako (12%). Geleya fila be tugu ninu ko n'o ye yuruguyuru ni politiki basigibaliya ye. keme sigsi la ,ye 7% ye u kelen-kelen bee la. Ko 20 tow ye benbaliya, beejefanga , kuranko (yelenko), sɔɔko, mobilisarako (paseko), musow ka josariyako, Kwidi-19, ni dowerew . Segesegɛ jaabiw y'a jira ko dumuniko geleya de ye Koulikoro ni Sikaso marabolow haminanko folo ye.Yɔɔ wɛɛw la, lakanabaliya ye geleyaba marabolo tow la. Kalan ye haminankoba ye Bamako, ka teme mara tow bee kan. Baarakɛbaliya fana ye geleya ye nin be danfara don ani marabolo tow ce. Dugukoloko geleyaw be Bamako (kerenkerennnya la dugukolo minnu te seneke dugukolow ye) ani Sikaso (kerenkerennnya la min ta ye senekedugukolo ye), ja be woroduguyanfan fe ani dooni Ségou.

1.6 . Ladilikanw marabolow ka Labɛn bolodacogo kan

206. Sigida labɛnni bolodacogo waleya walasa ka dugukolokote seka sira sɔɔ n'a ke ni sigida mɔgow ka ben hukumu kɔɔ . An ka kan beejefanga sinsin ni sigida baarada barikamaw sigili ye ni ka fadenɲumanya lafasa o be ke ni sigida mɔgow ka sen donni jamana politikikow la .Labɛn ka ɲɔsin sigida mɔgow ka sɔɔ ma te se ka diyagoya u kan ka bo senfe mɔgow yɔɔ ,wa a ka kan ka bo duguma mɔgow yɔɔ
207. Jamana ye marabolow ka Labɛn bolodacogo tigiya waleya bagaa ye sɔɔli te min na. A ka kan ka ke feerebola ni ko ɲenabɔbaga ye .Marabolow ka da u ka maraw hake kan n'u surunya sigidaw la ka kan ka ke sɔɔ ni nafoloko yiriwayɔɔ ye ka keɲɛ ni Jamana ka feereba bolodalenw ye
- 208.A labɛn koloma damadow file:
- marabolow fanga ka bonya ni jamana ka jɔyɔɔɔfalen kura feerebo siratige la ;
 - k'a jini ka marabolow damakeɲɛ walasa ka do bo faraliw ni furancebaw la hakeko siratige la minnu be na ni benbaliya ye ;
 - ka marabolow ɲetaa lafasa, cesiri,ɲenayefa (sama) sɔɔko ni nafoloko siratige la .Ka minɛnw d'u ma , ka siraw da ni enterineti siraw.
 - ka hadamadenw ka nafoloko yiriwa ni sigida minɛnko labɛn bolodacogo ye waati kɔɔ ;
 - sigida nafolo lakananika keɲɛ ni seneko kecogo kura ye.
209. Nin marabolo yiriwa feere kura ninu ka kan ka ɲetaa feere don marabolo kɔɔ kerɛnkerennya la marabolow ka kan ka ke jɔyɔɔ tigiw ye walasa ka ɲemadali Bamako ma bali ni ka sigicogo jɔɲɔɲ di marabolw ma ,walasa o walen in ka se ka ke jamana fan bee la .O walen be ko do ɲenabo ,a folo ye ka do bo duguba jama na ni ka sigida nafolow tiɲeni bali.A filanan ,labɛn ɲuman yɔɔw jɔcogo la walasa ka dan sigi dugubaw walankatacogo la.Dugu denninw cayali be se ka ke sababu ye,dugudenw ka to u no na. O hukumu kɔɔ, dugu misɛnninw "caya" be se ka ke jɔyɔɔba ye o ko in na.
210. Jamana ka dugukoloko labɛn bolodacogo “yeli san ba fila ani bi naani ni kelen 2041”, ye ka yɔɔw dilan minnu yeɲɛna be mɔgo sama ani minnu cesirilen don walasa jamanadenw bee ka keneyasow ,kalansow ,lakana ɲuman,baara sɔɔ,k'o sabu ke yiriwali porogaramuw kuntaalajanw ye.Min sinsin bere ye baara doɲko be minnu na,fensɔɔsiraw,bee sen donni sɔɔko yiriwali la,basigi kɔɔ ni ka politikiko nafatan jo.

Tilayɔɔ 4 nan : Jamana ka dugukoloko laben bolodacogo sinsinnaw

Sinsinnaw	Duguba ni togoda sigida labencogo
Ka dugu yiriwa siraw don ani k'u lafasa walasa ka fijɛw latilen mara dɔw kɔɔ	<ul style="list-style-type: none"> • Ka duguw ke sɔɔko sinsin bere ye ani sanni -feere sugu barikama ye : • Ka kumaɲɔɔnya feere bennenw sigi sen kan minnu kun ye ka jɛɲɔɔnyaw yiriwa ni duguw ye : • Ka feerew sigi sen kan ka dugubaw, dugu mankanw ani dugu misenninw sigi walasa ka yiriwali yɔɔw jensen ka ɲɛ ; • Ka duguba kɛrenkɛrennenw yiriwali sabati sigidaw lamini na ,ka yiriwali baarakɛcogo dafalen dɔ keli da u ɲɛkɔɔ. • Ka demɛ don duguba kɔɔ baarakɛjekulu dɔ ma min be baara ke fan beɛ la yɔɔ o yɔɔ mago ma na jɔ o la. • Ka laɲinibaw ni saniyako bolodalenw waleyali lafasa dugubaw kɔɔ walasa ka dugubaw kɔɔ dugukolokow ɲɛnabɔ ka ɲɛ ani ka ɲɛnamaya kecogo ɲɛ <ul style="list-style-type: none"> • • Ka sigida sekow lafasali sabati dugu yiriwali ɲɛnabɔli la sanfeɔɔw beɛ la
Ka dɔ fara Bamako jɔyɔɔ sabatili kan ka ke i n'a fɔ marabolow ni diɲɛ duguba	<ul style="list-style-type: none"> • Ka dugukolo labaarali feerew tige walasa ka dugukoko ni dugukolo baaraw baaracogo numan sɔɔ • Ka sigiyɔɔw baara yiriwa ani ka yɔɔw lakana minnu man kan ka ke mɔɔ sigiyɔɔ ye. • Ka dɔ fara Bamako sɔɔko ni nafoloko minɛnw kan n'a ka dugubaya , min b'a to a b'a jɔɔ fa dugubako la yiriwa siratige . • Ka dɔ fara ɲɛnamaya kecogo ɲɛli kan ni dugukoloko laben bolodalenw waleyali , kɛrenkɛrennenya la saniyako . • Ka dɔ fara minɛn numanw ni so ,sira numanw dili ɲɛli Kan. • Ka dɔ fara sanfekalan se kan ɲɔɔɔɔɔ dan siratige la . • Ka ɲɔɔɔɔɔ feerew tige sigidajekuluw ye walasa ka funankeniw ka baarako ɲɔɔɔɔɔ lafasa. <ul style="list-style-type: none"> • • Ka jɛɲɔɔnyabaara walew sigi senkan Bamako n'a lamini sigidaw ce walasa ka sigidaw surunyali ɲɔɔɔɔɔ na nafa bɔ.
Ka marabolo faabaw barika bonya walasa u ka se ka duguba jɔyɔɔ fa damakeɲɛli siratige la	<ul style="list-style-type: none"> • Ka faabaw ka sɔɔko baara sabati ni yɔɔ numanw jɔli ye i n'a fɔ jikanbolifɛnw jɔɔ kɛnɛ jalenw, sirakanbolifɛnw jɔ yɔɔ kɛnɛw ,ni nege sira bolifɛn jɔɔ kɛnɛw . • Baarakeminɛnw sigicogo • kɛnɛ baara sugu caman be ke min kan • Fɛnsɔɔsiraw yiriwali • degelikalan ɲinini <ul style="list-style-type: none"> • • Dugukolo labaarali labɛ bolodalen
Ka dɔ fara Togodala santiriw yiriwa kan walasa ka jɛɲɔɔnya sabati dugubaw ni dugu minnu lasɔɔli man ɲɔɔ sirako siratige la.	<ul style="list-style-type: none"> • Baara donni se • Baara Tɛmesira • Ka jɛɲɔɔnya numan sigi duguw ni togodaw ce walasa ka ɲɔɔɔɔɔ demɛ lakika sabati sigida fila ninnu ce walasa ka togodala mɔɔw ka tungan fe taa kunben ka ɲɛ : • Ka fanga di sigida seko ni dɔnko kɔɔsili ma • Jagoke minɛnw <ul style="list-style-type: none"> • •Ka minɛnko fanga bonya.

1.7. Mali ɲɛtaa sinsinnaw

211. Sɛgesɛli min kɛra Mali kura ɲɛtaasira ka ben san 2063 ma laben na, ye mali ɲɛtaasira sinsinnaw jira.

212. Mali n' a lamini kɔkan ɲɛtaasira sinsinnaw donni kɛra kalan dɔ senfe . O dantigeli in y'i sinsin san 2018

baarakelenw kan CREDD 2019-2023 baaraw senfe ka keɗe ni san 2040 laɗiniw ye min senfe laɗini bi wolonwila ni kelen (71)ben tun kera o kan . O de koson, ben kera laɗini 63 kan, minnu tilalen don yoro 5 ye, n'olu ye : 1. jamanaden hake ni hadamaden ka nafolo yiriwali (laɗini 16); 2. soroko ni yiriwali wariko (hakilinaw 22); 3. marako (laɗini14); 4. Sigida n'a lamini ni waati cogoya yelemaw (laɗini 5); 5.jerogonya ni dugukoloko (laɗini 6).

213. Nin segesegele in y'a to nin dantigeli ninnu kera :

- Laɗiniw tila-tilacogo ma ke ni kononasurukuuli ye, min b'a jira ko Mali sigidaw la, mogo si ma diyagoya .O de b'a jira ko laɗini ninnu fanba waleyali te ke degun ye.O koson ,an be se k'a fo k'a be nani basigi ye. Nin jaabi waleya in wajibiyalen don kan jamana marabagaw ni demerogon werew kan walasa jaabi makononew ka soroko . ni latige wajibiyalenw kera ani ni wale minnu be tali ke o la, olu kera. A ka kan kiimni ka ke laɗini ninnu nafa kan.O de koson,tuma bee ,ninikali be ke ko ka jamana baaracogo kiimni boloda.
- Laɗini kolomaw ye mara kecogo i n'a fo jamana joyoro ni yiriwa bolodacogo. O koroko ye ko sigida soroko ni seko ni donko politiki fanba be jini, walasa ka soroko makononew mafa. o la , jamanadenw ka jenamaya kecogo be fisaya , ka kon laɗini caman je, minnu fanba be tali ke marako kan n'u jefo la sanfe. O segesegele jorgonna caman be ke sababu ye ka yelemaw don walima ka soroko makononew soroli bali . Ka fara o kan, nin cogoyaw ka gelen ka temen folo kan bawo nin politiki ninnu be sigida ni soroko siratige la (fantanya ni benbaliya, keneya, musow fanga bonya, baarako, soroko yiriwali)

Nka,dijne jamanaw donni jorgon na ni Duniya Kelenyatamba k'a ka se kan be se ka hakilinaw yelemaw dijne konko ,o be ke sababu ye ka soroko yiriwa .O cogo la , dijne jamana setigiw ka se barika be ka bonya donjorgonna ni donni ni nafoloko demerogonya sababu la

A ka kan an k'o nafa bo, k'an sinsin (i) donjorgon na kan min siratige la,jamana ka kan k'a joyoro fa sira bee fe,soroko,hadamadenya,seko ni donko, fereetige siratige la, sigida laminiko, lakana (ii) ni jamana jo sen barikamaw ni danaya be jamana min kan n'a joyoro ka bon . Kuma surun na, k'an jigi da kakan jamanaw kan ye geleya ba ye . O geleyaw in be jamana ka jenamaya fan bee la: politiki, soroko, hadamadenyako , seko ni donko, ani lakana. A ka kan o ko ka jenabo jemogow fe, ka do fara cesiri kan walasa ka politikow don u konko, ka kumarogonya ke,ka hakilina juman bonya ani ka jamanadenw ka cesiri bonya.

214. 214. Ka fara o kan, hakilina saba jira la k'u ye ko nafamaw ye sigida in na, n'olu ye wariko, dugukolo ani kuran (yelenko) ye , wa nin hakilina ninnu jonaboli be se ka sigida basigi sabati. O hakilina ninnu jatminennen don jamana jenamayali ko kolomaw fe.O koson,jatemine ka kan ka ke kuranko,ni wariko la yiriwali siratige la.

. 215. Ka fara o kan, gferenaman ka wale ka kan ka sinsin farajorgon kan wale ma n'o ye laadako mogow,dijnew,seko ni donko laadalakow,ni kiiriko.

216.A fana ka kan k'i sinsi basigi jubajuw kan n'olu ye mara walanwalanni,tunganfetaaa ni politikiko basigi.

217.A ka kan qn ka fasodenjumanya ni jogojumanya walasa ka ke sababu ye politiki mogow ni sigida mogow k'u joyoro fa u ka tonde w farajorgon kan na.

1.8.YIRIWA KOW

218. Sigikafoba laɗiniw ,yiriwako ko kolomaw ni yoro segesegele,y'a to mali yiriwali sira kolowaw don na.

1.8.1. Marako ye mali kura jo sen do ye

219.Yuruguyurugu fanga ka bon.Ale de be ka geleya don mara kecogojuman ni soroko yiriwali la.A be jamana fanga dogoya ni ka geleya don yiriwa ni basigi la.

220.Sigikafoba kun tun ye ka segesegele ke,ka hakilinaw jira mara kecogo juman na walasa ka beejefagan

bee ka hɛɛ sabatili la.Fana,lajini kunba ye ka hakilina kura di jamanaden ma,k'u joyɔɔ fa,ka laadala ko

kɔrɔw don,ka faso kanu,ka ke mɔgo ladamuniw ye jamana jɔsenw bonyali la,ka ke baarakela hakilimaw ye,minnu hakali dayelen don,kungo ka kadi a ye,min cɛsirilen don bɛɛ ka hɛrɛ srɔɔ la,ɲetaa lafasa baga,ka ladamu kalan lafasa ni ka fasokanu n'o baju danbekow bonyali ni jamana bolona fɛnw minɛcogo numan ye. PNEV, jɔsen ye duuru ye, (i) jogo numanko kalan ɲetaa lafali,ladamuko ,ni fasokanu (ii) ka jamana denw lafaamuyali kɛnɛ sigi sen kan walasa u hakili ka dayɛɛ ; (iii) ka denfaw jukɔromadon ; (iv) ka sigida baarakelaw nisigida mɔgow ni politikitɔnw ka seko ni dɔnko sinsin, (v) ka baarakɛdaw baarakelaw ni ɲogɔn cɛ jɛɲogɔnya sinsin.

1.8.3. Sɔrɔko sinsinnen bɛ sɛnɛfɛnw,mɔɲifɛnw,bagnmarafɛnw ,jago,cakɛdaw, foroba cɛkɛdaw kan,n'u suguya ka ca,nka muɲuni kɛra gɛɛya caman kɔrɔ.

228.Mali sɔrɔko ɲetaa ma sabati kosebɛ cakɛda kunda.Jamana sɔrɔko sinsinnen cakɛda minnu kan,olu cayara nafolo sɔrɔsiraw ɲinini siratige la.Cakɛdaw i na fo jagoko, marako ani baarakɛdaw , olu ka sɔrɔ dita dɔgɔyara, n'o ye kɛmɛ sigila,mugan masurunna (20%) ,a ko tɔ nana juguya ni cakɛda min bɛ fɛnw ba yɛɛma olu ka sɔrɔ dita jamana ye wɔɔrɔ masurunna 6%. Bakuruba fo la,sɔrɔko siratige la,fɛn bayɛɛmata ni iziniko ma sabati.

229.Jamana sɔrɔko ɲetaa sinsinnaw ma basigi , n'i ye sɔrɔ yiriwali jateminɛ kɛmɛ sigi la,a bɛ dɔn ko sɔrɔ bɛ yɛɛn ka jigini waatiw ni ɲogɔn cɛ.Jamanaden bɛɛ i mana ke mɔgo sugu o sugu , ka lapini ye sɔrɔko ɲetaa ka sabati walasa ka fantaya kɛɛ n'o barika ka bon halisa ,n'o kɛra,baarada numan caman bɛ dayɛɛ.

230.O n'a ta bɛ, hali ni gɛɛya caman b'a la, Mali sɔrɔko ye muɲuliba jira. Tinɛ na, san 2019-2023 kɔnɔna na sɔrɔko,(PIB) bonya kɛra 5% ye , ka sɔrɔ kɔriko ni Kowidi-19ko gɛɛyaw la, a jiginna ka se -1,2% ma.

231.Fan wɛrɛ fɛ,cakɛda minnu tɛ jamana ka hukumu kɔnɔ,olu fanga ka bon.Baarada caman bɛ sɔrɔ cakɛda in na ,nka gɛɛya caman b'a baaraw kɔnɔ.O kɔfɛ,baarakelaw ka sɔrɔ ka dɔgo ka tɛmɛ foroba cakɛda baarakelaw ta kan.

232. K'a ta San 2019 , ka se san 2023 ma,jamana sɔrɔko yɛɛnna hali ni fanga basigibaliya tunbɛ jamana kɔnɔ .O sababu kɛra gɔfɛrɛnaman ka cɛsiri ni jukɔromadon , fɛɛrɛw ni politiki siraw ka ɲɛsin sɔrɔko cakɛdaw ma .K'a ta san 2019,ka se san 2023 ma,o kɛra gɛɛyaw ye i n'a fo lakanabaliya,kɛnɛko, (Kowidi-19),kɔriko,fanga basigibalya, (UEMOA ni CEDEAO ka ɲagiliw), ani IRISI ni IKɛRɛNI kɛɛ .O dela sɔrɔ jiginna ka se 3,1% ma.

1.8.4. Hali bi ,minɛnko ma sabati Sɔrɔko siratige la, walasa ka se kajamana mara bɛɛ lasɔrɔ hali ni kɔrɔɛnɛw bɛ yɛn.

233.kuranko (yelenko) siratige la, kuran fɛn minnu bɛ kuran di,kɛmɛ sigi la olu ye 68 % , o kɔfɛ tajimafɛnw ye 23% ye ni kuranko n'o ye kɛmɛ sigi la 9 % dɔrɔn ye n'iye kuran bakuruba jeni jateminɛ. N'i ya jateminɛ,jamana kɔnɔ kuran jenita hake ka dɔgo ,a bɛ fu murumuru bisaba ni fila masurun 0,32 la mɔgo kelen san kɔnɔ .K'a sɔrɔ, diɲɛ lapini ye kelen murumuru bi seegin ni seegin mɔgo kelen san kɔnɔ .N'an ye kuran ta ale jenini hake ye kilowati kɛmɛ ni bi wɔɔrɔ ye(160) mɔgo kelen ,k'a sɔrɔ diɲɛ lapini ye kilowati ba saba ani kɛmɛ fila ye .

234. Ni baarakɛɛn bɛ kɔ, ɛntɛrinɛtiko siratige la, mali ma surunya ka se a ka san 2020 lapini ma n'o ye ,ka jɔyɔrɔ tigi ye Afiriki tilebinyanfan fɛ jamanaw na.O sababu la , a bɛ ɛntɛrinɛtiko ke fɛɛrɛ ye sigida sɔrɔko , seko ni dɔnko yiriwali siratige la.

235. Ka kɛɲɛ ni fɛnsɔrɔsiraw ɲogɔndan jiralan ye, Mali bɛ jɔyɔrɔ 118nan na jamana 137 cɛ ni kuru 2,7 ye, k'a sɔrɔ,kuru hake cayalɛnba ye 4 ye. O fɛnsɔrɔsiraw cɛma, mɔbiliko bɛ yɔrɔba la, n'i y'a jateminɛ jamana cogoya la, a tɛ kɔgɔji dala ani jamana 7 wɛrɛw bɛ dancɛ bɔ , a ka ca ni kilomɛtɛrɛ 7000 ye, a bonya ye kilomɛtɛrɛ 1.241.238 ye. Olu ye siraw, nɛgɛsira, ba ani awiyɔɲigi kɛnɛ.

236.Mɔbiliko,kuranko,kunnafonidiko cayali ye ko keta ye walasa ka sɔrɔko siraw yiriwa.

1.8.5.Waati cogoyako kɛra fɛn camanko ye.

237.Sida sigi cogoyaw ni sigida n'a lamini kow ye gɛɛyako ye farafin jamanaw ma bakurubafɔ la ni kɛrɛnkɛrɛnɛnya mali. Hali ni jiko sariya tara san 2002 ani jijnuman sɔrɔli fɛɛrɛ boloda la san 2006, halisa

jijuman sɔɔɔli ye geleya ye Mali ma. K'a ta san 2012 ka se san 2016 ma ,bakuruba fo la ,an be k'a jatemine gaw hake min ka kan ka ji numan sɔɔɔ,o hake be ka jigin k'a damine faaba la ,ka se marabolow ma, fo togodaw la. Jatemine w y'a jira ,o waati folen in na, faaba la ,keme sigi la ,minnu tunbe jijuman sɔɔɔ,olu tun ye 68.5% ka se 66.9% ma.

238. Hali ni saniyako netaa sabati la , halisa a ma laboli ke kosebe, keme sigi la, 27% san 2016 san. Halisa saniyako siratige la ,minenko geleya be yen, fana, nɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ni u saniya siraw te yen kosebe, a kera dugubaw kɔɔɔ wo, a kera togodaw la wo. Nɔɔɔ gelenw be dalaje nɔɔɔɔɔɔɔɔɔ la cogo sugu be la, kerekenennenya la Bamako, min nɔɔɔɔɔɔɔɔ yamaruyalenw ka dɔɔɔ kosebe.

239. Cencen kan jamana, Goferenamanw ni nɔɔɔɔɔ ce jekulu min be waati cogoya kɔɔɔɔɔ nɔɔɔ, o ka fo la, geleya minnu folen file sanfe, ka jugu kosebe Cencen kan jamanaw ma k'a sababu ke faantanya ye ani jamanadenw ka makoba be sigida nafolo la, fen nɔɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔ fɔɔɔɔɔ, fensɔɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔ geleya ani dɔɔɔniya ni fɔɔɔɔɔ sekow dan jirali.

240. Waati cogoya yelemaw be ka nɔɔɔɔɔ bila nin yɔɔɔ jamanaw la min kera sababu ye ka sene sɔɔɔ jigin , ka yelemaw don bajiw woyo cogo la nikɔɔ ,n'u ka cencen ton ,dɔɔ farali jiri tanya kan, sigidamɔɔɔɔɔ wulili ka bɔ u sigiyɔɔɔɔ la (waati cogoya yelemaw kosɔɔɔ mɔɔɔɔ wulilenw).

1.8.6. Ka kalanko latilen ni ka dɔɔ fara saniya ni lakana kane bonya kan.

241. Baarakelako jɔɔɔɔ ka bon Mali yiriwali la. jinikali minnu kera o ko kan sinsinna (i) be ka se ka kalanso, furkɔɔɔɔɔ numan dɔɔɔɔɔɔɔ la, ji numan, ani hadamadenya keko numan keneya kɔɔɔ lasɔɔ nɔɔɔɔɔ. (ii) ka dɔɔ fara hadamadenw lakana kan; (iii) ka jamanakɔɔɔɔɔɔ hake dɔɔ ;ni (iv) ka baarada jinitaw suguyaw caya baarako siratige la .

242. Kalanko ni baarakɔɔɔɔ kalanni be geleya kɔɔɔ i na fo baara dɔɔni ,ni i ye baara min kalan o ni mago be baara min na sɔɔɔɔ siratige la te nɔɔɔɔ ta.

O temenen kɔ, kalan minnu be laben fɔɔɔɔ ni baarakɔɔɔɔɔɔ la, olu be danfaraba jira u ni nɔɔɔɔ ce

izini baara kalan , jago kalan ni kalan wɔɔɔ siratige la. O kalanso ninnu be kalanden caman sɔɔɔ ka teme izini baara kalansow kan, k'a sɔɔɔ ale baarada jinikali de ka ca baarjini yɔɔɔɔ la kosebe.

Nɔɔɔɔɔ : Sigikafɔɔba kalanko kan

San 2023, Mali ye sigikafɔɔba ke kalanko kan (EGE ,EJ) min sanfe, kalanw kera .Mɔɔɔ ba saba ani mugan ni seegin (3.028) tun be kene kan. Mɔɔɔ ba fila ani keme wɔɔɔɔ (2.387) bɔɔɔ marbolow la, Bamako faaba mɔɔɔ keme wɔɔɔɔ ni bi naani ni kelen (641) ,jamana kɔkan, mɔɔɔ tan. Fana, min be fara o kan ,o ye kumakan ni sebelen bi wɔɔɔɔ ni wolonwula (67) minnu bɔɔɔ depite nɔɔɔɔɔɔɔɔ (CNT), maabaw ko dɔɔniya be minnu na, minisiri kɔɔɔɔ, politikitɔɔɔ , jamana sanfe cakɔɔɔ, minisiso caman na, demɔɔɔɔɔ jekuluw, lakolikaramɔɔɔ lafasa tɔɔɔ, jekulutɔɔ caman ,mahamadu diine maaw, laadakow maaw, ni sigida jekulu maaw ani politikitɔɔ maaw ka lapinibi naani (40.) yɔɔɔ. Baaraw kera kalanbolo naani kan (denmisenninw kalanso minnu si ma se lakoliladon ma, duguma kalanso, cemance kalanso, sanfe kalanso) ni kalan suguya 4 balikukalan ,duguma kalanso lakolikaramɔɔɔ kalanso, kalanso kerekenennen , kalan ani fɔɔɔɔ ni baarakɔɔɔɔ kalanni) .

Jininkaliw kera dakun tan ni seegin de kan . Jininkali bi wɔɔɔɔ ni duuru de y'a to anw ye baara dɔɔɔ be minnu na hakilinaw ni yetaw sɔɔɔ .

Sigikafɔɔba kalanko kan , y'a to jɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔ sɔɔɔ minnu b'a to kanko netaara kurako be sabati. N'u jatmine na wale ye ka hadamaden, denmisenin, walima baliku kalan walasa k'a ka sew ,farikolo , hakili ni ladamu sinsin a ka se ka walawala a ka hadamadenya kɔɔɔ. O ladamuni in ye yelemaw fɔɔɔ numan ye min be keneya ni nɔɔɔɔ sabati. ni k'a ka hadamadenya taa nɔɔ, ni a ka sɔɔɔɔ kuntaalajan. O kosɔɔ, kuntilenna ninnu kelen be ka kan ka waleya : (i) ka fasoden kalan a ka seko ni dɔɔɔ la ani jamana dɔɔniya la ; (ii) ka jamanaden be kalan mɔɔɔɔ sen kana bɔ ; (iii) ka kalanko be lajeen to a dɔɔni be minnu na ; (iv) ka fasokanna kalan lafasa netaa siratige la ; (v) ka jamana danbe , dɔɔniya faso kanw , dɔɔniya ni fɔɔɔ kuraw don kalan bolodacogow la kalanko fan be la. ; (vi) lakolikaramɔɔɔɔ kalanni n'u marali n'u kalanbagaw ; (vii) dɔɔniya jinini sigida ,sɔɔɔɔ , seko ni dɔɔɔ ni sigida n'a lamini yiriwal kama, (viii) taasira jateminenenw ni (ix) jamana ka wari bolen.

Nin netaa porogaramu ba in be waleyali ni baarabolodacogo bi seegin de ye minnu jɔɔɔɔ ka bon wa u keli ma kan ka sumaya san (2024-2026), nafolo farata nɔɔɔɔ kan ye miliyari keme wolonwula ni biduuru ni fila ani miliyɔɔɔ wolonwula.

243. Hali ni keneyako cogoya ka jini ka da baara kelenw kan, mogo te se ka fo k'a manamana cogo ka jini. Fan caman be yen keneyaso te yen, keneyasow lasowli ma damakeje, nka, jate minenaw y'a jira keneyaso min jnesinen don denbaw ni denw ma, be ka taa je ka da politiki bolodalen min jnesinen be sigida lakanani ma keneyako siratige la ani furakeli fu, ale be lapini duguma. O siratige la, lapini minnu mago be u jnenaboli la jona ye: denba ni den saya cayara, banaw minnu be ye lema ni minnu te ye lema, baara donniya te baarakelaw be la. Fana, nafolo bota ka dogo ani keneyako mara kecogo. No bila hadamadenw ka nafolosow la fana k'a sababu ke balodese ani denmisenw ka balodese fe. Fere ka kan ka jini walasa ka keneyako jetaa sabati. Nika jaabi jowon sowa sigida mogow ka lapiniw na.
244. Danfara be sigida sariyaw ni jowon hadamadenw ka sini jnesigi siratige la. O de la, san 2021, INPS, cakeda min jnesinen don hadamadenw sini jnesigi ma, maa ba keme duuru ye deme sowa, keme sigi la, mugan ni duuru tun ye musow ye (25%). Musow keme saba ni wowa be cakeda in na, keme sigi la, o be ben muso mugan ni kelen ma (21%). i n'a fo deme sowlaw hake ye mogo kelen murumuru naani (1,4) ye jate min kelen jekuluw ma. INPS tondenw fanba be bo keneyeye cakedaw la n'oye sosiyete ye. Keme sigigi la, bikowonon ni kelen murumuru duuru (91.5%), jamaana cakedaw ta ye keme sigi la kowonon (9%). Tondenw be deme suguya caman sowa segenlafijebow sara ni deme werew. Tondenw fanba ye sosiyete baarakelaw ye, olu dowa te, a be san tan bo, INPS tonden dow ye a diyara u ye ka don ina fo minnu te seneke kulu ni bolola baara jekulu la keme sigi la seegin (8% ni musow ye tan ni seegin ye),
245. Mali jamanaden ye funankenin ye min beka caya teliya la, o be an hakililajigin an k'a sinsin funankenin kan baarako la walasa jamaana k'u tona bo. Jamanadenw tilacogo ma damakeje o de nana ni dugu bonyali ye teliyara min ma ye lema don sowkow cogoya la, a ka sowko sira dayeleli ka suma. A ka kan an ka jamanaden funankeniw tona bo ni ka u mago be minnu na k'u boloda waati kutaalajan kowa.
246. Sigikafoba min kera Mali sowko yiriwali kan san (Mali – OSDE, 2015), gferenaman y'a don ko sowa min be ka don baarako siratige la, do bena fara o kan ni ye lema donna jamanaden hake la dogoya siratige la. O de bena a to baarada caman ka seka dayeleka jnesin funankeniw ma. Seben in b'a jira ko maa ta ta baara la bena maa sigiyowma fila bo san 2035 la ni maa sigiyowma saba san 2050 la. Baarada caman dayeleli be ke ni fensow siraw yiriwali ni do farali u fanga kan marabolw la.

MALI KA LAJINI

SAN 2063

DAKUN FILANAN LAJINI LABENCOGO

Mali sugu jumen de ka di an
ye ka ben san 2063 ma ?

II. Dakun filanan : lapini labencogo

247. Ƴetaa hakilinaw tara degelikalan senfe, miiri caman kelen ko fen caman kan. O hakilinaw file :

a. a. Ka jininkali jonjonw don ani ka ben u kan .

b. ka jaabi cogoya danfaralenw laben jininkali jonjon kelen-kelen bee kama min be se ka ke ka ben san 2063 ma.

c. K'a ko kecogo laben ;

d. K'a ko kecogo seben.

a).

248. jininkali jonjonw kera, k'a sababu ke ,ko dow labancogo siga b'a la tagaien Ƴe.

249. Siga fanba be jininkali minnu la, o jininkali ninnu be fen fila de cogoya fo.

- nafa ka bon, ka da u fanga bonya kan walima geleya Ƴenaboli la , o de kama a ka kan k'u ta ba la walasa ka sini ko Ƴenabo.

- siga na ka bon barisa, u cogoya ma perepere latige , a be jate kunfeko ni kecogo caman be se ka y'a la.

b) **jininkali jonjonw Jaabi dita sebeni.**

250. Jaabiw labencogo Ƴefola degelikalan do senfe socoliw kofe benkan kono.

251. jininkali jonjon kelen o kelen an be jaabi kerengerennenw ni bakurubafu laben jininkaliw jaabi hukumu kono

c) **Kecogo labenni**

252. Ƴetaa hakilinaw labencogo ye hakilinaw tugulen Ƴogo na min be ke ni taamasiyen tiiriw cili (ko cogoya Ƴefoli) min b'u tugu Ƴogon na ka damine min labencogo ka ni ka se min ma laben ka Ƴe.

253. ko cogoya Ƴefoli walima labencogo ye kow taasira minnu kera jininkali jonjonw kan.

254. Ko kecogo be laben ni jininkali jonjon jaabiw farali Ƴogon kan . O jininkali jonjon jaabiw faralen Ƴogon kan ,ye jininkaliw bee jaabi kene ye .O kene in ka kan ka dogoya ni sariya dow tali ye.

255. Segegeliw y'a jira ,mara siratige la, cemancela fang aye i na fo, yelema donnen ko korow ni kuraw kecogo la. O yelema in ye ,Maliden fanba bee ka lapini ye min soco la sigikafoba senfe.

256. Mali ka Ƴetaa dulonnen be o lapini in na. Kow kecogo labenni bee kera ka Ƴesin Mali Ƴetaa yelema sabatili ma. Fana an be do fara kow kecogo kan ,ka ko werew jininkaliw jaabi don Kow kecogo labenw na. O fara in kan kow be tali ke Ƴogon na i na fo ,dow kewale, baaraketaw, lapiniw, o de b'a to faamuyali be soco kow kecogo labenw na.

257. Ƴefoli kera kow kecogo laben kanc, co laben in na , jatemine kera kow nacogoyaw kan.

2.1 MALI KURA laben kecogo

O kecogo laben be jetaa kan cɛmancɛla fanga ye min dabɔ ni k'a sinsin .O hakilina sɔrɔ la, jamanadenw y'a jira k'u faso danbe , dugukolo lakana ni ka ben to jamanadenw cɛ, ka Mali yɛrɛmahɔrɔnya bato ka jɛrɔgɔnya min be an ni kɔkan jamanaw cɛ,ni ka jamana bɔ yiriwabaliya la,ka hakilinaw ta u yɛrɛ ye minnu baju ye sɔrɔko marako numan,ni yiriwali bennen fɛrɛw waleyali.

An donni cɛnɛn kan jamanaw ka jɛrɔgɔnya jɛkuiu la,n'o ye (AES) ye, ye dɛmɛ don ye ka jamana saba in fara jɔgɔn kan k'a ke jɛkulu kelen ye n'a be ka baara ke. O marabolo dɛmɛjɔgɔnjɛkulu in be dɛmɛ don ka lakana sabati, ka marifatigiw keɛ, ka sɔrɔko ni sigida yiriwali sabati cɛnɛn kan jamana bɛɛ kɔnɔ.

O ko labencogo be waleya ni (i) jamana jɔli a ka yɛrɛmahɔrɔnya ni ben , seko ni dɔnko ani diine caman kɔnɔ ; (ii) jamana marako cogonuman ni lakananen ; (iii) sɔrɔko yiriwa (iv) hadamadenya jetaa ni sigida n'a lamini lakananen.

258. Camancɛla fanga jatemina i na fo yeɛma.O yeɛma sɛbe jini na Malidenw fe sikafoba senfe ni sigikafo werɛw o kun kelen kan ,i na fo ;
- (i) jɛmɔgɔya barika bonya ni cɛsiri ani Jamana ka fɛrɛw ta yiriwali siratige la ;
 - (ii) ka yeɛma don politikiko siraratige la ;
 - (iii) Jamana y'a ka jɛmɔgɔya barika bonya ka keɲɛ ni lakana marako ye ani ka cɛsiri walasa ka sɔrɔdasiw ka sew , sinsin :ka mɔgɔw ta sɔrɔdasiya la,degelikalanw ni minɛnko ni dɔ werɛw .
 - (iv) ka yuruguyurugu ni nafolo tijɛni keɛ ;
 - (v) Mali ka yɛrɛmahɔrɔnya sinsinni kura ka jɛsin kɔkan dɛmɛjɔgɔnjɛkuluw ma;
 - (vi) fɛrɛ minnu be tali ke jamana nafolo kɔlɔsili la, kɛrɛnkɛrɛnɛnya la,dugudukɔrɔ nafolo, ni bilasiralikanw ni porozɛw minnu jɛsinnen be dugujukɔrɔ nafolo bayɛɛmali ma ;
 - (vii) ka dɔ fara laadalako mɔgɔw ka jɔyɔrɔ kan sigida koɲɛw jɛnaboli la.
259. O jetaa sra in,cɛmancɛla fanga jɛmɔgɔw ye fanga di o ma ,fanga min sigira kalata fɔlɔfɔ min sababu la , olu y'o jetaa sira kelen ta ni ka dɔ fara o kan.Mali jamana y'i cɛsiri ka an ka dugukolo danbe lakana ni ka ben to jamana kɔnɔ,ka jamana ka hɔrɔniya bato ka jɛsin anw kɔkan dɛmɛjɔgɔnjɛkuluw ma, ni ka Mali bɔ yiriwabaliya la,ka hakilinaw ta u yɛrɛ ye sɔrɔko marakocogo numan na ni yiriwali fɛrɛ bennenw waleyali.
- 260.Fan werɛ fe, Mali donni cɛnɛn kan jamanaw ka jɛrɔgɔnya jɛkuiu la,n'o ye (AES) ye, ye dɛmɛ ye ka jamana saba in fara jɔgɔn kan k'a ke jɛkulu kelen ye n'a be ka baara ke. O marabolo dɛmɛjɔgɔnjɛkulu in be ke sababu ye ka lakana sabati, ka marifatigiw keɛ, ka sɔrɔko ni sigida yiriwali sabati cɛnɛn kan jamana bɛɛ kɔnɔ.

LAFASALI-LAKANA-YɛRɛMAHɔRɔNYA-JAMANA

- 261.Murutili banbali, jatigɛwale,mɔgɔw,olu kɛra sababu ye ka geɛya don ben na,lakana ni jamadenw ka basigi la, olu ke la miiri kow ye bi.Walasa ka jatigɛwale marifatigiw keɛ,jamana ye lafasa ni lakana tigilamɔgɔw ka sew sinsin ni (i) keɛcɛko, mɔgɔw tali sɔrɔdasiya la,degeli kalanw ni (ii) minɛnw numanw minnu dilannen don ni fɛn kuraw ye.O sababu la, jamana fan bɛɛ kɔlɔsilen don hali jɔrɔjanw.
- 262.Kabini kidali mine don ,nowanburukalo tile 14, san 2023, jatigɛwale mɔgɔw ni, mɔgɔ murutilenw ninu ka dagaw, ni jamana werɛw minnu tun nana an dɛmɛ n'u ye BARIKANI ye ,TAKUBA,ni MINISIMA ye olu tagalen,lakana politikikura min bilala senkan ke la sababu ye jamadenw k'a don k'u be jamana kɔnɔ , jamana min, lakana ma sabati bagabagali suguya caman fe.
263. Jatigɛwale mɔgɔw ni kojugukɛlajuguw, keɛli kɛra sababu ye k'o ko mɔgɔya,sinsinni kɛra (i) :baaradaw dayɛɛ funankɛninw ye ka keɲɛ ni sɔrɔko jetaa ye. (ii) sigidamɔgɔw ka jɛnamaya kecogo numan seginni, u ye jɛnamaya kecogo numan min sigi kabini san kɛmɛ caman ani (iii) diineko kekɔnuman.

walew lawuli ani ka dusudon walima latilenni fεεrεw tige walasa k'a ka sɔrɔko ni sigidako lapiniw sabati ani (ii) i n'a fɔ ko tigi ,ka cakɛda dɔw minε I n'a fɔ cakɛda minnu jɛsinnen don jiko ma ni dugujukɔrɔ nafoloko ,walima, ka fara dɔw kan ka nafolo bɔ ni ka nafolo sɔrɔ siraw dɔw dayεε walima baara wεrεw minnu nafa bε se bεε ma . Nin sɔrɔko jɔyɔrɔ in tε dɔ bɔ a ka cidenyabaara kɔrɔlenw na, n'o ye jamanadenw n'u ka nafolo lakanani n'u lafasali ye, a bε minnu sabati.ni fanga ye. O cogo de la Jamana y'a ka jɛmɔgɔya barika bonya, k'a ka fanga lasagin jamana fan bεε la, k'a sinsin Mali kura jɛtaasira san 2063 walayali la.

276. Jamana y'a ka sɔrɔko hakilila sekow yiriwa , min b'a to a bε jɔyɔrɔ jɔnjɔn sɔrɔ lafasa ,lakana ni sɔrɔko nafaw jɛtaa la .
277. Jamana fεεrɛbɔla ye labenw kε walasa k'a ka baaraw bolodacogo sekow sabati cogoya saba la,n'u ye baarakɛla caman , joolenw , ni minenko. A bε nafolo sɔrɔlenw mineko jɛ. A bε jamana dugdukolo yɔrɔw sigiciogo,laben k'u bεrε ben. Fana, maraw ye sɔrɔko yiriwa yɔrɔ dɔw ye ka kεjɛ n'u ka jɔgɔn danw ye sɔrɔko siratige la .O jamana sɔrɔko politikiki sinsinnen bε sigida sɔrɔw kan,sigida, minnu bε se ka jɔgɔn sɔrɔ jago walima ko wεrεw la. Nin jamana sɔrɔko politikiki in bεna sinsin : (i) marabolow ka sɔrɔko yɔrɔw yiriwali kan, minnu sinsinnen bε sɔrɔko siraw yiriwali ma ani sɔrɔko politikiki jɛtaa (ii) ka fεnsɔrɔsiraw kuranko, kunnafonidiko yiriwa, k'u caya jamana fan bεε la walasa ka sɔrɔko siraw jukɔrɔmadon ;(iii) ka baaradege kalan yɔrɔw seko ni donko yiriwa ni sɔrɔko yiriwa siraw .
278. Jamana cakɛdaw ni bi dijɛ taabolo kow bε tali kε jɔgɔnna ,a baaracogo ka jɛni ,a ye sinsin taabolo kan n'u ye jaabiw maraliw ni se jɔnɔn juman caman walasa ka wasaba sɔrɔ maradenw ma sigi ni mi ye.
279. K'a sababu kε yeɛma minnu donna politikiko ni jamana jɔ senw na , kεrɛnkεrɛnɛnya la, sariyasunba kura sigili san 2023, Mali bεεjɛfanga yiriwara kosebε. A kera bεε lajɛlen sen donna maa woloma t'a la , min bε laadalakow kan, wa a bε don ni fanga tillali ye, politikitɔnw hake dɔgɔyali ni politikimɔgɔw ka yeɛmali tɔn wεrε la bali, ka woteko sariyaw bato , ka sosiyete siwili ni laadalako jɛmɔgɔw sen don ni benkan sɔrɔli jamana kobaw kan.
280. Jamana jɔ senw jɛmɔgɔw bε dεmε don politikiko ni sigidako geɛyεw nɔgɔyali la, u b'u jɔyɔrɔ fa kosebε ka kεjɛ n'u ka jɛmɔgɔya jɔyɔrɔ ye ciw jɛnabɔli la . O cogo la, u b'o baaraw ni baaraw wεrεw bɔ jɔgɔn kɔrɔ .Despitebulon mɔgɔw dama kεjɛnɛn don tilacogo la min bε ben waati ko fɔ jamana kobaw kojɛw kan.Jamadenw ka lapiniw tara ba la ni k'u fεsεfεsε,ni sosiyete siwili(minnu tε politikitɔn na) sen donni politikitɔnw na ni jamana ka jεkuluw la walasa ka jamana kow jɛnabɔ ben kɔnɔ.Jamana bε k'a jɔyɔrɔ fa n'a ka layidu talenw , jamanadenw ni sigidamɔgɔw cε tiimε. A bε jaalatigela kε ,tilenniya ni damakεjɛli la jamadenw ni jɔgɔn cε ani a ka ka baajɔgɔnw.
281. Kiiriko yeɛmanw kera sababu ye dɔɔnin dɔɔnin ka kiiriko fijɛw latilenni sabati ani ka dannaya segin.Do fara la kiiriko dannaya kan k'a sinsin, o ko kera tijɛ ye kiirilaw(minnu ka kiiri bε ka tige) bolo. Dugukoloko kiiriw bε ka tige a tige cogo la .Saariya caman tara o ko la walasa ka ben ni jεjɔgɔnya sabati sigidaw la.
282. Bεεjɛfanga sabatili, sigidamɔgɔw sen donni u yεrε ka kow jɛnabɔli la , kiiriko fijɛw latilenni ,dɔ sεgesεgeli cakɛdamɔgɔw ka tilenniya, tilenniya forobafenw marali la,n'u kunkan sariyaw batoli, bε kε sababu ye ka dɔ bɔ yuruguyurugu la ni nafolo tijɛni .O ko ninu tε ka kε fan caman na bilen. siran min bε mɔgɔ la ani kɔɔsili fεεrε minnu bilala sen kan, olu ka jɛni .ladamu kalan min ye dεmɛni kε jaabi sɔrɔlenw na ,yuruguyurugu ni nafolo tijɛni kelɛli la .
- Siran ni kɔɔsili fεεrε minnu bilala sen kan, olu bε nɔ bɔ, ni jamanadenw ka kalan dεmε ye, nɔ minnu sɔrɔla sira jugu ni nafolo tijɛni kelɛli la, olu bε mɔgɔ wasa.
283. San 2023 marabolodacogo kura kera sababu ye ka sigida sɔrɔko lakikaw sigi sen kan, jɛtaa caman sababu fε, mara walanwalanni siratige la. Walasa ka se ka marabolow ni sigidaw yiriwali geɛyεw wuli , wa o cogo la, ka jamanadenw , sigida magow wasa,ka fεεrεw tigera walasa ka (i) taabolo dafabaliya jateminε ani k'u latilen (ii) ka sigida maracogo jɛtaa sabati ; ani (iii) marabolow ni sigidaw ka sɔrɔ yiriwali sabati.
284. Yεrεmahɔrɔnya kura sabatili hukumu kɔnɔ, Mali y'a ka jεjɔgɔnya caya sira caman fε. Dijɛ bonyali, n'o ye jekulu wεrε sigili ye,ka jɛsin tilebin fε jamanaw ma , n'o ye BRICS (jamana jεkulu) jamanaw ye, o bε sababu barikama di Mali ma walasa k'a ka yεrεmahɔrɔnya sabati ani k'a ka yiriwali jɛnabɔ ka jɛ, jεkafɔw fε minnu bε kε si kana bin si kan sɔrɔko siratige la . O de y'a to dɔ bɔra dijɛ jamana ba dɔw ka bagabagali la ka jɛsin Mali sɔrɔko ni Mali jamanadenw ma. Mali b'i sinsin o sababu in kan walasa k'a ka

yeremahoronya sabati ka taa a fe, ka joyoroba ta Afiriki fangabatigiya yoro do la.

285. Mali ka jertogonya ni jamanawerew ce sababu fe, a joyoro ka bon kosebe Afiriki ka sendonni na kele la walasa ka (i) dije tonba dow laben walima ka kura dow sigi sen kan minnu be dije sigicogo kura jira , (ii) ka lakalicogo jefo ko dow kan i n'a fo jatigewale magow ani (iii) ka benkanw laje kokura, kerengerennnya la hadamadenw ka josariyaw ni mago fitininw (denmisenninw) lafasali kan, minnu be ke ka caya walasa ka fen tijenenw yiriwa minnu be an ka laadalakow sozo .
286. Don togonna hukumu kono ,farafina kelenya ton jamana jekulu n'olu ye:(CDEAO), (UEMOA) ni J5 Sahel) ,kewalew , kerengerennnya la u ka to kakan jamanaw ka mara kono , o de y'a to Mali ye don togonna kecogo suguya werew jini n'a hami ye jamana ka yeremahoronya ni jamadenw ka nafaw . O cogo la, a ye fanga jemogoo kura ta "ka bo tubabu ka jonya la" , a kelen ka feere do damine walasa ka jamana caman fara togon kan jekulu kura kono, ka jresin yeremahoronya nafaw ma ani jamana minnu kofolen don, olu nafaw lafasali. O cogo la, Burukina Faso, Mali jamana ani Nizeri jamana ye cencen kan jamanaw ka jekuluba (AES) sigi sen kan setanburukalo tile 16, san 2023. Waati ni waati kono , nin kele in nafa don na dooni doyaoni, jamana caman werew farala o wale in kan. Mali ni AES ye baara ke togon fe fana walasa ka yiriwali politiki ni feere ben togon ma, ka marabolow ka fensorow siraw yiriwa ani ka jertogonya nogoya, ka jago ni nafolodoni sabati mara kono, ani ka sigida nafolo mara ani ka ladamu, ka beroben waati cogoya ye lema kow ye .

SOROKO YIRIWALI

287. Jamana ka feere ye ,ka wari bo fensoroko jonjonw na ani cakeda kerengerennen la, ka sekow yiriwa, ka jresin cakeda kenyerewew ma ani faso ni kokanna .
288. Bolifenwko (sira, ba, negesira ani fiye sira :pankuru sira) damakeje yiriwali be sabati. Sirako yiriwara kosebe, wa a ladonni be sabati. Bamako, ni marabolow ni dance dugubaw be sogolen don togon na ni sira gitonmaw ye, o be jate sira numan ye min be se ka don Afiriki Tilebin fe jamana tow la. Sira tow minnu be dugubaw ni togon ce, olu be ka yiriwa.
289. nege sira yiriwara k'o sababu ke jamana kono nege siraw dilanni walasa ka dugujukoro nafolo bo ni Bamako ni Dakari ce nege sira,ni poroze min sigira sen kan Mali ni jamana werew ce nege sirako hukumu kono (CEDEAO), (UEMOA) , (AES) fe .
290. Baji bolicogo yiriwara Nizeri baji (Kulikoro-Gawo, Bamako–Kurusa, Bamako-Konakiri) ka taamacogo jetaa sabati jamana jekulu fe n'u ye OMVS ye , o kera sababu ye ,jikan sira yiriwa ka se fo Anbidedi .
291. O siratige la, san 2063 na, a dogoyalenba la,keme sigi la, bi woro ninaani 64% bena ke siraba manaji ye, negesira minnu be na dilan, olu be se kilometere ba saba 3000 ma, ani jibolisira minnu be se ka taama, kilometere ba fila ani keme saba ni bi saba ni naaani 2334 togon.
292. Ka da (i) awiyonjigikene bi saba ni fila 32 minnu dayele la foroba awiyon bolicogo kama ; (ii) Mali dugukoloko cogoya min ni jamana wolonwula be dancew la ani kerengerennnya la Bamako min be se ka marabolow joyoroba ta ani (iii) bawo malidenw ye taamakela nanaw ye, Jamana ye ton do sigi sen kan awiyon ko kama n'a be yoro caman lasoro.
293. Jamana ka politiki min be ke ni nanayajira ye, kuranko be sabati. O cogo la, jamana be kuran numan di jamana bee ma, a hake bere bennen ani musaka bere bennen . O kera sababu ye ka jamana yiriwa kuntaalajan sabati. Kuranko jagaminen suguya caman ye nogoya don kow la . wa tile,fiye ni fen werew joro ka bon kosebe ni nikiliyeri.
294. Jamana ye soro yiriwa seneko ni baganko siratige n'a ka politiki numan ye n'o ye ka fala kononaw laben,ka seneminew numan jini,ka minew di senekelaw ma.Jamana senekoko do fara la a taaje kan ,a be seka joyoro numan soro ,a be sigida n'a lamini tijenikow bato ,walasa dun-ka-fa yeremahoronya ka sabati ,ka senekelaw ka soro yiriwa ,ka Mali ke seneke jamanaba ye min ka senefenw be bo jamana kakan.
295. Dugujukoro nafolo,taji,ni nafolo werew (lityamu, idorozi, a do werew) boli , be deme don jamana yiriwali la, a doncogo fe jamana ni sigida soroko la , ni izini joli dugujukoronafolo bayelemali kama . ka nafabosira sabati nafolosorow siraw jini jamana werew fe, ka nafabosira sabati nafolo jini fe,ni dugujukoro nafolow tano

307. O cogo la, a ye jɛɛɔɔɔnya kɛ ni wari bɔbagajɛkuluw ye ,dugujukɔɔɔ nafoloko ,izini fɛn dilannenw,walima fɛnsɔɔɔsiraw , dugujukɔɔɔ nafolo dicogo labɛn na ni jamana wɛrɛw cɛ,a bɛ fɔɔ ka baara kɛ ni cakɛda minnu ka baara ye dugukolo jukɔɔɔ nafoloko ye ni kunnafonidi cakɛdaw fɛnsɔɔɔsiraw ,ni jamana baara tɔw walima fɛn dilan izini cakɛda .
308. Ka ko caman jateminɛ, i n'a fɔ (i) a ka wariko tariku kalanw ni dimi bɛ kɛ tuma caman na ; (ii) wariko dɔgɔya jamanaw yiriwali la; (iii) gɛlɛya minnu bɛ CEDEAO ka warikura ko bange waleyali la ,ni(iv) dijɛ wariko siratigɛ kura sigili sen kan min, bɛna sinsin sanu, taji, litiyamu , palatini kan,dɔ wrɛɛ. Mali ye wari kura da, ni jamana damadɔw ye marabolo kɔɔɔ, wari kura min bɛ ka i jigi da u ka nafolomafɛnw kan.

HADAMADENYA YIRIWALI KɔɔɔTALEN JAMANA Kɔɔɔ TILENNEYA NI NɔGɔN DɛMɛ Bɛ Yɔɔɔ MIN

309. Labɛnni porozɛw waleyali san 2020 waati kɔɔɔ ni jɛɛɔɔɔ kuraw ye (Sine jamana , Irisi jamana, dɔ wɛrɛ) cakɛda kɛrɛnkɛrɛnnɛnw siratigɛ la (kuran, sigida ni sɔɔɔko) o kɛra sababu ye ka jamanadenw ka jɛnamaya kɛcogo jɛ ani ka yɛlɛma caman don sɔɔɔko la , o de la , baarada caman sigira sen kan minnu sara ka jɛ, ani ka fɛnw ni baarakɛminɛn suguya bɛɛ caya sugu la.
310. Sigidamɔgɔw ka bɛnbaliya ni faantanya dɔgɔyara kosɛbɛ k'a sababu kɛ mɔgɔ kelen-kelen bɛɛ ka sɔɔɔ caya fɛ, sɛnɛko baara yiriwali, ani kɛnyɛrɛye cakɛdaw , cayayara ka taa a fɛ, o y'a to sɛnɛko baara labɛnbaliw dɔgɔyara kosɛbɛ ka tɛmɛ foroba cakɛdaw kan.
311. Baara caya ye baarakɛlako gɛlɛyaw lawuli min kɛra sababu ye ka hakilina wɛrɛ don jamanadenko politiki la. Jamana ni mara minnu jamanaden ka dɔgɔ, olu ka yiriwali lajiniw y'a to jamana jɛmɔgɔw ni o mara minnu, ye politiki siraw sigi sen kan walasa ka baarakɛlaw di u ma,u ka se k'u ka nafolsɔɔɔsiraw baara . O politikninnu, minnu kɛra cogo caman na, olu kɛra sababu ye ka jamanadenw caya ka tɛmɛ jateminɛ hake kɔɔɔ kan
312. Jamana sigikafɔba min kɛra kalanko kun kan lajiniw waleyali y'a to kalanko juman fɛɛrɛw sigira sen kan,ni bɛɛ sen donni ,ka jamanaden faso kanubagaw dege, minnu ye jogɔjuman tigiw ye, minnu bɛ jamana laadalakow kanu ,ka dɛmɛ don jamana ka sɔɔɔko ni sigida yiriwali ma. Nin ko in kɛli sew ni kalanko bɛ tali kɛ jɔgɔɔ na .(kalankɛminɛnw ni fɛɛrɛw labɛnna, kalankɛlaw dɔnniyara kosɛbɛ,kalan dusu donna a kɔɔɔ , kalanko dɛmɛbagaw bɛɛ sen donni,dɔ wɛrɛ). wa ka kalancogo juman kɛ jɛtaa jamana kalanko fan bɛɛ la.
313. Kɛnyako politiki min kɛra ka jɛsin kɛnyako ma, o kɛra sababu ye ka kɛnyako sigi sen kan, jamanaden bɛɛ bɛ se ka min lasɔɔɔ ,ka furake ni musaka dɔgɔman ye, ani ka kɛnyasow jɔ , ni minɛnw jumanw fo ka se a dan na, ka taa furakɛli la jamana kɔkan,o kɛra hakilijiginko kɔɔɔ ye sisan. Nin wale in, jɛsinnen bɛ fɔɔfɔɔ, banakunbɛn, saniya ani ladamuni ka jɛsin balodɛɛ ma, o kɛra sababu ye ka banaw ni balodɛɛ kɛlɛ ka ban .
- 314.Ka kɛjɛ ni kɛnyako kɔɔsili dugukolo kan , jamana ye fɛɛrɛw tigɛ walasa ka jamana ka kɛnyako yɛrɛmahɔɔɔnya sabati dijɛ kɔɔɔ, k'a jini ka se di kɛnyako ma dijɛ kɔɔɔ, o kun ye kɛnyako kɔɔsili kɛ fangatiya ye.
- . A sera k'a yɛrɛ tanga kɛnyako jɛnabɔli ma dijɛ tɔnba fɛ minnu ni dijɛ waridonnaw cɛsirilen don, ka seko yiriwa banakisɛw ni banajuguw kɛlɛli la, ka furaw dilanni fanga bonyana ani ka fura ni farafin furako lafasa .
315. Fɛɛrɛ minnu tigɛra dugubaw jamako la, kɛrɛnkɛrɛnnɛnya la (i) dugu hakili duman tigiw yiriwali ; (ii) dugubaw kɔɔɔ saniyako ; (iii) wari caman bilali foroba cakɛdaw n'u baarakɛcogo juman la , minɛnko sigida ni sɔɔɔko siratigɛ la ani mɔbiliko siratigɛ la ani (iv) ɛnaniyako sow joli politikiko la , o kɛra sababu ye ka fisaya duguw kɔɔɔ jɛnamaya kɛcogo juman ma na, so jumanw sɔɔli ,jamanaden minnu ka sɔɔɔ man bon ani baarada caman sigili sen kan.
- 316.Mali jiko nafoloko dɔnnɛn don, k'u lajɛ ani k'u marali kuntaala janya , walasa ka cakɛda sugu o sugu bɛɛ ka ji sɔɔɔ, walasa ka dɛmɛ don jamana yiriwali kuntaalajan sabatili ma.
317. Kogoba binkɛnɛnaman min jɔra, o bɛ kungo kɔɔɔna tijɛni ja fɛ kɛlɛ.Sigida n'a lamini kow bɛ jɛnabɔ ka jɛ ni ladamu juman ni politiki labɛnna ka jɛ, wa sigida bɛ mara ka jɛ. Faratiw ni balawuw kunbɛnni n'u jɛnabɔli

sekow sinsin na ani jamanadenw be se k'u bere ben ,ni k'u muru ka keje ni jenamayakow , soroko siratigew ani sigida kow ka keje ni waati cogoya yelema ko ye. O muruli in ka jessin waati cogoya yelema kow ma , o fana jiralen don ni senefenw ,baganko, ni moni nafolo maracogo numan ye : (i) jamanadenw sendonni fe (ii) jiko jnaboli; (iii) dumuniko bankiw yiriwali ; (iv) seneko jininiw yiriwali ; (v) baganw ni jiriw keneya yiriwali ani (vi) seneyorow ni kungo yorow lakanani.

318. Ka fara o kan, sariya batoli ani saniya porozebaw waleyali ye deme don ka sanuyabaliya , nogoko ,fije nogolenw ani geleyaw dogoya cogo sabatilen na jamanadenw ka jenamaya sigida la, kewale caman yeli fe, ka soro ka saniya baara sabatilen kuntaalajan soroli sabati.
319. Sidajekukulu fana ye lafiya soro ni sigida ka ferew ye, minnu jemogoya be ton caman bolo minnu be josariyaw lafasa, musow ni funankeninw yiriwali, ani sigidamogow ka soroko ni sigida yiriwali, sigida ka fen dilannenw yiriwali . Nin Sidajekukulu barikama in be ka fangatigiw ni dije marako bee laje . O temenen ko, musow ni funankeninw ka sekow sinsin na, u ka se soroli fen dilanni na, o ye tije lakika ye min b'a to u be se ka demeba don nafolo sorosiraw ma.
320. Sokonona ferew laseli , ye do bo kosebe togodala musow ka Sokonona baara la n'a waatiw . O de y'a to, mogow y'u sen don sigida marali kow la n'u ka degelikalanw u ka nafoloko yeremahoronya ,u ka dugukolo ni juru soro .
321. Jernogonya hukumu kera ben do ye laadalako cogoyaw ni sisan jernogonya ce. Bi jernogonya suguyaw sinsinnen don laadala jernogonya sariyakolo jonjonw kan, u be minnu lase bi jernogonya sigicogo ferew fe.
322. Soro yiriwali ni sigida yiriwali ye wale do dogoya min tun be ke san keme caman konko, min tun jatera Mali jamana ka laadalakow ye ; Olu ye jamanadenw ka bo jamana yoro do la , ka taa yoro were la . An b'a ye ko Maliden minnu sigilen be jamana kakan, olu be ka segin u ka jamana konko ka caya.
323. Maliden minnu sigilen be jamana kakan, jatigila jamana kelen-kelen bee konko, olu b'u laben, k'u sen don jininiw ni ferew ke walasa ka Mali yiriwali deme. U ka fanga sababu la, u be se ka nafolo caman sama ka taa jamana foroba cakeda dow la walasa ka jamana deme. U ka jekulu
- n'u ka wariko fanga sababu la, u be noba bila politikikow jefoli n'u taabolo la Mali konko.
324. Jamanaden hakilitigiw minnu be kakan ,fana ka demeba be jamana ka iniverisite kalanni na.
325. Nafolotigiya basigi bonya ye deme don kabini waati jan walasa ka do bo binkanni na, k'a soro baara wale werew (jatoya). Faantanya dogoyali kosebe ani soro caya ye lakana sabati dugubaw ni togodaw la, o kera sababu ye sigidamogow ka here soro sigida .
326. Sigida jekulu ka baarakocogo, k'a sababu ke laadalako mogow sendonni ye, o sinsinnen be sisan laje, kumarogonya, yafa rogona ma ,muruli, sigikafu, ani sariyako .
327. O nafaw b'a to a be se ka ferew ta a yere konko a yere ka yiriwali kama ani ka jernogonya sabati walasa yoro bee ka se ka don jamana joli, tilennenya,damakeje, ben, ben konko ani here sabatili la.

2.2. Kow kecogo werew

328. Ko werew kecogo be ni kalan kun ye, u keto ka mogow hakili lasomini taamasijnew kan ani u kecogo minnu be se ka ke, k'a soro u be ferew tige walasa k'u gen.

JIGI MA FA KECOGO

O ko in sinsinnen be kow taabolo falenni kan nogoya konko A ko baju bora ko danma dow la n'u ye: lakanako ma sabati, waati bee kelaw, jatigewale mogow ka bagabagaliw

Ka fara o kan, politikiko basigibaliya min taamasiyen ye fanga tijeniw ni siyako geleyaw ye, o be ka sigida labenniwal ni ka geleya don jamanan josensw ka baaraw la , k'a soro fana yuruguyurugu ni marako jebaliya seko ni donko siratige la,olu walew bee be ka geleya don mara kecogo numan na . Mali sendonni AYESI /AES la, o kera dusudon kumasen ye, ni marabolow ka jekafu dan donnen n'a ma jan , wa sababu caman te soro, o be ke sababu ye ka jamana bila kofe AYESI /AES konko.

MARA

329. Cēsiri minnu kera san 2021 cεmancefanga waati la ,walasa ka lafasalitɔnw ni lakanabagaw ka sekow sabati, olu baara tɔw bε ka lase .
230. Lakanali ko in bε ka geleya hali bi, kelew bε ke tuma mara dɔw la, hali ni cēsiriw kera ka ben sabati. Marifatigiw ni jatigewale mɔgow ka bagabagaliw bε ke tuma bεε.
331. Jamana tε ka hami marako numan na.fo lakanako ,a bε ka dɔ ke lafasa,lakana,sariyako la ,nka ,sɔrɔko ni sigida yiriwa siraw a tε yen.
- 332.mana politikiko basigibaliya ye waati ni waati ni fanga tijeni walima siyako geleyaw minnu bε mara taabolo tijε. Jamana laben baara bolodalen bε ka taa nε dɔɔnin dɔɔnin, wa,yuruguyuru ye geleyaba ye
333. Nka, nɔgɔlenyaba bɔrɔw bε yen. Hali ni forobaciyenko nεmɔgow ye cēsiriw ke walasa ka nanbarako kele, gunkan sigida damadɔw bε balola, wa u labenna ka nε. U bε fεεrεw Dabɔ minnu b'u Ke jamana lakikaw ye jamana dɔ kɔɔ. Fεn min bε nin nɔgɔlenya sugu in jira, o ye jagokelaw ka nɔgɔn sɔrɔba ye, mɔgo damado minnu bε se ka ke, minnu bε demε sɔrɔ tuma caman na, jamana ka sigikafo min bε sen na.
334. Sariyako siratige la, laben minnu kera walasa ka tilennenya, dannaya segin, olu ma jigiw fa. Nka, tilennenya ,dannaya bε ka na dɔɔnin dɔɔnin. A bε ke basigi sabati sababu dɔ ye, wa a b' a bali kiiritigela ni min ka kiiri bε ka tige se nɔgɔn ma, ani min bε kele ke εnterinetiko juguya ni nafolo cε ka boli n'a ye.
- 335.Jamana m'a mago don kosebε sɔrɔ yiriwaliko ma, a ma a janto fana baara bolodacogo la, min barika ka dɔgo hali bi. A bε ka tɔrɔ jεnɔgɔnw ka nεyiraliw fε, wa ,halisa , a jigi bε kɔkan jamanaw ka demε kan .A tε ka sɔrɔba ke min bε se ka jamanadenw ka nεnamaya kecogo nε kosebε, minnu fanba ye faantanw ye .
336. Mara walanwalanni kow bε ka sumaya (jamanamara), taabolo bε ka jɔ. Jamana tε ka a layiduw tiime, nafoloko, seko ni dɔnko ,ni baarakelako dili siratige la.Mara sigidajεmɔgow tε se ka nafolo sɔrɔ nɔnicogo wεrε la fo k'u jigi da nafolo wεrεw kan kɔkan. Jamanadenw sen ma don kosebε sigida kow latigecogo sriyaw tali la.
337. Dugukolo marali tε ka mɔgo wasa halisa. Sariyaw waleyali dugukoloko siratige la , dɔɔni b'o jε Dugukoloko kera sisan nanbarako, yuruguyuru ,ni faamaw dεselen don ka dugukoloko kelew bali ani ka siriya walewa kiiriko siratige la.Dugukoloko kelew bε senna,wa u kun ye ko wεrεw ye .
338. Jεnɔgɔnya an ni jamana wεrεw cε ma bon ,o Jεnɔgɔnya in ye, lakanako , seko ni dɔnko ni laadalakow .Hakilina talenw ,marabolow,farafina ni dijε b'o jira . O walen bε jεnɔgɔnya sabatili bali ,ka dɔ bɔ ani dijε cε suguko la jagoko siratige la. Mali ma fεεrε ta walasa ka nafa sɔrɔ dijε dugukolo bonya sababu la, walasa k'a ka yεrεmahɔrɔnya jira ka taa a fε.
339. Bεεjefanga taabolo bε ka sabati ni jamana haminanko ye ka hadamadenw ka josariyaw bonya ani ka sariya labato. Nka, depitebulon fanga ka bon ni tɔw ye jamana jɔsenw tɔw ye. Jamanaden sigida jekulu bε k'i jɔyɔrɔ jira nka a fanga tε se ka kele kunben folɔ .Politikitɔnw bε ka u ka barikantanya dɔn ka taa a fε k'a sababu ke u tila-tila ye, wa u bε ka damine ka fara nɔgɔn kan, farajɔgɔn kan min ma se ka sira sɔrɔ kosebε walasa ka porogaramu danfaralenw boloda .

SƆRƆKO

340. Jamana mago don baliya yiriwali sabatili y'a to a tε se ka sɔrɔ yiriwako boloda bi k'u waleya. Wa yelemε bε K' a bonya hake jiginni na sɔrɔko siratige la. Sɔrɔ yiriwali bε ka ka bεrεben ye, ka jɔ k'a sababu ke basigibaliya ni lakanabaliya juguman ye . Dugujukɔrɔ nafoloko ni senεko siratige la, jɔyɔrɔba bε ka bonya ka taa a fε, nka fεn caman senεbaliya bε dan sigi sɔrɔko siratige la. O ko in bε dɔn sɔrɔko sɔrɔsiraw siratige la, n'o ye :
- ◆ kuranko magow bε se ka nεnabɔ ,nka siran kun ye tuma bεε kuarn tige k'o sababu ke mago ka ca kuran dita ma walima bεε tε se ka kuran wari sara ,ni mago fana dulonnen don kɔkanna kuran na.
 - ◆ Bolifenko,sirako ,cogoyaw bε ka tijε, wa u ma laben ka nε. Wariko geleyaw fε, poroze bolodalenw tε ka waleya. Nεgesira bolicogo lakuninni tε ka nεtaa sɔrɔ kosebε , k'o sababu ke siara labenbaliya ni minen kuraw sɔrɔli (mansin kungolo ni wotorow. Baji bolifεnw bε ka tijε ka da minenw ni fεnsɔrɔsiraw dεε kan. Sirako sira min bε yen, o ma laben ka nε, wa kura minnu bε ka dilan ,olu dilan cogo ma ni ka kepe ni dijε sira dilancogo sariyaw hake ye. Sira dilan sariyaw ma bato ka nε. Jamana caman bε fε ka tεmε Mali la ,

k'a sababu ke pankurunko dese;

- ◆ Sene min taamasiyen ye balo soroli ni korri sene ye. Senefenw soroba be bo sanjiko ni kene hake de la, ni min te ka sorow hake bonya . Senekeminenw ni sene feerew lakurayali dan ye yoro minnu kolosilen don senekuntigiw fe. Baganmarayorow be ka caya ka teme baganw hake kan, o be do fara senekelaw ni baganmaralaw ka kelew kan;
 - ◆ Dugujukoro nafolo bota dan ye sanu ye k'a soru nafolo caman be dugu jukoro . Sanu bota, n'o be se toni bi wocoro 60 jorogon ma san kono, o bena taa jamana werew la a bo cogo koro la, k'a soru a ma saniya, o tena nafa caman lase jamana ma. Dugujukoro nafolo werew i n'a fo lityamu, olu baara bena damine nka a ka c'a la, o jorogon nafaba tena soru kosebe. Dugujukoro nafoloko sariya kura in bena ke sababubu ye ka do fara jamana ka soru kan;
 - ◆ Izini min ka baara ye dugujukorofenw ni senefenw bayelemani ye, sanu ,korri, baganw ,fen dilaannen minnu be taa kakan , olu bayelemalen man ca ,olu be to ocogo la.
 - ◆ Mali ka don dijne kono feere kuraw la donni ni seko siratige la, o dan ye seko ni donko dow ye. Donniya ni feereko kalanni njetaa man ca ka ke cenance ni sanfekalansobaw la, k'a sababu ke minenka ni a baara kebagako dese ye. Donniya ninini ni waleyalenw yiriwali feerew ma yiriwa. O waleya fila in be an bali ka don donniya feere kuraw kono (keneyako , lafasa ni lakana) siratige la ;
 - ◆ Waati cogoya yelemaw ni sigida n'a lamini tijeni be ka geleyabaw lase mogow ma, ka do fara ja ni sanjibako kan. Ani fana, bagan mara ni seneko kecogow be na ni sigida tijeni ye .Sorofenw maracogo jugu be na n'u bo cogo jugu ye O temenen ko, hadamaden hake caya fanga b'u kan min be ka tijeni lase u ma. O ko gelema yoro ye jiko ni fen suguya caman minnu beyorow nogo ;
 - ◆ Laadala yorow lajeliw caman bora o la ,o ko danna dunnaw doron ma ;
 - ◆ Bololabaarako be ka a jorow fa, i n'a fo sigidako nenabobaga, ka baarakayoro numanw sigi sen kan , nka a dilanni fanba ye bololabaaraw ye minnu dilan na dukonmogow fe ;
 - ◆ Kerenkereennenya la,kenyereye cakedaw cesirilen be jagoko de la a fana sen be dugujukoro nafoloko senefenw bayelemanni ,ni bolifenka Jamana kono fen dilannenw te ka san kosebe faaba suguw marabolo suguw la. Izini fitiniw de be ka bayelemani ke . Fen dilannenw numan man ca n'u te feere sogon gelen na kera sababu ye u te ka sanni soru n'an y'a suma kakanjamanaw ma ;
 - ◆ kenyereye cakedaw be senna, wa a be faantanya ni yelema werew ye . Do boli baarako la ,k'a sababu ke soru dogoya fe nana ni baara sugu werew ye o cakeda la.
342. Ka fara o kan, ko danmado y'a to nafolo dilaw kenyereye minnu be kakan ani minnu be jamana kono ,ma se ka nafolo caman di ,kerenkereennenya la (i) nafolodonna politiki ma dusu don mogu kono ; (ii) jaabi numan sorobaliya soroko yiriwa politikiw siratige la ; (iii) jamana ka nafolo marata barika dogoyali ani (iv) juruw nesinni jamana cakedaw ni jagokelaw ma, banki ka juruw ni jamana kakan mogu ka deme nesinni sigida kow ma min ka kan ka nesin soru cakedaw ma .

JAMANADEN HAKE NI SIGIDAKO

343. Jamana ma a mago bere don yiriwali politiki la, o fana bedon sigida kecogo fe. Ani fana, njetaa te kelen ye kalanko ni keneyako la, ni njetaa be ke doonin doonin hadamadenw ka yiriwali jiralaw na. njetaa te kelen ye dugubaw ni togodaw ce.
344. 344. Jamanaden hake ta fan fe, ni bilasirali njenama ma ke, hake yeleni be senna ,keme sigi la ,hake ye saba ye 3% mi be senna , o be na ni ko ye, yoro minnu na jamanaden man ca, olu be to ten, o min be ke geleya ye u ka nafasorosiraw baarali n'u nafa boli, ni jamanaden caya kojugu yoro dow la (i n'a fo Bamako) o be cesiri be ke fu ye minnu nesin na jamana dugugukolo labencogo ma ni sigida n'a lamini saniyako.
345. 345. Kalanko be nafa lase mogow ma nka kalan min be ke o ni baara minnu be ke kalanni ko te bennen jorogon ma .. Tijne na, feerew (baarakelaw, wariko,minenw, kalanko ani kalankeminenw) minnu be waleya, olu te fen numanw bo , soroko cakedaw mago be minnu na. walasa ka yiriwali lakika bila sen kan. Halisa an be ka donniya seko tigi dow jini kakan feerebako siratige la .

346. 346. O cogo la, jamanadenw ka keneya ni balodese ma wasa ke. Dugukoloko min be ka bonya ani cesiri minnu be ke kalan min be ka ke anw ka kanw na ni kalanko la, olu be ka mogow bila ka jogon soro bi kunnafoniw soroyorow la keneyako ni balocogo kan. O be na ni kewale numan caman keli ye (banaw ni balodese kunbencogo) minnu be ke sababu ye ka jamanadenw ka keneya ni balocogo ne. Nka, o walen in ma sabati k'a sababu ke wariko ,jamana ka nafolo dita man ca ni ka fara bana kuraw boli kan, se te faatanw ye ka bana minnu kunben . Jamanadenw bena u jesis farafin furaw ma n'u maracogo ka ni k'a sababu ke farafin furabolaw ni tubabufura feerelaw ye jogon jējogon ye. Nka, o fura minnu dow baara cogo ma ni ,wa u fana ma segesege.
347. 347. Faantanya be to senna, wa a be cogo kura la. Jamana te sera ka faantanya ban,min be nani bolokoloya ye ,n'a kololo be se jamana den fanba ma , min be na ni do boli ye jenamaya kecogo la. Dabali minnu tigera walasa ka faantanya kele,olu ma do bo a fanga la n'a jama hake,n'a sigi cogo fanw na .Anw be ka faantanya nacogo were ye min be ka dan kari faantanya sinnsin bere korow la. Maliden funankeniw be ka kōkan mogow ka wale juguw ta i n'a fo dorogu ta (jenamini fenw), kojuguba ke,jatoya ,ladege,dō were .A te baarakela ye kosebe wa a be nisondiya soro baarakebaliya ni fen soro nogoman na.
348. 348. Nin ko gelen in te jējogonya suguya kuraw bali cogo si la.Jējogonya faantanya ni jamanadenw cayali y'a to dabali numan werew tigera o ko hukumu kōko . A be k'i cogoya ben ni ka ke taabolo numan ta ka keje kow cogoya kura ye ,wa a sinsinnen tora jogon deme bajuw kolomaw kan.
349. 349. Sigida jekulu labencogo ka ne. Jekulu ton caman minnu te politiki la, olu be sigi sen kan, wa u be ka u ka tondenw ka nafaw lafasa ka ne walasa u ka yiriwali ka sabati. U be ka jējogon caman ka deme soro: Jamana, demebagaw, sigida jemogow, do were. U be Sigida jekulu fanga jira, ka baara dow di u ma ani ka u ka tondenw ka jamanadenw ka ladamu yiriwa. U be ka u yere jira ka taa a fe ko u ye fanga kelebaga ye.
- 350.** Enterinetiko, kunnafonidilanw, olu be ka caya. Jamana ni jamana werew ka fanga-tonw be baara ke n'u ye, wa u be kunnafoniw di jamanadenw ma minnu ma jeya kosebe ani minnu be u to hakilinan do kōko min b'u bali ka dijne taabolo faamu walasa k' u ka jamana yiriwa. O wale in jetaa sababu ye jamanadenw ka ko don ni kalan hake. Nka, faamaw be ka jageleya feerew tige ka taa a fe walasa ka nin ko in nogoya.
- 351.** Musow ka yeremahoronya (fanga soroli) sabati la. Hali ni danfara dogoyara, musow sago ma soro hali bi kalanko, degelikalanke, baarako ani nafolo soroli siratige la (kerenkerennanya la dugukolo). Sariya n°2015-052/ min tara san 2015 desanburukalo tile 18, n'o ye feerew sigili sen kan walasa ka ceya ni musoya sabati, o be danfaraba to musow ni cew ce hali bi, sugandili ni togola baara siratige la.
- 352.** Muso ka sokonobaara waati dugubaw kōko, o b'a garijge dogoya baara jnama were soroli la min b'a to a be se k'a ka yeremahoronya soro soroko ni sigidako la.
- 353.** Min ye togodalamusow ta fan ye, waati min be ke seneko ni bangeko baara la, o be dan sigi u sendonko la dugu jnaboli la ka taa a fe, ka fara u ka kalan kan.
- 354.** Tungalataa fanga be ka bonya. Soro yiriwali ni sigida jetaa ma se ka bere bo faantanya la walasa ka tungalataa ban. Nansarajamanaw ni farafinna koronyanfan jamanaw ye feere gelen minnu ta a ko la, o y'a to mogow y'u jesis jamana yiriwalen werew ma, minnu mago be baarakela la nogoman na.
- 355.** Soroko ni sigidako be yeremine tow la ani ka laadala geleyaw lawuli kokura. Jorōnanko ka keje ni laadalakow nafaw tjene ye, siya walima marabolo dow ka faamuyali minnu b'a miiri k'u bilala bolokofe, k'u danfara don u ni jogon ce walima k'u ke kerfedden ye (kun kelen minnu kera sababu ye ka mogow dow lamuruti jamana koronyanfan fe) olu be ke kunw ye. Nin ko fila minnu be se ka ke sigidaw ka yeremine kunbaw ye, k'u ka hake kerenkeren jini, ka jininiw ke u ka danfara la, k'u ke taabolo kelenpe ye, ka soro ka tow bee bila kerefe. O be ke sababu ye ka seginnko yiriwa minnu be ban jējogonya hakilina bee la ani ka to u hakilina kan. Mara cemaboli be sira numan di : « dugudenw » be ban mogow ka fara u kan, u be minnu jate dunanw ye : o ko in be na mogow doron de ma minnu jatera dugumamogow ye.
- 356.** Laadalafangatigiw ka fanga laseginni u ma ani usendonni sigida mara la, o be kumajogonya nogoya sigidaw ni jogon ce. Ka fara o kan, kumajogonya be ben sabati diinew ni jogon ce ani sigidamogow ka jējogonya. K'a soro u ma u sendon jogon ka sariyakolo jonjonw na, diinejekuluw be se ka ben ni kumajogonya sinsin sigida kobaw kan, a kera sigidako, politikiko walima laadalakow sigicogo ye. U be je ka

358. Furancɛlafanga nɛmaa ye yɛɛmasira min ta, fanga si ma sigi bɛɛjɛfanga tuma k'o nɛmaaw ye o sira ninnu ta. Bɛɛjɛfanganɛmaaw ye fɛn sɔɔɔɔɔɔ bɛ bila u ka tɛɛ dɔnnidɔnni mara siratigɛ la. O kɛra seginkɔba ye. Sahelijamana ka kelenyaton (AES) bɛ bin ni maaw farafarala ani fana ni mara ma kɛ ka nɛ. Lakanabaliye ni yuruguyurugu bɛ wara. O bɛ labɛn yɛɛsagokokɛ. Gakɔɔɔnaman bɛ firi wa jamana bɛ cici. Kulumarifatigiw bɛ jamana fanbaw minɛ. Mali bɛ kɛ basigibaliya jamana ye farafinna tilebinyanfan na. Wa maaw bɛ boli ka taa tunga fɛ. la nɛmaaw ma nɔɔɔɔn faamu. jamana bila a ka dafiri

KOLOSILI -LAKANAKO-YɛɛɛYA ANI JAMANA KA KELENYA

359. Jamana ka lakanani siratigɛ la, maje caman kɛra yera furancɛlafanga nɛmaaw ka baaraw la walasa ka jamana ka se boli a fan bɛɛ kan. Fɛn ma fara jamana ka kɛɛkɛminɛnw kan. U tora o cogo de la ka waati kɛ. O kofɛ u nana tɛɛ. Kɛɛɛɛw fanga nana dɔɔɔɔɔɔ, u ka labɛnnicogo tɛɛna, wa minɛntanyan nana o ko tɔ bɛɛ lanɔɔɔ. O bɛɛ senkɔɔ yuruguyurugu ni duko donna larimɛ kɔɔɔ. Kulumarifatigiw ye binganninw daminɛ, ka na se caman sɔɔɔ larimɛ kan. O kɛra sababu ye maaw k'u sigiyɔɔɔɔ bila jamana kɔɔɔ. W a camana yɛɛ ye jamana bila ka taa u kalifa don jama wɛɛw la. Danayabaliya nana i cogo kɛɛɛw yɛɛ dama ni nɔɔɔɔn ɛɛ ani jamanadenw ni kɛɛɛw ni nɔɔɔɔn ɛɛ.

360. Kulumarifatigiw ye yɔɔɔ caman minɛ, ni kɔfɛjamanaw dɔw ka demɛ ye. Jamana ka dugukolo fan caman tilala a la. O yɔɔɔ minnu tilala jamana la, wa o yɔɔɔ dɔw la, jamana ka nafasɔɔɔsiraw tun caman bɛ yen. Kulumarifatigiw y'u sigi fanga nɔ na, ka jamana ka o yɔɔɔ minɛnɛnw k'u ta ye, k'u mara u sago la.

361. Diinɛfaamuyakojugu n'a sinsinnen don dantɛmɛwalew kan, a ka walejugukɛ n'a ta bɛɛ, a bɛ ka fanga sɔɔɔ k'a sabu kɛ jamanakɔɔɔɔden fanba ka faantanya ye, kalanbaliya ani denmisɛnw ka baarasɔɔɔbaliya, olu minnu ye sababu numanw ye walasa jatigɛwalekɛbaaw ka maa camana lasɔɔ k'olu fara u ka jekuluw kan.

362. Sɔɔɔdasiw tɛ ka se k'u nɛsin u ka faso baara ma tugun wa tuma dɔw la u bɛ poyi politigikɛnw kan tuma ni tuma murutili senw ani fanga dafiri sen fɛ. Dinɛ faamuyakojugu walejugukɛlaw barika bonyara fo ɛFUDɛSIw / FDS nana dɛɛɛ k'u kɛɛ o nana ni fanga kɛli ye ka wele bila jamana wɛɛɛ kɛɛɛw ma ka na jamana dugukolo lakana.

363. Jamana ka sebolibaliya a ka dugukolo bɛɛ kan, kɛra sababu ye k'a ka dankun bɛɛ sɔɔɔsɔɔɔ, k'u kɛ maramafɛw, dɔɔɔɔɔw sannifeɛɛyɔɔɔɔ ye. Wa o ko in bɛ se ka wolo kɛɛ la jamana fila ni nɔɔɔɔn ɛɛ. Nin ko ninnu bɛ kɛ sababu ye ka jamana kolofɛɛna ka d'a kan u sinsinnen janfa kan min bɛ labɛn jamanadenjugu dɔw ni jamana wɛɛw fɛ, tɔɔɔ ninini dakun na.

364. O cogo la, basigibaliya bɛ kolokolo jamana kɔɔɔ, maraw ni nɔɔɔɔn ɛɛ k'a sabu kɛ maafajugu fanga bonyali ye kulumarifatigiw ni nɔɔɔɔn ɛɛ, jamana ka dankunw na ani jatigɛwalew.

365. Jamana yɛɛ kɔɔɔ sa, sɔɔɔkogeleyaba bɛ bin maaw kan, o bɛ kɛ sababu ye ka dɔw kɛ denkerɛfɛ ye. Wa olu caman b'a nini ka balo cogoya wɛɛ la i n'a fɔ bingannin, walejugukɛw.

366. Benkanw sigilen kɔfɛ jekabaara siratigɛ la, sɔɔɔdasiya na sira la, sigana donna Mali n'a kɛɛfɛ jamanaw ni nɔɔɔɔn ɛɛ. U caman ka jate la, Mali fanga ka dɔɔɔɔn kɔɛbɛ walejugu kɛɛlila dankunw na. A jamana dɔw tun bɛ na mugu ci fɔ Mali dugukolo kan ka sɔɔɔ u ma a jɛn nini Mali fɛ.

367. jamana lakanani, kelenya sinsinni, mali ka yɛɛɛya gasisigili ani demɛnɔɔɔɔn jekuluw ni nɔɔɔɔn ɛɛ, o seginna ka kɛ kumalankolon de ye. Mali jamana tun bɛ k'i sensɛn dɔnnidɔnni ka taa dafirili dagan de la. Tabiyaw ni laadalakow bɛɛ tun bɛ ka tɛɛ. Ladamu, seko ni dɔnkow tun tɛɛna ka se yɔɔɔ dɔ la fɔ ka fasodenw fili u yɛɛ ma sango demisɛnninw. Ntesinina ani dantɛmɛwalew nana caya jamana kɔɔɔ. Jamana hami min ye a ka seko ni dɔnkow sankɔɔɔtali ye n'u tɔɔɔtoli ye nana ye k'o jɔra. Kalanw tɛɛna. Denmisɛnninw donni gɛɛyara kalan, balikukalanko lanɔɔɔɔra, wa seko ni dɔnko lagosira. A yera k'a fɔ ko nɛtaako yɛɛ kuma tɛ fɔ bilɛn.

368. Nin ko ninnu bɛ wolo diinɛfaamuyalikojugu de la, wa a laban ye jamana cili ye. Diinɛfaamuyalikojuguya bɛ

wara, benbaliya be cogo diine kelen maaw ni jogon ce, wa o benbaliya kelen be cogo diinew ni jogon ce. Nin ko bee kololo ye sigi tiji ni de ye. O be wolo keke ni benbaliya la jamana kono.

MARA

- 369.** Jamana be marako geleya kono n'u ye sigidako ,politiki, soroko ani lakanako . Jamana deselen don , wa a kera yere sago ke ye .A bee b'i sago ke . A b'a to ko jrenabola suguyaw k'u sago ke, a te se ka jalaki bo minnu na – fo kulu dow minnu te bagabagali lakika ye - hali n'u ma sariya sebenw ni sariyaw labato, minnu be foroba jrenamayako n'u ni jwgon ce jwrgonyaw jrenabo. A haminanko daron de ye politikimara jwrgow kulu fitinin, u ka denbayaw n'u jwrgow ka jetaa ye.
- 370.** A be Nagami don jamana kono k'a kun ke ladamubaliya, jamanamarabaaw sosoli jamanakonoden fe, jamanadenw ka laniniw cayali marabaaw kan olu minnu t'u jresin u ka jamanabaaraw keli ma nangilibaliya kolokololi y'a sabu ye.
- 371.** Politikiko siratige la,yelema minnu bolodara sigikafaba hukumumu kono,olu ma laban ,o kera geleya ye beejefagan taabolo la .Politikitonw be ka caya , bee be k'i madon fagan na.kunafonidilaw ta ye ka fagon jalaki. Jiracogo minnu be ke baaradaw kono, olu be ke ni jemajo ye. Fwrgon ko be politikiton ni jwrgo dow ce minnu sinsinnen don kosebe, mowoba ni diine jwrgow ce.Sigida maraw, geleya be yen k'a sababu ke janiyajuguya . O ko ninnu be do fara jamana ka soroko jrenaboli geleyaw kan.
- 372.** Fan were fe,yuruguyuru ni nafolo tjenei kera tolonkeko ye, mowosi te ka hami a la, k'a sababu ke a be ke sigida bee la .A ko kera jamana marabaaw bolo ,n'i ye nafolo sara ,i be bo kaso la ,u te ka fere were sigi sen kan walasa k'o wale in bali.Wa a walen in Fagan be ka bonya ,a fana be ka ke jamadenw jogo do ye n'u be k'a ta.A ko in be fan bee la(jamana cakadaw,kiiriko,politikiko, soroko, laadala baaradaw do were) , olu be don ko in kono wari soroli kama k'a soru ma segen.Nin ko in gelema yoro ye ,jamaden bee be se k'a ke ka da a ka nafa kan.
- 373.** Jamadenw te ka da kiiriko la k'a sababu ke, kiiritigelow ni kiiri kunkanko sew ma sabati.Kiiriko yuruguyuru barika ka bon,maa kiirilenw ka kiiri te tige joona k'a sababu ke mowgo dese,kunafoni di baliya ni sariya talenw te waleya.Kiiritigelow ka yeremahwronya b'u bolo dconi ka teme depitew ni politikimaa kan.Ka sariya tige l yere ye barika be ka bonya .
- 374.** Jamana desera ka ferew tige walasa ka cakadaw lakurayali sigi sen kan .Sisan kow taabolo ni cakada kow te jwgon ta,wa cakada ninnu te baara ke ka je.Cakada ninnu ni minnu be taa u mago jrenabo, kera yere sago ke ye walenw fe n'olu ye yuruguyuru,baaraw keli lasumaya.Cakadaw baaracogo ni mowgo minnu be taa u mago jrenabo te jwgon ta.Cakada taabolo kakan ka ke ni sisan kow tjene ye.O de b'a to ni jaabiw be yen ,u te maa jigi fa.
- 375.** Ka kene ni jamana ni jamana ce korjrenabow ye, jamanamarasariya minnu tara cemancefanaga jwrgow fe olu tun kelen don bolokwefenw ye san temenenw na. Kakan jwrgoya ma sabati kosebe k'a sababu ke jamana ka nafaba t'a la, jekafow ma laben ka je,jamana ka nafaw ma lafasa ka je.Jamana deselen te ka hami ni jamana togo duman soroli ye.Dabali fosi ma tige walasa ka jamana jwrgo kene kan walasa ka seko ni doko,laadalakow ani sorokow yiriwali sabati.A be ka ke l n'a fo maa te jamana min kono min be ke kakan demejwgon jekulu jena togotigiya lagosilen don .
- 376. Mali ma nafa soru dije tilali la kuluba caman ye, min ko sabatira kabini kuluba were sigira dije kono,** dije feerekow ni wariko kama n'o togo ye ko BRICS min ben'i koko da dije tilebife jamanaw la. BRICS dilannen don ni BRICS jamanaw ye. Tjene na, Mali ma fere si laben walasa ka nafa soru nin sababu in na walasa k'a ka yeremahwronya jira ka taa a fe.
- 377. A be i n'a fo bolodalicogoya labennen te yen.** Geleya caman be a ko in na. l n'a fo mowgo sendontaw caya, sariya sebenw konoko yelenni jwgon sanfe, bolodacogo baara tila-tilacogo ani hadamadenw ka sekow dogoyali. O ye soroko ni yiriwali bee kolosili kecogo ye. Nka, cakada fila de jira la k'olu bokonofen don i n'a fo Bajumankew (ONGw) ani kenyereyew.
- 378. Mara cemaboli kecogoya ma je.** Yelema juman min tun makononen don jamana mara jrenaboli la, k'a sababu ke jamana mara cemaboli ye, ani sababu soroli ka foroba musakaw tila sigida marabolomisenni ni

ƙoƙon ce, o ma ke. Jamana ka wari cita hakew be ka jigin, dema min be bo kenema jekogonw yaro, o be jini ka jo, wa sigida marabolomisenni w ta ka se k'u ka musakaw sara bilen. Jamanadenw ka jate t'a ko in kan tugun.

379. Dugukolo koraw taara ka jamana marabaaw bolo dan. Dugukoloko jagami barika bonyara fo kiritigelaw te ka se k'a geleyaw jenabo tugun k'a sababu ke u caya ye. Kele sigidalamogow ni jogon ce cayara kosebe, w'a mogow fagata fana fanga bonyara kosebe. Kenyereye nafololabaaralaw ni jamanadenw dalen te maarakebaaw ka seben dilannenw na tuguni ani kiritigelaw ka sariya tigelen.

SOROKO YIRIWALI

380. Soroko siratige la, Jamana be ka geleya soroko ka sorokoba ni baarakenafolo jenenabocogo numan jusigilanw sigi sen kan. Yiriwali PIB bonya hake be ANR ka janiw jukoro kosebe, wa a te sira di faantanw demeni yiriwali ma.

381. Soroko yiriwali dogoyali sababu bora an ka fen dilannenw suguya cayabaliya la, fere werew sorobaliya ani soroko jenenabocogo juguw. O kecogo ninu be ka Mali soroko bin, min be ka juguya k'a sababu ke lakanabaliya ye ani gferenaman ka sebalia ka nafoloko mara ke ka je ani ka nafolodonnaw sama k'u kun sin jamana ma..

382. Wari politikiko siratige la, Mali tugulen don CFA taabolo de ko. O wari in dulonnen don jamana werew ka wari de la n'o kololo ye ko CFA wariko politiki be jefo jamana werew de fe.

383. Geleya kotigebali minnu be jamana kakan ani jamana kono kenyerewew ka nafolo donni sabatili la. hali ni kodi do be yen, u be jira ni seko ni donko dogoyali ye ka nafolodonnaw sama ka na ani k'u ka nafolow lakana, k'a sababu ke, musaka caman werew boli ye minnu be tali ke fije caman na i n'a fo jamana cakedaw taabolo juguw, sariya, soroko ani sigida lamini geleyaw ka bo jamana ni dije seleke naani bee la ani sigida ni politiki cogoya benbaliya (lakanabaliya). A kololo ye ninu ye:

- (i) **Kenyereyew hake dogoyali.** Sariya minnu jessinnen be kenyerewew yiriwali ma, olu ma dafa. Kenyereye sorobosonbaa damadow, minnu be yen olu ta ye togow don de ye, u be yen jamana mara jemogow bolokonbaara de kama minnu be foroba sugubulonw nafa soroko. A be i n'a fo dunanw ka nafolodoni kerengerennen te yen.
- (ii) **Cakeyow yiriwali sariya sigilen te minnu na.** Faantanya juguyakojugu be na ni baaraketaw yiriwali ye minnu kecogo ma laben sariya fe. Kenyereye minnu ka baaraketaw sariya sigilen don, olu be ka dogoya, k'a sabu ke jogojuguya jogondan ani epoko girinya ye.
- (iii) **A be i n'a fo kenyerewew ka nafolo tilennen donni te ye, k'a sabu ke** seko ni donkow dogoyali ye ka nafolodonnaw sama ka na ani k'u ka nafolow lakana, k'a sababu ke, musaka caman werew boli ye minnu be tali ke fije caman na i n'a fo jamana cakedaw taabolo juguw, dije soroko cogoya ani sigida ni politiki cogoya benbaliya ;
- (iii) **Bankiw donniko hake dogoyali ani wariko siratige la jamana kono.** Soroko nafoloko fanba be bo mogow ka bilankoww ani jogondemew de la. Jamana min kono faantanya hake ka bon kosebe (mogow fila o mogow fila, mogow kelen hake), sorobosonbaa damadow don de be se ka nafolosorosiraw jubo minnu be nafoloboba wajibiya ;
- (vi) **Juruta Nafa,** jamana min jolen t'a joworo la, o be kenema jekogonw sago la kerengerennena la Bretton Woods ka tonw, minnu bu ka hakilina n'u ka porogaramuw wajibiya i kan k'a soroko u ma mogow hakilina jatemine minnu mako be dema na. O de koson, jamana be son wariko dema suguya bee ma ka bo demabagaw yaro, o be do fara a ka juru tataw kan. Nka, o juru in te se ka yiriwali bila senkan, k'a sababu ke fan do fe, soroko politiki jelenw te yen, ani fan were fe, hadamadenw ka seko ni donkow ni jamana ka josenw barikantanya na.
- (i) **Tunganadenw ka bolomafaraw dogoyali.** Mali ni dije tow ce geleya kera sababu ye ka do bo mogow ka tunganataa la, o koson, soroko min be bo tunganataalaw kun o dogoyara. Nafolo minnu be ci ka na u ka jamana na kono, soroko geleya kono, olu jessinnen be kosebe denbaya musaka folow de ma (keneya, kalan ani

dumuni).

- 384. Baaradabolofara dɔw la, Mali ma sendon kosebe kunnafonifɛɛɛkuraw labaarali la dijɛ kɔɔ.**
Dɔnniya ni seko ni dɔnko kalan tɛ kɛ kosebe cɛmancekalansow ni sanfɛkalansow la, k'a sababu kɛ mineko ni mɔgɔko ye. Dɔnniya ninini jɔnjɔnw ni waleyalenw yiriwali baara b'a damine na. Nin ko fila ninnu bɛ dan sigi fɛɛɛ kuraw sɔrɔli la yɔrɔ damadɔw la (keneyako ni lakanako).
- 385.**Kunnafonifɛɛɛkuraw labaarabaliya fanga bɛ ka bonya ka t'a fɛ jamana ni dijɛ tɔ cɛ, ani jamana kɔɔ fana. Malidenw ka TIC sɔrɔli ka dɔgɔ, wa a bɛ dan dugubaw ni mɔgɔ dɔw de ma. Fiburu ɔpitiki ni kunnafonidisira wɛrɛw tijɛnen don, u tɛ fan caman fɛ wa u tɛ sɔrɔ man di.
- 386.** Sigida nafolomafɛnw labaaracogo man ni. Sigida nafolomafɛnw labaarali fɛɛɛ tɛ ka senɛfɛnw ni kungo tijɛni bali. Jamana ma fɛɛɛ numan si labɛn jiri tigelenw nɔnabilako la i n'a fɔ tobilikɛdɔgɔ. Ani fana, kasaraw kumbɛnni n'u lasacogo ma labɛn ka jɛ, wa cogoya tɛ jamanadenw bolo ka kɛjɛ n'a ye Walima k'a muju.
- 387.** Sigida nafolomafɛnw labaaracogo fɛɛɛ fosi tɛ yen, o kɛra sababu ye ka na ni ja ni kɔngɔ ani sigida n'a lamini tijɛni ye. Waatiyɛlema bɛ ka hadamadenya geleyaw juguya. Waati cogoya bɛ ka geleya kosebɛ, jiko bɛ ka geleya ka taa a fɛ, wa u labaaracogo man ni. Sanjiko bɛ ka geleya seneko ni bagandumuniyɔrɔko ta fan fɛ.
- 388.** Senɛ ni baganmara fanga bonya n'a ta bɛɛ, Mali senɛ fanba bɛna don dunta ni kɔri senɛni ma. Senɛfɛnw jɛni sirilen don sanjiko ni foro bonya de la ka tɛmɛ sɔrɔ yiriwali kan.
- 389.** Ji labaaracogo fɛɛɛrentanya bɛ ka senɛ sɔrɔko kɛ garisegeko ye, o de bɛ na ni balokogeleya ye.
- 390.** Senɛkɛmansinko ni senɛ fɛɛɛ kuraw waleyali bɛ dan yɔrɔ kɔlɔsilɛnw na. Sanjiko dɛsɛ sababu la, kɔri dɛsɛra k'a jɔyɔrɔ sɔrɔ kɔkansuguw la. Baganmara bɛ kɛ kungodaw la ka tɛmɛ baganmarayɔrɔ labɛnnɛnw kan, o bɛ ka dɔ fara senɛkelaw ni baganmaralaw cɛ kelɛw kan. Baji donbaliya bɛ ka jɛgeko dɔgɔya kosebɛ.
- 391.** Ni kuranko fɛɛɛ numan tɛ yen, kura dilanni n'a dicogo tɛ se ka mɔgɔw nimisi wasa. Kurakogeleya fanga bonyara kojugu. Kuranko tijɛni kɛra geleyaba ye maracakɛdaw, kenyerɛye cakɛdaw ani duw ka baara la.
- 392. Min ye Mali ka iziniko ta fan ye, a a sinaw ka ca, wa musakabɔra kuraw tɛ ka sɔrɔ.** Fɛn kɛɛnkɛɛnnɛnw (kɔri, sanu, baganw, o n'a jɔgɔnnaw) tɛ bayɛlema yan, o bɛ na ni baarakogeleya ni sɔrɔkogeleyaw ye.
- 393. Dugujugɔrɔfɛnko tɛ se ka jigiyaw fa.** Sanu sɔrɔli bɛ ka dɔgɔya ka da sanubɔyɔrɔ dɔw sɛgɛnni kan, dugujugɔrɔfɛn kura minnu bɛ se ka dɔ fara jamana sɔrɔ kan kosebɛ, olu tɛ ka nafa don walima jamana ma se ka fɛɛɛw tige walasa sɔrɔw ka nafa ka se jamanadenw ma. Dugujugɔrɔfɛnko baara bɛ tɛ ka fanga sɔrɔ hali bi, wa a baara bɛ jamana wɛrɛ mɔgɔw de bolo.

- 394. Musakaw donbaliya kɔɔɔn yɔɔɔdilanko la, siraw ka dɔɔɔ wa u tiɔɔɔnen don ka se yɔɔɔ la fo mɔɔɔɔw n'u bololafɛnw tɛ se ka tɛmɛ jamana yɔɔɔ dɔɔw la san waati dɔɔw la.** Siraw labenni, pankurunsirako, tɛrensirako ani jikansirako bɛ jini ka jɔ. Sɔɔɔko yoboyabalen don.
- 395. Seko ni dɔɔɔnko, bololabaara ani turisimu ma yiriwa kɔsɛbɛ.** U bɛ ka ni basigi ye sigida la ka ta'a fɛ, ka na ni baaraw ye minnu ma sabati ni sɛnɛfɛnw bɔli ye denbaya ka dunta dɔɔɔn kama n'a tɛ taa iziniw fan fɛ.
- 396. Sigida sɛnɛfɛnw ka jɔɔɔɔndanko siratigɛ la jamana ni marabolow suguw la, jamana fanga ka dɔɔɔ o ko la dɔɔɔnin.** Bayɛlɛmayɔɔɔ fitininw de fanga ka bon. Fɛnw ni baarakɛminɛnw dilanni minnu man jɔ kɔsɛbɛ n'u ka dɔɔɔ ni kɔkanjamana ta ye, o tɛ u ka jɔɔɔɔndan sabati.
- 397. Ka jigi da kɔkanjamanaw kan, o bɛ ka barika sɔɔɔ.** Jamanaw cɛ jɛjɔɔɔɔnya hukumu kɔɔɔ, jamana bɛ ka kɛ jamana wɛrɛw ka nbɛda ye sɔɔɔbɔko siratigɛ la, o cogo la, fɛn suguya bɛɛ bɛ bɔ o jamana ninnu na ka don. Ani fana, sɔɔɔko bolofaraw bɛna sinamaya k'a cɛjuguya. Sigida sɛnɛfɛnw bɛna gala ka jamana kɛ feerekɛla wɛrɛw ka sugu ye.
- 398. Falen-falenni wɛbaliya ni diɔɔɔ jamana tɔw ye, o ko bɛ ka damatɛmɛ.** Jagokɛlaw ka dɛsɛ ni diɔɔɔ tɔ ye, o ye fɛn ye min bɛ mɛn sɛn na. Jago dɛsɛ k'a sababu kɛ sɛnɛko ni izini binni ye, wari ci fanga dɔɔɔyakojuɔu ka bɔ jamana kɔkan, olu bɛ kɛ sababu ye ka sannɔ dɔɔɔya.

JAMANADEN HAKɛ NI SIGIDAKO

- 399. Sɔɔɔko ni lakanako gɛlɛyaw kɔɔɔ, faantanya bɛ ka caya.** Mɔɔɔ minnu ka sɛrɛ ka dɛgɛ kɔsɛbɛ n'u bɛ wele ko faantanw, olu hake bɛ ka caya ani dɛsɛ minnu bɛ o la: kɛnɛya, kalan, so, ji, saniya, a n'a jɔɔɔɔnaw. A tɔɔɔ bɛ sigidalamɔɔɔw ni gɛlɛyama de kan kɔsɛbɛ.
400. Jamanadenko ta fan fɛ, kɔfɛmɔɔɔw hakilinaba ye bange dɔɔɔyali ye ka bɛn diɔɔɔnatigɛ taabolo dɔ ma. O ko in bɛ na ni jamanaden hake dɔɔɔya ye.
- 401. Kalanko jɛnabɔli ni nangilibaliya marakɛcogo ye, nɔba bɛ** mɔɔɔ kalannen hake cayalila nka olu bɛɛ tɛna baara sɔɔɔ ka da u ka kalan suguya kan. Tiɔɔɔ na, fɛrɛrɛ (adamadenw, wariko, fɛnw, kalanko ani kalanko) minnu bɛ waleya, olu t'a to kalan juman ka kɛ, ka mɔɔɔw kalan minnu bɛ se ka na ni yiriwali lakika ye sɔɔɔko siratigɛ la.
- 402. O kɔɔɔɔ ye ka kɛnɛyako don bɔɔɔ la ani ka balo dɛsɛ. Kɛnɛyako siratigɛ la,** musaka donta dɔɔɔyali ani jamanadenw ka faantanya, o b'u ka kɛnɛyako nagasi.
- 403. Taabolokɔɔɔw tununen ye faantanya juguya ka kalanko tiɔɔɔ.** Laadalakow fanga dɔɔɔyara wa u jɔyɔɔɔ tɛ ka ye basigi ni bɛn sabatili la : sigidaw mara tiɔɔɔnen, jogo suguya bɛɛ bɛ ka ye, denmisɛnw bandiya, mɔɔɔkɔɔɔbaw bonyabaliya, mara yoboyabali sigida ni denbayaw kɔɔɔ, jɔɔɔɔndɛmɛ banni, k'a sɔɔɔ furaw ma sɔɔɔ o kow la.
- 404. O kɔɔɔɔ ye laadalakow nafa dɔɔɔyali ye ka kenlennako fanga bonya.** Nɔɔɔndɛmɛ min tun bɛ yɛn fɔɔ, o bennen tɛ bi. Fɛrɛrɛ wɛrɛ si ma sɔɔɔ o la. U barika bɛ ka dɔɔɔya ka taa a fɛ ka kenlennako fanga bonya.
- 405. Jɛrɛjɛkuluw sendonna politiki la wa k'u tila fanga tigilamɔɔɔw ni jɔɔɔɔn cɛ.** I n'a fɔ politikitɔnw, u cayara k'u kuntilennaw bɛn fanganini ma walasa ka tɔnw n'u yɛrɛ ka nafaw makara. O la, a jɔyɔɔɔ min fanga sinamaya yeye, o bɛ bila kɔfɛ.
- 406. Kunnafonidiw ni kunnafonidilanw bɛ ka caya kɔɔɔɔ kan, wa an ka jamana ni jamana wɛrɛ fangaw bɛ k'a dogo olu de kɔfɛ.** U bɛ kunnafoniw di jamanadenw ma minnu jɛlɛn tɛ n'u bɛ jamanadenw koron jamana ye, kunnafonɔ minnu t'a to jamanadenw ka diɔɔɔ faamuya, k'u sendon jamana yiriwali baaraw la. Faamaw se fosi tɛ o waleya in na.
- 407. Musow ka yɛrɛta baaraw bɛ ka segin kɔ.** Musaka tɛ ka don baaraw la minnu b'a to musow ka se k'u yɛrɛ ta. Sariya n°2015-052/ min tara desanburukalo tile 18 san 2015, n'a bɛ fɛrɛrɛw sigi senkan walasa ka cɛya ni musoya sabati, o waleyacogo bilalen don kɔ jamana fɛ.
- 408. Laadalafanga laseginni, o ko mamunen don.** U bɛ ka laadalafanga tigiw kɛ yɛlɛnkanso ye walasa u to fanga la, i n'a fɔ jɛrɛjɛkuluw ani politikitɔnw b'a kɛ cogo min. O ko la, u bɛ wari ni nafolomafɛnw sara, o wale bɛ kɛ sababu ye ka nanbarako juguya ka jamana bɔ dala.

409. **Jamana sɔɔko ni lakanako geleya be ka tungalataa juguya.** Faamaw hamibaliya jamana ka sɔɔ yiriwali la, o be ke sababu ye ka baarantanya ni faantanya juguya, ka denmisenw bila tungafetaa la jamanaw na minnu yiriwalen don ka teme laadala bonogola siraw kan.
410. San 2063, taayɔɔ te Malidenw na tugun. Faantanya warala wa sigida baarakeda jonjonw sɔɔli be geleya (kalan, keneya, sigida lakanani, a n'a jɔɔgonnaw). Fasodenjuguya ni jogojuguyaw warala. O wale be na ni futine ye ka yafa dogoya ani ka kelennako juguya min be ke sababu ye ka na ni lakanabaliya ye.
411. Jamana jɔbaliya a jɔɔɔɔ la lakanako ni jamana ka danbe lafasali siratige la, ani **ka Mali ka yeremahɔɔnya bonya jamana jɔɔɔɔnw jɔɔɔɔ**, jamana tilaliko be segin.
412. Mali bilala bolo kan Maliden si te dije ni min ye.

2.3 YELEMA LAJINI N'A KECOGO

2.3.1. LAJINI

413. Nin lajini in sinsinnen be « Mali Kura » lakununcogo kan. A ko jujonna fana segesegegiw la minnu kera Mali kan ani lajereba min kera jamana lakurayaliko kan. Nin lajiniba in n'a waleyacogo kunw ka ca:
- Lajini be waleya san bi naani kɔɔ min bena ke sere damadow ni Maliden fanba haminanko ye , o kɔɔ ye ko san 2063 b'a sɔɔ minnu ma se san bi naani ma , olu ma bange folo ;
 - Tan b'a je san bi duuru la. Tariku la, a jateminena ko jamana yiriwalenw caman ye san sɔɔ nin waati in hake kɔɔ. Tije don, kodajɔɔɔɔna ye kara ye, kow cogoyaw te kelen ye jamanaw kɔɔ ani waatiw la. Nka fen fila be yen : (i) lajini sɔɔli ani (ii) jɔɔmogo jolen politikimogow la sɔɔ bosobagaw ka deme ye ;
 - Jamanaden mumɛ na, minnu si te san 15 bo, olu bena ke 47,2% ye (ani minnu si te san 18 bo, olu be se ka ke 53,6%). Jamanaden minnu si sera baara ma tun bena ke 49,9% ye jamanaden mumɛ na, o bena do fara jamana ka se kan, jamanaden ka caya, ni walew bolodara ka jɔsin denmisenw ni musow ka senyereko ma hadamadenya yiriwali siratige la ;
 - Sɔɔko seko ni donko ni seko ni donko ni kecogoya numanw sɔɔli;
 - Jamana ye kologeleya min jira sɔɔko siratige la jangiliw senfe ani geleya suguya werɛw kɔɔ.
 - Je-ka-baara jigiya min sɔɔla AES sigilen min be na ni sɔɔ yiriwali ye AES jamanaw kɔɔ.
414. O la, Mali be se ka nin lajini in waleya ni fangfa jɔsen sinsinna ka jɔmogo cesirilen ni jɔmajolen sigi jamana kunna ka waati jan ke. A fora nin cogo la:

MALI, JAMANA YEREMAHORONYALEN, MIN YE KELEN YE KA D'A KA LAADALAKOW CAYA KAN, NOGONDEME NI TILENNENYA JAMANA, JAMANA MIN MARALEN DON KONUMAN NI K'A LAKANA, MIN SORO KA BON K'A YIRIWA, HADAMADENYA YIRIWALEN DON KOSIBE KA SIGIDA LAKANA WAATI KUNTAALA JAN KONO

415. Lajini in bolodalen be nin cogo la :

JAMANA YEREMAHORONYALEN, MIN YE KELEN YE KA D'A KA LAADALAKOW CAYA KAN

- Jamana lakanani be sabati finitigilakaw fe, olu minnu ye Mali ke jamana ye dije kɔɔ min finitigilakaw jolen don kosibe (i) kelece caman n'u be kele jɔdon; (ii) kelekeminen caman n'a numan be minnu bolo; (iii) minnu be se ka kon kow ma ni hakilisigi ni fere numan ye ; (iv) lakanabaga jolenw (v) minnu be se ka jugu lasiran ;
- Jamana lakana sinsinnen be fana sigijɔɔɔɔnya numan kan, lakanabagaw ka je-ka-baara ni kerefejamanaw ye, kerefejamanaw ka kelenya bonyali, ka kelew ban ni sigikafo ni kerefejamanaw fana ka yiriwali ye. O kenɛw lakanani jujonna ni AES sigili ye min ye lakanajekulu sigi senkan walasa ka kelew

kunben;

- Mali ye jamana yere mahoronyalen ye, min ye kelen ye ka d'a ka laadalakow, kanw ani diinew caya kan ;
- Jatigewale ni dantemewale, minnu ye dankari jamana ka kelenya, jamanadenw ka lakana n'a basigi la ka waati jan ke, olu kera ko temenenw ye ;
- K'i yere don jamanaden ye, o sabatira wa ben sinsinna sigidaw ni jogon ce, o min tun y'u taabolo koro ye;
- Kelenya ni bolodijogonma sinsinna an ka laadalakow n'an ka kanw kan ;
- Bolodijogonma sabatira diinew kono ani diine ni jogon ce ;
- Lakana sabatira jamana fan bee. Binkaniwale kelela dugubaw kono ani togodaw la ;
- K'a sabu ke kalan minnu bolodara mara numan kan san 2024, Mali kura sigira ni fasoden maralen ye, min b'a ka josariyaw n'a ka ketaw don, min b'an ka laadaw bonya, n'a b'a yere tanga kunnafoni kolow ma kokankunnafonidila dow be minnu cerin, n'a hami ye mara kecogo numan ni forobanafolo makaranni ye ni ka ben ni jogondeme sinsin.
- Mali jamana kera fere jamana ye, yiriwaliko la, o koro ye ko jamana min, ka fara a ka baaraw kan, a b'a

JAMANA MIN MARACOGO KA NI.

nesin yiriwali kojew fana ma. A be dusu don baarakela tow la (i) o kofe, a be ferew tige min be dusu don mogow la walima ka baarakelenw latilen walasa ka soroko ni hagamadenya lapiniw sabati (ii) a yere b'a nesin yoro kerekereennen do ma, komi ale de ye ko nenabobaga jonjon ye, walima a be fara dow kan ka soroko baaraw ke minnu nafa be se mogow ma. Nin baara in t'a bali ka jamanaden n'u bololafenw lakana baara ke, a be minnu ke ni fanga ye ;

- Cakeda kura ni cakela minnu be baara nedon ni bakeminen caman ni numan b'u bolo. Keme-keme sarda la, u be baara ke ka mogow wasa ka se 90% hake jogon na ;
- Kiiri be tige a cogo la, ka bee damakene, wa ferew be sigi senkan jamana fe soroko ni hadamadenya siratige la minnu be yiriwali dogoya (kow kecogo numan, yuruguyurugu keleli, etc.) ;
- Mali fangamara be ke benkan kono wa abe don ni fangabondaw tilatilali ye, ka politikiton hake dogoya, falen-falen ka sabati, jerejekulu sen ka don mara baara la ani ben ka ke jamana kobaw kan ;
- Sigida kafo lakodonnenw yiriwali baara taabolo ka ni ka kene ni maraw ni sididaw soro yiriwali ye;
- Dugukolokow be nenabo jelenya kono. Fere caman tigera o sira fe, kiiritige ko siratige la, walasa ka ben ni jeregonya sinsin sigidaw la;
- Yere mahoronya sabatili kura hukumu kono, mali y'a baarakejogon caya sira bee kan;
- Mali be ke farafinna bee jemogo ye ;
- Mali ye je-ka-baara kura jemogoya ta walasa ka jekulu kura do sigi ka nesin yere mahoronya ni a jamanaw ka sorow lakanani ma;
- Mali jogyoba be farafinna sendonni na (i) dije tonbaw josenw labenni kele la walasa ka walima ka kuraw sigi ka kene ni dije sigicogo kura ye ; (ii) ka lakalicogo caman yelama fenw kan i n'a fo jatigewale ani (iii) ka benkanw laje kokura i n'a fo minnu be hadamadenw ka josariyaw kan, ka mogow minnu man ca olu, dogo be ka ke minnu kofe ka an ka laadalakow soso.

SORO BARIKAMA

- Fæere numanw ni yiriwali baaraw bolodalen be jamana bolo;
- Temesiraw labenna ka ne walasa jamana bee ka lasoro nogyo la ka damakene yiriwali siratige la ni bolifenko sira naani ye (duguma sira, teresira, jikansira ani pankurunsira) ni sira 64 % jogon labennen ye a dogyalen, min be se kilometere 3000 jogon ma, ani 2334 kilometere ye jibolisiraw la teme be se ka ke minnu fe;
- Bololabaara infomasiko be jamana doncogo numan sabati ni sira naani (sira, negeso, ba ani fiye) yiriwali balannen ye ni 64% ye, negeso sinsinni bee lajelen na, negeso min jora na,
- Senæ fæere kura be jamana bolo, min be se ka sanga tow la min be sigida n'a lamini lakana n'a kun ye ka yeremahoronya sabati jamana kono baloko siaratige la, ka senefenw ka soro yiriwa, ani Mali senefenw ka se ka feere kosebe jamana kakan ;
- Kuran numan, a caman ni songo berebennen n'a be soro jamana fan bee la. O kuran be nagami ni kuran werew ye minnu be se ka lakuraya ani do werew i n'a fo nukiliyeri min be se kuran di fo 70% ;
- Iziniko kera soroko moteri ye : soro be ke minnu na kosebe, olu be ka labaara laeko ni donko layidu talenw be baara ke, Izini minnu be sanu bayelama olu be yen, seko ni donko færetigiziniw, n'u nafa ka bon kosebe, olu ye fanga soro. O cogo la, seko ni donko bena na ni PIB hakeba ye ka se 40% jogon ma, min demena kosebe ni dugujukoronafolow boli ye ani fenw bayelamani min be se PIB 26% jogon ma ;
- Mali donna diye fæere kuraw labaarali kene kono, wa ninikeyoro jonjonw b'a bolo yoro caman na : TIC, biyotekinoloji, orobotiki, mansinmafendilan, o n'a jogonnaw ;
- Dugujukorfenw boli be ke sababu ye ka jamana yiriwa, a doncogo fe jamana ni sigida soroko la ;
- Bololabaara be k'a jogyo fa sigida basigili siratige, be ka baara numanw di, wa be k'u sendon o baaraw la ka ta'a fe ;
- Sigida fen dilannenw be feere jamana ni mara suguw la ;
- Musakabo hake n'a cogoyaw be se ka sanga ni jamana yiriwalenw ta ye, ka se PIB 80% ma, wa n'a hake bee lajelen ye PIB 60% ye ;
- Mali n'a kerefajamana dow jora ka wari kura dilan, wari kura min kosemenen don u ka nafolomafenw fe.

HADAMADENYA YIRIWALEN KONUMAN

- Kalanko yiriwara ka ne, a ka kan bee ye, wa a be ke sababu ye ka fasoden numan ni faseden jenanaman kalan minnu b'an ka laadaw ni sigida lakana, n'u be se ka baara ke ni ka hakilkina kuraw ta, ani k'u sendon jamana soroko n'i sigida yiriwali baaraw la ;
- Jamanaden bee be ka furakeli soro wa nogyo la ani keneyaso be yen, minenw b'u bolo ka se yoro la fo mogo te taa i yere furake jamana kakan tugun. O la, jamanaden minnu be keneyaso soro kilometere 5 kene kono, olu hake cayara ka bo 59% na ka se 95% ma ;
- Bana minnu be jamakulu jogon fe ani balodese, olu kelela k'u ban wa siw be se ka ta fo san 76 la ;
- Jamana ka yeremahoronya sabatilen don keneyako siratige la: fiyebanaw kumbenni, furaw dilanni ani ka badon furakeli n'an ka farafinuraw la ;
- Yiriwali hake selen jateden fila ma, jamana ka lapini ka kan sabati, n'o ye ka jate jamanaw fe minnu ka soro ka bon, ni dolari wari 13.900 ye san 2063 la ;
- Baara caman soroli minnu sara ka fisa seko ni donko siratige la, ani fen suguya cayali sugu la ;
- Mogyow damakenebaliya ni faantanya dogoyara kosebe ka se 10% jogon ma ;
- Jama ka dogo mara minnu na, mogyow be yen ka se ka baaraw ke ;
- Jerejekuluw be ka mara kebagaw kolosi ka ta'a fe ani mara kecogo diye kono ;
- Musow ni denmisenw be se ka soroko ni sigida yiriwali baaraw ke ;

- Nɔgɔndeme kecogo kɔɔ ni kura kera kelen ye ;
- Tungalataa fanga dogoyara wa maliden minnu sigilen tun don kɔkan olu caman seginna jamana kɔɔ ;
- Sigida mara kecogo sinsinnen be laje, kumaɔogonya, ɔogonmagoto, bonya, sigikafo ani sariya sira ka da laadalafanga nɛmɔgow ka cesiri kan. O taabolo numan ninnu b'a to a ka se k'a fɛɛɛw ta bo a yeɛ la a yeɛ ka yiriwali kama ani ka basigi sabati walasa beɛ sen ka don jamana tilennena, damakeɛɛni, ani netaa sabatili la.

SIGIDA N'A LAMINI LAKANA SABATILI WAATIKUNTAALAJAN Kɔɔ.

- Duguw saniyalen don, ka foroba baara numanw sɔɔ, sigida ni sɔɔko siratige la ani bolifenw sira numanw. So numan sɔɔli jamanadenw fe minnu ka sɔɔ man bon, o ko kera tije ye Mali kɔɔ ;
- Mali jiko donnen don, k'a labaracogo sabati walasa beɛ ka se ka ji numan sɔɔ;
- Lamini geleyaw nenabolen don, ka sigida lakana ka ne, ni kene kenenkenennen ye k'u lakana min hake cayara ka bo 14,14% na san 2023 ka se 30% ma san 2063 ;
- Jamanadenw be se k'u muɔu k'u kolo geleya ka da waati ni sɔɔ cogoya ani hadamadenya taabolo ka keɛ ni waatiyelema kololow ye.

2.3.2. YELEMA KECOGO

416. O kecogo in sinsinnen be yiriwali misali kura kan (Mali Kura Taasira) min be don ni sariyakolo kura boli ye :

- Jamanaba ni sariyajamana yiriwali min be fanga sabati kosebe a ka yeremahɔɔnya fɛɛɛw fe, wa min b'a ka fanga n'a ka nɛmɔgoya sinsin walasa ka yiriwali siraw ta
- Fasodenɔumanya kolokololi ni nɛmɔgow misaliw ni forobamɔgow misali ye ani marako siratige la ;
- Yelemaba donni kalanko la walasa ka fasodenɔuman, maralen kalan, min b'an ka tabiyaw makaran n'a be se k'a yeɛ bo dije geleyabaw la ;
- Fɛɛɛw falenni jamanadenw ka kopɛw la, o min bena jate sisan sababu kenenkenennen ye, ka sinsin denmisenw jɔɔɔ n'u ka keta kan ;
- Yeremahɔɔnya dali kene kan jɛɔɔɔw nɛkɔɔ ani kenenkenennena la, dugujukɔɔɔnafolow boli n'u tilali la walasa k'a yiriwali musakaw sɔɔ.

1. SISANKOW COGOYA

A ka ca ni san tan ye, Mali be ka geleya caman sɔɔ, min be se ka ke sababu ye k'a ka yiriwali n'a ka sinijɛsigi tije. O geleya in be don ni ninnu ye:

- **Lakanabaliya ni kelɛw** : Jatigewalekelaw, sigidaw kɔɔ an'u ce kele mɔgojuguw ka binkanniwaliw sigidaw kan, sigidaw wulili ka bo u sigiyɔɔw la ani sigidaw lakanani geleya ;
- **Basigibaliya politikiko siratige la**: fanga binni, furancelafangaw ka geɛɛɛ, demokarasi jɔsenw fanga dogoya ;
- **Faantanya ni damakeɛɛbaliya** : Jamanaden fanba be jate faantan ye, mɔgow ma damakeɛɛ sɔɔko siratige ni cakɛdaw sɔɔli, sɔɔ ka keɛ ci cakɛdaw labencogo ye...
- **Yuruguyurugu ni mara kecogojugu** : Forobanafolo dunnɛ, baarakɛcogojugu forobacakɛdaw fe, nangilibaliya, baara keɛbaliya jɛlenya ni kelenw nɛfɔli la, kurankodɛɛ sigidaw yiriwali n'u ka netaa geleyaw ;
- **Sigidaw bonɛni u danbew ni taafanw na** : Maaya hakilina tijɛna kosebe, danbe ni kelenya tijɛni, fasodenjuguya, jɛɛɛkulu ka yeremahɔɔnya dogoya, a ka cesiribaliya ni fasodenɔumanya kolɔsibaliya, numandɔnbaliya, donniya ani baara te jate an danbe fe tugun...

2. LAJINI JUSIGILANW

- **Fasodenjumaanya misali kura ("Maliden Kura"):** Mali kura be sinsin Maliden Kura folo de kan, ale min ye san 2063 lajini jusigilan ye. O Maliden Kura be sinsin fasokanu, cesiri, jekabaara, ka jamanadenw ke lamana jobagaw ye. Maliden kura ye mogo yeremahoroyalen ye min hakili ka bon n'a b'a ka josariyaw n'a ka ketaw don n'a sendonni ye jamana ka jetaa ni fokaben baaraw la.

Jamana dandew kalanni politiki waleyali nafa bena bonya o fasoden in dilanni na. Nin kalan in, n'a demena ni denbaya ni sigida ye, o bena sinsin jogojumaanya, danbe ani laadalakow lasecogo kan, min be bonya da jamana josenw n'a ka kelenya kan jamana kunkankow jenaboli la. A bena denmisenw dalaje walasa k'u laben ka ke jamana jobagaw ye, minnu be se ka Mali kura geleyaw kunben k'u sinsinnen to an ka danbew kan.

Maliden Kura, n'a ka cesiri n'a jocyow ye, ale de bena ke san 2063 lajini waleyabaga jonjon ye. Ni mara kecogo numan sariyakolow tara ani ka dema ni yelema hakilinaw ta, o bena ke sababu ye ka Mali Kura sigi senkan, min be bee lajelen kafo, min basigilen don kolo geleya, n'a yiriwali be ke jamanaden hakilitigiw ni cesirilen fe.

- **Yiriwali fere be jamana min bolo :** Jamana min b'a jresin yiriwali baaraw ma, ka fara a ka yeremahoronya jocyow kan. A be dusu don baarakela tow la (i) o kofe, a be ferew tige min be dusu don mogyow la walima ka baarakelenw latilen walasa ka soroko ni hagamadenya lajiniw sabati (ii) a yere b'a jresin yow kerengerennen do ma, kurako ni dugujukowfenkow, komi ale de ye ko jrenabobaga jonjon ye, walima a be fara dow kan ka soroko baaraw ke minnu nafa be se mogyow ma.
- A b'a sen don o fila bee la (i) i n'a fo fen min be bololabaarakela tow ka walew lawuli ani ka dusudon walima seginkanni ferew tige walasa k'a ka soroko ni sigidako lajiniw dafa ani (ii) i n'a fo baarakela min be se ka ferebo bolofara dow mara, kerengerennena la, fanga ni Minenw walima ka fanga fara jowon kan ni jrenajela werew ye walasa ka nafolodoni nafamaw ke. O cogo la, a ye fere do bolodacogo nafa be min na walima nafa bena sorow min na, n'o ye ka izinibaw sigi jamana togo la, i n'a fo negeboizini ni bayelemaizini walima mansindilanizini ;
- **Seko belebelebaw:** dugukolo min ma sene, o ye hectare miliyon 43 ye ; ba belebele 2 (Nizeri ni Senegali) n'u bolofara minnu be se ka tari miliyon 2,2 son; dugujukowjiw; bagan miliyon 60 (1^oUEMOA la ani 2^{nan} CEDEAO la); kungosogow caman; sanu toni 50 san kow (3^{nan} sanubow la farafinna kow); seko ni donko yow ni jredamuyow i n'a fo Tumutu dugu, Bajangara kuluw, kulu min be wele "Fatima bolo", Mali jamana fugakene; dugukoloko sigiyownuman, min be farafinna tilebinyanfan jamana damado kala jowon na; fen were minnu ma labaara folo (taji, gazi, dugujukownafolow, kuran lakurayataw i n'a fo tile ni fiye) ni dugujukownafolo suguya 14 ye minnu yera (lityowmu, kowmu, sanu, o n'a jowonnaw). O la, ka se k'o nafolow bo walasa ka hadamadenw ka yiriwali musakaw sorow teliyala, **o de geleya lakika ye. O siratige la, SOREM sigili ye ko nafama ye walasa ka dugujukownafolow fara jowon kan ;**
- **Jamanadenw ka dema :** Jamana be se k'a jigi da jamanadenw ka dema lakika kan furancelafanga waati walasa ka seko bo jamanadenw ka farjowonkan fe (misali la Ecopikaw ye boliba min ke n'a kun tun ye ka jirisun miliyon 200 turu tile kelen kow) ni jamanaden minnu be kowan ani minnu ye yiriwali hakilinaw ta ka jresin sigidaw ma. Jamana ka kan fana ka mara kecogo fere jelen sigi senkan, min be jefoli ke baarakelen kan, ni yuruguyurugu keleli ye walasa dannaya ka sabati baaradaw la ;
- **Jamana min denmisen ka ca :** Jamanaden minnu si te san 15 bo, olu be ke 47,2% ye (ani minnu si te san 18 bo, olu be se ka ke 53,6%) jamanaden mumena. Jamanaden minnu si sera baarake ye, olu tun bena ke 49,9% ye jamanaden mumena na, o bena to jamana ka sorow ka jamanadenw bee labow ni cesiri caman kera ka jresin denmisenw ni musow ka senyerekow ma ani hadamadenya yiriwali siratige la. O la, Mali ka

kan k'a cēsiri ka denmisenw ke jamana soro, a sigidaw ani seko ni donko yiriwabagaw ni musaka donni ye u ka sekow yiriwali la ani k'u sendon sigida ni soroko, politikiko ani laadalakow yiriwali baaraw la ;

- **Jamana min sigiyoro ka ni** : Ka njesin sababuw ma, Mali bena nafa soro minnu na kosebe, sinsinni ka kan ke a kan ko jamana ni kogoji te danbo ani a sigiyoro, n'a ni jamana wolonwula be danbo a sele naani bee fe : koron niu tilebin, banin ni baba. A sigili cεmance la, o de b'a ke ni Mali be se ka jamana fara joroƙon kan k'u ke lelen ye. ye « dankan jamanaw » ye minnu ni sigijoroƙon jamana wolonwula (7) ce ka jan joroƙon na a be dance janw tila worodugu ni saheli ni koron ni tilebin fe. Nin joroƙo in min be dugukolo yoro caman cetigeyoro la, o be Mali weleli dabolen sabati, n'o ye temesira yoro ye min be se ka jamana danfaralenw fara joroƙon kan marabolow ka jekafɔ porozew kan.

3. YELEMA MINNU KA KAN KA KE

- **Fokaben jamanaden ni joroƙon ce, basigi ni lakana kuntaalajan** : Ka ben ni kelenya sabati sigida la, ka jatigewale kebagaw keke ani jamana k'a njesin ben sabatili ni yiriwali baara ma ani basigi ni lakana seginni jamana fan bee la ;
- **Hadamadenje josariya, bee sendonni n'a joroƙo mara la** : damakejebaliyawale keleli, demokarasi josenw ni jamana ka keta sinsinni, demokarasi min be se ka bee sen don jamana baara la, jerejekulu min cesirilen don kosebe fasodennumanya kolosili la, ka jeroƙonya siraw yiriwa, ka jamana sariya bonya, yuruguyuru keleli ani jelenya sabatili ;
- **Bee sendonni soroko ni sigida yiriwali baaraw la** : Sirabaw, kuranko, kunnafoniko ani TIC fenw yiriwali jamana soroko kama ; soro yiriwali bee lajelen fe, waati jan ni kogeleya; yelema donni la in sinsinnen tun be sorosiraw kan minnu be nafa don izini yiriwali la ; faantanya keleli; mago jonjonw soroli bee lajelen fe (kalan, keneya, ji, saniya);
- **Sigida n'a lamini lakanani sabatili ani berɛbeni ni waatiyelema ye** : Sigida nafolo maracogo sabatili, sigida n'a lamini lakanani, seneko sabatili walew yiriwali, berɛbeni ni waatiyelema kololow ye la.

4. FEN MINNU KA KAN KA KE FOL

- ◆ **Basigi ni lakana** : Yiriwali te sabati basigi ko ;
- ◆ **Nemogya numan ni cesiri**: Mali be se ka nin lapini in soro n'a nemogo numan ni cesirilen soro ka jamana mara ka waati jan ke. O de ka jamana joroƙo sinsin soroko siratige la, kerenkerennnya la, sorda yiriwali sira jonjonw mineni. O la, jamana ka kan k'a ka yeremahoronya sabati lakanako, baloko, kuranko, enterinetiko, keneya ani furako siratige la. O min b'a jira ko jamana ye jamanaba ye, sabatilen ani yeremahoronyalen soroko siratige la. Jamana min b'a joroƙo fa soro boli, a tilali ani soroboyorow labenni, soroko ani sigidako siratige la. Jamana joroƙo sinsinni ka kan ka ke sababu ye ka jago sinsin ani ka Mali kenyerew yiriwa soroboko siratige la. O b'a to a be se k'a ka soroko yeremahoronya sigi senkan, ka soro yiriwa ani ka nafolo jini walasa ka Mali yiriwali n'a njeta lapiniw musakaw soro.
- ◆ **Ko tigiya tali a tigiw fe** : ko tigiw bee ka sendonni, ka fara gɔferenamanw, jamanadenw, jerejekuluw, kenyerew ani jamanaden minnu sigilen kɔkan ;
- ◆ **Hakilinaw yelemani/Kalan danbew la**: Ka sinsin kalanko ni kunnafonidilanw kan walasa ka hakilinaw yelema. An ka kan ka joroƙon soro hakilijagabo, fasodennumanya ani yerɛya sira kan, kerenkerennnya la, k'a sababu ke danbew kalanni. Sinsin min be ke jaabi sorolenw kan, o fana be hakilinaw yelemani jira. O be hakilina kuraw, taabolo kura, ani keta folow ani nafabosira kura daboli ka ben sebaaya ma ;
- ◆ **Kuranko sabatili**: Soro yiriwali ni iziniko te taa kuran soroli ko. A joroƙo ka bon baarako ni baara kecogo numan na. A joroƙo ka bon fana jamanadenw ka keneya, kalanko ani u ka jenamaya kecogo numan sabatili la ;

- ◆ **Fangabonda sinsinnew ni sabatilenw ani bi mara ni baarakεcogo numan** : Fangabonda sinsinnew ni sabatilenw ani GAR sinsinni ni jɔyɔrɔw fali ye mara kɔnɔ walasa Mali ka laɲiniw ka keɲe ni san 2063 ye, o fεεrɛw ni porogaramuw bεε ka waleya ka ban ;
- ◆ **Baarakεlaw ni baara musakaw** : baarakεla numan n'a caman ani musaka min bε bɔli kε ka bɔ jamana ni diɲε sɔrɔyɔrɔw la walasa ka laɲini in waleyali musakaw sɔrɔ.

5. BAARA KOLOMAW

a. Ka basigi ni lakana kε baarakunfɔlɔw ye

- ◆ **Basigi jɔyɔrɔw ka bon yiriwa kuntaalajan sabatili la.** Mali ka kan ka kelew ni lakanabaliya kuw ɲɛɲini ani k'a ka lakana baaradaw sinsin ka ɲε. Ani fana, laadaw ni taabolo suguyaw cayali bε se ka kε sababu ye ka kumaɲɔgɔnya ni ben sabati ;
- ◆ Mali ka kan ka sigikafo lakika sira ta walasa ka funuw ban ani ka dannaya sabati sigidalamɔgɔw ni ɲɔgɔn cε ;
- ◆ Mali ka kan fana ka yεrεsεgεsεgeli ani ka misali ta filiw la minnu kεra kεlε tɛmɛnen na walasa segin kana o ɲɔgɔnw kan don nataw la.

b. Ka jamana jɔ kokura ni k'a ka fɛɛɛtiguiya jɔyɔɔ sɪnsɪn

- ◆ **Ka jamana jɔ yiriwali fɛɛɛ bɛ min bolo** : Ka jamana ka njɛmɔgɔya sɪnsɪn sɔɔɔbɔda kɛɛɛnɛɛɛnɛnɛw (dugujukɔɔɔnafɔlow, taji, kuran, kɛɛɛya, kalanko, o n'a jɔgɔɔnɛw) ani ka iziniko yiriwali jusigilanw sigi ni musaka donni ye izinibaw la ;
- ◆ **Porozɛw labɛnni n'u waleyali** : Porogaramuba dɔw ye minnu bɛ tali kɛ yɔɔɔ kolomaw na i n'a fɔ sɛɛɛ, yɔɔɔdilan, jago, izini, dɔɔɔniyakalan ani tɛkinoloji;
- ◆ **Ka yuruguyurugu kɛɛɛ ni ka mara kɛɛɛgɔgɔɔɔnuman sabati** fan bɛɛ fe. Yuruguyurugu kɛɛɛli, jɛɛɛnya ni jɔyɔɔɔ sabatili, mara fɛɛɛw boloda ka njɛ;
- ◆ **Jɛɛɛɔgɔɔɔnya siratigɛ la** : baara kɛli ni dijɛ jɛɛɛɔgɔɔɔnɛw ye, i n'a fɔ jamana yiriwalɛnɛw, jamanaw ka tɔɔɔnɛw ani kɛɛɛyɛyɛw, walasa ka nafolo dalajɛ ni ka dɔɔɔniyaw falɛn-falɛn ;
- ◆ **Ka sɔɔɔɔko politiki jumanw ni nafamaw sigi senkan ani ka nafolo wɛɛɛw dalajɛ jamana kɔɔɔ** walasa ka sɔɔɔɔko ni sigida yiriwali musakaw sɔɔɔ ;
- ◆ **Ka forobacakɛɛɛdaw ka sekow sabati** walasa u ka se k'u jɔyɔɔɔ fa yiriwali fɛɛɛw waleyali la ;
- ◆ Ka mara cɛmabɔ ni jamanadɛnɛw sendonni ye sigida maracogo juman na ani ka sigida ka fɛɛɛw yiriwali seko da kɛɛɛ kan ;
- ◆ Ka seko ni dɔɔɔnko politiki ni fɛɛɛw labɛn ani k'u bɛn jɔgɔɔɔn ma ni lapini ye walasa ka mafilaw ban, ka fɛɛɛw nɔgɔɔya ani ka waleyaliw bila jɔyɔɔɔ fɔɔɔ la walasa ka nafolo baara ka njɛ. Ni nin fɛɛɛɛ in donna fɛɛɛɛ kunbabaw la, o lapini ye ka walew ni kɛɛɛfɔɔɔɔ sigi jɔgɔɔɔn kɔ ka kɛɛɛɛ ni kuntilɛnɛnɛnɛw ye, walasa ka jɛɛɛɔgɔɔɔnya sabati, ka fɛɛɛw nɔfɛkɔw caya ani ka yiriwali juman sabati.

c. Ka sɔɔɔɔko njɛnabɔjɛkulu galabukɛɛɛw sigili yiriwa marabolow la

- ◆ **Sɛɛɛ ni sɛɛɛfɛnɛw jɛkulu** min sɪnsɪnɛn bɛ sigida sɛɛɛfɛnɛw bayɛɛɛmani n'u nafabɔli kan, ni sɛɛɛ suguyaw ni jiridɛnɛw yiriwali ye, sɛɛɛfɛnɛw ani sɛɛɛko yiriwali jɛkulu dɔ sigi, sɛɛɛ fɛɛɛw sɪnsɪn kɛɛɛnɛɛɛnɛnɛnya la ji labaaracogo juman, dugukolo ni sɛɛɛko fɛɛɛɛ kuraw;
- ◆ **Iziniko jɛkulu** min bɛ kɛ sababu ye ka izinibaw ni fɛn bayɛɛɛma iziniw yiriwa ;
- ◆ **Dugujukɔɔɔɔfɛnɛw jɛkulu** min sɪnsɪnɛn bɛ dugujukɔɔɔɔfɛnɛw bɔli kan, dugujukɔɔɔɔfɛnɛw nafabɔli kuntaalajan jɛɛɛnya la ani sigida nafabɔsɪraw dabɔli ;
- ◆ **Turɪsɪmu jɛkulu** min sɪnsɪnɛn bɛ turɪsɪmu sabatili yiriwali kan, turɪsɪmu jamana kɔɔɔ, a baarakɛɛɛlaw kalanni ani turɪsɪmu fɛnsɔɔɔsɪraw dilanni ;
- ◆ **Kunnafonifalɛn fɛɛɛɛ kuraw jɛkulu** min bɛ Hub fɛɛɛw labɛn sanfɛla, orobow ani hakili dilannɛn porogaramuw kan.

4. Ka bolifɛnko, kuranko ani kunnafoniko cakɛyɔɔɔ jumanw bila senkan walasa mara ka kɛ jamana fan bɛɛ la ani ka jɛɛɛɔgɔɔɔnya kɛ ni sigijɔgɔɔɔn jamanaw ye

- ◆ **Ka jamana siraw labɛn kokura** ka jamana marabolow ni Bamako olu ni kɛɛɛfɛjamanaw faabaw kala jɔgɔɔɔn na walasa ka jago nɔgɔɔya ;
- ◆ **Ka nɛgɛnsira labɛn** walasa ka jamana dugubaw kala jɔgɔɔɔn na ani ka togodaw bɔ dinge kɔɔɔ ;
- ◆ **Ka kuran sɔɔɔɔli nɔgɔɔya** ni musaka donni ye kuran na min bɛ se ka lakuraya ani ka kuran cɛɛɛn jamana kɔɔɔ ;
- ◆ **Ka kunnafoniko sira jumanw bila senkan** walasa ka ɛɛɛɛɛɛnɛɛɛti sɔɔɔɔli yiriwa ani ka kunnafonifalɛnɛfɛɛɛɛ kuraw yiriwali sabati ;
- ◆ **Ka sirabaw ni tɛɛɛsɪraw caya** walasa ka jamana ni kɛɛɛfɛjamanaw kala jɔgɔɔɔn na.

5. Ka musaka don seko ni donko yiriwali, baaradegew ani jamanadenw ka keneya sabatili la

- ◆ **Ka jetaa sabati kalanko siratige ani kalan suguya bee la** forobakalansow la, n'o ye ka forobakalansow yelema kenyereye kalansow kan ;
- ◆ **Ka porogaramuw/kalanbolodalenw laben** minnu sinsinnen be sigida nafaw ni donniya kan, kanw, donniyakalanw, feerekalan, Enzeniyeriyaw ani Jatebokalanw (STEM) kalanko sere bee la ;
- ◆ Ka sanfekalansobaw ma, donniyanini ni feerekalan jininiw, kokuradonni ani hakili dilannen ;
- ◆ **Ka kalan bolodalenw bereben ka kepe ni mago kerenkerennenw ye soroko siratige la** ani baara nataw la, jehogonya kono ni kenyerete cakedabaw ni sigida yiriwajekuluw ye ;
- ◆ **Ka kalandafakalan sabati ani kalan jenamaya kuntaala kono** walasa baarakelaw ka se ka dege ka ben ni feerekuraw ani soru yiriwaliw ;
- ◆ **Ka baarakelaw dema ani ka baaradegewow** ni jamanadenw ka kalansow yiriwa walasa ka sigidamogow sendonni nogoya ani ka kokuradonni ni jogondanw sankorta ;
- ◆ **Ka keneyako sabati ni keneyaso jumanw joli ye**, ka keneya baarakelaw dege ka je, ka furakeli soroli nogoya bee ma, ka keneya sabati jenamaya, ka soru ka sigida banaw keke.

6. Ka jenamaya ni sigida n'a lamini yiriwa

- ◆ **Ka sigida n'a lamini lakana ani ka bereben waatiyelema ye**, ni wale sabatilenw ani kologeley yen ni yowu tijeni, jiritige keleli ye, ka soru ka jamanadenw ka jenamaya kecogo je.

2.4. Lapini jɛsinnen bɛ fɛn minnu ma

418. Ni fɛɛɛɛ jumanw ye, lapini dɔw sugandili bɛ sinsin kɔsa in na kunnafoniw kan n'u bɔra jamana saba yiriwalenw na sɔɔko siratige la : Afiriki di Sidi, Ili Morisi ani Marɔku. Afiriki di Sidi, n'ale ye BRICS tɔnden ye, ani Ili Morisi ye jamana yiriwalenw ye Mali bɛ se ka misali ta minnu kan a ka lapini na, n'o ye ka kɛ jamana yiriwalen ye ani izini jamana ye sanni san 2063 cɛ. Fana ninu fila ye Sahara woroduguyanfan jamanaw ye minnu ka yiriwali sira bɛ se fana ka kɛ Mali fɛ misali ye.
419. Ka fara o kan, Wuyetinamu ni Uruwanda ye misaliw ye politikiko ni gɛleya kuli la. Ka da tariku, dugukoloko ani sɔɔko min bɛ tali kɛ jɔɔɔn na, Wuyetinamu bɛ se ka kɛ misali juman Mali bolo. San 40 tɛmɛnenw kɔɔɔ, Wuyetinamu ka sɔɔko yiriwara kɔsɛbɛ, ka bɔ faantanjamana na ka kɛ jamana yiriwalen ye sɔɔko siratige la. O kɛra ni sɔɔko fɛɛɛɛ jumanw ye, ka musaka don kalanko ni kɛneyako la, ani ka feere kɛ jamana kɔkan.
420. Ka fara nin jamana ninu kan, Afiriki kelenyatɔn ka san 2063 lapinibaw kɔɔɔ, 2033 san tan kɔɔɔ, olu fana kɛra misaliw ye an ka lapini dɔw kan o san tan kelen in kɔɔɔ.

SɔɔKO : JIIDILI NI JATEDEN FILA YE

- **Sɔɔ JIIDILI ANI PIB/JɛKUN NA**

421. Mali ka lapinibaw ka kan ka kɛ sababu ye ka sɔɔko baarakɛcogoba lapini ni san o san PIB jiidili hake mankan (TCAM) ye jateden fila la (10%) lapini waati kɔɔɔ. O jiidili hake in na, jamana ka kan ka se k'a ka lapini dafa, ni mɔɔɔ kelen-kelen bɛɛ ka sɔɔ cayali ye, ni doloriwari 13 900 ye san 2063 kɔɔɔ.

- **MUSAKABA MINNU KA KAN KA DON**

422. Walasa ka kuntilenna kɔfɔlenw sɔɔɔ, fɛɛɛw ka kan ka sigi senkan walasa ka musaka fara jɔɔɔn kan jamana kɔɔɔ n'a kɔkan. O ka kan ka kɛ sababu ye ka musaka donta hake caya (kɛmɛsarada la PIB la). O la, sisan hake (20,29%) ka kan ka caya sijɛ saba ni lapini hake ye (61,8%).

- **BAYɛɛMANI FANGA BONYALI PIB SIGICOGO KAN**

423. Mali ka kan k'a sirilen dɔ sɛnɛko la (sɛnɛ) la, ka ba don bayɛɛmani na (iziniko) ani seko ni dɔnko (baarakɛdaw) yiriwali ma walasa ka baarakɛyɔɔɔw dabo minnu bɛ nafa caman lase mɔɔɔw ma ani ka sɔɔ yiriwa. Iziniko ka kan ka jɔ ni PIB 40 % jɔɔɔn ye, min dɛmɛna kɔsɛbɛ ni dugujukɔɔɔfenw nafabɔli ye ani fɛnw dilanni fanga bonya min bɛna kɛ 26% jɔɔɔn ye PIB la.

- **BOLOLABAARA, TURISIMU ANI SEKO NI DɔNKOW**

424. Bololabaara bɛna dɛmɛba don PIB ma. Sisan, seko ni dɔnko ka dɛmɛ ka dɔɔɔ PIB la, o min tɛna yɛɛma san 2063 hali ni a cayara ka se 3,6% ma. Turisimu sɔɔko ta fan fɛ, a jirala k'u bɛna bonya san tan kɔɔɔ ka se sefa wari miliyari 3 ma.

- **SƆRƆKO MUSAKABƆ**

425. Walasa k'a ka lapiniba musaka sƆrƆ, n'o ye yeɓema donni ye sigida ni sƆrƆko cogoya la, Mali ka kan ka fɛɛɛ kuraw sƆrƆ minnu bɛ nafolo ladon. O cogo la, wari min bɛ sƆrƆko la, o hake ka kan ka se PIB 80% ma, sisan IDE ninu hake ka kan ka caya siɲɛ tan walasa ka se sefa wari miliyari 3000 ɲɔɓɓon ma k'a sƆrƆ tungarankew ka demɛ ka kan ka bonya kosebɛ san tan fila kɔɓɓ sanni a ka jigin ka se sefa wari miliyari 900 ɲɔɓɓon na san 2063 la.

HADAMADENYA YIRIWALI KUNTAALAJAN

- **FAANTANYA DƆGƆYALI NI SIGIDA LAKANANI**

426. Ni faantanya hake kɛra jɔɓɓonanko ye Mali kɔɓɓ bi (44%), a ka kan ka dɔgɔya kosebɛ san 2063 la ka se 10% dɔɓɓon ma. Walasa ka nin bana in ban, jamana nafolo ka kan ka tila ka ɲɛ walasa ka tilennɛnya ni sigida benkanw jusigi. Ni GINI hake tun bɛ 0,24 la, Mali tun bɛna jate diɲɛ jamanaw fɛ minnu bɛ bɛɛ damakeɲɛ kosebɛ san 2063 la. Ji minta sƆrɔli jamanaden bɛɛ ye, o ye fɔlɔ ye san 2063 kɔɓɓ ni 100% ye.

- **KALANKO NI KENƐYAKO**

427. Musaka donni kalanko ni kenɛyako la ka kɛɲɛ ni lakɔlisow ni kenɛyasow sigiyɔɔw ye, o nafa ka bon kosebɛ Mali baarakɛlaw ka seko ni dɔnko yiriwali la. Ani fana, sanfɛkalan keli bɔlɔlɔ kan ani sanfɛkalansow minnu bɛna jɔ marabolow kɔɓɓ i n'a fɔ porozɛ minnu bɛ senna Sikaso, Gawo, Tumutu, Banjagara, Kayi, o bɛna kɛ sababu ye ka dɔ fara dɔnniya lasecogo kan, kɛrɛnkɛrɛnnɛnya la, dɔnnikɛlaw kalanni ani dɔnniya ɲininiw jamana kɔɓɓ.

428. San 2063 na, denmisen minnu tɔgɔ sɛbɛnna kalanso fɔlɔ la, olu bɛɛ ka kan ka se o fɔlɔ in dan na ni kalanɲɛ, sɛbɛnni, jatebɔ ani interinɛti dɔnniya ye. O cogo kelen na, cɛmancɛkalanden ni sanfɛkalanden minnu ye dɔnniyakalan kɛ, olu hake ka kan ka se 60% ma. Lapini ɲɛkɔɔ, maliden bɛ se ka san 76 ɲɔɓɓon balo, k'a sababu kɛ kenɛyako yiriwali : sigida dɔgɔtɔɔso 160 minnu jɔra ka minɛn k'u kɔɓɓ ni kenɛya baarakɛlaw hake ta duguden kelen-kelen bɛɛ la, o cayara ni naani (4) ye, n'o ye 25/ 10.000, nka fana ka AMO, RAMED, kenɛya demɛ ani RAMU se sigida caman na (jamanaden 62%).

429. Mali ka yeta ka bon a ka lapini kura kɔɓɓ. Nin kɛlen fɔlɔ ninu bɛɛ ye, san 2063 na, a b'a fɛ ka kɛ jamanaw fɛ minnu ka IHD yeɓɛlen don, n'a taamasiyɛn hake jateminɛna ka kɛ 0,880 ye.

FƐNSƆRƆSIRAW NI FƐƐRƐ KURAW

- **SIRANBAW NI KURANSO JɔLENW**

430. Mali ka kan ka segin ka kɛ jago jagoba ye, ka kɛ jagokɛlaw tɛmɛsira ye, i n'a fɔ a tun bɛ cogo min na fɔlɔ. O bɛna kɛ sababu ye ka bolifɛnko siratigɛw sigi senkan, ni sirabaw, nɛgɛsiraw ani jikansiraw labɛnni ye minnu bɛ jamana marabolow ni a kɛrɛfɛ jamanaw cɛ. Jɔliko yiriwali, i n'a fɔ siraw, kurunbɛlendankanw, nɛgɛsiraw ani kuran, o jɔyɔɔ ka bon jago nɔgɔyali na, ka sƆrƆ yiriwali sabati ani ka jamanadenw ka ɲɛnamaya kɛcogo ɲɛ. O siratigɛ la, sanni san 2063 cɛ, siraba 64% a dɔgɔyalɛnba, o dilanna, nɛgɛsira kilomɛtɛrɛ 3000 ɲɔɓɓon dilanna, ani tɛmɛ bɛ se ka kɛ jikansira kilomɛtɛrɛ 2334 la.

431. Kuran sƆrɔli ye geɓɓyaba ye hali bi an ka jamana kɔɓɓ. SƆrɔsira bɛɛ siralen don kuran na (iziniw, kenɛyako, kalanko, kalanko, cakɛdaw, sisow). San 2063 kɔɓɓ, Maliden 10 o 10 na, 9 ka kan ka kuran sƆrƆ a dɔgɔyalɛn ani ni jamana ka politiki ni fɛɛrɛbaw ta kuran lakurayataw yiriwali siratigɛ la, an bɛ se k'a lapini kuran 70% ka bɔ kuran lakurayataw la sanni san 2063 cɛ.

- **FƐƐRƐ KURAW, LAKURAYALI ANI HAKILI DILANNEN**

432. Mali ka kan ka ɲɛsin lakurayali ni baarakurajubɔw ma walasa ka cakɛda kuraw sigi, minnu bɛ se ka baarantanya hake dɔgɔya ani ka sƆrƆ yiriwali sabati. Kunnafonifalɛnfɛrɛkuraw yiriwali ye sƆrƆ yiriwasira ye, min bɛ ka dɲɛ sƆrƆko minɛ bi. O lapini fɔlɛn in na, Maliden 95% bɛna se ka enterinɛti sƆrƆ sanni san

2063 ce.

433. Sanfokalansow ka sekow sinsinni fana kera sababu ye ka seko ni donko yiriwali sabati IA la, ka fara IA lakurayaliw segesegeli kan, minnu be sene, izini ani cakɗaw magow ne.

FOROBACAKƊAW NI MARA KEƊOGO

434. Politikiko sabatili ni mara keƊogo numan jɔyɔɔ ka bon nafolodonnaw nali la, ka soɔ yiriwali sabati ani ka foroba nafolo labaracogo numan sabati.

- **YURUGUYURUGU YECOGO ANI JELENYA FOROBANAFOLO LABAARALI LA**

435. Ni CPI ka jate dɔɔya ye (28), yuruguyurugu ye gɛleyaba ye Mali gɔfɛrenaman bolo hali ni fɛɛw tigra walasa ka nin bana in keɛ. Nka, cesiriw bɛna ke ka ta'a a fe fo ka se CPI jate 70 soɔli ma, ka jamana bila diɲɛ jamanaw fe, yuruguyurugu fanga ka dɔɔ jamana minnu koɔ. Baarakɛnafolo waleyali siratige la, Mali b'a jini ka jɛya san 2063 la ni baarakɛnafolo taamasijɛ jate ye min be dayɛɛ ka ben 100/100 ma.

- **FOROBACAKƊAW MATARAFABAGAW KA WASA**

436. Foroba baara numanw ni baarakɛcogo numan be dannaya sinsin ka wasa mɔɔw ni o cakɗaw ce. N'o kera a keƊogo la, mɔɔw 90% bɛna wasa soɔ forobacakɗaw ka baara la sanni san 2063 ce.

2.4. Katimu 5 : Laɗini jɛsinnen bɛ fɛn minnu ma

N°	Jiralan tɔgo	Tayɔɔ nafa 2023	Laɗini nafa				Sɛgɛsɛgɛli sɔɔɔɔɔ	Cakɛda min ka ko don
			2033	2043	2053	2063		
1	PIB jiidili (%) TCAM	4,9	11,9%	10	10	10	INSTAT/DNPD	INSTAT/DNPD
2	Musaka donnen hake mumɛ (PIB % la)	24,6	19,7	41,2	51,3	61,8	Laselisɛben	INSTAT
3	PIB labɛncogo (PIB)						Laselisɛben	INSTAT
4	- Nafasɔɔsira folo	35,6	30,8	25,8	20,8	15,8		
5	- Nafasɔɔsira filanan	19,5	25,2	30,2	35,2	40,2		
6	- Nafasɔɔsira sabanan	36,7	36,2	36,2	36,2	36,2		
7	Iziniw ka fɛn dilannenw ta fan PIB la (%)	6,44	11,44	16,44	21,44	26,44	Laselisɛben	INSTAT
8	Bololabaarakɛlaw ta fan PIB la	24,2	26,5	29	32	35	Sɛgɛsɛgɛli laselisɛben	CPS-SICAEPIP
9	Tungarankew ka wari cilen hake (sefa wari miliyari la)	507,6	1015,2	2030,4	1500	900	Laselisɛben	CPS-CI
10	Sɔɔko musakabo (PIB % la)	31,7	55,6	69,2	70,4	80,5	Laselisɛben	INSTAT
11	Turisimu sɔɔo (miliyon na)	-	985	1400	2000	3000	Annuaire statistique	DNTH
12	Seko ni donko ta fan PIB la	1,3	2	2,30	3	3,60	Annuaire statistique	CPS/CJ
13	Jura hake	50,4	53,4/65	70	65	55	Laselisɛben	DGDP
14	IDE hake (miliyari la)	290,1	606,4	1212,8	2425,6	3032	Laselisɛben	CPS/CI
15	Siraba dirannen hake (%)	4,02	8,5	16	32	64	DGR ka Laselisɛben	DGR/CPS/ETC
16	Siraba min ka kan ka dilan (KM la)	40	1000	1000	1000	1000	DGR ka Laselisɛben	DGR/CPS/ETC
17	Negɛsira dilannen hake (km)	643	1200	1800	2100	3000	SOPAFER ka Laselisɛben	SOPAFER/ETC
18	Jikansira hake (km)	1308	1600	1800	2000	2334	COMANAF ka Laselisɛben	COMANAF/ETC
19	Minɛnw bɛ nafaboyoro minnu na (mansin) (a caya)	69,1	111,8	184,2	303,9	501,5	DNDR ka Laselisɛben	DNDR
20	Suman sɔɔota hake (tɔni miliyon hake)	10,288	15,500	23,405	35,341	53,365	EAC ka Laselisɛben	CPS/DNA
21	Fɛɛɛ kura ni lakurayali min kɛra (%) la senɛkelaw fɛ	30	80	100	100	100	IER ka Laselisɛben	IER

22	Kɔri hake min sɔrɔla (toni na)	690	1 570	1 670	1850	2000	DNGR ka Laseliseben	DNGR
23	Sogo hake (Toni na)	99,7	275,3	508,2	938,1	1 731,5	Laseliseben	DNPIA/ CPS SDR

N°	Jiralan togo		Tayoro nafa 2023	Lajini nafa				Segeɗɗegeli sarɗoɗo	Cakɗa min ka ko don
				2033	2043	2053	2063		
24	Nono haɗe min farala ɗogon kan (Toni na)		13,6	22,8				Laseliseben	DNPIA/ CPS SDR
			165,6	212,1	275,2	338,7			
25	Bagandumuni yoro labennenw	Meterekene (tari la)	630,9	2 120	3 320	4 520 0	5 720	Laseliseben	DNPIA/ CPS SDR
		Lamini haɗe	46	106	166	226	286		
26	Kuran sarɗi haɗe		55,8	82	90	100	100	Laseliseben	Kuranko Minisiriso
27	Kuran boli (MW la)		587	2397,1	5078,2	8271,9	13474,0	Laseliseben	CPS/MEE
28	Panokuran dili		7,2%	59,9%	59,9%	59,9%	59,9%	Laseliseben	CPS/MEE
29	Kuranjuru (KM la)		10,9	12,9	14,9	16,9	20	Laseliseben	CPS/MEE
30	Kuran lakurayataw haɗe kuran ɗagaminen kono		11,3	40	50	60	70	Laseliseben	Kuranko Minisiriso
31	Kalanso haɗe min jora (caya haɗe)			50	100	150	200	Laseliseben	CPS/SE
32	Safekalanso haɗe			5	2	2	2	Laseliseben	CPS/ SE
33	Denmisen haɗe min togo sebenna kalanso folo la, n'u bee sera o folo in dan na ni kalanje, sebenni, jatebo ani interineti donniya ye		-	80	90	100	100	Laseliseben	CSP/kalanko
34	Kalanden haɗe min ye safekalanso ni cemancekalanso seereyaseben sarɗo STEM bolofara la (%)		-	40	45	50	60	Laseliseben	CSP/kalanko
35	Faantanya warali haɗe (%)		43,9	32,0	25,0	16,0	10,0	Laseliseben	INSTAT
36	Sarɗo/ jekun		2517	3048	5 000	8 110	13 900	Laseliseben	INSTAT
37	IDH		0.428	0.550	0.650	0.750	0.880	Laseliseben	INSTAT
38	Baarantanya haɗe		6,4	7,3	7,0	6,4	5,2	Jateminiseben	ONEF
39	Si kuntaala haɗe k'a damine bagedon na		58,6	62	70	73	76	EDSM	INSTAT/CPS
40	Mogo sataw haɗe (mogo 1000 na)		9,0	5,1	4,8	4,0	3,2	EDSM	INSTAT/CPS
41	Denminsennin sataw haɗe (mogo 1000 na)		54	25	15	9	5	EDSM	INSTAT/CPS
42	Dogotorsoro haɗe ka keɗe noi mogo furaketa haɗe ye		93	100	100	100	100	DPM	DPM/DGSP

N°	Jiralan tɔgo	Tayɔɔ nafa 2023	Lajini nafa				Segeɛɛgeli sɔɔɔɔɔ	Cakɛda min ka ko don
			2033	2043	2053	2063		
60	Mogo hake min be interineti 6 Mo (%) sɔɔ	62,81	80				Laselisɛben	CPS
			7	5	2,5	2,5		
61	Jamanaden hake min be keneyako deme sɔɔ banaw waati (AMO, RAMED, keneya deme)/ RAMU (%)	21,90	32	42	52	62	San laselisɛben	DNPSES

NB : Baara keɔcogo jiralan kunbabaw katimu min be Mali sɔɔɔko ni sigida n'a lamini yiriwali kama san 2063 kɔɔ, o be lajiniba dɔ jira jamana ka sinijɛsigi kama. Lajiniw te sɔɔ fo musakaba ka don jɔliw, kalanko, jininiw ani yiriwaliko la. Mali ka kan fana k'a jɛsin sigidako ni sɔɔɔko gɛɛyabaw ma, i n'a fo faantanya, jiriw tigeli ani ja. Lajini in te se ka waleya ka jɛfo lakana, politiki basigili ani mara keɔcogonuman ka sabati.

MALI KA LAJINI

SAN 2063

**DAKUN SABANAN
KUNTILENNA KERENKERNENW
LABENNI**

I. FAN SABANAN FƐƐƐƐW TIGƐCOCO LABENNI ANI LAJINI IN WALEYALI DAKUN

3.1. FƐƐƐƐW TIGƐCOCO

437. Yiriwali kuntaalajan fƐƐƐƐw labenni kun ye ka bilasiralikanw latige walasa ka Mali ka yiriwali kuntaalajan sɔɔɔ. Tɔɔɔ na, ni lajini in labenni miiriya kun ye ka jininkali jaabi ko « An b'a Ɛ ka taa min? », fƐƐƐƐw tigecoco labenni be jaabi di ni jininkali ye ko «An be taa cogo di ? » O fƐƐƐƐw be sira jir'an na ka bɔ cogo kɔɔɔ la ka lajini waleyali ma.
438. FƐƐƐƐw tigecoco jirali be da segesegeli temenenw jaabiw kan, fƐƐƐƐw segesegeli ani ko ketaw labenni ka ben sini ma jɔli. FƐƐƐƐw tigecoco jirali kera baarakejekulu kɔɔɔ ni fƐƐƐƐko jininkaliw keli ye lajini fanw sɔɔɔli kan ani ka jaabi bennenw ƒɔ.
439. Lajini fƐƐƐƐ minnu be duguma, olu kelen-kelen bee kama, lajini kerɛnkerɛnnenw ni waleyali porogaramuw jiralen don nin cogo la :

Lajini kuntaalajan fƐƐƐƐ 1 : Jamana yeremahɔɔɔnyalen, min be kelenya n'a ka laadalakow ni diine suguya caman na

Lajini kerɛnkerɛnnenw	FƐƐƐƐ tigelenw
<ul style="list-style-type: none"> • Ka sɔɔɔdasiw laben ka ɔɔɔ u ka se ka jamana lakana • Ka sɔɔɔdasiw ka seko yiriwa iziniko siratige la • Sɔɔɔdasiw ka se ka jamana lakana diɔɔ fan bee • Ka ke bi keleɔbɔlo ye min labennen don kosɔɔɔ walasa ka keleɔw ɔɔɔsigi walima k'u bali diɔɔ fan bee 	<ul style="list-style-type: none"> • FDS ka sekow sinsin ni mɔɔɔɔw ani minɛnw ye, Jamana lakanani sira numan ; • FDS ka kɔɔɔɔsigi seko ni dɔɔɔko ani fƐƐƐƐw miiriya tali sinsinni; • Jekabaara yiriwa ni jamanaw ye minnu fanga ka bon lakanako siratige la, walasa ka Mali ka yeremayɔɔɔɔnya makaran; • Jekabaara yiriwa ni kerɛɛɛɛjamanaw ye lakanako siratige la, (AES ani jamana werɛw) ; • Lakana ni yiriwali baaraw sinsin jamana dancɛw la ni kerɛɛɛɛjamanaw ye; • Jamana sɔɔɔdasiw ka yiriwali baara fana ke (sigida ni sɔɔɔko ani kenɛya baaraw...); • Kisɛw, marifa fɛgɛmanw ani sɔɔɔdasiw ka minɛnw werɛw dilanni; • Kelekelanbaw ni bolifɛn dilanni yiriwa iziniw na; • Sanfɛkelekelanw dilanni yiriwa (keleke elikɔɔpiteri, misili min se ka pan ka bɔ gun dɔ la ka se dɔwɛɛ la, doroni adw.) ; • Keleɔbɔlo dɔ sigili senkan min be se ka jugu bali.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka jatigɛwale ni ɔɔɔngatawale damatɛmɛnen ban pewu 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasɔmini fƐƐƐƐw, murutiliw ni keleɔw ani ben sabatili baaraw sinsin; • Lakana tigilamɔɔɔɔw kalanni n'u ka sekow sinsinni ka keɔɔɔ ni jamanadenmurutilenw ka bagabagaliw ye;

	<ul style="list-style-type: none"> • Diineko diplomasi waleyali yiriwali; • Geleyaw kuli jamanadenw fe jatigewale ni nangatawale kera minnu garisegge ye; • Mogow donni jogon na ani baara dili yowow la keke be yow minnu na • Sariyaw sinsinni minnu be marifa fegemanw ni kise fitininw feereli kon.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka ben ni kelenya sabati sigidalamogow ni jogon ce 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka jogonumanya kalan bolodalen do sigi senkan; • Ka laadalafangaw jowow bonya kokura sigida marali ni fokabenw na; • Ka fasokanw don bala kokura ; • Ka ben sinsin sigidaw ni jogon ce, u suguya mana ke fen o fen ye; • Ferew sigili senkan walasa diinertemogow da ka don jamana kunkankobaw la; • Diine bilali fokaben mogow ni jogon ce ani yafa diine kelen kon walima diine fila ni jogon ce o minen kon; • Ka laadalakow ni taabolow cayali ke kumajogonya ni fokaben sira ye; • Ka ben ni kelenya kuntaalajan ferew yiriwali porogaramu sigi senkan; • Keke kofe dilanni ni yiriwali porogaramuw boloda ; • Ka sigida jekuluw ni jamana jerejekuluw ka sekow sabati, ka fara denmisenw ni musow ka jekuluw kan, walasa u ka se ka u sen don fajokonkow kunbenni ni ben sabatili la ; • Ka ferew sigi senkan walasa ka ben hakilina sabati yiriwali taabolo bee la.

Lapini kuntaalajan fere 2 : Jamana min maracogo ka pi

Lapini kerengerennenw	Fere tigelenw
<ul style="list-style-type: none"> • Ka jamana ka mara ni jemogoya sinsin • Ka jamana ka yiriwali ferew sinsin 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka jamana jo min fere ka bon n'a na ni yiriwa ye • Ka jelenya ni jatebo yiriwa jamana fe; • Ka bejefanga jusigilanw sigi senkan; • Ka jemogoya ni ferew bolodali sinsin politikiko siratige la; • Ka jerejekuluw ni laadalafangaw bila u bilayoyo la bejefanga (demokarasi) taabolo ni jekabaara hakilijagabo yiriwali la ; • Benkanseben do tali jamana kunkankobaw kan; • Ka mara kegogo numan sabati soroda kerengerennen ma ka nesin kenyerew ma (dugujukowfenkow, tajiko/petowli, kuranko, keneyako, kalanko...adw.) ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Sekorow ni jamana ka dugujukorofencakɛdaw, taakaseginkow yiriwali, ka fenw dilan walima k'u bayelema jamana ka soroboda kerɛnkerennɛw na, ka kenyerɛyew sendon o baara la ; • Fɛɛɛ kerɛnkerennɛw ta soroboda kerɛnkerennɛw kama; • Ka fɛɛɛw sabati soroko labɛnni na ani sorokoba sabatili kama ; • Sigidaw horonyali ni sigida nafolomafɛnw yiriwali ye ; • Jamana ka nɛmɛgɔya sinsin sorosira kerɛnkerennɛw labaarali la; • Musaka donni sɛnɛfɛn suguya caman na ani fen kuraw; • Ka jamana ka seko sabati a ka se ka yiriwaliw, gɛlɛyaw ani yelɛmaw nɛsigi (soroko donniya ni fɛɛɛtɛge kolɔsili).
<ul style="list-style-type: none"> • Ka yiriwali bolodacogo ni soroko nɛnabɔcogo nɛ 	<ul style="list-style-type: none"> • Seko ni donko yiriwa fɛɛɛw labɛnni siratige la ; • Seko ni donko sinsin jamana ka jatebokow siratige la ; • Mali ka 2063 laɲiniw ni jamana dukolo labɛnni baaraw bɛɛ wale (SNAT), ka kɛɲɛ ni baarakɛnafolo politiki bɛnkan ye ni nin bolodacogo sɛbɛnw kuntilenna n'u ka fen caman yelɛmani porozɛw ye ; • Ka forobanafolo labaaracogo nɛ; • Jamana politikitɔnw ka baarakɛcogo n'u ka jɛɲɔgɔnya sabatili ; • Jamanadenw ka korɛw donni yiriwali politiki ni fɛɛɛw kɔɔ.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka forobacakɛdaw baarakɛcogo lakuraya • Ka cakɛda numan kɛ jamana kɔɔ, min bɛ baara kɛ ni ɛntɛrinɛti ye, jɛlɛnya kɔɔ ka nɛsin jamanadenw ma 	<ul style="list-style-type: none"> • Maracakɛdaw taabolo n'u lasoroli bɛɛ nɔgɔyali an'u kɛli ni kunnafonifɛɛɛkuraw ye ; <ul style="list-style-type: none"> • Baarakɛlaw maracogo numan ka kɛɲɛ ni bi ta cogo ye ; • Fangabondaw tilali ni jamana cakɛdaw sɛnboli poilitiki la; • Mara kɛcogo sinsin barakɛlenw jaabi ni cakɛdajɔyɔɔ kan ; • Sigikafo sabatili yelɛma minnu bɛ senna kan ani diɲɛ bɛ na baarako kan ; • Jateminɛ kɛcogo do sigili senkan ; • Musakabɔw fanga doɲɔyali ni fɛɛɛ kuraw ye ; • Baara kɛcogow min bɛ na ni mɔgɔw ni ; • Nɛmɛgɔya, jatebɔli, jamana politiki kiimɛni yiriwali ni ladamu, lafaamuya in sariya tali ye ; • Jɛɲɔgɔnya ni danaya sinsinni jamana cakɛdaw ni jamanadenw ni nɔgɔn ɛɛ.

<ul style="list-style-type: none"> • Ka kiiriko ni hadamadenw ka josariyaw yiriwa • Ka kiiritigesow kan dannaya sinsin ani k'a kecogo ne 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka kiiriko ni hadamadenw ka josariyaw yiriwa ; • Ka kiiritigesow surunya jamanadenw na; • Ka baaranogonya sinsin jamana kiiritigesow ni diine sariyatigiw ani laadalafanga sariyatigiw ni nogon ce ; • Ka kiiriko baara ke ni kunnafonifalenfeerekuraw ye ; • Ka yuruguyurugu keleli, faso nafolo janamuni, jatigewale, janamifenw, enterineti kan kojugubakelaw ani jamanaw ce kojugukelaw, olu keleli sariya don bala ; • Ka kiiriko cakeda do sigi yiriwali ni fokaben kama ; • Kiiritige ni kasoladon ka ben dije sariyaw ye ; • Ka se ka Kiiritigelaw ani cakeda were minnu nesinnen be kiiriko ma, olu lasocogo laben ; • Ka kiiritigelaw ka yeremahoronya n'u soroli nogoya bee ma.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka jamana ka politiki sinsin jamana kakan • Ka Mali ka nemogoya sinsin dije seleke naani bee la 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka kumarnogonya sekow yiriwa ani ka jamana ka yeremahoronya lafasa dije konn ; • Bee ka nafa soroli jernogonya caya ka da soroko, laadalakow, donniya ni diineko ani sigida n'a laminiko kan ; • Mako minnu be tali ke lakana ni lafasali siratige la, olu donni dipulomasi netaa kunbabaw konn ; • Ka jamana nemogoya sinsin kenema jernogonw ka demeni labenni na ; • Ka Mali ka nemogoya sabati jamanajekuluw ni kerefe jamanaw na ; • Ka jernogonya suguya kuraw yiriwa yeremahoronya ani a jamana kofolen ka nafaw lafasali kan ; • Mali nemogoya sinsinni Afiriki ka sendonni na dije tonbaw labennina ; • Ka jamana yecogo ne dije tonbaw konn.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka yuruguyurugu ni jamana nafolo sonyali keleli sinsin • Ka kunkow kubbenni feerew sigi senkan 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka jelenya sinsin forobafen labarali la ; • Ka nangili kecogo laben ka nesin yuruguyurugu walew damatemeni ma, ka labaaracogojugu nangi ka fara nafolow ndarakili kan, minnu sorola yuruguyurugu sira fe; • Ka sigikafu ke ka nesin yuruguyurugu walew damatemeni ma, ka nemogoya filiw jalaki ka fara nafolo sonyalenw soroli kan yuruguyurugu walew fe ; • Ka kolosili ni yuruguyurugu keleli feerew laben ka ne ; • Ka forobanafolo labaara ni kunnafonifalenfeerekuraw ye; • Ka kokunben feerew sigi maracakadaw la ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Ka tilennenya hakilina don mɔgɔw la ; • Ka bæε damakεjε sariya la ani mara kecogɔnuman sabati.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka marabolow maracogo ni mara cεmabɔli kecogo jε • Ka jamana yɔɔ yiriwalenw sankɔɔta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka jamana ka mara bolofaraw ni mara cεmabɔli kecogo lajε kura ye ; • Ka yeεmarakafow ni marabolow cakεdaw ka sekow sinsin ; • Ka marabolow ni sigidaw marako yiriwa ; • Ka marabolow ni sigidaw sɔɔko yiriwa ; • Ka baarakεjɔgɔnya yiriwa ; • Ka maracakεdaw ni baarakεlaw lasegin jamana fan bæε la kokura ; • Ka fεεɛw sigi senkan, i n'a fɔ kunnafonifalenfεεεkuraw, walasa ka kunkanseben sɔɔli nɔgɔya ; • Ka fεεɛw ni sirayaw ta mɔgɔw sendonni kan sigida mara la ; • Ka yeεmarakafow ka sekow sinsin baarakεlako ni musakako siratige la ; • Ka jamanadenw sendon mara kecogo la marabolow kɔɔ ; • Sokow ni jεnamaya yiriwali sigidaw la, ani jεjɔgɔnya ni taakasegin sibatili sigida jεmɔgɔw ni jɔgɔn cε ani sigidaw kɔɔ.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka dugukoloko jεnabɔcogo saniya 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka dugukoloko baaraw ke ni kunnafonifalenfεεεkuraw ye ; • Ka dugukolo baaracogo bonya ka keje ni labenw ye ; • Ka dugukolo sɔɔw n'a nafaw bɔ ; • Ka jamana jεmɔgɔya sinsin dugukolokow labaarali la.

Lajini kuntaalajan fεεε 3 : Sɔɔko yiriwalen n'a tagalen jε

Lajini kεrenkεrennenw	Kuntilennaw fεεεw
<ul style="list-style-type: none"> • Ka bolifenko taabolo sabati • Ka jamana kɔɔ duguw ani jamana ni jamana wεεw kala jɔgɔn na 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka bolifensiraw laben k'u jke kura ye (dugumabaw, negesiraw, jikansiraw, ani pankurunsiraw) ; • Ka jamana, marabolow, sigidaw sirako ani sirabaw caya; • Ka jamana ni marabolow negesiraw caya ; • Ka bajoliba ni senegali baba kan bolila fanga bonya; • Ka pankurunjiginyɔɔw laben ka jε ani ka pankurunnataamako cakεda dɔ sigi; • Ka sigida fεεεw yiriwa ni sigida minenw donni ye jɔliw la; • Taamakow fεεεw yiriwali ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Bolifenkow bilali senkan walasa ka demɛ don sɔɔko la; • Bolifenko fɛɛɛ caman bilali senkan; • Ka fensɔɔɔɔɔ kuraw jɔ ni fɛɛɛ kuraw ye; • Ka pankurunsira numan yiriwa ; • Ka bolifensiraw caya walasa k'u jɔɔɔ sabati i n'a fɔ marabolow ka bolifenko yɔɔ; • Ka kunnafonifalenfɛɛɛkuraw yiriwa marabolow la.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka sɛɛɛ, bagan ani jɛɛɛko yiriwa walasa Mali ka yɛɛmahɔɔɔnya ka sabati baloko siratigɛ la 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka sɛɛɛkeyɔɔɔ, baganmarayɔɔɔ ani mɔnnikeyɔɔɔ yiriwali sabati, k'u lakana walasa ka waatiyelema kɔɔɔlow kunben ; • Sɛɛɛko baarakɛcogo geleyaw dɔɔɔyali ni sɛɛɛfenw sɛɛɛcogo labenni teliya ye ; • Ka sɛɛɛkemansinko fanga bonya ni minɛn numanw ye minnu bɛ bɛn sɛɛɛ ni sigida n'a lamini ma ; • Ka sɛɛɛkɛminɛn dilanyɔɔɔ n'u farajɔɔɔnkanyɔɔɔ sigi senkan ; • Ka sɛɛɛko fɛɛɛ dɔ sigi senkan togoda yiriwali kuntaalajan kama ; • Ka jɛɛɛniw ni kalanko baaraw fanga bonya ni sɛɛɛfenw dilanni n'u yiriwali fɛɛɛw ye walasa ka togoda yiriwali magow jɛ ; • Ka dɔ fara sɛɛɛ sɔɔ kan ni si suguya numanw ye ani ka suguw sɔɔɔli nɔɔɔya ; • Ka musaka caman don sɛɛɛko la ; • Sɛɛɛkɛdugukolow lakanani bɛ na ni sɛɛɛkelaw ni sɛɛɛfenw lakanani ye ; • Sɛɛɛko siratigɛ la, ka baara kɛ ni iziniw ye ; • Ka kokuradonni ni fɛɛɛ numanw ta k'u waleya ; • Ka baganmisɛnnin ka bana silatunun (PPR) ni ka baganbaba keɛɛli fanga bonya ka fara baganbabaw kan minnu bɛ yelema mɔɔɔ fe ani banakunbɛnfuraw dilanni n'u feereli kɛɛɛjamanaw ni diɛ bɛɛ kɔɔ ; • Ka sɛɛɛ musakako sabati ; • Sɛɛɛko bolofara minnu sɔɔ ka bon, ka sinsin olu kan walasa dɔ ka fara sɛɛɛkelaw ka sɔɔ kan, ka sɛɛɛfenw sɔɔɔli n'u nafa bonya sira bɛɛ kan ka bɔɔw dɔɔɔya ; • Baganw ka se ka sanga ni tow ye suguw bɛ la ; • Ka hadamadenw ka sekow sabati ani ka jɛɛɛniw ni kokuradonni fanga bonya sɛɛɛko siratigɛ la;

	<ul style="list-style-type: none"> • Senε yiriwali kuntaalajan misaliw sabati ; • Ka kuran labaaracogo sabati senεko siratige la ; • Sɔɔsiraw yiriwa minnu nafa ka bon feereli ani baloko siratige la n'u be se ka nsanga ni tɔw ye sugubaw la; • Ka senεfenkalaw ni bagannɔɔɔw labaara ka ɲε ; • Ka baarako yiriwa senεko siratige la.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka dɔ fara jamana kuran hake kan • Ka kuranko sabati 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka kuran dilanni feereɁw ni porozew yiriwali walasa ka kuranko sabati ; • Ka ɲinini ni kuran lakurayata yiriwali porogaramu fitiniw ni belebelebaw boloda ; • Ka kuran dugumada musako n'a yiriwali ɔɔɔya ; • Ka kuranko yiriwali feere ɲɔɲɔɲ dɔ boloda min kuntaala ye san tan ye ; • Ka kuranko labaaracogo lasaniya ; • Kuran min bɔ bɔ ji la, k'o sira yiriwa ani sira werεw minnu sɔɔɔ ka di i n'a fɔ nikileyeri ; • Ka baarajɔɔɔnya ke ni jamana werεw ye kurano siratige la ; • Ka kuran lakurayata minεnw dilanni yiriwa iziniw na ; • Ka seko werεw yiriwali kuranko siratige la.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka sɔɔɔko sinsin iziniw kan • Ka iziniw yiriwa sɔɔɔɔsiraba ta fan fe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka iziniw yiriwa minnu be sigida fen bayelema ; • Ka dugujukɔɔɔfenbɔcakεdaw yiriwa ni dugujukɔɔɔfenw bayelemani ye ; • Marabolow ka sɔɔɔko yɔɔɔ kεrenkεrennenw yiriwali, sɔɔɔko, izini yɔɔɔw ani senεfenw senεyɔɔɔw, k'u sinsin sɔɔɔko siratige layidu talenw kan, minnu seko ka bon yiriwali ni baarakeyɔɔɔw dabolli la, ani ka tali ke mara kelen-kelen bεε ka nafaw n'u ka nafolo sɔɔɔcogo kan ; • Ka bɔ boloalbaarako la la ka taa iziniko la walasa ka fen caman dilan ; • Ka fen ɲuman n'a caman dilanni sinsin iziniw na, sariya kɔɔɔ ; • Ka izinibaw caya ni k'u yiriwa ; • Ka fenw dilanni sabati miunnu be se ka sanga tɔw ma; • Ka demε don cakεdaw ma minnu be se feereɁw sɔɔɔ iziniko la don nataw la ; • Ka feereɁ ɲɔɲɔɲw tige dilanni hukumu kɔɔɔ ; • Ka ba don iziniko n'u ka sangajɔɔɔɔnma na ; • Ka iziniw yiriwali feereɁw sigi senkan dugubaw ɲaman bayelemani kama.

<ul style="list-style-type: none"> • Ka dugujukɔɔɔfenw suguya caya ani k’u don sɔɔɔko la 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka Mali dugujukɔɔɔfenw lakodɔn ani k’u sɔɔɔyɔɔ jɔnɔnɔw dɔn Mali dugukolo kɔɔɔ ; • Ka dugujukɔɔɔfenw jɔnini fanga bonya Mali dugukolo fan bɛɛ la ; • Ka kalanw yiriwali dugujukɔɔɔfenko ni tajiko baaraw kan (dugujukɔɔɔfenbɔɔcogo kalanso) ; • Dugujukɔɔɔfenko benkansebenw kɔɔɔsili numan ani sɛgɛsɛgɛli barika bonyali cakɛda wɛɛ fɛ ; • Ka baarajɔɔɔnya sinsin Mali dugujukɔɔɔfenko cakɛdaw ni kenyerɛye cakɛdaw cɛ ; • Ka yamaruyaseben sɔɔɔ ka jɛsin dugujukɔɔɔfenw jɔnini n’u sɛgɛsɛgɛli an’u boli ma ; • Ka dugujukɔɔɔfenw boli cakɛda sigi sigidaw la minnu bɛ sigina n’a lamini lakana ; • Ka bololasanubɔ baara kɛcogo labɛn ka jɛ ni ka sanubɔyɔɔ fitininw yiriwa ; • Jɔnini ni nafaboli sabatili dugujukɔɔɔfen kɛɛnkerɛnnenw siratige la ; • Yɔɔɔw kɔɔɔsili n’u labenni dugujukɔɔɔfenbɔ baara kɔfɛ ; • Ka dugujukɔɔɔfenw bayɛɛmayɔɔw yiriwa ; • Dugujukɔɔɔfenko baara suguya caman kɛli.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka kunnafonifalenfɛɛɛkuraw ta bala ni TIC kɛ yiriwa tɛmɛsira ye • Ka fɛnsɔɔɔsiraw yiriwa ni fɛɛɛ kuraw ye • Ka kɛ farafinna jamana ye min bɛ tɛkinoloji matarafa kosɛbɛ 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka sigida kunnafonifalenfɛɛɛkurakow yiriwa; • Ka enterineti sɔɔɔyɔɔɔsow yiriwa ni ka TIC sɔɔɔli nɔgɔya; • ka yɔɔɔ dɔ jɔ jamana dugukolow kunnafoniw n’u sɔɔɔfanw kan (INDG) ; • Jamana ka porogaramu dɔ sigi senkan a ka sanfelaw kama ; • Ko kura minnu bɛ kɛ TIC siratige la, olu nafaboli walasa ka kalanko, keneyako, bolifenko, jagoko, mara kɛcogo, ani cakɛdaw maracogo siratigew jɛ ; • Ka sɔɔɔko dɛmɛ ni kunnafonifalenfɛɛɛkurakow ye ; • Ka kunnafonifalenfɛɛɛkurakow kɛ sababu ka se ka jɔgɔndaw kɛ, cakɛdaw lakurayaliw ani sɔɔɔsiraw ni bololabaaraw yiriwa ; • Ka fɛɛɛw tigeli sabati nanotɛkinoloji, orobo, dugukoloko, hakili dilannen ani yɔɔɔ koloma wɛɛw la ; • Sɛgɛsɛgɛli jɔnɔnɔw ni waleyali kɛ ka t’a fɛ, seko ni dɔnko siratige siratige la ; • Ka INDG labaara dugukoloko ni jatebɔ kunnafoniw jɛli kama ; • Ka jamana sanfela porogaramu waleyali ni satelilitiw bilali te sanfɛ ; • Ka safɛkalansow ka seko ni dɔnko sabati walasa ka IA seko ni dɔnko yiriwa ; • IA ka kokuradonniw sɛgɛsɛgɛli minnu bɛ sɛnɛ, iziniko ani cakɛdaw mago jɛ ; • Ka jɔninikalanyɔɔw ni kokuradonyɔɔw yiriwa ani cakɛda kuraw daminɛni teliya ; • Ka jɔgɔndan kɛcogow yiriwa walasa ka kunnafonifalanfɛɛɛkuraw dilan ; • Ka fɛn kuraw sigi senkan kunnafoniko siratige la, walasa ka kunnafonidi ni jago nɔgɔya enterineti kan.

<ul style="list-style-type: none"> • Ka bololabaara, turisimu ani seko ni donko ke yiriwa sira ye 	<ul style="list-style-type: none"> • Deme don turisimu feere w la minnu be sigida ka seko ni donko, laadalakow ani sigida bololabaaraw jira; • Ka seko ni donko cakɛdaw yiriwa ; • Ka jamana ka laadalakow laben k'u lakana ; • Ka seko ni donko dipulomasi yiriwali ; • Ka cakɛyɔɔw yiriwa minnu be deme don turisimu, seko ni donko ani bololabaara ma (bololabaaraduguw, bololabaarakalanyɔɔw, adw.) ; • Ka turisimu, seko ni donko ani bololabaara labarali sariyaw laben ka ne ; • Ka turisimuko yiriwa ; • Ka turisimu, seko ni donko ani bololabaara sɔɔɔɔ fanga bonya ; • Deme don seko ni donko ma min kecogo ma laben ka bila ni hakilijagabɔ, netaa ani min be ben a mogow ma ; • Ka turisimu, seko ni donko ani bololabaara ka yelemanni nɔgoya ka taa iziniw ta fan fe ; • Ka Mali laadalafenw dilanni fanga bonya, an ka jamana ni dije jamanaw mago be jo minnu na kosebe ; • Ka nɔgɔnda caya sigida minen dilannenw ni nɔgɔn ce (turisimu, seko ni donko ani bololabaara) ; • Ka feere tige walasa sɔɔɔɔsira misenninw sekow yiriwa kerenkerennenya la, k'u ka fen dilantaw caya.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka musaka sɔɔɔsiraw caya sɔɔɔko siratige la 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka nafolo dalajeli fanga bonya kɔnɔna na (bilankɔɔ, enpo sarata dɔgɔyali, wari yelemanni musaka jiginni, o n'a nɔgɔnnaw) ; • Musaka sɔɔsira weere yiriwali kɔnɔna na (jekabaara (PPP), tungarankew ka wariciw...) ; • Ka juruko feere numanw sigi senkan ; • Ka sɔɔ bɔcogo kalanw ke sɔɔɔɔlaw kun, jamanadenw fana sen be o la ; • Ka feere numanw tige walasa cakɛdaw ka wari sɔɔ bankiw la nɔgoya la ; • Musaka sɔɔsira kuraw sɔɔ kɔkan, i n'a fo NBD/BRICS (Yiriwali Banki Kura) ; • Nafolosɔɔyɔɔɔ do sigi min ka baara ye marabolo walima farafinna be ta ye ; • Nafolosɔɔsira kura ni baarakɛcogo numan sɔɔli, wariko bankiw, yiriwali bankiw ani sɔɔɔɔlow sanyɔɔ n'u feereyɔɔɔ ; • Ka sariya do sigi senkan ani ka hadamadenw ka sekow yiriwa ka nesin baarakenafolo labaracogow ma ; • Ka sɔɔko politiki numanw laben k'u waleya walasa ka baarakenafolo yiriwa ni k'a sabati.

Lajini kuntaalajan fεεε 4 : hadamadenw ka yiriwali

Lajini kerεnkerεnnenw	Kuntilemma kerεnkerεnnenw
<ul style="list-style-type: none"> • Ka fεεεw tige minnu be na ni mεgεw ye yεεw la minnu mεgεw man ca ani yεεw minnu sεε ka dεε • Ka fεεε lakika ta marabolow yiriwali kama 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka sεε yiriwali fεεεw ta ni sigidaw ka nεgoyasiraw ni nafaw tali ye bala ; • Ka mεgεw di marabolow ma, walasa k'u ka sekow nafabo ; • Ka baarasεεsiraw dayεε minnu sεε ka bon siratige la, jama ka dεε yεε minnu na ani yεε minnu ka sεε ka dεε ; • Demε don ka jεsin marabolow sankεεtali ma minnu be se ka sanga ni tεw ye n'u be se ka yiriwa kuntaalajan sabati ; • Ka jama caya ka taa a fe marabolow bεε kεε, sigida lafali porogaramuw sira fe waati kεε ; • Ka baarakeyεεbaw ni jininikεεbaw ke jamana marabolobaw la ; • Ka fεnsεεsiraw jεε ani ka minεnw di marabolow la ; • Ka jama caya n'a keεcogo jateminε yiriwali fεεε bolodali la (sisan ni waati jan kεε) hake bεε la ani sεε sira bεε fe ; • Ka jamanaden bεε sendon jamanaden hake jateminεni na, dugubaw ni dugukoloko bolodacogo kopεw na ; • Ka fanga don jamana marali fεεεw labenni na, kerεnkerεnnya la jamanadenw ka bεεεε, tungarankew ani dugubaw labεεcogo fεεεw.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka jogεnumanya sankεεta jamanadenw ni sigidaw la ani ka fasodennumanya sabati 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka jamanadenw ka taabolow, u ka dεnniyaw ani u ka walew sinsin jamana nafaw n'a sariyakolow kan, bεεεfanga, jamana taamasiyεnw bonya ani ka jamana ka jεnamaya jεminε sariyasebεnw bonya ; • Jamanadenw ka jogεnumanya ni fasokanu barika bonya min sinsinnen be taabolo numanw ani forobakow jεnaboli numan kan ; • Ka fasodennumanya kalan ke an ka dugumakalansow ni sanfekalansow la ; • Bεεεεε numan yiriwali, jinini ani sigida sabatili jamanadenw ka fasodennumanya ni jamanaden numan kan ; • Ka kunnafonidaw ni bεεεεε kεεεεε jateminε ; • Ka fasoden bεε sendon a ka sigida yiriwali baaraw la ; • Ka baarakeyεεεε sabati marabolow ni jamanadenw ni jεεεεε ; • Ka kokuradonni ni jεkabaara hakililata sabatili ; • Ka demε don jamanadenw ka fasodennumanya wale dabεlenw ma.

<ul style="list-style-type: none"> • Ka sigidamogow damakene ni ka faantanya dogoya ani ka sigida soroko sabati 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka sigida lakanani dakun do sigi senkan min be kologeleya ni beejefanga sabati ani ka jengogonya ke jamanadenw ni jogon ce ; • Ka sigida lakanani porogaramuw sinsin ni k'a lase jamana fan bee la ; • Ka forobanafolo labaara jelenya konon ni sigidaw bee ke kelen ye walasa ka damakenebaliya keke ; • Ka do fara cesiriw kan walasa ka do bo ce ni muso danfarali la ani sigida cakeda jonjonw lasoroli ; • Ka sigida yiriwali baaraw sabati ; • Ka denkerefe keleli feerew tige ; • Ka soroko tilacogo numan feere sinsin ; • Ka nininikeyow sigi senkan sigida yiriwali kama.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka baara jenama dabo 	<ul style="list-style-type: none"> • Baarakelaw ka seko ni donko berebenni ka keje ni cakedaaw ni sorobola werew ka nininiw ye ; • Ka musakaba don denmisenw, musow ani mogog fangadogomanw kalanni n'u ka baarako la ; • Ka baarasorow siraw dayele ani ka denmisenw, musow ani mogog fangadogomanw kalanni n'u ka baarako sabati ; • Ka sekow yiriwa walasa ka seko ni donko siraw sigi senkan minnu be soroko ni sigida yiriwali kuntaajan sabati ; • Kunnafoniw dalajeli n'u jenabocogo numan denmisenw ka baarantanya ni baara kuntaalasurun kan.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka kalanko siratige numan sigi senkan, berebennen ani min be bee lajelen nafa ani ka donniya nininiw yiriwa kalanko siratige la min kerenkerennen don kosobe 	<ul style="list-style-type: none"> • Donniyaw lasecogo la, ka sinsinni ke seko ni kecogo ; • Ka sanfekalansow ni IES werew dayele marabolow la ; • Ka jengogonyaw yiriwa sanfekalansow ni cakedaw ni jogon ce walasa ka kalandenw bolo don baara la ; • Ka benjengonya sabati jinini n yiriwali ce ani kalanje ni baaradege ce ; • Ka dugumakalansow ni sanfekalansow joli n'u labenni porogaramu do sigi senkan ; • Ka kalan numan ni seko yiriwa furakeli sira kerenkerennenw na, furadilanyow ani jagami te fura minnu na ; • Donniya ni seko ni donko kalan kuntaalajanw yiriwali ni donniya ani seko ni donko lisew joli ye ; • Ka porogaramuw/kalanbolodalenw laben minnu sinsinnen be sigida nafaw ni donniyaw kan, kanw, donniyaw ani feerebow, enzeniyeri ani jatebo siratige (STIM) fan bee la ; • Ka donniya nininiw ni baaradegekalaw bereben ni baaraw ni soroko siraw ye ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Ka karamogow ka kalan n'u maracogo yiriwa ; • Ka netaa sabati kalanko ni kalan suguya bee la forobakalansow la ; • Ka porogaramuw laben walasa ka donniya jininiw ni baaradegekalaw bereben baaraw ni soroko siraw ma ani sisitemu kologelaya, kalan ka se ka ke yorow la kele be yoro minnu na ; • Ka feereko ni baarakecogo kalanni don bala walasa ka mogow kalan minnu be se ka baara ke cakedaw la minnu soroko ka bon, sinijosigi baaraw ani fendilan seko ni donko siratige la ; • Ka baarakela jolenw bo an'u (OS) bilasirabagaw ; • Donniya soroko ni hakili dilannen yiriwali ; • Yorow kuraw yiriwa ani minnu be tali sisitemu fan bee la ; • Ka jinini jonjonw ni jinini yiriwa sanfekalansow la ; • PPP yiriwali donniya ani seko ni donko jinini siratige la ; • Soroko donniya yiriwali sigida hakilijagabo siratige la (sanfekalansow, sigida lakodonnenw, jerejekuluw, o n'a jogonaw).
<ul style="list-style-type: none"> • Ka keneyako siratige numan sigi senkan ani ka jamana ka yemahoronya sabati 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka furakeli ni baara numanw dicogo barika bonya ni keneyasow joli ye sigidaw la minnu be se furakelinla kosebe ni minenw b'u bolo walasa ka kakan furakeli fanga dogoya ; • Ka fije banaw ni bana juguw kunbenni n'u furakeli feere numanw sigi senkan ; • Ka musakaba don hadamadenw ka seko ni donko an'u yiriwali la ; • Keneyako baara min sigilen don senkan (RAMU), ka teme n'o baara in ye ; • Ka farafin furaw segesegeli n'u dilanni yiriwa ; • Fura nafamaw ni farafin fura jenamaw dilanni yiriwali sigida la (MTA) ; • Porogaramu jelen do sigili senkan, ka kunnafoniw di banakunben ni keneyako ani balodese kan ; • Keneyako sabatili porogaramuw waleyali ; • Keneya ni sigidako baaraw ke ni kunnafonifalenfeerekuraw ye (ka furakeli ke bolobosira fe, RSU, adw.) ; • Ka bolocifuraw dilanyoro do jo ; • Ka feere kologelenw sigi senkan minnu be se ka keneyako geleyaw kunben.

<ul style="list-style-type: none"> • Ka dugubaw dilan ka jeda numan d'u ma ka keje ni bi taw ye 	<ul style="list-style-type: none"> • Saniya ni jenamaya kecogo numan sabatili dugubaw kono ; • Ka sow numanw soroli nogyo jamanadenw minnu ka soro man bon ; • Ka dugubaw laben ka je walasa k'a ke soro ni yiriwali sabati ; • Ka sow yiriwali porogaramubaw damine walasa ka dugubaw bonyacogo kolosili ; • Ka musakaba don forobacakedaw sorocogo n'u kecogo numan na, sigidako ni soroko ani bolifensirako la ; • Ka faaba kura jo ; • Ka jesi gi ke dugubaw bonyacogo la ni sow joli ye ka taa sanfe.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka feere wige walasa ka musow ka yeremahoronya sabati soroko siratige la keneyow ni kalanso lasoroli nogyo 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka ceya ni musoya jatemine mara kecogo numan na jamana politiki ni lakurayaliw ani baarakenafolo la, ka jatemine ke fana mara cemaboliko ni cakedaw bolofarako la ; • Ka geleyaw wuli minnu be dan sigi musow sendonni na ; • Musow ni musojekuluw ka tonw sendon fejogonkow kunbenni n'u jenaboli la ; • Musow sendon sigida baara la, ka fara u ka kalan kan, u ka yeremahoronya soroko siratige la, u ka dugukolo ni juru soroli ; • Ka keneyaso, kalan ani baaradege soroli nogyo musow ni npogotigiw ma ; • Ka feere kuraw caya sow kono walasa ka togodalamusow ka baaraw nogyo ; • Musow sendonni sorobo ni baara soroli ani fensorow siraw la.
<ul style="list-style-type: none"> • Ka denmisew ke yelma ni jamana kelenya sinsinbere ye 	<ul style="list-style-type: none"> • Ka denmisew ka baara soroli nogyo, k'u sendon sigida ni soroko baaraw, feere kuraw donni ani baarakenafolo soroli walasa ka baaraw ke u yere ye ; • Ka denmisew ka kalanko yiriya ni kalanyorow joli n'u labenni ye ; • Ka cogoya numanw dabo denmisew sendoncogo n'u ka yiriwali kama, ni do farali ye sorow siraw ni sendon siraw kan ; • Ka ba don farikolonajew la walasa ka jamanadenw ka keneya, baarako, ben ani soroko sabati.

<ul style="list-style-type: none"> • Maliden minnu sigilen don jamana kɔkan, ka dusu don olu la u k'u sendon jamana yiriwali baaraw la 	<ul style="list-style-type: none"> • Jamanaden kalannen minnu be kɔkan, ka olu seginni fɛɛɛ tige u ka se ka na an ka sanfekalansow kalan ; • Jamanaden minnu sigilen don kɔkan, k'olu sendon mara cɛmaboli baaraw la walasa u ka se ka musakaw don jamana yiriwali la ; • Jamanaden minnu sigilen don kɔkan, k'olu sendon Mali politiki nefoli n'a taabolo la ; • Jamanaden minnu sigilen don kɔkan, olu ka musaka don jamana yiriwali la, kɛɛnkɛɛnnɛnya la, fɛɛɛw waleyali sira fe « ka nɔɔya ke kɔkanmɔgow ye u ka se ka demɛ don ka jɛsin jamara yiriwali ma (FAIP) » ; • Jamanaden minnu sigilen don kɔkan, ka fɛɛɛ tige k'olu sama ka na n'u ka seko ni dɔnkow ye an'u ka se ka to yan ; • Ka yɔɔ kɛɛnkɛɛnnen dɔ labɛn kɔkanmɔgow ye ni jɔyɔ ye min ka fisa ni tɔw ye ni sariya ye min ka fisa ; • Maliden minnu sigilen don jamana kɔkan, ka wari cili sira jɛlen dɔ bila senkan olu kama, sariya kɔɔ.
--	---

Lajini kuntaalajan fɛɛɛ 5 : Sigida n'a lamini lakananen n'a be geleya kun

Lajini kɛɛnkɛɛnnɛnw	Kuntilenna kɛɛnkɛɛnnɛnw
<ul style="list-style-type: none"> • Ka sigida n'a lamini tɔɔɔ ka jɛ • Ka waatiyelema kɔɔɔw kɛɛli ni barika ye 	<ul style="list-style-type: none"> • Sigida lamanacogo kalan sabatili (ɔuman : min be mɔɔ sama ani min be jɔɔɔ sɔɔ) min te se ka fara ka bɔ fasodenɔmanya la ; • Jamanadenw ka se ka geleyaw ku, sigida n'a laminiko ni sɔɔko siratigew la, ni waatiyelema kɔɔɔw nɔɔyali fɛɛɛw ye ; • Ji maracogo sabatili yɔɔ beɛ la ; • Jamanadenw ka jɛnamaya lakanani n'a sabatili ; • Ka jɛnama suguya caman kecogo sabati dugukolo kan ani ji kɔɔ ; • Ka ja ni kungo tigeli keɛ ; • Ka iziniw jɔ minnu be fɛn kɔɔw bayelema ani fɛn minnu be bɔ kungokɔɔjiriw la ; • Ka diɛ, kɛɛfɛjamanaw, jamana fla ni jɔɔɔ ce baaraɔɔɔnya yiriwa ka jɛsin sigida n'a lamini ma ani sigidako dipulomasi sinsinni ; • Ka wasa sɔɔ jiko la, a ɔuman n'a caman, yiriwali siraw la, ka janto ke jikɔɔfɛnw na ; • Ka saniya kuntaalajan yiriwa ni k'a sabati beɛ ye • Ka kungo lakana ni jiriw turuli ni jiri tigelenw nɔnabilali ye ;

- Ka fæere numanw waleya dugukolo ni jiko sabatili la (GDTE) ;
- Ka senefenw boli n'u dunni fæere numanw ta sigida n'a lamini lakanani kama ;
- Ka sigida n'a lamini lakanani miiriyaw ta ;
- Ka jamana yiriwali fæere numanw ta ka keɲe ni waatiyelema kololow ye.

3.2. Lapini in waleyali dakunw

440. Nin lapini in waleyali bena ke dɔɔnin-dɔɔnin san bi naani nataw kɔɔɔ, ni fæerew ye. Nin Baara in bena laban ni dakun dɔ sigili ye senkan min bena tila san tan sigiyɔɔma naani ye (2024-2033, 2034-2043, 2044-2053, 2054-2063), waati kelen-kelen bæe kuntilenna (bakuruba la ani kerɛnkerɛnɛnya la) ani fæere minnu ka kan ka waleya.

441. Mali Kura jetaasira waleyali ka ben san 2063 ma, tilalen don dakun naani ye, a kelen-kelen bæe ye san tan ye.

- **Dakun folo** (2024-2033) kuntilennaba bena ke jamana joli ni sɔɔɔko sigicogo ye ani ka marako ni nafoloko fæerew laben ka keɲe n'o ye. A lapini ye ka fiɲew latilen minnu be tali ke sigida ka fen dilantaw caya n'u baaracogo la. A bena taa ɲe ni fensɔɔsiraw yiriwali ye i n'a fo kuran, senekɛyɔɔɔw labenni n'u lasɔɔcogo numan walasa ka jamana ka iziniko yiriwali teliya. Ka fara o kan, nin dakun in be geleyaw kumbencogo bolodalen dɔ laben min be se ka ke fen caman ye, ka ɲesin kun jonjonw ma walasa ka ben ni lakana sabati, jamana sɔɔɔko basigi, sɔɔsira werew ɲini ani ka mara kecogonuman sabati. O cogo la, a b'a ɲini ka jamana sɔɔɔko yiriwa seneko ni sene demefenko siratige la, walasa ka Mali ka sɔɔɔko yiriwali kunfolow sigi senkan. O bena ke sababu ye ka yeremahɔɔɔnya sabati baloko ni balo numan siratige la, ka ɲinini ke ani ka sigida sɔɔɔ nafaba ani kuarɛko kolɔsili. Hadamadenw yiriwali fana ka kan ka ke nin dakun in baara bolodalenw cema, kerɛnkerɛnɛnya la kalanko labenni sira fe, min sinsinnen be dɔɔɔniya ni seko ni dɔɔɔko kan ani an ka taaboloɲumanw kan, nka a ka kan fana keneyako numan siratige la, ka ɲesin be ma.
- **Dakun filanan** (2034-2043) bena ke kerɛnkerɛnɛnya la nafasɔɔsirabaw sɔɔɔli seko ni dɔɔɔko siratige la. O waati kɔɔɔna na, dakun folo ka sɔɔɔlenw bena sabati ka ta'a fe, nka fana, ka se ka jamana sɔɔɔ yiriwali sabati ni sinsin keli ye sɔɔɔ jusigilanw kan, ka sinsinni ke sisan nafaw kan (sene, dugujukɔɔɔfenbo ...). Nin dakun in bena ke fana politiki ni jamana jɔsenw lakurayali waleyali kan, ka izinibaw yiriwa ani ka don fæere kurakow la.
- **Dakun sabanan** (2044-2053) ye hadamadenw ka yiriwaliba ye, min be tali ke Malidenw ka jetaa kuntaalajan sabatili la, ka faantanya ban pewu. Kerɛnkerɛnɛnya la, yiriwali ni baara politiki kɔfe, a bena ke keneyako, kalanko, baaradegeko ani fensɔɔsiraw (kuran, siraw, ji numan, o n'a ɲɔɔɔɔɔnaw) sɔɔɔli n'u sabatili ye ani k'u bæe lajelen ke.

- **Dakun naaninan** (2054-2063): Nin dakun in taamasijne folo ye dakun temenenw sabatili ye. A bena ke ni iziniba joli ye ni fen dilantaw yiriwali teliya ye, ani sorodaw yiriwali numan hukumu kono, kerengerennnya la: jago, bolifenko ani turisimu, sigida n'a lamini lakanako numan kono.

WAATI KUNTAALAJAN KUNTILENNA KERENKERENNENW	Tɛmɛsira 1 : Sɔro bolodacogokura n'a bayeleɛmacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Tɛmɛsira 2 : wale kerɛnkerɛnɛnɛnw ka bɛn san 2034 ka taa bila 2043	Tɛmɛsira 3 : 2044-2053 hadamadenw layiriwali	Tɛmɛsira 4 : 2054-2063 :Sabatili
II. JAMANA MIN MARACO GO KA NI	<p>1.3.7. Ka taabolo ni seko ni donko caya ke kumajogonya ni ben sabatili feere ye</p> <p>1.3.8. Ka sigidaw ni jamana jerejekuluw ka sew sinsin, ka fara demisenjekuluw ni musojekuluw kan, u k'u sendon bebaliya kunbenni ni ben sabatili baaraw la</p> <p>1.3.9. Ka feereɛw sigi senkan walasa ka ben hakilina sabati yiriwali taabolo bee la</p>			
	<p>2.1. OS : Ka jamana ka mara ni jɛmɔgɔya sinsin</p> <p>2.1.1 Ka jamana jo yiriwali feereɛw be min kɔno</p> <p>2.1.2 Ka jelenya ni jatebo yiriwa jamana fe</p> <p>2.1.3 Ka beejefanga jusigilanw sigi senkan</p> <p>2.1.4 Ka jɛmɔgɔya ni feereɛw bolodali sinsin politikiko siratige la</p> <p>2.1.5 Ka jerejekuluw ni laadalafangaw bila u bilayɔɔ la beejefanga (demokarasi) taabolo ni jekabaara hakilijagabo yiriwali la</p> <p>2.1.6 Benkanseben do tali jamanakunkobaw kan</p> <p>2.1.7 Ka mara kecogo numan sabati sɔroɔda kerɛnkerɛnɛnɛn ma ka jɛsin kenyerɛyew ma (dugujukɔrofenkɔw, tajiko/petɔroli, kuranko, keneyako, kalanko...adw.)</p> <p>2.1.8 Sekɔrow ni jamana ka dugujukɔrofenkɔcedaw, taakaseginkow yiriwali, ka fenwdilan walima k'u bayelema jamana ka sɔroboda kerɛnkerɛnɛnɛnɛn na, ka kenyerɛyew sendon o baara la</p> <p>2.1.9 Jamana yere ka feere kerɛnkerɛnɛnɛnɛn ta sɔroboda kerɛnkerɛnɛnɛnɛn kama</p> <p>2.1.10 Ka feereɛw sabati sɔroko labenni na ani sɔrokoba sabatili kama</p> <p>2.1.11 Sigidaw horɔnyali ni sigida nafolomafɛnw yiriwali ye</p>	<p>2.1. OS : Ka jamana ka yiriwali feereɛw sabati</p> <p>2.1.1. Jamana ka jɛmɔgɔya sinsin sɔrosira kerɛkerɛnɛnɛnɛnɛn labaarali la</p> <p>2.1.2. Musaka donni senefɛn suguya caman na ani fen kuraw</p> <p>2.1.3. Ka jamana ka seko sabati a ka se ka yiriwaliw, geleyaw ani yelemaw jɛsigi (sɔroko donniya ni feeretige kolosili)</p> <p>2.1.4. Ka jerejekuluw ni laadalafangaw joyɔro sinsin ni jama hakililata yiriwali ye</p> <p>2.1.5. Ka marada kerɛnkerɛnɛnɛnɛnɛn maracogo sabati</p>	Ka porogaramu bolodalenw sinsin ka ta'a fe	Ka porogaramu bolodalenw sinsin ka ta'a fe
	<p>2.2. OS : Ka yiriwali bolodacogo ni sɔroko jɛnabɔcogo jɛ</p> <p>2.2.1. Seko ni donko yiriwa feereɛw labenni siratige la</p> <p>2.2.2. Seko ni donko sinsin jamana ka jatebokow siratige la</p> <p>2.2.3. Mali ka 2063 lapiniw ni jamana dukolo labenni baaraw bee wale (SNAT), ka keje ni baarakenafolo politikiko benkan ye ni nin bolodacogo sebenw kuntilemma n'u ka fen caman yelemani porozew ye</p> <p>2.2.4. Ka forobanafolo labaaracogo jɛ</p>	Ka porogaramu bolodalenw sinsin ka ta'a fe	Ka porogaramu bolodalenw sinsin ka ta'a fe	Ka porogaramu bolodalenw sinsin ka ta'a fe

Waati kuntaalan feresiraw	Temɛsira 1 : Sorɔ bolodacogokura n'a bayelɛmacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Temɛsira 2 : wale kɛrenkɛrenenw ka ben san 2034 ka taa bila 2043	Temɛsira 3 : 2044-2053 hadamadew layiriwali	Temɛsira 4 : 2054-2063 :Sabatili
<p>Sorɔ barikama ni netaa sorɔ</p>	<p>2.8. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka dugukoloko lajɛya 2.8.1. Dugukoloko kunnafoni donni n'u lasagonni subahanamansinw kono toli senna 2.8.2. Dugukolow kuntilenna labatoli ka ben ni laɲiniw ye. 2.8.3. Dugukoloko nafa boli sorɔko ni enpoko siratige la. 2.8.4. Jamana ka kolosi kologirinyali dugukoloko koɲɛw ɲenaboli siratige la.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin..</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin..</p>
	<p>3.1. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Bolimafen suguya bɛɛ layiriwali ɲogon fe 3.1.1. aamasiraw ni baarakeminenw toɲotoli ni u lakurayali 3.1.2. Jamana, mara, sigida ani Mali ni jamana were taamasiraw yiriwali 3.1.3. Jaman ani marabolo terensiraw yiriwali 3.1.4. Nizeri baji ni Senegali baji batonbolisiraw sabatili 3.1.5. Pankurunjjiginkene seko ni donko kurayali ani pankuruncakeda do yiriwali ; 3.1.6. Sigida fen dilannenw yiriwali ni sigida fenw ye nafasɔɔsirayɔɔw la.</p>	<p>3.1. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka Jamana kɔɲɔna n'a kɔkansiraw yiriwa 3.1.1. Bolimafen sugu bɛɛ yirwali waati kuntaala jan kɔɲɔ 3.1.2. Taamanafasɔɔsiraw carili ka sɔɔsiraw jiidili noɲoya 3.1.3. Taamasira suguya caman yiriwali</p>	<p>3.1. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka subahanamansi labaarayɔɔ yiriwa 3.1.1 Nafasɔɔsira werew yiriwali ni subahanamansin joyɔɔ bonyali ye 3.1.2 Pankurun dilan izini ɲuman do joli</p>	<p>3.1. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka ɲogon lasɔɔ jiidili jamana kɔɲɔ ani marabolow ni ɲogon ce sinsin 3.1.1 Taamanafasɔɔsiraw lacayali sinsini walsa ka joyɔɔ belebele di a ma marabolow ni ɲogon ce taamako noɲoyali la 3.1.2 Kunnafonidisiraw kologirinyali</p>
	<p>3.2. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka do fara sene, bagan ani jegɛko kan cogoya sabatilen na walasa ka balo ni balocogo ɲuman yɛɛmahɔɔɲya sabati Mali kɔɲɔ 3.2.1. Senekɛyɔɔw ni senefensɔɔsiraw, baganmara ni monikeyɔɔw sabatili n'u lakanani ka waatiyelema geleyaw kun 3.2.2. Yelema kura donni telia la sumanw senecogo n'-reau baarakɛcogow la walasa ka seneko geleyaw dogoya 3.2.3. Mansinabaara fanga bonyali ni minenkuraw sɔɔɔli ye minnu n'an ka senekoyɔɔw taabolo be ben 3.2.4. Seneko politiki donni togodala yiriwali fɛɛɛ jelen do kɔɲɔ 3.2.5. Subahanmansinw ni sene cogoya yiriwali ka ben ni togoda magow ye ɲininiw ni kalanko baaraw kologirinyali siraw fe 3.2.6. Do farali sene sɔɔw ni sumansi nafama werew kan ani ka suguw lasɔɔɔli noɲogoya kosebe 3.2.7. Ka sene baarakɛtaw musaka sɔɔɔli sabati</p>	<p>3.2. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: Ka Mali kɛ senekɛjamanaba ye walasa ka baloko geleya kɛɛ 3.2.1. Ka senekemansinw caya ni senekemansinw dilanyɔɔw sigili ye 3.2.2. Ka bolodɲogonma sabati senekɛ iziniw ni ɲogon ce 3.2.3. Ka do fara subahanamansinw dilanni ni fɛɛɛ kuraw yiriwali kan ani k'u yɛɛɛ jamana kɔɲɔ 3.2.4. Baganmisenninw ka banaw (PPR) silatununi ani ka baganbanaw keleli fanga bonya i n'a fo zonozi ani ka do fara boloci furaw dilanni n'u feereli kan marabolow kɔɲɔ ani diɲɛ kɔɲɔ 3.2.5. Juruko garantili seneko siratige la</p>	<p>3.2. Kuntilenna kɛrenkɛrenen: sabatili n' An ka balo senelen ka se feere ɲogondankɛnɛw kan jamana kɔkan 3.2.1. Sene yiriwali misali sabatili n'a sinsinni 3.2.2. Sene ni taji walima kuran jenita koɲɛw berebenni 3.2.3. Senefen minnu nafa ka bon kosebe sannikeyɔɔw la, baloko ani ɲogondan siratige la, olu layiriwili diɲɛ sugubon kɔɲɔ</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

Waati kuntaalajan færsiraw	Tæmsira 1 : Soro bolodacogokura n'a bayelamacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Tæmsira 2 : wale kerenkærennenw ka ben san 2034 ka taa bila 2043	Tæmsira 3 : 2044-2053 hadamadenw layiriwali	Tæmsira 4 : 2054-2063 :Sabatili
	<p>3.4. Kuntilemma kerenkærennen: Ka do fara jamana kuranko fanga kan</p> <p>3.4.1. Kuranko jænaboli saniwali</p> <p>3.4.2. Ka kuran sorocogo suguya camana jænini I nafa jiko fanga bonyali ani kuran songo nogon sorocogo werew yiriwali i n'a fo nukiliyeri</p> <p>3.4.3. Jæjogonya yiriwali ni jamana werew kuranko siratige la</p> <p>3.4.4. Kuran sorocogo færew sinsinni ani poroze minnu dabolen don ka kurasorsiraw sinsin</p> <p>3.4.5. Segesegeliw bolodali ani ka porogaramuw bilali sen kan ka kuran lakurayataw yiriwa</p> <p>3.4.6. Nafolo soroli nogoyali ani kuran soroli misenninw yiriwali</p> <p>3.4.7. San tan baarabolodalenw labenni ka kuranko yiriwa</p>	<p>3.2. Ka kuranko sabati</p> <p>3.2.1. Kuransorowraw yiriwali ka to senna</p> <p>3.2.2. Kuran lakurayataw soroli yiriwali</p> <p>3.2.3. Kuran lakurayata minenw dilanni yiriwali iziniko siratige la</p> <p>3.2.4. Kurandilanfen werew donni ba la</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin..</p>
	<p>3.5. Kuntilemma kerenkærennen: Kuntilemma kerenkærennen: Ka sorodaw bayelæma iziniw fe</p> <p>3.5.1. Iziniw cayali minnu jæsinnen be sigida fen nafamaw bayelæmani ma</p> <p>3.5.2. Færew sigili sen kan ka bayelæmani iziniw layiriwa</p> <p>3.5.3. Bayelæma iziniw yiriwali minnu jæsinnen be dugujukorofenw boli ma</p> <p>3.5.4. Ka jænini fanga bonya fen bayelæmataw yiriwaliko kan</p> <p>3.5.5. Mara sorokæyorbaw, sorokæyoro kerenkærennenw, izini kenew ani senekæyorbaw yiriwali ka sinsinni ke sorosira nafamabaw kan minnu be se ka taape sabati ani ka baarakogeleya nogoya ani ka sinsinni ke mara kelen-kelen bæe ka nafasorsiraw kan minnu be tali ke jogon na.</p> <p>3.5.6. Bololafen dilannen nafamaw yelæmani iziniko bolo kan, Iziniw sigili jeya kono, Izini jumanw ani izini tigiya sinsini</p> <p>3.5.7. Yiriwali politikiw sigili sen kan ani u waleyalibi walasa ka iziniw dayele minnu jæsinnen be duguba nogow bayelæmani ma</p>	<p>3.4. Kuntilemma kerenkærennen: Ka iziniko ke soro sabatili sabu ye</p> <p>3.4.1. Ba donni sigida fenw bayelæmanina izini fe</p> <p>3.4.2. Izini kologirinw yiriwali</p> <p>3.4.3. Mara sorokæyorbaw, sorokæyoro kerenkærennenw, izini kenew ani senekæyorbaw kologirinyali</p> <p>3.4.4. Iziniw sigili jeya kono, Izini jumanw ani izini tigiya sinsini</p>	<p>3.4. Kuntilemma kerenkærennen: Ka iziniko yiriwa yoro nafamabaw la</p> <p>3.4.1. Jogondan sinsinni izini fendilannen ni nogon ce</p> <p>3.4.2. Izini kologirinw sinsinni n'u suguyaw cayali</p> <p>3.4.3. Mara sorokæyorbaw, sorokæyoro kerenkærennenw, izini kenew ani senekæyorbaw kologirinyali</p> <p>3.4.4. Jogondan ni fadenya ka to senna subahanamansinw dilanniko la iziniw fe</p> <p>3.4.5. Subahanamansin nafamabaw dilanni cayali iziniw fe</p>	<p>3.4. Kuntilemma kerenkærennen: Ka izinikow yiriwali taabolo sabati</p> <p>3.4.1. Izinisigiyorow ka jogondan ni fadenya sabatili</p> <p>3.4.2. Deme ni yiriwali tali ka jæsini kenereyebaarakeyoro ma minnu be furaw jini sinijesigi izinikow geleya la</p>
	<p>3.6. Kuntilemma kerenkærennen: Ka oridinateriko yiriwa</p> <p>3.6.1. Oridinateridilan iziniw dayeleli sigidaw la</p> <p>3.6.2. Kunnafonidisira kuraw minenw yiriwali ka kunnafoni soroli nogoya</p> <p>3.6.3. Dugukolo ni sankolo kibaroyaw jininikeyoro do dilanni Jamana kono (INDG) ;</p>	<p>3.5. Kuntilemma kerenkærennen: Ka kunnafonidisira kuraw minenw ke yiriwa sinsinnanw ye</p> <p>3.5.1. Ka subahanamsiko ke sababu ye ka na ni fadenya ni kenereyebaarayorow lakurayali ye ani ka sorosira kuraw ni baaradegetaw yiriwa</p>	<p>3.5. Kuntilemma kerenkærennen: Ka ke fitineyelen ye subahanamansinko la Afiriki kono</p> <p>3.5.1. Sanfekalansow fanga bonyali walasa ka subahanamansin kalanden jolenw deme</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin..</p>

Waati kuntaalajan fɛɛɛsɪraw	Tɛmɛsira 1 : Sɔɔɔ bolodacogokura n'a bayɛɛmacogo ka daminɛ san 2024 ka ta 2033	Tɛmɛsira 2 : wale kɛɛɛnɛɛnɛnɛw ka bɛn san 2034 ka taa bila 2043	Tɛmɛsira 3 : 2044-2053 hadamadɛnw layiriwali	Tɛmɛsira 4 : 2054-2063 :Sabatili
	<p>3.6.4. Porogaramusigili sen kan jamana kɔnɔ min jɛsinnen bɛ sankolo kow jɛjɛni ma</p> <p>3.6.5. Baarakeli ni TIC ni IA kokuraw ye walasa ka kalanko, kɛɛyako, tamasiraw, jago, ani marako sabati ;</p> <p>3.6.6. Dɛmɛ donni sɔɔɔkɔw jɛnɛbɔli ma bolɔɔsɪraw kan</p> <p>3.6.7. Ka kunnafonidɪsira kuraw sigi senkan walasa ka kunnafoniw jɛnsɛnni nɔgɔya ani ka ɛntɛrɪnɛti jago yiriwa</p> <p>3.6.8. Ka kɔn ka IA yiriwali kolɔɔlow kunben hadamadɛnya ni sɔɔɔko siratigɛw la</p>	<p>3.5.2. Ka subahanamansinko nafa bɔ siraw la i n'a fɔ nanotɛknolozikɔ, oroboko, dugukolo kunnafoniko, ɛntɛlizansi aritifisiyɛli ani ko nafama wɛrɛw</p> <p>3.5.3. Segɛsɛgɛli jonjonw ni doniya kura jini ka sabati</p> <p>3.5.4. INDG lawaleyali ni dugukoloko ni sankoloko jatɛminɛkunnafoniw ye;</p> <p>3.5.5. Jamana ka sankoloko porogaramu lawaleyali ni satelitɛw bilali ye sankolo la</p>	<p>IA ka donya kuraw warali fan bɛɛ walasa ka dɛmɛ don sɛnɛ, izinikow ani baara wɛrɛw ma</p> <p>3.5.2. Segɛsɛgɛli ni kokura jɛjɛni baarakeyɔɔw yiriwali ani donyakura daminɛnɛnw latɛliyali</p> <p>3.5.3. Nɔgɔndan ni fadɛnya yɔɔw yiriwali kunnafonidi subahanamansinw dilanni kama</p>	
	<p>3.7. Kuntillɛna kɛɛɛnɛɛnɛnɛn: Ka bololabaara, turisimu ani laadalakow kɛ yiriwali sinsinnanw ye</p> <p>3.7.1. Ka dɛmɛ don turisimu hakilɛnaw ma minnu bɛ... Sigida laadalakow a n'a bololabaaraw don ba la</p> <p>3.7.2. Ka jamana laadalakow n'a hakilina kuraw yiriwa iziniko siratigɛ la;</p> <p>3.7.3. Jamana laadalakow seginni u cokoyakɔɔw la ani u lakanani</p> <p>3.7.4. Fɛnsɔɔsɪraw yiriwali walasa ka turisimu, laadalakow ani bololabaaraw dɛmɛ (bololabaara duguw, bololabaaradɛgɛyɔɔw, adw.....) .</p> <p>3.7.5. Sariya ni taabolo jumanw sigili sen kan ka bololabaara, turisimu ani laadalakow yiriwali kama;</p> <p>3.7.6. Turisimu baara yiriwali</p> <p>3.7.7. Bololabaaracakɛdaw, turisimu ani laadalacakɛdaw ka fɛndilannɛnw n'u ka sɔɔɔw yiriwali</p> <p>3.7.8. Dɛmɛ donni seko ni donko baaradaw ma minnu tɛ sariya kɔnɔ ni dusudon fɛɛrɛw, min bɛ taa jɛ, ani min bɛ bɛn a baara kɛbagaw cogoya ma</p>	<p>3.6. Ka nɔgɔndan ni fadɛnya don sigida nafasɔɔfɛnw ni nɔgɔn cɛ</p> <p>3.6.1. Ka bololabaarako, turisimuko ni ladaalakow layɛɛma iziniko bolo kan</p> <p>3.6.2. Laada nafasɔɔfɛnw dilanni cayali minnu bɛ san ka caya Mali kɔnɔ ani Mali kɔ kan</p> <p>3.6.3. Nɔgɔndan ni fadɛnya fanga bonyali sigida nafasɔɔfɛnw ni nɔgɔn cɛ</p> <p>3.6.4. Politiki bilali sen kan ka fanga di kɛnyɛrɛyɛbaaraw ma minnu ma lakodon walasa k'u ka nafasɔɔdaw bonya</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>
	<p>3.8. Kuntillɛna kɛɛɛnɛɛnɛnɛn: Ka nafolo sɔɔɔyɔɔcogo caman jɛjɛni</p> <p>3.8.1. Kɔnɔna nafolo sɔɔɔcogo jɛjɛni fanga bonya (bilankɔɔ, ɛnpɔ nafaw boli..)</p> <p>3.8.2. Kɔnɔna nafolo sɔɔɔyɔɔcogo wɛrɛw yiriwali (jama ka nafolabaara jɛjɔgɔnya, jɛjɔgɔnya, (PPP), tungafɛmɔgɔw ka nafolo cilɛnw, adw...)</p> <p>3.8.3. Juruta fɛɛrɛ jumanw sigili sen kan</p> <p>3.8.4. Ka sɔɔɔkɔjɛnabɔbaaw kalan nafolo labaaracogo juman na</p>	<p>3.7. Kuntillɛna kɛɛɛnɛɛnɛnɛn: Ka nafololabaarayɔɔw lakuraya</p> <p>3.7.1. Nafololabaarayɔɔw dɔ dilanni min jɛsinnen bɛ marabolow walima farafina ma</p> <p>3.7.2. Sariyasunba sigili ani hadamadɛnw ka sekow yiriwali ka jɛsin sugubulonkow jɛnɛbɔli ma</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

Waati kuntaalajan færesiraw	Tæmesira 1 : Soro bolodacogokura n'a baycæmacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Tæmesira 2 : wale kærænkærænnew ka ben san 2034 ka taa bila 2043	Tæmesira 3 : 2044-2053 hadamadenw layiriwali	Tæmesira 4 : 2054-2063 :Sabatili
<p>IV.Hadamaden ya yiriwali kæratalen</p>	<p>3.8.5.Færeew sigili sen kan walasa ka kenyeræyew ka nafolo soro nógoya bankiw la;</p> <p>3.8.6. Kenemanafolo sorocogo kuraw nafaboli, kærænkærænnew la BRICS NBD (Yiriwali Banki kura) .</p>	<p>3.7.3. Soro labenni n'u bolodali politiki basiki kono ka soro labaracogo sabati soro bosobaaw ni nógon ce</p> <p>3.7.4. Nafolosoro sira kura numan soroli, min dilannen be ni wariko bankiw, yiriwali bankiw ani soro falenyoro be ye;</p>		
	<p>4.1. Kuntileña kærænkærænnew: Ka mogow sama jamana yoro nofe mogoko dese ni geleya be yoro minnu na;</p> <p>4.1.1. Soro yiriwali færeew sigili sen kan ka nesin jamana yoro nafaw n'u sekow ma;</p> <p>4.1.2. Baarakelaw bilali ka taa yoro la mogokodese be yoro minnu na walasa k'o yoro nafaw boli nógoya;</p> <p>4.1.3. Baara soroli nógoyali nafasoroyoro la mogoko dese ni geleya be yoro minnu na</p> <p>4.1.4. Netaa kuntaalajan nógoyali yoro la hadamadenya ni nógondan be se ka ke yoro minnu na;</p> <p>4.1.5. Ka jatemine ke fen caman na i n'a fo jamanaden caya ani jamanadenw sigicogo yiriwali bolodacogo (waati kunkurunnin ni waati jan kono) yoro be la ani seko ni donko siratige be la ;</p> <p>4.1.6. Ka dusu don walekebaa be kono ani jamanadenw fana walasa ka k'u sen don jamanadenw hakeko, dugubaw ani dugukoloko bolodacogo koyew nenaboli la ;</p> <p>4.1.7. Jekafæ sinsinni ani jamanadenw maracogo numan hakilinanw benni ka nesin hadamadenw ka taamako ni dugubaw dilancogoko ma</p> <p>4.1.8. Sigidaw ni marabolow ni nógon ce jekabaara sabatili, jamanadenw ka kolosili jekuluw ani jamanadenw sendonni jamana joli la</p>	<p>4.1. Kuntileña kærænkærænnew: Marabolow ka soro yiriwakeneba lakikaw dayeleli</p> <p>4.1.1. Jamana yiriwali sabatili Ni mara cemaboli ye, min sinsinnen don kosebe, n'o ye ka marabolo ke fokaben josamba ye, ni benkansabon ye</p> <p>4.1.2. Fære lakikaw sigili senkan walasa ka rezow ni marabolow yiriwa ka da marabolow cogoya kærænkærænnew kan ani sababu numan minnu be soro marabolo kelen-kelen kono</p> <p>4.1.3. Hadamadenw ka seko ni donkoy yiriwali sabatili marabolo be kono ka ben ni sigida minenke demew sabatili ye waati kuntaala jan kono</p> <p>4.1.4. Ka subahanamansin dilanyorobaw dayele jamana marabolobaw kono;</p> <p>4.1.5. Ka marabolow deme ni fensorow siraw ni yiriwali minenw ye;</p> <p>4.1.6. Ka dugubaw kalajogonna fære sigi senkan, min be se ka ke sababu ye ka marabolow maracogo numan n'u kolosili sabati ani ka dugubaw ni togodaw ka jekogonyaw yiriwa</p> <p>4.1.7. Sirakow yiriwali walasa ka taanikasegin nógoya an ni jamana werew ce</p> <p>4.1.8. Dance tigelenw sorokokenew yiriwali;</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

Waati kuntaalajan feeresiraw	Tɛmɛsira 1 : Sɔɔɔ bolodacogokura n'a bayɛlemacogo ka daminɛ san 2024 ka ta 2033	Tɛmɛsira 2 : wale kɛrɛnkɛrɛnɛnɛw ka bɛn san 2034 ka taa bila 2043	Tɛmɛsira 3 : 2044-2053 hadamadɛnw layiriwali	Tɛmɛsira 4 : 2054-2063 :Sabatili
	<p>4.2. Kuntilemma kɛrɛnkɛrɛnɛn: Ka Mali jamanaden dilan ka kɛ mɔgo ye fasokanu ani hadamadɛnya jogorɔmanya numanw bɛ mɔgo min na;</p> <p>4.2.1. Jamanadenw ka kewalew sinsinni ka nɛsin u ka jamana ni mara cɛmaboli sariyaw labotocogo ma ani ka nɛsin jamana tabiyaw ni jamana taamasiyɛnw ani sɛbɛnw bonya ma minnu bɛ jamana ka nɛnamaya nɛnabo;</p> <p>4.2.2. Jamanadenw ka kalan jogorɔmanya ni faso kanu yiriwali la min sinsinnen bɛ tabiyaw bonya kan ani forobakow nɛnaboli numan.</p> <p>4.2.3. Fasodenɔmanya kalan yiriwali dugumakalanso ni sanfɛkalansow la</p> <p>4.2.4. Baarakɛnɔgɔnya numan yiriwali, ninini ani jamana jɔsɛnw sinsinni ni jamanadenw ka fasodenɔmanya ni u k a sariya bonya ye</p> <p>4.2.5. Kunnafonidisiraw ni bolobolowiraw labaaracogo ani u kɔnɔko sariyaw sigili</p> <p>4.2.6. Jamanadenw sendonni jamana jɔli la k'u kelen-kelenna kɛ u ka mara kɔnɛw nɛnaboli kebaa ye</p>	<p>4.1. Kuntilemma kɛrɛnkɛrɛnɛn: Ka fasokanu sinsin</p> <p>4.2.1. Fasokanuwale jukɔɔmadonni</p> <p>4.2.2. Bolobolowiraw kanuni sabatili kabini denmisɛnniya waati</p> <p>4.2.3. Fanga dili jamanadenw kalanni jogorɔmanya ni faso kanu na, min sinsinnen bɛ tabiyaw bonyali ni forobakow nɛnaboli numan kan</p> <p>4.2.4. Baarakɛnɔgɔnya sinsinni maracakɛdaw ni jamanadenw cɛ</p> <p>4.2.5. Baarakɛnɔgɔnya kura ni jɛkafo hakilitigiya sabatili</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>
	<p>4.2. Kuntilemma kɛrɛnkɛrɛnɛn: Ka bɛn ni kelenya sinsin jamanaden cɛ ni ka faantanya nɔgɔya;</p> <p>4.1.1. Ka jamanakɔnodɛnw lakani feere do sigi walasa ka na ni jija, bɛɛ sendonni, ani nɔgɔn demɛ ye jamana kɔnɔ</p> <p>4.1.2. Ka barika don sigidaw lakanani porogaramuw la ani jamana fan bɛɛ kɔnɔ;</p> <p>4.1.3. Nafolosɔɔsira jɛlenw yiriwali, ni sigida bɛɛ damakɛnɛni ye sɔɔɔko siratige la walasa ka marabolow ka benbaliya keɛ ka nɛ;</p> <p>4.1.4. Do faralali cɛsiri kan walasa ka do bo cɛ ni musow ka damakɛnɛbaliya la ani u ka se ka sigida demɛ jonjonw sɔɔɔ;</p>	<p>4.3. Kuntilemma kɛrɛnkɛrɛnɛn: Ka sigida sɔɔɔko sabati</p> <p>4.3.1. Ka sigida kenyerɛyɛbaaraw jiji</p> <p>4.3.2. Ka feere w tigeli sinsin ka denkerɛfe keɛ jamana kɔnɔ;</p> <p>4.3.3. Ka tilali cogoya feere w numan sinsin;</p> <p>4.3.4. Segɛsɛgeli ni sigida yiriwali kenɛw donni ba la ani sigidaw lakurayali sabatili;</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>
	<p>4.4. Kuntilemma kɛrɛnkɛrɛnɛn: Baara numanw sɔɔɔcogo nɔgɔyali;</p> <p>4.4.1. Baarakelaw ka seko ni donko berebenni ka keɛni ni kenyerɛyɛw ni sɔɔɔko nɛmɔgo wɛrɛw ka la nininiw ye</p> <p>4.4.2. Nafolo caman donni funankɛninw, musow ani mɔgo dɛsɛbagatow ka baarakalanko la walasa ka baara sɔɔɔli nɔgɔya</p> <p>4.4.3. Baara sɔɔɔli nɔgɔyali ani ka denmisɛnniw, musow ani dɛsɛbagato dege kenyerɛyɛbaaraw la</p> <p>4.4.4. Seko ni donko yiriwali walasa ka seko ni donko sigi senkan minnu bɛ sɔɔɔko ni sigidaw taabolo yiriwali kuntaalajan sabati</p> <p>4.4.5. Baarantanya ni denmisɛnniw ka baarasɔɔɔbaliya kunnafoniw ninini n'u nɛnɛbɔcogo sabatili</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

Waati kuntaalajan fccresiraw	Temesira 1 : Sorɔ bolodacogokura n'a bayclemacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Temesira 2 : wale kcerenkerennenw ka ben san 2034 ka taa bila 2043	Temesira 3 : 2044-2053 hadamadenw layiriwali	Temesira 4 : 2054-2063 :Sabatili
	<p>4.1. Kuntilemma kcerenkerenen: Ka kalan cogoya Numan bila sen kan beɛ be se ka kalan numan sorɔ min kɔnɔ;</p> <p>4.1.1. Donniya dili ka ke sabu ye ka ba don seko ni donko ani kewale numanw keli la;</p> <p>4.1.2. Sanfekalanso ni kenyereyebaaradaw ka jɛɛɔgonya yiriwali ka ke sabu ye ka baara sorɔli nɔgoya lakoliden dipolomutigiw ma;</p> <p>4.1.3. Ka kɔɛnini ni yiriwali, kalan ni kalan kecogo ben ɲɔɔɔn ma</p> <p>4.1.4. Ka fanga di baaradegekalanso sinsinni ma walasa mɔɔgow ka sorɔ minnu be se ka baara ke nafasɔrɔkɛnɛw kan, sinijɛsigi baaraw ani izinikow hukumu kɔnɔ;</p> <p>4.1.5. Dugumakalansow ni sanfekalansow jɔli porogaramuw sigili sen kan ani kcerenkerenneyala STIM kalanw be ke lakoliso minnu na;</p> <p>4.1.6. Ka kalan ani seko ni donko kɔɔɔtalɛnw yiriwa minnu ɲɛsinnen be keneya kalanso suguya beɛ ma, fura dilan iziniw ani biyoprodikison;</p> <p>4.1.7. Jatebo donniyaw ni subahanamansin kalanw yiriwali ka ben ni cɛmancekalansow dayɛlɛli ye minnu be jatebo donniya ani seko ni donko kalan sinsinnen baara ke</p> <p>4.1.8. Porogaramuw/kalanbolodalɛnw yiriwali minnu sinsinnen be sigida tabiyaw n'a donniyaw kan, kanw, donniya, jatebo donniyaw ni subahanamansin kalanw keli jatebo (STIM) na ani fɛɛretige kalanso, ezeneri ani jatekalanso beɛ la;</p> <p>4.1.9. Jatedonniya ɲɛɲininiw ni baaradegekalɛnw berebenni baara ni sorɔko siratige la;</p> <p>4.1.10. Karamɔɔgyakalan ni kamaɔɔgow ka kow ɲɛnɛbɔcogo yiriwali;</p> <p>4.1.11. Ka ɲɛtaa sabati kalanko siratige beɛ la ani kalan suguya beɛ la forobacakɛdaw la;</p> <p>4.1.12. Degunw mujuni porogaramu yiriwali kalankecogo sira caman na, keleyorow la;</p>	<p>4.4. Kuntilemma kcerenkerenen: Jatebodonniya ɲɛniniw yiriwali kalanko siratige la min kcerenkerennen don kosebe</p> <p>4.4.1. Jatebodonniya ni subahanamansiko donniya kcerenkerennen yiriwali jamana ni sigidaw kɔnɔ</p> <p>4.4.2. Baarakela kcerenkerennenw labenni ani baarakela minnu ɲɛsinnen be degeliw ma;</p> <p>4.4.3. Sorɔko donniyaw yiriwali</p> <p>4.4.4. Baarayɔɔ kuraw yiriwali minnu be tali ke ɲɔɔɔn na cogoya beɛ fe;</p> <p>4.4.5. Segesegeli ɲɔɲɔɲ ni yiriwa segesegeli jiidili sanfekalansow la;</p> <p>4.4.6. PPP yiriwali jatebodonniyaw ani seko ni donko siratige la;</p> <p>4.4.7. Sorɔko donniyaw yiriwali ka ben ni sigida hikiliɛnw carli ye (sanfe kalansow, sigida maraw, sigidamɔɔgow ka tɔn adw.)</p>	<p>Ka porogaramu bolodalɛnw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalɛnw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>
	<p>4.1. Kuntilemma kcerenkerenen: Keneya sorɔcogosiwa kuraw sigili sen kan</p> <p>4.1.1. Keneya numan sorɔli ani baarakecogo numan sabatili ka keɲɛ ni doɔɔɔɔɔsow jɔli ye baarake minen kura lakikaw be sorɔ minnu kɔnɔ walasa ka kɔkan taali nɔgoya jamana werɛw la fukeliko siratige la;</p> <p>4.1.2. Fɛɛɛ numan sigili sen kan banajuguw kunbenni n'u furakecogow kama</p> <p>4.1.3. Nafoloba donni hadamadenw ka seko n'u ka donkow sbatili la an'u nafa boli kama;</p>	<p>4.4. Kuntilemma kcerenkerenen: Ka jamana ka yeremahorɔnya sabati keneyako siratige la</p> <p>4.4.1. Baarayorow dayɛlɛli minnu ɲɛsinnen be banakunben furaw yiriwali n'u dilanni ma</p> <p>4.4.2. Fura dilanko yiriwali</p> <p>4.4.3. Ka ba don yorɔɲanfurakeli la ni subahanamansinw ye</p> <p>4.4.4. Keneya porogaramu sinsinni sbatili</p>	<p>Ka porogaramu bolodalɛnw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalɛnw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

Waati kuntaalajan feeresiraw	Temesira 1 : Sorɔ bolodacogokura n'a bayelemacogo ka damine san 2024 ka ta 2033	Temesira 2 : wale kerengerennenw ka ben san 2034 ka taa bila 2043	Temesira 3 : 2044-2053 hadamadenw layiriwali	Temesira 4 : 2054-2063 :Sabatili
SIGIDA LAKANANEN	<p>5.1. Kuntilemma kerengerenen: Ka sigida mara ka ne ani k'a lakana walasa ka netaa kuntaala jan jiidli</p> <p>5.1.1. Sigida lakanani numan kalan jiidli;</p> <p>5.1.2. Ka ji soroli nogoya waati bee la;</p> <p>5.1.3. Jamanadenw ka hadamadenya lakanani n'a sabatili;</p> <p>5.1.4. Ka dugukolokanfennw ni jikonofennw lakana n'i k'u maracogo ne;</p> <p>5.1.5. Izini sigili sen kan naman kologelennw nafa boli kama ani kungokonofennw minnu te jiri ye olu bayelemani kama;</p> <p>5.1.6. Jernogonya jiidli Mali ni dije jamanaw ce, Mali ni dafejamanaw ani Mali ni jamana were ce sigidaw lakanani sinsinni kumarogonyaw kama;</p> <p>5.1.7. Ka turisimuko jidi yorolakanalen na</p> <p>5.1.8. Feere numanw bilali sen kan ka fiye, dugukolo ani ji cogoya jateminne kama;</p> <p>5.1.9. Naman kologelennw ni jimaw lamaracogo n'u labaaracogo numan jiidli walasa ka saniya kuntaalajan sabati</p> <p>5.1.10. Saniyako bolofara labenni n'a yiriwali ka ben ni sigida nernogow ni jamanadenw ka sekow sabatili ye nafabosirako siratige la;</p> <p>5.1.11. Ji numan soroli teliyali lakana kono bee lajelen fe;</p>	<p>5.1. Kuntilemma kerengerenen: Waatiyelema kololow keleli sinsinni;</p> <p>5.1.1. Sigida cejani ani jogonlasoro sabatili kalan</p> <p>5.1.2. Ka barika don sigida lamini, sorokow ani sigida laminiw ka se ka waatiyelema kololow muru;</p> <p>5.1.3. Jiko magow wasa soroli yiriwali a hake ni a numan na sira suguyaw bee fe k'a ben ni jilafennw bonya sabatili ye;</p> <p>5.1.4. Saniya baara sabatilen soroli yiriwali bee ye;</p> <p>5.1.5. Deme donni kungow lakanani na ni jirituru ye</p> <p>5.1.6. Dugukolo ni jiko sabatili walew barika bonyali waati bee la (GDTE)</p> <p>5.1.7. Senfennw ni fennw feereli n'u sanni feere tali minnu be sigida lakana</p>	<p>5.1. Kuntilemma kerengerenen: Ka waatiyelema kololow keleli fanga bonya</p> <p>5.1.1. Mogo kelen walima jama hakilina jinini sigida lakaniko kalan kan;</p> <p>5.1.2. Faso ka deme ka jamana yiriwa ni walew ye minnu be waatiyelema kololow nogoya;</p> <p>5.1.3. Jisoroyorow tangali sabatili ka bo nogo suguya bee ma;</p> <p>5.1.4. Ka sigida lakanani ni jamanadenw ka lafiya sabati;</p> <p>5.1.5. Nenamaya sabatili sinsinni geraanfennw ni jikonofennw;</p> <p>5.1.6. GDTE ka baara numanw sabatili;</p>	<p>5.1. Kuntilemma kerengerenen: Ka waatiyelema kololow keleli sinsin;</p> <p>5.1.1. Sigidako kalan sinsinni ka ke ko ye min ni fasodennumanya te taa jogon ko</p> <p>5.1.2. Jamanadenw ka se ka muru, ka keje ni ladamuni ni nogoya feere ye, ka nesin waatiyelema kololow ma</p> <p>5.1.3. Jisorocogow korow nenaboli sinsinni fan bee fe;</p> <p>5.1.4. Sigida lakanani ni jamanadenw ka lafiya sabatili sinsinni waati bee la;</p> <p>5.1.5. Geraanfennw ni jikonofennw ka nenamaya sabatili sinsinni;</p> <p>5.1.6. GDTE ka baara numanw sabatili toli senna;</p>
	<p>5.2. Kuntilemma kerengerenen: Ka jamanadenw kalan geleya muruni na waati yelema cogoya siratige la;</p> <p>5.1.1. Feere numanw soroli ka waati geleyaw n'u massibaw kunbencogo la ani ka politikifeere nejinini waatiyelema geleyaw kunni ani sigida ni soroli jiidli kama ani bolodali cogoyaw sabatili jamana fan bee fe;</p> <p>5.1.2. Feere sabatilen nejinini ka jamanadenw dege waati yelema geleyaw muruni na;</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>	<p>Ka porogaramu bolodalenw waleyali sabati ni k'u sinsin.</p>

MALI KA LANINI

SAN 2063

**DAKUN NAANINAN
NETAASIRA FEEREW SIGILI SEN
KAN**

IV. DAKUN NAANINAN : JETAASIRA LAWALEYALI FEEREW SIGILI SENKAN

442. Walasa ka jetaara in hakilinaw lawaleya ka ben ni san 2063 ye, sinsinberew ka kan ka jini k'olu fanga fara

jogon kan i n'a fo jamanadenw, jamana jemogow, jamana ton jekuluw ani kenyerewew.

4.1. Baarabolodaogo n'a sariyaw

443. Baarabolodacogo file:

- A ka lapini ye bee ka se ka bo jetaasira kuntilennaw kala ma walasa moggo o moggo sen ka kan ka don baara in na olu bee ka se ka ko in jaabiw jatemine. Kunnafonidi ni cesiri kerengerennen ka kan ka ke ka jesis mogow ma na minnu ka baara ye ka forobaciw jenabo.
- Ka deme ke ka soroko ni sigidako politiki latigew jefo ani k'u kunnafo
- Ka jetaasira politiki siraw yelama ka ke baarakecogo fereew ye.

Baarakecogo sariyakolomaw ye :

- **Tijne ; waleyali ani jetaa sariyaw**

444. Baarakecogo ka kan ka sinsin taabolo fila kan : ka sangajogomani ke wale minnu daminena walima minnu labenna ani jetaasira kuntilenna ce walasa ka jetaa ni benkan soro porogaramuw ni jogon ce minnu be senna sisan (o minnu nafa ka bon kosobe Mali yere cogoya n'a ka yiriwaliko ma) ani porogaramu kura minnu be se ka labo jetaasira kono. O sariyakolo in ka kan ka jesis sigikafo porozew labenni n'u bolodacogo ma.

- **Sariyasan min be tali ke bee sendonni na baara in na**

445. Baarakecogo sinsinnen be mogow bee sendonni na baara in na. A ka kan ka ye i n'a fo baro taabolo, wa fere ninnu jesisinnen be moggo minnu ma olu bee sen ka kan ka don baara in na. A ka kan ka ke sababu ye jamanaden bee k'u ka deme don yiriwali fereew ma. O cogoya de la yiriwali politiki be se ka waleya jamana kono jamanadenw fe. Tijne na, hali ni Jamana jogoroba be jetaasira waleyali la, baara in te jamana jemogow doron ka ko ye. O la, a ka kan ka ke cogo la min be se ka to jamana ton jekuluw, forobabaarakelaw ani kenyerewew bee be se k'i jenyoro fin nin ko in na.

- **Baarakεbagaw lasorocogo politiki fereew**

446. Sinijesigi numan sugantili ani fereew lasoroli ye politiki baaraw de ye, o ye politiki walew ye minnu be bo kene kan. Foroba jemogow ni politikimogow sen donni ye wajibi ye.

447. Baarakεbagaw jogoro be se ka ke fen nafamaba ye n'a fora ko ka donjan kow boloda ani ka fere kerengerennen n'u waleyacogo laben minnu be se ka na ni yelamaw ye ko bolodalenw , politikiwalew, kewalew ani waatikutaala surun ko nafa dow la tumadow la.

448. Walasa ka netaasira in waleya fo ka politikitonw lafaamuya ani k'u sen don baara in na olu minnu jɔyɔɔ ka bon kosebe jamana yiriwali porogaramu fereew sugantili n' u tigeli la. Nka o te dan jamana ka geleya kuntaalajanw donni doron ma, siraw ninini fana be ke waati kunkurunnin ni waati jan ce ani ka fere ni ka wale kerengerennenw laben minnu be jateminε ke sisan geleyaw ni siniko wajibiyalenw kan.

449. O de kama, a nafa ka bon kosebe ka sosoli ni baro damine baarakεcogo kan jamana politiki siratige la. Ni jamana ka kan ka jɔyɔɔ folo ta wajibi la nin wale in na, a nafa ka bon fana ka kumaɲogonya kerengerennen ke ni jamana tonjekuluw sugaya bee ye, kenyerewew, polotikitonw, tonw ni ONGw adw...

450. A jelen don ko ni jamana ni gɔferenaman ye baara in ke u kelen na, k'a ke i n'a fo u b'a ke politikiko ye, o be ke faratiba ye, bawo a men o men, nin baara in bena dabila k'a sbabu ke jamanadenw ka murutili walima politikiko mankan ye.

- **Taabolo in keli jamana jɔsen ye :**

451. Baara in kecogo ka kan ka ke jamana ka yiriwali porogaramuw konɔ min be to senna. O b'a jira ko jateminε keli waati kuntaalajanko la, bena ke baarakeyɔɔw kungo ye minnu ka baara bena ke porogaramu ninu kalanni, u labenni, u je-ka-baara, wariko ani u waleyali nenaboli ye.

452. O koro ye, kerengerennenya la, walasa ka jamana nεmɔgow ka politiki latigew laben, k'u balo ani k'u kolosi, ka jamana jɔsenw baarakεcogo ni u bencogo jateminε walasa ni maje min be yen ko dafa.

453. A nafa ka bon:

a) Ko baarakεcogo in kolosili tuma bee (netaa siratige la ka fara a geleyaw kan) ka kan ka sabati jamana nεmɔgobaw fe (Jamanakuntigi walima minisirinεmɔgo ka biro) ani ka barosigi sibatilen ke ke ni jamana tonjekuluw ye.

a) ko pereperelatige ni nefoli jelen nafama ka ke baarakeyɔɔw kan minnu jɔyɔɔ ye yiriwalikow nenaboli ye. Cesiri ka kan ka ke walasa jεɲogonya lakika nijogondafa ka ke soroko minisiriso ni minisiriso bolofaraw ce.

(b) ko yiriwaliko nenabobagaw ka cakɛdaw n'u ka cakɛdabolofaraw ka cikan jelen sorɔ walasa ka jateminε ke waatijankow kan ani hakilijakabo baara nataw kan, ani k'u sinsin walasa sekow ni fereew ka sorɔ ko in kan ka nε.

- **Yiriwali fereew waati hakelama konɔ ye Mali netaasira 2063 ka baarabolodalenba ye**

454. O ye ka taacogo fereε do ta walasa ka yiriwali fereε tige waati hakelama konɔ, o min ye fereε numan ye walasa ka netaasira nata do baara. O de la, fereε bolodacogo nefolen don i n'afɔ miirili nataw ni fereboloda walew jεɲogonya ani kerengerennenya la, baara keli ka sini ko minnu be se ka ke, k'olu nεninini ni nεjirali fereε dow labenni ye.

4.2. Netaasira Nafolo sorɔli

455. Mali netaasira 2063 waleyali hukumu konɔ, ka keɲε ni ladilikanw minnu taara Mali kura jɔli lajeba sen fe, Mali ka lapini ye yiriwali hakelama sorɔ ka ke san o san ni 10% ye waati kofolen konɔ. Nka, Mali sorɔ yiriwalenba te o bo, ola cesiri bele-bele ka kan ke ka soroko yirwali nεnini walasa netaasira kuntilenna ni yiriwali kow waleya keli be sabati waati kuntaalajan konɔ. Ola sa walasa ka Netaasira baaraw lawaleya, nafoloba ka kan ka pini mali konɔ ani Mali kɔkan.

456. A be san tan caman bo, (APD) deme de kera Mali ka kakan nafolo soro sira la bele-bele ye. Deme min sorola Mali fe, o fanga bonyakojugu ye Mali ke jamana ye min ye deme soro ka teme Sahelijamana bee kan. Misali la, deme min be ke sigida kelen-kelen bee ye, o cayara ka bo Ameriki dolariwari 22,07 na san 2002 ka se Ameriki dolariwari 37,06 ma san 2016. Hali ni (APD) deme hake sorolen nafa ka bon, a jelen don ko o ma nobo sigida ni soro yiriwali la an ka jamana la. Kabini sisan, deme ka kan ka jate i n'a fo farankan, a man kan ka jate baarakeminen dafalen ye yiriwali wariko la.

457. Tjine na, walasa ka Netaasira 2063 musakaw soro, Mali ka kan ka nafolo sorosirabaw segesegeli ke jamana kono, sigidaw la, kenyerewew fanfe ani gaw kono .

- **Jamana kono** : nafolo sorosirabaw ye enpo ni sorosira werew ye i n'a fo, soro min be bo dugujukoro nafolow nafaboli la, jamana ka ladalafenw sorow, juru minnu be ta dafe jamanaw ni dije waribon suguw la, juru minnu be bo jamana caman ka yiriwali baaradaw la ani wari maralenw nafa bankiw la, adw.
- **sigidaw ka seko ni donko siratige la** : nafolo sorosoro minnu ka kan ka segesege nin yoro in na, olu dow ye, sigida enpo ni salenw musakaw, senefen sorow, nafolomafenw, dugukoloko soro, ani juruw minnu labenna wariko kama
- **Kenyerewew soroko siratige la** : nafolo minnu be se ka soro, olu ye tonw ka bolomafaraw ye, bankiw ka warik juru dilenw, jamana, dafejamanaw ani dije waribon suguw, duw ni tonw ka bolomafaraw, jamana werew ka nafolodilenw, (IDE), forobacikeworow ni kenyerewew ka jehogonya (PPP), adw.
 - **dukonkorow** : nafolo minnu ka kan ka jatemine duw kono, olu ye k'u ka bilankorow laje u ka jamanadenya bolomafara walew kofe , jamana kakanmogow ka deme, adw.

458. Walasa ka nin nafolo ninu bee lajelen soro kogoya la, an ka kan ka wari sorocogo fere numan do sigi senkan min sinsinnen be :

- ka fanga don konona nafolo sorocogo la ;
- warisorocogo sabilen dow sigili senkan minnu sinsinnen be nafolosorosiraw kan i n'a fo dugujukorofenw boli nafa.

¹ Kunafoni boyoro ; nefoliseben nafoloko kiimeni kan Mali kono (2023)

- cogoyaw sɔrɔli walasa ka bankiw ka wari sɔrɔli nɔgɔya kenyerɛye ma ;
- Jɛɔgɔnyabankiw ni waribonsugu dɔw dayɛli ;
- wari sɔrɔcogo caman ɲɛɲini (FDI, PPP, kɔkanmɔgɔw ka bolomafaraw, jamanadenw ka bolomafaraw, waati cogoya wariko; silameya wariko);
- kenɛma nafolosɔrɔsira kuraw nafa bɔli, kerɛnkerɛnnenya la NBD (Yiriwali Banki kura);
- Jurukosɔrɔ fɛɛɛɛ ɲumanw waleyali ;
- Forobadɛmɛw yiriwa kama.

4.2.1. Kɔnɔna nafolo dalajɛli fanga bonyali

459. Kalan caman y'a jira ko kɔnɔna nafolo lajɛli fanga man bon Mali kɔnɔ. O de la, k'a ta san 2014 la ka se san 2020 ma, ɛnpo donni cayara ka bɔ 12,6% dɔrɔn na ka se 14,5% ma, o b'a jira ko san kɔnɔ sɔrɔta hake cayalenba ye 2,4% ye o waati kɔnɔ (DNTCP ka ɲɛfɔli la). O hake in be sigida ɲɔgɔndan sariyaw duguma kosebe ni 20% ye. Walasa ka kɔnɔna nafolo caman fara ɲɔgɔn kan ani ka ɛnpo sɔrɔw yiriwa, an ka kan ka taasiraw ni fɛɛɛɛw ɲini walasa ka ɛnpoko sɔrɔw bonya yɔrɔ damadɔ la (bɔɔɔɔsira jagow, sɛnɛ, sɔrɔsiraw sariya sigilen tɛ minnu na), ka ɛnpoko sigi kunnafonidisiraw kan, ka dugukolo ɛnpokow lakuraya ka kɛɲɛ ni ɛnpo sigili ye kɛnɛ jɔlenw ni so jɔbaliw kan.
460. San 2010, sigida ɛnpo sɔrɔta yelenna kosebe CTw kɔnɔ,ka se fo FCFA miliyari 29 ni miliyɔn 337 ma, ka sɔrɔ ka jigɛn ka se FCFA miliyari 16 ni 12 ma san 2011 ni 2012, ka kɛɲɛ ni "sɛgɛsɛgɛli ye min kɛra Mali kominiw ka ɛnpo ni musakako jatew kan ", min kɛra ODHD fɛ san 2022. O seginkɔbaara in ju be se bɔ geleyaw la, jamana be ka minnu sɔrɔ sisan kabini san 2011 kalo saba laban.
461. Jamana ka kan ka sigida marabolow dɛmɛ u k'u ka ɛnpoko musakaw nafa bɔ ka ɲɛ :
- Jamana ka dɛmɛ ta ka ɲɛsin sigida marabolow ka ɛnpo ni salenw bɛɛ sɔrɔcogo ɲuman ma i n'a fɔ mara ni sigida yiriwali ɛnpo (TRDL) ;
 - jamana ka dɛmɛ dɔgɔyali ka ɲɛsin jamana werɛw ka nafasɔrɔtɔnw ma minnu sigilen don sigida marabolo ninu kɔnɔ ;
 - ka nafolo dɔ lasegin marabolow ma minnu sɔrɔ la nafasɔrɔtɔnw ni kenyerɛyew ka ɛnpo ni salen saralen la ani salen TVA minnu sɔrɔ la jamana yerɛ kɔnɔ;
 - ɛnpos sintetiki n'o ye jakokɛla misɛnniw ka ɛnpo ye, dɔ farali o kan walasa ka sigida jakokɛla misɛnniw ka ɛnpoko bɛɛɛ bɛn;
 - sigida ɛnpo kerɛnkerɛnnenw yɛlɛmani ka kɛ sara ye (min be sara sigida forobabaarakɛlaw dɔrɔn de fɛ a tɛ i n'a fɔ ɛnpo walima salen);
 - ka fanga di fɛɛɛɛw ni sekow ma walasa sigida marabolow ka nafolo be se ka fara ɲɔgɔn kan nɔgɔya la;.
462. Ka fara o kan, ɛnpo donni dɔgɔyali Mali kɔnɔ sababu dɔ ye, seko ni dɔnko tigilamɔgɔ minnu ma lakodɔn sariya fɛ sɔrɔ ni baarasɔrɔko siratigɛ la. INSTAT ye ERI-ESI2 sɛgɛsɛgɛli min kɛ, o jaabiw kɔnɔ, seko ni dɔnko tigilamɔgɔw minnu tɛ sariya kɔnɔ olu ka ɛnpo donta tɛ 1% bɔ, k'a sɔrɔ u ka tɔnɔ sɔrɔlɛn bɛɛ be taa fo FCFA miliyari 3000 ɲɔgɔn na san kɔnɔ, o b'a jira ko nin jekulu ninu ka dɛmɛ fanga man bon jamana ka sɔrɔkɔw farali ɲɔgɔn kan. O sɛgɛsɛgɛli kɛlɛn in y'a jira ko san 2017 kɔnɔ ni sɔrɔ 5% dɔrɔn ɛnpo sɔrɔlɛn tun ye FCFA miliyari 150 de ye k'a sɔrɔ a jira la ko FCFA miliyari 4 dɔrɔn de tun don.

2 . Maraw kɔnɔ sɛgɛsɛgɛli baarako kan ani sariya sigilen tɛ yɔrɔ minnu kan

463. Nin segesegeli in b'a jira ko enpo ni salen musaka (enpo/patanti, salen, togosebenni sara ani enpo werew) hake min sarala san 2017 kono bololabaarakelaw minnu ma lakodon fe, o jate ye FCFA miliyari 6.035.292.652 don de ye, walima FCFA 17.056 u kelen-kelenna. Nin jate in min be tali ke UPA3 bee la, o hake benna miliyari 11.173.406.642 FCFA ma fen bee lajelen. O hake in ka dogo tije na ni ya suma ni baarakeyoro ninu ka PIB la no be ben (FCFA miliyari 2159,1) bawo a be enpo sarata fitini don de jira no ye 0,51% ye. Siga ta la, nin hake in ka dogo kojugu, nka a ka kan ka to an hakili la ko baarakelaw walima yereyebaarakelaw 82% ya fo ku te ka enpo sara. Ni nin enpo sarata tun ye 10% bo, PIB jateminen in na, Baarakeyoro ninu ka bolomafara tun ka kan ka ben FCFA miliyari 216 dogon ye, o min be FCFA miliyari 11 sanfe kosebe ni kene jan ye. O b'a jira ko san 2017 kono, dese kera ka FCFA miliyari 205 dogonna de soro ka don Mali wagande kono.
464. Walasa ka do fara baarakela lakodnbaliw ka baara nafa kan jamana soroko siratige la ani ka do bo fantanya la, (i) a ka kan, an ka baarakela lakodnbali lakikaw don ku bo kene kan ani ka sorobosobaa walima forobabaarakela juguw minnu be dibi la k'olu fana don,(ii) ka nafolo don enpo minelaw ka seko ni donko fanga bonyali la walasa u ka se ka nafalo caman ladon faso kun ka bo nin baarakeyoro ninu ka enpo sarata la, (iii) ka kalan ni hakilijaradogonnaw sabati enpoko ni sugublonkow nesoroli la. Ni wale ninu bee ben'a to konona nafolo caman be se ka fara dogon kan ka jamana sigida na sorokow yiriwa kosebe.

4.2.2. Waribon sigili sen kan dugujukoronafoloko kama

465. San 2023, Mali ye sariyaw no 2023-040 ta, san 2023 awirilikalole tile 29, min nesinnen be dugujukoronfenko sariyasun ma Mali jamana kono, ani san 2023 awirilikalole tile 29, no 2023-041 min nesinnen be sigida konokow ma dugujukoronfenkow siratige la. Nin sariya filaw tali be ke sababuba ye Mali goferenaman ka se ka waribon sigi dugujukoronfenw soroko nenboli kama.
466. Nin yeema kura ninu ben'a to an ka jamana ka se ka waribon sigi dugujukoronfenkow kama walasa ka nafolo sorotaw don da nafamaw fe, nafolo min bena soro dugujukoronfenw boli la ko ke feeresoro sababu ye ka na ni yiriwa ye iziniko, jago, sigida ni jamana sorosira werew siratige la
467. Dugujukoronafolo waribon ye goferenaman ka waribon ye min dabolen don baara caman kama, nafolo sorota in be bo petoroli, gazi ani dugujukoronfen werew feereli tono boli la.
468. Tije na, sariya kura in ben'a to musaka farankan caman bena soro san o san min be taa FCFA miliyari 500 (dolari miliyon 803) a dogoyalen. A b'a to fana kabini sisan goferenaman ka se ki sen don damanko poroze la ni 10% ye ani ka se ka 20% were ma san fila folo baara ni feere konona na. Ani fana 5% niyoro be se ka di Mali kenerewew ma min be jamana foroba ni kenerewew ka tono lase 35% ma poroze kura in kono ka soro 20% de tun don sariya korolen kono.

3 Bololabaara kulu min sigilen te sariya kono

469. Misali la, Galamina licomu daman baara mana damine o bena Mali soroko jidi kosebe ka sabu ke damanko ye, FCFA miliyari 100 ni ko be se ka soro san o san damanbo soro la san 21 damanbo konona ,nin soro ye salen ,enpo ani tono ye min sara la bee kelen-kelen fe minnu ka nafolo donna daman in baarali la. Ani fana ,sanu min ye damanw na fenbota fanba ye, ale ye musakaba ladon Mali kun min dogon ma deli ka ke folo no ye FCFA miliyari 764 san 2022.

470. O bolen ko yen, damanbo segesegeli sosiyete min bena sigi ni faso ta don 100% ale bena segesegeli ni damanbo baara ke ani ka niyoro jini sosiyete werew ka sorow la, o be se ka ke soroda wewe ye jamana bolo.

471. Ani fana, ni waribon suguya sigili sen kan, ben'a to fan do fe, ka maje min be jamana nafoloko la k'o datugu bawo, dugujukorfen ninnu songo te to yoro kelen: a be jigin ka yelen, ani fan wewe fe, ka tano minnu sorola dugujukorfen ninnu na, o bena mara k'o ke sinijesigi ye. A be se fana soroko siratige la ka na ni yiriwa ye ni nafolo donni ye forobacakadaw la, i n'a fo keneyasow, kalanyorow, sorosira cakedaw ani hadamadenya sabatili cakayorow, walima tano minnu sinna ka labila jamnadenw ye.

472. O bee kofe, nin waribon in bena se ka ke basiki waribon ye waati min soru yiriwalen don, ola gelayaw waati mana se walasa ka jamana musaka bota yelenni na jiginni kunben, do na se ka ta waribon in nafolo la ka o waati in lateme.

473. Bakurubaya la, damanbo baara bena ni nafoloba soroli ye min b'a to yiriwali baara be se ka damine. Baarakenafolo sorolen ye FCFA miliyari 500 ye san kono ; Nafolo wewe sorolen FCFA 100 ni ko ye san kono ; Sigida jago hake soru ka sababu ke damanko wasa ye (a ka ca ni FCFA miliyari 5000 ye san kono) o be baarakenafolo fanba sabati ka fara foroba ni keneyeyew ka jehogonya wariko (PPP) ani jamana kakan wariko ani fereko ni wariko jehogonw ka wariko kan.

4.2.3. Ferew sigili sen kan ka bankiw wari soroli nogoya keneyeyew ma

474. Mali soru ka dogo kosobe. Juru min donna kiliyanw na, o jiginna ka bo FCFA miliyari 2550 ma san 2018 walima PIB 26,9% ka na FCFA miliyari 717 san 2022, walima PIB 31,7%, o be PIB hake ke 28,5% san duuru kono. O temenen ko, o juruw tilacogo yorow ni jorogon ce b'a jira ko juru kuntaala surunw de ka ca, juruw 30% ye jagokelaw ka sorota ye, 12% be ke du kono baara kerengerennenw k'a sorota ye, 7,1% be ke iziniw baaraw ta ye. O fen izini baara ninnu ka juruw be ka dogoya ka bo 10,9% la san 2018 ka na 4,6% la san 2022.

475. Ni ye Mali keje CEDEAO jamana tow ma, i bena ye ko Mali jorow ka bon donni kononajuruko siratige la ka jasin keneyeyew ma. Mali bena jorow 4^{nan} na ni PIB 30% ye, Capu Weri kofe n'o ta ye (56%), Senegali ta ye (32%) ani burukina ta ye (31%). O la, an bena ye ko ni hake in be jamana yiriwalenw ta jukoro kosobe walima minnu be yiriwa sira kan n'olu ka PIB be 50% sanfe kononajuruko siratige la keneyeyew ye. Afiriki di Sidi b'o la ni PIB 93% ye, Maroku ta ye 86% ye, Tinizi ta ye 82% ye ani Ili Morisi n'o ta ye 80% ye. Ka keje ni jamana yiriwalenbaw ye, kene jan be an ni olu ce : Ameriki di Nori ta ye 216% ye, 174% ye Azi koronyanfan ni Pasifiki ta ye, 159% ye jamanaw ta ye minnu be OCDE la, adw...

476. Walasa ka baarakenafolo soroli nogoya keneyeyew ma, nin fere ninnu ka kan ka lawaleya :

- Waribon min be keneyew ka kulu togo la k'o nafoloko girinya ;
- Ka cogoya sigi sen kan ka lafiada ke juruw tonoko la izini minenw soroli kama ;

- 483. Foroba ni Kenyereye jεrɔgɔnya (PPP) :** Mali Netaasira 2063 waleyali hukumu kɔɔ, baara belebelew bolodalen don i n'a fɔ kerɛkerɛnneya la taamako, kuranko, kunnafɔnidisiraw, senɛkow siratige la, adw . Hali ni nin baara belebele ninnu keli nafolo fanba bɛna bɔ jamana yere kun, jεrɔgɔn kenyereyew fana sen ka kan ka don baara ninnu dɔw keli la. Tuma dɔ la, foroba ni kenyereyew ka jεrɔgɔnyabaara nafa ka bon k'a da baara kɔɔsɔcogo n'a kecogo numan kan, nafolo sɔrɔcogo nɔgɔya la walima poroze dɔw jεnabɔcogo numan kosɔn.
- 484.PPPw sigili sen kan gɔferɛnaman ye fεere sigi sen kan jamana kɔɔ min kera sababu ye ka sariya ni taabolow sigi sen kan kow jεnabɔcogo kama. Gɔferɛnaman kuntilenna ye (i) ka fensɔrɔsirako dεse kele jamana kɔɔ (ii) ka fensɔrɔsiraw numan ni simaw jɔli n'u sabatili yiriwa, kerɛkerɛnneya la, baara keli fe ni foroba nafolo baaracogo sabatili numan ye ani (iii) ka Mali ka fεere ni UEMOA ta ben jɔgɔn ma.
- 485.Walasa ka PPPw ke yiriwali kuntaala jan sinsinberew ye mali kɔɔ, hakilijagabɔ ka kan ka ke PPP suguya wεre jεrɔni kan min bɛna se ka demε ke yiriwaliko hukumu kɔɔ waati kuntaala surun kɔɔ. PPPw ko don, minnu be se ka jamana sɔrɔ kologirinya ni k'a jija, PPP minnu be jamana jɔ ni ka na ni ko kuraw ye.
486. Porozew waleyali PPP fe o nafa caman be jamana kan, i n'a fɔ faratiw ani baarakenafolo geleyaw dɔgɔyali. O bεε n'a ta be, farati caman be PPPko fana la kerɛkerɛnneya la, a be se ka yuruguyurugu fanga bonya jamana kɔɔ, benkansεbenw layidu talenw labatolibaliya min juba ye benkansεbenw dɔgɔya ni u kɔɔsili dafabaliya ye, faratiw tilatili jugu minnu be se ka jate in'a fɔ porozew ni benkansεbenw dilancogo kolon ani minenw dili minnu te ben walima minnu man jɔ adw.
- 487.Jamanadenw sen donni jamanabaara la n'u yere ka nafolo ye :** Jamanadenw sen donni jamanabaara la n'u yere ka nafolo ye o ye hakilina ye min be jamanadenw yamaruya k'u sen don forobabaaraw la n'u ka nafolo ye ani ka niyɔrɔ sɔrɔ faso baaradaw ni sosietew la. A b'a to jamanadenw minnu ni nafolo caman maaramen b'u bolo, olu k'u ka nafolo don jamana sosiyetew labaarali la.
- 488.Nka nin nafolo labaaracogo jɛli te taa fasodenw kalanni kɔ nafolo labaa la. A nafa ka bon kosebe ka jamanadenw ni nafolobɔlaw lafaamuya nin nafololabaaracogo in nafa kan ani k'u ka danaya sinsin.
489. Dijε kɔɔ ani kerɛkerɛnneya la Afiriki kɔɔ, jamana caman be ka nin kecogo in ladege (ka jε) walasa ka nafolo don forobabaaraw la (erenεsansi barazi Ecopi kɔɔ) walima ka jamana baaradaw nafoloko dayele fasodenw ye (sosiyete nasɔnaliw Burukina kɔɔ)
- 490.Tunganadenw ka wari cilenw :** Tunganataa ye ko nafamaba ye Mali ka yiriwali hukumu kɔɔna na ka keje ni u ka demε bonyakojugu ye ka sabu ke nafolo ni dɔniya caman cili ye kana jamana kɔɔ. Maliden minnu sigilen be jamana kɔfe olu ka wari cilen hake, ka keje ni dijε waribon : Fɔn Moneteri enterinasɔnali (FMI) ka nafoloko jateminew ye, tun be surunya Ameriki dolari wari miliyari kelen na walima FCFA miliyari 538 na. A ka kan ka jira ko wari cilen ninnu 95% jεsinnen don hadamadenya makow de ma ani 5% jεsinnen don nafasɔrɔbaaraw keli ma.
491. Ka keje ni dijε geleyaw ye bi min kelen don ka jamana wεrεw ka nafololabaara dɔgɔya jamana kɔɔ, Mali be se ka tunganadenw ka a ka sɔrɔ yiriwali sinsinbere ye ni taasiraw ni demεsiracogo numanw sigili ye sen kan. An be don min na i ko bi, hali sa tunganadenw ka nafolo donni ka dɔgɔ sɔrɔsiraw dafε k'o sabu ke demεsiracogo numan ma sigi sen kan ka porozetigiw demε ani k'u ka sɔrɔw lakana sariyako siratige la.
492. Bakurubaya la, geleyaba caman be nafolo sɔrɔli la ka bɔ tunganadenw yɔrɔ: jekafɔbaliya ko jεnabɔbagaw ni jɔgɔn ce, nafolo lasɔrɔcogo geleyaw, danayabaliya min be nafolo baaracogo la, mara taabolo geleyaw, porozew te yen minnu be mɔgɔ sama, nafolo taabolo jiginni n'a yeɛenni, sigida wariko desew ani geleya minnu be tali ke tunganadenw na minnu ka dɔgɔ kosebe.
493. .Walasa ka geleya ninnu kele, Mali ka kan ka politiki ani cogoyaw sigi sen kan minnu be se ka tunganadenw demε u ka na u ka nafolo labaa nɔgɔya la, ka jeya sabati nafolow labaaracogo la, ka maracakεdaw ka kɔjεnabɔcogow nɔgɔya, ani ka nafolo donsiraw dayeleli jiidi minnu be se ka mɔgɔw sama. Jεrɔgɔnya baara numanw gɔferɛnaman ni tunganadenw ce, ani kumajɔgɔnya jelen fana, olu ye wale nafamabaw ye minnu be nafolo sɔrɔli nɔgɔya ka bɔ tunganadenw fan fe.
494. **Silamεjamanaw ka nafoloko demεw :** Mali kɔɔ, dinεko hami be jamanaden fanba bεε la nafolo

sorocogo koro siratige la. Maliden 90% jɔɔɔnna ye silame ye, o ye sababu juman ye walasa ka silameyademe nafolow sorɔ. Nka o bee n'a ta, silameya deme nafolow donni ka suman ka sabu ke a ko faamuyabaliya ye ani nafolo dondako dese nafololabaarayow fan fe. Baara labelebele ye min ye, o de ye ka jamanaden lafaamuya silameyademe nafoloko nafa kan ani ka nafolo labaarayow kalan nin nafolo siya jinini na walasa ka nafolosorɔsiraw yiriwa minnu ni sariya be ben.

495. Waaticogoya nafoloko deme :

Waati cogoya nafoloko deme ye nafolosorɔ siraw ye minnu be di walasa ka waatiyelema geleyaw cogoya ni k'u kun. Dijɛ kumarjɔɔɔnya ni fokaben be ke hukumu min kɔɔɔ waatiko cogoya kan, o be a jini jamana yiriwalenbaw fe u ka musaka bo ka jɛsin jamanaw ma minnu be yirwali sira kan walasa ka waleyaw boloda waatiko lahalayaw kama minnu ka kan ka ke ko kuraw ye ani farankanw ye ka jɛsin deme korolenw minnu bee yen kaban.

496. Dijɛ waati cogoya wariko ko ka misen, wa a be yelema tuma bee. Nafolow be lase jamana caman ka siraw fe UNFCCC ni Pari benkanseben wariko siratige la ani a kɔkan, ani a be se ka ke jamana fila ka siraw fe, ka fara marabolow ni dijɛ jamanaw ka waati cogoya nafolo kan. O la, waati cogoya wariko kera fen nafamaba ye walasa ka na ni yiriwa ye min be se ka waati yelema geleyaw kunben ani min mako te sisi jugu caman na.

497. Sariya min ye Pari benkan ta, o b'a jira ko a ka lapini ye ka Ameriki dorome miliyari 100 laje waati cogoya wariko kama ka jɛsin jamanaw ma minnu be yiriwali sira kan k'a ta san 2020 la ka se san 2025. Yiriwali jɛjɔɔɔnyabaaraw jamana fila ni jɔɔɔɔn ce ani jamana camanw ni jɔɔɔɔn ce ani dijɛ banumanketow (ONG) fana sen be nafolodi walew la ka jɛsin kungo konlon kelesi ani sigida lakanani ma.

498. Ka fara o kan, dijɛ benkanw hukumu kɔɔɔ, ani kerengerennanya la, Iriyo (Rio) dijɛ lajeba kofe san 1992, nafolo ni fere caman sigira senkan demebagaw ka gferenaman dow fe ani dijɛ tonba dow fe. Cogoya do la, Mali te ni nafolo in nafa bola kosebe ka sabu ke kunnafoni sorobaliya ye tuma dow la walima nafolo ninnu sorocogo n'u fere donbaliya ye.

4.2.5. Demeɓninibankiw ani sugubulonw dayelɛli

499. Demeɓninibanki : A te i n'a fo jagoke bankiw, demeɓninibankiw be sosiyetew dorɔn de ka baara la, k'u deme u ka wariko ni yiriwali feereɗ jɛnaboli la. A be se ka don sosiyete yere koɓew jɛnaboli la ni niyɔro b'a bolo walasa ka nafa wɛre sɔro. A jɔyɔro bɛna ke ka juru kuntaalajan sɔrɔcogo jumanw nɔgɔya, ka wari dondaw jɛɓini minnu nafa ka bon kosebe ani ka cemance jɔyɔro ta wariko suguw la kilianw ka laɓini kɔnɔna na.
500. **Sugubulon** : Sugubulon ye yɔro ye folo, jagofen kerɛnkerennɛnw lasɔrɔcogo n'u feerecogo be jɛnabo yɔro min na walasa k'u songɔw don waati beɛ walama tile waati dɔw kɔnɔ. (songɔ sigi). A ka baaraketaw bennen be sɔrɔko nafolow jɛnaboli ma,(nafololabaracogo sɔrɔli nafolotigiw ye) nafolo dili, faratiw jɛnaboli ani dugukolow feereli ma. Sugubulonw be se ka nafolomafɛnw kuraw feereli nɔgɔya (kura kofolenw) walima kɔrɔlenw (min kofora ka tɛmɛ, ani min ye nafololabaarala dɔ ta ye). Nin nafolomafɛnw falenni be se ka ke suguw la minnu jɛnabolen don sariyaw fe (n'a be wele tuma dɔw ko bursi) walima u ni jɔgɔn ce benkan. O la sugubulon ka baara bɛna ke in'a fo : cakɛdaw demeni nafoloko siratige la, wari maralen taasirakow jɛnaboli, faratiw jɛnaboli, nafolomafɛnw feereli, adw.

4.2.6. Kɔkannafolo sɔrɔcogo kuraw nafaboli

501. A daminɛna forobayala, san 2014 zuluyekalo tile 15, BRICS ka lajɛba 6nan senfe min kɛra Fortaleza, Berezili jamana kan, yiriwali banki kura (Yiriwali Banki kura, BRICS, NDB - BRICS), n'a tun be wele folo ko BRICS yiriwali tɔgɔla Banki, ye diɓe yiriwali banki ye min dilanni laɓini kɛra BRICS jamanaw fe (Brezil, Irisi, Endujamana, Siniwa ani Afiriki di Sidi) k'a ke diɓe banki kɔrɔlen (Banki Mɔnjali) kɔnabila ye ani diɓe wariko tɔnba (Fɔn Mɔnɛteri Entɛrinasonali). Nin Banki in, n'a sigiyɔroba be Shanghai, Siniwa jamana kan, o dabɔra ka wariko ni yiriwali jekafɔba sabati jamanaw ni jɔgɔn ce minnu be yiriwa sira kan.
502. A ka laɓini ye ka nafolo laje ka jɛsin fɛnsɔrɔsiraw ni yiriwali sabatili porozɛw ma ani jɛtaa kuntaala jan sɔrɔko ni jamanaw kɔnɔ minnu be yiriwa sira kan i n'a fo ani ka ke jamana caman ni marabolow ka wariko tɔnba ye diɓe jɛtaa ni yiriwali kama.
503. NBD te i n'a fo Fɔn Mɔnɛteri Entɛrinasonali (EFEMI/FMI) ani Banki Mɔnjali, ale jurudon te ke ni diyagoyali sariyaw sigili ye i kan, i n'a fo sɔrɔ cogoyaw n'u labaaracogow yeɓmani diyagoya la, olu minnu jatelen be jamana demenenw fe i n'a fo sen donni u ka jamana maracogo la.
504. Ka fara o kan, nin jamana ninu ka laɓini ye ka « wari maracogo jigine » dɔ dilan min be taa dolari wari miliyari 100 nɔgɔna na (Siniwaw ta ye miliyari 41ye, berezili, Irisi, ani Endi olu be dolari wari miliyari 18 de di u kelen-kelen ani Afiriki di Sidi ka bɔta ye dolari wari miliyari 5 ye), walasa ka tɔn in jamana beɛ lakana ka bɔ nafoloko geɓeyaw ma sini. A bɛna se ka deme ke jamana wɛrɛw ye minnu be sɔrɔko geɓeyaw kɔnɔ.
505. .Ka bɛn ni sɔrɔko jagamincoɓo ye diɓe fan beɛ min be ka kologeɓeya ka taa' fe, Mali ka kan k'a laɓini ka don nin banki kura in na min b'a to jamana be se k'a ka nafolosɔrɔsiraw caya ani k'a ka poroze belebelew lawaleya minnu y'a haminankoba ye Mali Netaasira 2063 hukumu kɔnɔ. Hakililajiginna, jamana damado i n'a fo Misira jamana (l'Egypte) ye donni damine ka ban nin banki in na.

4.2.7. Ka jurutacogo numan fæere dɔ sigi sen kan

506. Nanfola caman faracogo jɔɔɔn kan ye an ka jamana haminankoba ye min ka kan ka jɛnabo cogoya bæe la walasa ka Mali Jetaasira 2063 lapiniw sabati. Hali ni fanga ka kan di kɔnɔna nafolow lajeli jɛɛɛni ma ka nin lapini ninu sabati, fo an ka don ka fo ko o sɔɔɔ in tɛ bɔli kɛ k'a da Jetaasira ka lapini bonya kan. O de la, a ka kan, jamana ka nafolosɔɔɔli fæere juman dɔw sigi sen kan i n'a fo juruta fæere juman dɔ walasa ka Jetaasira lipiniw waleyali sabati, ani k'a kɛ cogoya la jurutata in kana degun fosi lase jamana taabolo cogoyaw ma.
507. .Tijɛ na, jurudon ka kan ka kɛ politiki fangamaba ye walasa k'a ben sɔɔɔko kuntilenna kuntaala surun, cɛmance ani kuntaalajan ma walasa ka sɔɔɔ yiriwali sabati min bæ bæe lajelen nafa, min sabatilen bæ ani min bæ men sila, walasa ka i jɛsin ka jɛ juruko baaraw ma.
508. Jurutako kuntilenna jɔɔɔn ye ka jamana ka wariko magow jɛnabo ani ka waati nataw musakabɔko wajibiyalen jɛnabo nɔɔɔya dan bæe la, waati kunkurunnin, cɛmance ani waati jan kɔnɔ, ka sɔɔɔ ka faratiw jɛnabo ni hake ye min bæ wasa sɔɔɔ, ka sɔɔɔ ka yiriwali sabatili kuntaalajan lapiniw ani faantanya dɔɔɔyali, juruta fæerɛw siratigɛ la san 2023-2063 waatiw kɔnɔ, o ka kan ka jɛsin kɔkannafolo lajeli ma, tɔnɔ jini tɛ minnu safe, ani jamana kɔnɔ juru min bæ forobaciw kuntaalajanw demɛ (Nafolomarayɔɔɔw ka wajibiyali k'a daminɛ san 5 la) k'a sɔɔɔ ka sinsin kɛ musaka sɔɔɔtaw jiidili kan.
509. . Ka fara o kan, fan dɔ fɛ, geleya minnu bæ jɛkafɔ la an ni fæereko ni warikojɛɔɔɔn dɔw cɛ, k'a sababu kɛ Mali ye fæere sugandilen minnu ta a yɛrɛ ye n'olu bæ ka nafolo sɔɔɔli geleya o demɛbaa ninu fanfɛ, ani fan wɛrɛ fɛ, geleya minu jɛsinnen bæ nafolo dalajeli ma marabolo suguw la , Mali ka kan ka dɔ fara politiki ni sɔɔɔko sinsinni waleyaliw kan walasa ka se ka dijɛ wariko suguw lasɔɔɔ ka nafolo caman lajɛ .
510. Kuma surunya na, Mali Jetaasira 2063 lawaleyali ani porozeba minnu b'a kɔnɔ bæ cɛsiribaw de wajibiya jamana kan kɔnɔna ni kenɛma nafolo lajeliko la. Nka, o nafolo ninu dalajeli ka kan ka fara mara kecogo juman kan foroba nafolo labaaracogo juman na ka kɛɛɛ ni nafolo tilacogo juman ani layidu talenw labatoli ni musakaw kolɔsilicogo juman ye walasa nafolow bæ don u donda fɛ ka jɛ.

4.2.8. Jamana ka yiriwali demɛ

511. Mali yiriwali demɛ kɛra baarakɛminɛn ye tuma bæe ka yiriwali politikiko warikow jɛnabo . Nka, sɔɔɔli bæ nin demɛ in jɔɔɔɔko la Mali jamana ka sɔɔɔko ni sigidako yiriwali la.
512. de kosɔn, Mali ka kan ka ADPko jɛɛɛni w'a man kan ka i jida nin wariko kan kɔsɛbɛ, a ka kan k'a jate i n'a fo farankan min jɛsinnen bæ yiriwali ko fɔlow ma. O la a ka kan ka kɛ waati kuntaala surun kɔnɔ ani a man kan ka kɛ wariko baarakɛminɛn dafalen ye.
513. . O kama, Mali ka kan k'a ka jɛmɔɔɔya sabati marakecogo la, jɛkafɔ la, fæerebɔ ani baarakecogo la walasa ka yiriwa sabatili kuntilennaw sɔɔɔli nɔɔɔya, ka kɛɛɛ ni PONAGA ka lapiniw ye.

• **Ka barika don bolodali cogoya la**

522. Fɛɛɛ bolodalen dɔ waleyali bɛ sekow bolodali sigicogo kura de kofɔ jɔɔɔn fɛ baarakɛcogo tɛ se ka taa minnu kɔ.
523. 519. Nin dakun in b'a to an ka seko ni donko jijali magow don minnu b'a to bolodalicogo baara nafamaw bɛ se ka kɛ walasa a ka taasira fɛɛɛw minnu yera k'olu jateminɛ porogaramu hakelamaw walima kunkuruni kɔɔ walasa ka jamana yiriwawali hakilinaw lawaleya.
524. 520. Nin seko ni donko jijali ka kan ka taali kɛ baarakeyɔɔw ka yiriwawali fɛɛɛw la, baara taabolo ni baarakeminɛnw ani baarakelaw la.

• **Jatejinisɛgɛsɛgɛli cogoya kologirinyali**

525. 521. Sɔɔ, hadamadenw, seko ni donkow ani politiki kunnafoniw nafa ka bon kɔɛbɛ Mali kura Nɛtaasira 2063 lawaleyacogo hukumu kɔɔna na. Walasa ka jateminɛ kɛ baara in taabolo kan, kunnafoniw ka kan ka sɔɔ hadamadenya cogoya bɛɛ kan Mali kɔɔ. A ka kan ka kɛ kunnafoniw ye minnu bɛ taali kɛ hake donni na i n'a fɔ jatejinisɛgɛsɛgɛli ni fɛɛɛsiraw kunnafoni ani kunnafoni minnu bɛ taali kɛ cogoyaw donni na i n'a fɔ baarakela jumanw, mara kɛcogo, yuruguyurugu, sariyatigɛcogow, adw. Jatejinisɛgɛsɛgɛli kologirinyali kɔɛbɛ ka kan ka daminɛ jamana kɔɔ.

• **Fɛɛɛw jumanw sigili sen kan ka walasa Nɛtaasira ni porozɛbaw lawaleyali n'u tabolow jatimini n'u kiimɛni baara kɛ**

526. 522. Sinijɛsigi jateminɛw y'a jira k'o yecogo caman cela, yecogo saba ka teli ka na. O yecogo saba ninnu na, dɔw ye ala tanu ye ani dɔw yɛɛ ye jatigekow ye. Nin Ko ninnu kelen-kelen nacogo ka kan ka kɔɔsi k'u jateminɛ walasa ka jɛmɔgɔw ni jamanaden bɛɛ lasɔmi jatigekow n'u kɔɔlɔw kan ani ka diayagoya ko minnu ye ala tanu ye olu ka se ka waleya.
527. 523. Ka fara o kan, jamana maracogo, politiki ni lakana geleyaw teliyali ani keneyako geleyaw kun boli ani kɔkan politiki cogoyaw yelɛmani olu fana ye kun jɔnjɔn ye minnu bɛ geleyaw ni yelɛma donbaliya jona jira yiriwa kɛcogo la.
528. 524. Ani fana, ka kɔn ka walew kunben minnu bɛ se ka jamana bɔ a kuntelena kan o ye geleyaba ye yiriwawali jɛnabɔcogo la. A fura dɔ ye ka Jekuluba dɔ sigi Mali Nɛtaasira 2063 tɔɔ la ani jɛmɔgɔyaso dɔ jamana kɔɔ min ka baara bɛna kɛ :
- Ka jamana sinijɛsigi jateminɛw jaabi lawaleya ;
 - Ka jini ka foroba walew lajɛya ni walew ye minnu bɛ kɔn ka kojuw ni tamasiyɛnw kɛɛ minnu ka teli ka kuntilenaw yelɛma.
 - Ka hakililawasuwusuw dɔgɔya minnu bɛ tali kɛ yiriwawali kuntaala surun, hakelalama ani kuntaalajan na.
 - Ka dɛmɛ kɛ ka fɛɛɛwalew sigi sen kan walasa ka kɔɔlɔw kunben ani ka jini jona ka jamana tabolo latilen.
 - Ka yiriwawali porozɛw labaracogo kɔɔsi minnu bɛ tali kɛ yiriwasira bɛɛ la.

4.4. Yiriwawali porozɛw minnu bɛ Nɛtaasira lawaleyacogo kɔɔ

529. Walasa ka Nɛtaasira lawaleya, Mali gɔfɛrenaman ye yiriwawali porozɛ belebelew hakilina ta minnu bɛɛ tali kɛ yiriwasira bɛɛ la ani minnu bɛ bɛɛ kala jɔɔɔn na ani ka Mali yiriwawali fɛɛɛw jukɔɔmatintin.

530. Walasa ka yiriwali porozew ke sinsinberew ye ka netaasira lawaleya, hakilijakabo kera wajibi u kan walasa ka na ni yelema ye taabolow la minnu tun kelen don laada ye ani ka taabolo kuraw di poroze kofolen ninnu ma min ni Netaasira joli kuntelennaw bee ye kelen ye.
531. O la, tabolo falen tun wajibiyalen be ka na ni yiriwa ye fan bee fe ka nesin yeta kerengerennenw ma minnu sinsinnen be bee kelen-kelen ka poroze ma. A kun ye ka kuntilennabaw lapini ke minnu ka kan ka lawaleya yiriwa kene kelen-kelena bee la ka ben ni Netaasira ka yeta ye ani k'u yelema k'u ke poroze belebelew ye walima yiriwa porozew
532. Poroze kofolen ninnu ye tan ni kelen ye (11) :

POROZE 1L3 : FARAFINA JIGINI : KA MALI NI KERJAMANAW BALO

533. Farafina jigine poroze « ka Mali Balo an'a Dafe Jamanaw » ka lapini ye :
- Ka sene don ba la ni senesoyiriwayoro belebele 12 dayeleli ye ka nesin yoro bee n'a ka senefen nafamaw ma ;
 - Ka dunkafa sabati Mali kono ;
 - Ka Mali ke senefen jago la yereyere ye jamana kakan ka ben ni Mali Netaasira 2063 san tan folo laban ye;

POROZE 2NAN : « YELEN KURA » Ka Kuran di maliden bee ma

534. Nin poroze konona na, a lapininen don ka an ka kuranmafenw don ba la u be soro yoro minnu na ka caya walasa ka soroba ke ka na ni nogoya ye ani ka soro yiriwayoro werew nafa bo minnu be tali ke jagon na.

POROZE 3NAN : KA IZINIW JO MALI KONO

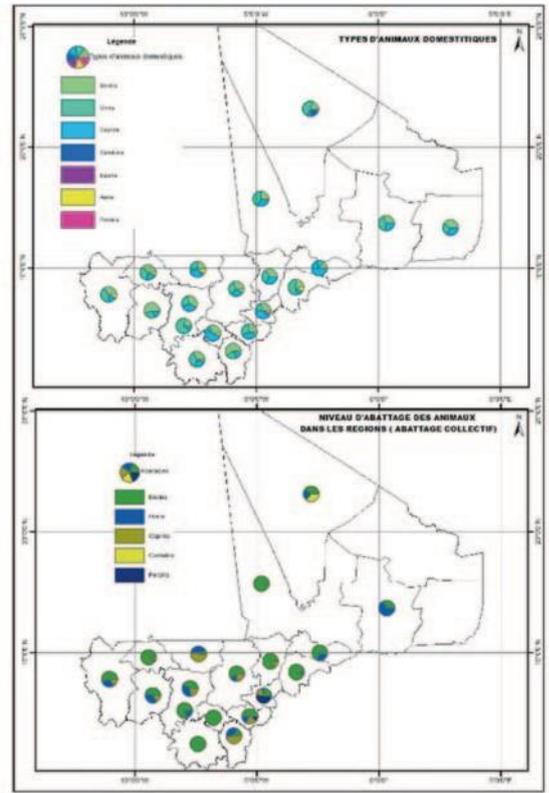
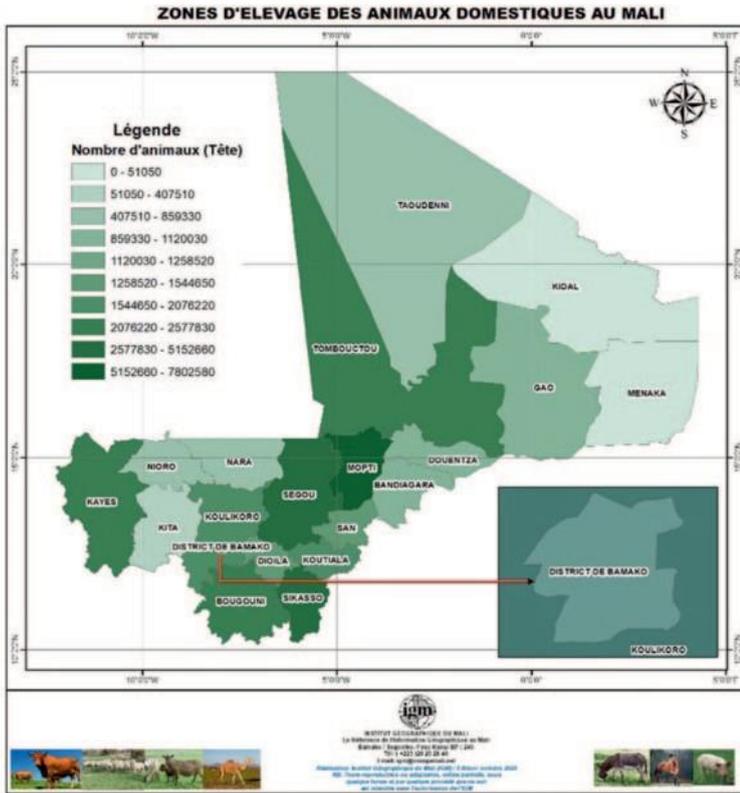
535. Nin poroze in kono, Mali keli izini jamana ye feere bena sinsin senefen siyaw kan. O hukumu kono, Goferenaman bena izini sigiyorow laben ani ka kenew laben izini werew dayeleli kama senefen nafama werew kama walasa ka soro ni sigidaw yiriwali yorobaw dayele marabolow kono. Nafolo labaara porozew sigili bena ke ka nesin senefenw ma minnu jatelen don i n'a fo feeresorasirabaw.

POROZE 4NAN : « KANKU MUSA SEGINNA » KANKUN MUSA KA SANUTILE SEGINI

536. Sisan, damanko baara ye yiriwali sabatili poroze do ye sigida, soroko ani sigida laminiko siratige la Mali bee kono, kerengerennenya la, sigida ni mara minnu ni damanbo baara be yen.

POROZE 5NAN : KA MALI NI DINI BOLO DI JAGON MA

537. Nin poroze in kono, a lapininen don ka taamasira suguya caman laben minnu be na ni lafia, nogoya, lakana ani yiriwali ye o ka kan ka keje ni goferenaman ka politiki ye walasa ka jamana dilanni makow jenabo waati bee soroko ni sgidako ta fan fe.

4.5.1.2 Kariti minnu be tali ke sinijesigi jateminew la

546. Sinijesigi jateminekariti dow dilanna minnu be tali ke san tan naani nata lapini kerenkereannenw na. Nin sinijesigi jateminekariti in sinsinnen be nin dakun ninnu kan:

- jamana jöli kokura ani sorö bayelemani ;
- Seko ni donko kerenkereannenw sabatili yorc nafamabaw la ;

u ka jɛnamaya jiidili sabati.

- Ka sigida kunnafonidilanw dilanni n'u tilatilali sabati. Nin seben in kɔɔ jɛkafɔ fɛɛɛ bɛnnenw bɛna kɛ sababu ye :
- Ka kalanko kunnafonifalen baara jidi minnu kɛra yiriwali hukumu kɔɔna na ;
- Ka baarakɛminɛnw ni kunnafonidilanw bɛn jɔɔɔn ma baarakɛbaga kelen-kelen ka seko n'a ka donko siratige la ;
- Ka jateminɛbaara kɛ ka kɔn kunnafoniw dilanni jɛ ani a bannen kɔ;
- Ka jɔ ni kunnafoniw carili ye jɛjɔɔɔnya bɛnkan kɔɔ ni jamana ka kunnafonidisiraw ye;
- Ka kunnafoni minɛn minnu bɛ sigida, kalanko ani lafasali kan k'olu dilanni n'u jɛnsenni jɛnabɔ ka jɛ, jɛmɔɔɔyaso kelen-kelen ka seko ni donko hukumu kɔɔ ;
- Ka nafolo tilalenw baaracogo juman sabati.

4.5.2.3. Fɛɛɛɛ JOSENW

563. Nin fɛɛɛɛ in tigɛlen bɛ Mali kura Nɛtaasira 2063 kama walasa k'a lawaleyali nɔɔɔya. A sinsinnen bɛ Nɛtaasira ka taasiraw de kan:

Fɛɛɛɛ JOSEN 1° : LAFASALI

- 564.** Porozɛ nafama bolodalenw caya kosɔn, Mali Kura Nɛtaasira 2063 lawaleyali mako bɛ nafolo la ka bɔ kɔɔna ni kɔkanna na.
- 565.** Nafolo farali jɔɔɔn kan bɛ bɔ jamana ka kunnafonifalencogo juman, banbali la, dalilu bɛ min na ani min kɔɔkɔw bɛ bɛnnen don. An ka don k'a fɔ ko jamana yecogo juman ye sababu juman ye ka dɛmɛbaa jekuluw kun sin jamana ma, Nin fɛɛɛɛ b'a fɛ ka dɛmɛ kɛ ka jamana yecogo jɛ hali bi ka ta'a fɛ jamanadenw, kɛɛɛɛ jamanaw ani dijɛ jɛ kɔɔ, o bɛ kɛ ni yɛɛmankutuli fɛɛɛɛw ni kunnafonifalencogo jumanw ye jamana yiriwa kama.
- 566.** K'a fara kunnafonidisiraw kan, nin fɛɛɛɛ in b'a lapini ka mɔɔɔw sen don baara in na, seko ni donkotigiw minnu bɛ bɔ yɔɔ caman na n'u bɛ se ka jama hakiliw lakunu k'u bila u jɛnasira kan (aritisiw, dinɛmɔɔɔw, politikimɔɔɔw, jamana ni jamana cɛ ko jɛnabɔbaaw).

Fɛɛɛɛ JOSEN 2^{NAN} : POROZɛ NAFAMABAW YELI :

- 567.** Ka porozɛ minnu bilala sen kan k'olu yeli n'u faamuyali nɔɔɔya ni: filimu walima wido dilanni ye porozɛ kelene-kelenna taabolo kan walasa ka famuyali ni jateminɛ k'u taacogo n'u nafaw jɔɔɔɔ kan; seben ni gafe dilanani « Mali kura Nɛtaasira ka bɛn san 2063 », ani kunnafonifalensira kura wɛɛɛw.

Fɛɛɛɛ JOSEN 3^{NAN} : JAMANA LAFAMUYALI ANI KUNNAFONIFALEN WALASA KA JOGOW FALEN

- 568.** Nin jɔsen in labɛna ni kunnafonifalen ye jogo ni sigidamɔɔɔw yɛlɛmani kan ani jama ladusuli. Walasa bɛɛ sen ka don, a nafa ka bon, baara in kɛbaa bɛɛ ka Mali Nɛtaasira tuntillɛnaw faamuya walasa an ka kunnafonifalen walew labɛn minnu b'u ka doniyaw, taabolow ani jogow sinsin walasa ka lapiniw sabati.

Fɛɛɛɛ JOSEN 4^{NAN} : SEKO NI DONKOW SINSINNI

- 569.** Nin jɔsen in b'a lapini ka baarakɛbaaw ka seko ni donkɔw sinsin walasa ka kunnafonifalen fɛɛɛɛw lawaleyali jidi walasa ka dɛmɛ kɛ Mali kura Nɛtaasira 2063 lapiniw ka se ka sabati, ka se ka bɛɛ sedonni nɔɔɔya lapiniw sabatili la.
- 570.** Ani, diyagoya don sigida kunnafonidilaw senkolaw sen ka don nin baara in kɛli la (seko ni donko sinsinni) ni sigidamɔɔɔw ladusuli fɛɛɛɛw ye.

Fɛɛɛɛ JOSEN 5^{NAN} : JATEMINɛ NI KIIMɛNI

- 571.** Fɛɛɛɛ in bɛn'i sinsin baara kɛcogo yɛɛ de kan ani baara taabolo bɛ cogo min na baarakɛbaaw kelen-

kelen bolo. Kon bɛna kɛ fana hakilinaw ni faratiw ma, minnu jateminɛni bɛna kɛ sababu ye ka nin fɛɛɛ in jɛtaa siraw caya. O kɔɔ ye ka kumaɗɔɗɔnya baaraw kɔɔsili n'u jateminɛni sabati.

4.6. Bagabagali ni faratiw

572. Mali disi dalen bɛ geleyaba caman na, bagabagali, faratiw ani fangadɔɗɔya jamana kɔɔɔ ani ka bɔ dijɛ seleke naani na, minnu bɛ se ka fiɗɛba bila a yiriwali n'a ka jɛtaa la, hɛɛ sinsinni sigida la, ɗɔɗɔnminɛn ani politikiko sabatili siratige la.

JAMANA KɔɔɔNA NA

- **Lakanabaliya**

574. Bagabagaliw sugu ka ca i n'a fɔ, jatigɛwale ani nigɛɛnyawalew minnu labɛnna kabini jamana wɛɛw, jamana tilali hakilinaw, siyawoloma, dinɛ kɛɛ, ani lakanabaliya bɔɔɔɔsiraw sanfɛ.

- **Kuranko geleya hali bi**

575. Kuranko geleya banni ye wajibi ye walasa ka na ni sigida ni sɔɔɔ ni hadamadenya yiriwali ye. O la sa, kuran lakurayalen ɗuman sɔɔɔli bɛɛ fe ani waati bɛɛ songɔ ɗɔɗɔn na ye ko gɛɛnba ye min ɗɛsɔɔɔli bɛna ko caman ɗɔɗɔya i n'a fɔ dumuni dilankow, nafolo sɔɔɔ baaraw, baara sɔɔɔ, sɔɔɔ jiidili ani fantanya kɛɛli.

- **Jamana fangantan ani yiriwali bolodacogo kolon**

576. Jamana tun fanga dɔɗɔyara, a ka seko ni dɔɗɔko dɔɗɔya tun y'a bali ka jamanadenw ni jamana mara ka jɛ kuma tɛ ka yiriwali taasirabaw sigi sen kan ani bolodali fɛɛɛ ɗuman

577. Tjɛ na, geleyaba bɛ kow bolodalicogo la Mali kɔɔɔ i n'a fɔ cakɛda minnu ka baara ye bolodali ye olu yɛɛnni ɗɔɗɔn sen kan u ka baarakɛcogo n'u ka cidenyabaara ani fana bolodali minɛnw minnu bennen tɛ ɗɔɗɔn ma ani sɛbɛn fana ni politiki kɛcogow bennen tɛ.

- **Politiki jɛmɔɗɔya yɛɛmani**

578. Farati min bɛ basigibaliya walima fanga yɛɛma politikiko ni sɔɔɔko ɗɛnabɔli la o bɛ ka dankari kɛ jamana tabolo ɗuman na. Cɛmancɛ fanga gɔfɛɛnaman ka tabolo kura bɛna kɛ sababu ɗuman ye yiriwali ko ani jɛtaasira lawaleyaliko siratige la.

- **Wariko geleya**

579. Wariko geleya ani marabolow ka jɛɗɗɔɗɔnya geleya kura bɛ ka geleya don sefawari (FCFA) ka sinijɛsigi la. A bɛ i ko bɛɛ jɛwari FCFA ma kɛ sababu ɗumanba ye jagokɛɗɗɔɗɔnya hukumu kɔɔɔ Mali kɔɔɔ k'a sɔɔɔ an b'a dɔɗɔ ko Mali ka jagokɛtaw ka taa SEDEYAWO (CEDEAO) jamana tɔw la, o ye 8% dɔɗɔn de ye a hake bɛɛ lajɛɛn, k'a sɔɔɔ Afiriki bɛɛ lajɛɛn ta ye 48% ani a tɔ 52% ye dijɛ bɛɛ ta ye.

580. Wariko geleya sɛgɛsɛgɛli ka kan ka jateminɛ kɛ fana yɛɛmaw la i n'a fɔ Saheli jamanaw ka jɛkuluba (AYESI/AES) sigili ani geleya donni dijɛ wariko cogoyaw la ni dolari ni Ero fanga banni ye dɔɗɔnin dɔɗɔnin ani kɛɛnkerɛnɛnɛnya la BRICS ka warimaralen kura jigiya bɛ yen min bɛn'i kɔkɔ da dolari ni Ero wari la.

- **Waati yɛɛmaw ani bagabagali wɛɛw ka ɗɛsin sigida ma**

581. Sɛgɛsɛgɛli caman minnu kɛra waatiyɛɛmaw kan Mali kɔɔɔ, olu b'a jira ko waatiyɛɛmako geleyabaw minnu bɛ Mali kun kan olu ye : ja, jiko kasaraw, fiɗɛbaw, cɛncɛnfuga warali, funtɛni ni nɛnɛ juguyali ka yɛɛn ani fiɗɛ ɗɔɗɔɛn.

582. Ani Mali kɔɔɔ, sanjiko cogoyaw yɛɛmalɛn don k'a sabu kɛ waatiyɛɛma kow ye minnu kɛɛn don ka na ni sanjiko dɛsɛ ye ani sanji nacogo yɛɛmani san o san.

583. .Waatiyɛɛma bɛna kɛ sabu ye ka geleyaba lase sigida ni sɔɔɔko baara fanbaw ma. O geleya ninu bɛna juguya don nataw la, wa o la, u bɛna kɛ sababu ye ka mara dɔw ka yiriwali dan sira la, sanjiko yɛɛma ka jugu minnu ma ani yɔɔɔ minnu na ni du fanba bɛɛ b'u ka sɔɔɔ 70% sɔɔɔ sɛnɛko, baganmara ni kungow la. O la, waatiyɛɛma kɔɔɔɔw bɛna juguya olu de ma kɛsɛbɛ.

584. Mali b'a yere soro dije kono jamana setigibaw ka ca min kono ni geleya b'olu yere fana kan. Jamana ni jamana ce jεjεgonyaw be yelema, ani dije taabolo yere be se ka yelema. Jamana kuraw be se ka ke setigibaw ye, waati cogoyaw be yelema k'a soro a ma suda ani bana suguya wεrεw be se ka bange.

585. Jamana ka kan ka segesεgeli cogo fεrεw tige ani ka baara ke ni sigida ni soro ko labencogow ye minnu be maraw ni dije kono min bεna ni dije bεε gereli ye jεgεn na, keke toli senna Afirki kono, subahanamansin hakimaw cayali, jamana dow ka farajεgεnkanjekulubaw waleyali n'u sinsinni, dije songow jiginni ani jago sariyaw tijeni, jεgεn dan ni fadenya suguw la dije kono jamanaw ni jεgεn ce minnu be yiriwa sira kan.

NĒFŌLI FARANKANW

NĒfŏli farankan 1 : Yelɛmabolow sɛgɛsɛgɛli

NĒfŏli farankan 2 : Nininkali la nafamaw

NĒfŏli farankan 3 : Komite nɛminebaaw tɔg

NĒfŏli farankan 1 : Yelɛmabolow sɛgɛsɛgɛli

Yelɛmabolo 63 de jatera k’u tila tilayɔɔ 5 n’olu ye : jamanaden hake ni hadamaden ka seko n’u ka dɔnko (yelɛmabolo 16); sɔɔɔko ni yiriwali wariko (yelɛmabolo 22); maracogoya (yelɛmabolo 14); sigida ni waatiyelɛma (yelɛmabolo 5); jɛɔgɔnya ni dijɛtabolopolitiki (yelɛmabolo 6).

Tilayɔɔ 1: jamanaden hake ni hadamaden ka seko n’u ka dɔnko (yelɛmabolo 16)	
Nɛtaa ni hadamadenw hake	Fantanya ani damakeɛɛbaliya
Sigiyɔɔyelɛma	tabiyaw
Duguba dilanni	Faso kanw
Kalandenw hake	Dine
Kalanko cogoya	Musow yiriwali
Sɛgɛsɛgɛli ni yiriwa ani kokuraw	Funankeniw, farikolo nɛnaje ani nidungokow
Keneya tabolo	Baarako
Nɔgɔndɛmɛ ni sigida lakanani	
Dunkafa ani balocogoya	
Tilayɔɔ 2: sɔɔɔko ni yiriwali wariko (yelɛmabolo 22)	
Jamana dugukolo labaarali	Jamana nafasɔɔɔfenw donni ba la
Sɔɔɔ yiriwali	Nɔgɔndan ni sɔɔɔko
Sɛnɛko sɔɔɔ	Izinikow
Turisimu ni ɔteliko	Taamako ni taamasira cakeyɔɔɔ
Bololabaara	Dugujukɔɔɔfenw
Warimara ni wari labaarali	Kuranko
Juruta	Nafasɔɔɔfenw songo
Yiriwa Dɛmɛ	Wariko politiki
Enpoko	Subahanamansinko, sɔɔɔko bolɔɔsira kan
Juru ni sɔɔɔko	Yiriwa bolodali
Kenyɛɛyew jɔyɔɔ	
Kenyɛɛyɛ minnu ma lakodon sariya fɛ olu jɔyɔɔ	
Tilayɔɔ 3: jamana maracogoya (yelɛmabolo 14)	
Kele ni lakana	Jamanadenw ka tɔn jekuluba
Jamana ka kelenya ni ben	Laadala nɛmɔgɔw jɔyɔɔ
Sariyako	Kunnafɔnisiraw ni bolɔɔsiraw
Mara cogoya kurakurayali	Fasodenya ni fasodenɔnumanya
Mara cemaboli ni marabolosigi	Jagow tabolo
Yuruguyurugu	Dugukoloko
Jamana jɔyɔɔ	
Bejefanga	
Tilayɔɔ 4: Sigida ni waatiyelɛma (yelɛmabolo 5)	
Jikosɔɔɔw	Farati ni masibakow
Sigida cogoya (nɛmanw, nɔgɔw ani tɔɔɔniw)	
Nɛnamaya dugukolo kan	

Ja, jiritige,ani cencenfuga	
Tilayɔɔ 5: Jɛɔɔɔɔɔɔ ni diɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ (yɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ 6)	
Mara ni mara cɛ ani Afiriki kɔɔɔɔɔɔ taamaɔɔɔɔɔɔɔɔ	Diɔɔɔɔɔɔɔɔɔ naani tɔɔɔɔɔɔɔɔɔ jɔɔɔɔɔɔ
Diɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kalali ɔɔɔɔɔɔ na	Kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ malidenw jɔɔɔɔɔɔ
Kenema politiki	
Kɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ wariko cakedaw jɔɔɔɔɔɔ	

Nefoli farankan 3 : komite nɛminɛbaaw tɔɔ

N°	Tɔɔ ni Jamu	Cakɛda	Baara	Nɛgɛjurusira	Bɔlɔɔsira
Jateminɛni / Taasira					
1	Aluseni SANU	MEF	Minisiri		
2	Abudulayi TARAWELE	MEF	Minisiriso koɛnabɔbaa	66 97 36 09	abtraore74@yahoo.fr
3	Jakarija DANB&L&	MEF	Minisirikɔrosigi	75 14 29 51	diak28@yahoo.fr
Baaraw labɛnni, u waleayali n'u kiimɛni labɛnbaa					
1	Mahamadu Zibo MAYIGA	CT-CSLP	Koɛnabɔbaa	66 74 23 24	mahamadouzibo@yahoo.fr
2	Bamusa KONE	DNPDP	Nɛmaa	66 72 10 61	bamoussakone@yahoo.fr
3	Aruna SUGANE	INSTAT	Nɛmaa	76 13 89 98	sougane_arouna@yahoo.fr
4	Amadu Tijani HAYIDARA	DGB	Nɛmaa	66 76 72 98	haidara_ahmadout@yahoo.fr
5	Eli Pɔrosipɛri ARAMA	DGDP	Nɛmaa	65 77 68 63	arama2008@gmail.com
6	Yehiya Buya TANDINA	DFM	Nɛmaa	94 49 00 99	yahiatandina99@yahoo.fr
7	Seyidu JIMIDE	CARFIP	Koɛnabɔbaa ni kolabɛnbaa	76 42 07 32	sdjimide@gmail.com
8	Bubakari Beni Buye	DNTCP	Nɛmaa		
9	Faransuwa KONE	CERCAP	Nɛmaa	78 77 98 37	francois.kone@cercap-mali.org
10	Abubakari MAYIGA	CT-CSLP	Bolofaramisɛn Nɛmaa	76 10 95 62	maigaaboubacar83@gmail.com
11	Bubu Umaru NAKATE	CT-CSLP	Bolofaramisɛn Nɛmaa	76 44 88 85	niakabou@yahoo.fr
12	Sajo Koli KEYITA	CT-CSLP	Sɛgɛsɛgɛlikɛla	74 72 50 32	sadiokoly@yahoo.fr
13	Muhamedi KEMESO	CT-CSLP	Sɛgɛsɛgɛlikɛla	76 60 96 97	mkemesso@gmail.com
14	Muhamedi A.I. TURE	DNPDP	Bolofara Nɛmaa	66 68 22 00	salinet2012@yahoo.com
15	Sɛki Umaru GINDO	DNPDP	Bolofara Nɛmaa	76 28 02 55	cheickoguindo@yahoo.fr
16	Usumani SISE	DNPDP	Bolofara Nɛmaa	76 49 14 00	ousoucisse@yahoo.fr
17	Ibrahim KONE	DNPDP	Bolofara Nɛmaa	76 30 82 79	koibrahima@yahoo.fr
18	Madamu MAYIGA Masitan TARAWELE	DNPDP	Bolofaramankan Nɛmaa	66 69 51 67	massitan_t@yahoo.fr
19	Yehiya ABUDU	DNPDP	Bolofaramisɛn Nɛmaa	66 25 66 29	yehiabdou@yahoo.fr
20	Bubakari KULUBALI	DGB	Bolofara Nɛmaa	76 36 43 30	boubabaya99@yahoo.fr
21	Alihuseni T. JALO	DGB	Bolofara Nɛmaa	66 56 84 14	diallo.alhousseini@gmail.com
22	Siyaka SISE	INSTAT	Fangabolofara Nɛmaa	76 61 42 81	siakacisse79@gmail.com
23	Seyidina Umaru MENTA	INSTAT	Fangabolofara Nɛmaa	76 01 37 86	mintaseidinaoumar@yahoo.fr
24	Umaru SISE	DGDP	Sebenw Nɛnabɔbaa	73 11 14 96	ociss21@yahoo.fr
25	Madamu SUMAWORO Mariyamu TUNKARA	CARFIP	Bolofara Nɛmaa	76 39 40 77	mariatounk8@yahoo.fr
26	Jakarija KAMATE	ODHD	Bolofaramisɛn Nɛmaa	66 79 78 69	dikamate@yahoo.fr
27	Aminata Ali TARAWELE	ODHD	Sɔrɔko nɛnabɔbaa	79 40 00 55	traoreaminataali@gmail.com
28	Mahamadu Seku KEYITA	IGM	Nɛmaa	66 73 56 45	mskeita2002@gmail.com
29	Modibo KAMARA	IGM	Nɛmaa dankan	76 43 09 08	cmodibo59@yahoo.fr

30	Isiyaka DANBÈLÈ	IGM	Kodilan Nèmaa	76 31 54 23	issiakadembele2010@gmail.com
31	Mariki DANBÈLÈ	IGM	Cemance kalanso Nèmaa	66 71 07 64	dembelemarc20@gmail.com
32	Salifu DANBÈLÈ	IGM	Nafoloko nenaboli Nèmaa	76 39 63 44	salifsinadembele@gmail.com
33	Mahamadi S TURE	IGM	Cakedanèmaa	97 30 39 96	mahamanestoure@yahoo.fr
34	Ginba KAMISOKO	ANCD	Kodilan Nèmaa	77 23 19 63	guimbakamissoko609@gmail.com
35	Mohamèdi A KANTE	ANCD	Nèmaa dankan	66 43 71 26	kantetrois@yahoo.fr
36	Musa JARA	AEDD	Fangabolofara Nèmaa	72 14 29 41	moussadiar2006@yahoo.fr
37	Laji KAMARA	AEDD	Bolofaramankan nèmaa	66 78 16 38	camaraladji@hotmail.com
38	Burehima KANTE	CPS SEEUDE	Nèmaa dankan	76 50 16 32	brehikant@gmail.com
39	Mamadu SOGODOGO	DCM	Nèmaa dankan	79 99 03 03	mamadou.sogodogo@outlook.fr
40	Alihaji Ali Gariba KUNTA	CES- MAECI	Baaradonbaanana	76 18 74 32	garbahadialy@gmail.com
41	Mohamèdi JILA	CPS- CI	Nèmaa dankan	73 38 71 49	djillam@yahoo.fr
42	Daramani KULUBALI	ONDD	Nèmaa dankan	76 10 29 98	coulibaly_dramane48@yahoo.fr
43	Sibiri TARAWELE	DNP	Bolofara Nèmaa	76 01 42 99	sibirytraore@gmail.com
44	Lamini SUNTURA	USSGB	Sanafe kalanso karamogow la karamogo jolen	93 91 22 59	sountoural@gmail.com
45	Coloneli-mazori Abudurahamani SISE	CRSS	Biro nèmaa	66 79 78 52	cisseabdourahamane5@gmail.com
46	Mamadu BEREE	CPS SCJ	Baarayoro jayorobatigi	67 28 04 75	berthemsb@yahoo.fr
47	Musa KONÈ	CPS	Kalanko jayorobatigi do don	79 19 60 70	Asmoisekone@yahoo.fr
Ko laben, Minenw ani kunnafonifalen Dcmew					
1	Mahami TARAWELE	MEF	Kunnafonifalenko Nenabobaa	83 78 13 64	
2	Aminata Umaru TURE	CT-CSLP	Kunnafonifalen Biro Nèmaa	66 72 43 72	bamtourette@hotmail.com
3	Fayisali Mohamèdi JALO	CT-CSLP	Marakecogo Biro ani Kojenabo Nèmaa	76 03 03 99	faicalmdiallo@yahoo.fr
4	Fuseni TURE	CT-CSLP	Marakecogo Biro ani Kojenabo	78 45 93 74	tourefous@yahoo.fr

6. Jamana Kalanko Minisiriso					
1	Jakarija KONE	CPS Education	Nemaa	76 28 97 90	diakone1962@gmail.com
2	Bubacar DENBELE	CPS Education	Bolofaramisen Nemaa	76 11 06 68	ddembeleboubacar@gmail.com
7. Bololabaara, laadako, Iznikow, Otelikow ani Turisimu Minisiriso					
1	Madamu SISOKO Sirimaha H JAWARA	MACIHT	Minisirikorsigi	7641 38 75	d_habibatou2001@yahoo.fr
2	Madamu Yayidé Jeneba DOLO	CPS SCJ	Nemaa	76 42 23 27	yaidedolo2006@yahoo.fr
3	Bruno SANOGO	CPS SI-CAEPIP	Nemaa dankan	76 30 50 99	brunosanogo@gmail.com
4	Musitafa SISOKO	DFM	Nemaa dankan	79 41 58 64	sissoko_moustapha@yahoo.fr
8. Sigida, Saniya ani Yiriwali kuntaalajan Minisiriso					
1	Amadu JALO	MEADD	Minisirikorsigi	76 31 78 20	diallo55amadou@gmail.com
2	zantigi Bua KONE	CPS SEEUDE	Nemaa	66 62 60 72	zantiguibkone@yahoo.fr
9. Dugujukorsfen, Kuranko ni Jiko Minisiriso					
1	Musa ONBOTINBE	MMEE	Minisirikorsigi	76 31 66 36	mombotimbe2@yahoo.fr
2	Isa KULUBALU	MMEE	Minisirikorsigi	78 80 24 56	coulibalyissa2009@gmail.com
3	Damassa BUARE	MMEE	Minisirikorsigi	76 16 25 46	bouaredamassa@yahoo.fr
10. Taama ni Taamasirakow Minisiriso					
1	Mamadu Seku KEYITA	IGM	Nemaa	76 13 89 50	mskeita2002@gmail.com
2	Ngolo KULUBALU	CPS ETC	Nemaa	66 89 18 10/ 76 90 88 43	ngolocoulibaly2007@yahoo.fr
11. Jamana Kenyereye ni Baarako Minisiriso					
1	Madamu DIKO Fatumata ABUDURAHAMAN	MENEFP	Minisirikorsigi	66 76 06 48	facidick@yahoo.fr
2	Asekou AHAMADU	CPS SI-CAEPIP	Nemaa	76 48 77 22	ahassek@yahoo.fr
12. Dugubasigicogo, Sigiyors, Dugukolo, Jamana Dugukolo labaracogo ani Jamanadenw Minisiriso					
1	Birama TANGARA	MUHDATP	Minisirikorsigi	76 32 51 45	biramat@yahoo.fr

ISBN 978 99952 888 8 4